

Sveučilište u Zagrebu

Filozofski fakultet

Vesna Golubović

UPRAVLJANJE IZVORIMA INFORMACIJA KROZ SVEUČILIŠNE ZBIRKE

DOKTORSKI RAD

Zagreb, 2017.

Sveučilište u Zagrebu

Faculty of Humanities and Social Sciences

Vesna Golubović

MANAGING INFORMATION RESOURCES THROUGH UNIVERSITY LIBRARY COLLECTIONS

DOCTORAL THESIS

Zagreb, 2017.

Sveučilište u Zagrebu

Filozofski fakultet

Vesna Golubović

UPRAVLJANJE IZVORIMA INFORMACIJA KROZ SVEUČILIŠNE ZBIRKE

DOKTORSKI RAD

Mentor:

Prof. dr. sc. Vjekoslav Afrić

Zagreb, 2017.

Sveučilište u Zagrebu

Faculty of Humanities and Social Sciences

Vesna Golubović

MANAGING INFORMATION RESOURCES THROUGH UNIVERSITY LIBRARY COLLECTIONS

DOCTORAL THESIS

Supervisor:

Vjekoslav Afrić, PhD

Zagreb, 2017.

Sažetak

U doktorskom radu krenulo se od temeljnog problema izgradnje knjižničnih zbirki koje predstavljaju jezgru svih knjižničnih resursa. Globalno web okruženje, pojava novih publikacija i novih načina znanstvenog komuniciranja, korištenje tiskanih i elektroničkih izvora informacija, sve raznovrsnije potrebe korisnika, posebice studentske populacije, i novi modeli studiranja (učenje na daljinu) mijenjaju tradicionalni pristup izgradnje zbirke.

Istraživanje je imalo za cilj vrednovati Sveučilišnu zbirku tiskane i elektroničke građe Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (NSK) s korisničkog aspekta, primjenom Modela Zbirke, korištenja i korisnika. Prilagođavajući se svim promjenama u okruženju, izgradnja *Sveučilišne zbirke* mora biti važan element za prosudbu praćenja programa pojedinog sveučilišta, a korištenje svih njenih resursa, posebno njenih informacijskih izvora, predstavljaju važne pokazatelje uspješnosti poslovanja i same knjižnice.

U okviru istraživanja postavljeno je pet hipoteza: Znatno je veći broj korištenih knjiga iz društveno-humanističkih znanosti nego prirodnih, tehničkih i primijenjenih; Znatno je veće korištenje elektroničkih časopisa iz područja prirodnih, tehničkih i primijenjenih znanosti nego društveno-humanističkih; Znatno je veće korištenje i posudba hrvatskih od stranih knjiga; Znatno se više koriste i posuđuju novija izdanja knjiga; Korisnici prirodnih, tehničkih i primijenjenih znanosti su značajno nezadovoljni raspoloživošću i dostupnošću informacijskih izvora *Sveučilišne zbirke*. Kako bi se postavljene hipoteze mogle potvrditi ili opovrgnuti, u istraživanju se koristila mješovita metodologija, kvantitativna i kvalitativna. Kvantitativna analiza korištenja i posudbe građe *Zbirke* prema znanstvenim područjima definirana je utvrđivanjem korištenja u Knjižnici i posudbe publikacija izvan Knjižnice, te korištenosti dostupnih baza podataka s cjelovitim tekstovima prema znanstvenim područjima. Kvalitativna analiza definirana je utvrđivanjem zadovoljstva korisnika izborom i aktualnošću tiskanih i elektroničkih izvora informacija i znanja te njihovom dostupnošću.

Od ukupno 69.410 naslova i 97.286 primjeraka koji se nalaze u fondu *Zbirke*, u razdoblju od dvije godine (2013. i 2014.) korišteno je i posuđeno 52% (50.854) primjeraka s područja društveno-humanističkih znanosti naprema 40% (39.423) primjeraka s područja prirodnih, tehničkih i primijenjenih znanosti. Podaci o korištenju i posudbi potvrđuju prvu hipotezu da se u čitaonicama više koriste knjige iz društveno-humanističkih znanosti.

U korištenju e-časopisa ustanovilo se da su najkorištenije baze podataka u promatrane dvije godine bile multidisciplinarne baze podataka (EBSCO i ScienceDirect), ali se prema različitoj raspodjeli časopisa i prema dostupnim statističkim pokazateljima nisu mogla utvrditi znanstvena područja i discipline korištenosti čime se druga hipoteza nije mogla ni prihvatiti niti opovrgnuti.

Omjer korištenosti primjeraka hrvatskih naprema stranih izdanja je 70:30, a omjer posudbe 91:9 čime se može potvrditi i treća hipoteza da je znatno veće korištenje i posudba hrvatskih izdanja tiskane knjige. U promatranom razdoblju najviše su se koristile knjige iz dekade 2000. - 2009. godine te iz tekuće dekade, čime se može potvrditi i četvrta hipoteza da se znatno više koriste i posuđuju novije knjige.

U provedenom istraživanju zadovoljstva korisnika raspoloživošću i dostupnošću tiskanih izvora dobiveni rezultati pokazuju da su korisnici fakulteta prirodnih, tehničkih i primijenjenih znanosti zadovoljni tiskanim izvorima (prosječna ocjena 4), ali su istovremeno nezadovoljni dostupnošću baza podataka i elektroničkih časopisa iz svog znanstvenog područja (prosječna ocjena 2). Rezultati djelomično potvrđuju postavljenu petu hipotezu zadovoljstva korisnika tiskanim, ali ne i e-izvorima.

Analiza tiskane građe *Sveučilišne zbirke* prema znanstvenim područjima (osnovnim skupinama klasifikacijske sheme Univerzalne decimalne klasifikacije (UDK)) te sinteza rezultata istraživanja dale su temeljna saznanja s kakvim informacijskim izvorima raspolaže *Zbirka* (veličinu, starost, jezik); odnos između društveno-humanističkih i prirodnih, tehničkih i primijenjenih znanosti, i na kraju samo korištenje *Zbirke*. E-časopisi kroz dostupne baze podataka zahtijevaju dodatne napore u stalnom praćenju korištenja pretplaćenih izvora.

Rezultati ovoga istraživanja i znanstveni doprinos rada pridonijet će nadogradnji postojećih politika u izgradnji i upravljanju *Sveučilišne Zbirke*; mjerenju provođenja zacrtane politike izgradnje *Zbirke*; otkrivanju nerazmjerne pokrivenosti određenog sadržaja (znanstvenih područja i/ili disciplina); usklađivanju razvoja *Zbirke* prema znanstvenim/predmetnim područjima; transparentnom informiranju zajednice korisnika i šire javnosti o informacijskim izvorima; transparentnom trošenju javnih sredstava stavljajući u središte pažnje korisnike i njihove informacijske potrebe koje podupiru obrazovni, znanstveni i istraživački rad Sveučilišta u Zagrebu.

Ključne riječi: izgradnja zbirke, upravljanje zbirkama, politika izgradnje zbirke, nabava, Sveučilišna zbirka, procjena zbirke, vrednovanje zbirke, kvantitativno vrednovanje knjižničnih zbirki, kvalitativno vrednovanje knjižničnih zbirki, Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu

Summary

The thesis initiated from the fundamental problem of building library collections that represent the core of all library resources. Global web environment, the emergence of new publications and new ways of scientific communication, the use of print and electronic resources, diverse user needs, especially of student population, and new learning models (distance learning) are changing the traditional approach of building a collection.

The introduction describes the activities of a contemporary university library which, as a result of new media and information and communication technology emergence, systematically develops new library products and services to meet the diverse demands and needs of all participants of science and higher education system.

Changes in communication within the scientific community and the application of new learning models have also changed the way of building library collections, and a new environment has been created in the organization and information sources management.

Since library collection today, with the emergence of new media, represents a set of physical resources of information along with virtual access to selected and organized sources of information, it is necessary to redefine the management and business operations of libraries in higher education institutions with the goal of raising the quality of their collections and services. Chapter 2 briefly describes the historical context of the collection building and development, from "theory of selection" to its management.

By creating a consistent library collections, the users are provided with access (physical and remote) and active use of relevant, quality and useful information resources that represent cultural and scientific heritage, as well as valuable research sources.

The chapter on acquisition and collection building describes all relevant operational processes where individual and/or aggregated information sources (books, journals and other material) can be found in libraries, and whereby professional staff must adapt the content to social changes and technological development, information expansion and access possibilities to a variety of information on the Internet.

Chapter 4 consists of cross-section analysis of the theoretical-methodological origination in the approach to the construction and management of library collections, with a special focus on the evaluation of the collection applying the usage and users model with relevant authors listed and quoted.

Chapter 5 describes international standards and manuals for measuring the quality of the library, its services and the available methods used in the library collection evaluation. These include methods of evaluating the collection and its information resources, as well as evaluating the collection from the user's point of view to determine certain advantages and disadvantages of individual collection(s) in order to improve the benefits as well as reduce and eliminate deficiencies.

Prior to research, Chapter 6 briefly describes the library system University of Zagreb and the National and University Library in Zagreb as the library system's central library with special emphasis on the asymmetry of its collections/fund building: national and university collection.

Chapter 7 describes the goal of research, hypothesis and methodology of research.

The research was aimed to evaluate National and University Library's (NSK) *University Collection* print and electronic resources from user viewpoint by *Model of usage and users*. While adapting to changes in the environment, development of the *University Collection* should be an important element in assessing its accordance with each of the university programs, and the usage of all its resources, especially its information sources are important indicators of library business performance.

The research presented the set of five hypothesis: There is a greater number of used books from humanities and social sciences field than within natural, technical and applied sciences; Use of electronic journals in the field of natural, technical and applied sciences is considerably greater than of humanities and social sciences; There is considerably greater use and loan of Croatian than foreign books; There is considerably more use and loan of the latest book editions; The users of natural, technical and applied sciences are significantly dissatisfied with the availability and accessibility of information resources of the *University Collection*.

Quantitative and qualitative mixed methodology was used in the research in order to confirm or refute proposed hypotheses. Quantitative analysis of the *Collection* use and loan by scientific fields is defined by determining the use within the Library and loaning publications outside the Library, and also the use of available full-text databases by scientific fields. Qualitative analysis is defined by identifying user satisfaction with selection and topicality of printed and electronic information and knowledge resources as well as their availability.

Out of total 69,410 titles and 97,286 items in the *Collection*, within a two year period (2013 and 2014), 52% (50,854) of items was used and loaned within humanities and social sciences compared to 40% (39,423) items within natural, technical and applied sciences. The usage and loaning data confirm the first hypothesis that greater number of books within humanities and social sciences are used in the Reading Rooms.

In the two years observed, the use of e-journals was most common in the multidisciplinary databases (EBSCO, and ScienceDirect), but because of different journal distribution and available statistical indicators it wasn't possible to determine the use of specific scientific fields or discipline, so the second hypothesis could not be accepted nor denied.

The usage ratio of Croatian editions compared to foreign is 70:30, and the loan ratio is 91:9, which confirms the third hypothesis that the number of use and loan of Croatian printed books editions is much greater than use and loan of foreign editions.

In the reference period mainly used books were from 2000-2009 and of the current decade, which confirms the fourth hypothesis that there is considerably more use and loan of the latest book editions.

In the analysis of user satisfaction with availability and accessibility of printed resources, obtained results show that users from natural, technical and applied sciences faculties are satisfied (average grade 4), but are also dissatisfied with the availability of databases and electronic journals from their scientific field (average grade 2). The results partially confirm the fifth hypothesis that users are satisfied with printed but not the e-sources.

Analysis of *University Collection* printed materials by scientific field (basic groups of the Universal Decimal Classification (UDC) classification scheme) and synthesis of the research results have given basic insight of information sources available in the *Collection* (quantity, age, language); relation between humanities and social sciences and natural, technical and applied sciences, and finally the *Collection* use itself. E-journals within available databases require additional efforts in the ongoing monitoring of prepaid sources.

The results of this research and the contribution of the work will add to the upgrading of existing policies in the construction and management of the University Collections; measuring the implementation of the planned collection development policy; detection of disproportionate coverage of specific content (scientific areas and / or disciplines); harmonization of development of collections to the scientific / subject areas; transparent information to the user

community and the general public of information sources; transparent spending of public funds by putting users and their information needs in support of educational, scientific and research work at the University of Zagreb in the focus.

Keywords: collection development, collection management, collection development policy, acquisition, University Collection, collection assessment, collection evaluation, quantitative evaluation of library collections, qualitative evaluation of library collections, National and University Library in Zagreb

Sadržaj

1. UVOD	1
1.1. Osnovna polazišta rada.....	1

1.2. Svrha i ciljevi rada.....	2
1.3. Istraživačka pitanja.....	4
1.4. Metode istraživanja	5
1.5. Očekivani znanstveni doprinos	6
1.6. Struktura rada	7
1.7. Terminološka određenja	9
2. IZGRADNJA I UPRAVLJANJE ZBIRKOM – POVIJESNI KONTEKST	11
2.1. Izgradnja zbirke	14
2.2. Upravljanje zbirkom.....	17
3. NAČELA NABAVE I IZGRADNJE ZBIRKI.....	25
3.1. Faze u izgradnji zbirke	28
3.1.1. Istraživanje zajednice korisnika	28
3.1.2. Program ili politika izgradnje zbirke	29
3.1.3. Izbor/odabir (selekcija) knjižnične građe	30
3.1.4. Nabava knjižnične građe	34
3.1.5. Otpis ili izlučivanje fonda	35
3.1.6. Vrednovanje knjižničnog fonda	37
4. TEORIJSKO-METODOLOŠKA ISHODIŠTA U PRISTUPU IZGRADNJE I UPRAVLJANJA KNJIŽNIČNIM ZBIRKAMA	37
5. VREDNOVANJE ZBIRKE	51
5.1. Standardi i priručnici za mjerenje uspješnosti kvalitete knjižnice	51
5.2. Metode za vrednovanje zbirke	55
5.2.1. Vrednovanje zbirke kroz korisnike i korištenje (<i>User – centred evaluation</i>).....	56
5.2.2. Vrednovanje zbirke (<i>Collection – centred evaluation</i>)	59
5.2.3. Conspectus.....	60
6. NACIONALNI SVEUČILIŠNI KNJIŽNIČNI SUSTAV	63
6.1. Knjižnični sustav Sveučilišta u Zagrebu	64
6.2. Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu	66
6.2.1. Sveučilišna zbirka.....	69
6.2.2. Omeđene monografske publikacije (knjige) u Otvorenom pristupu (OP).....	70
7. CILJ, HIPOTEZE I METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA	73
8. REZULTATI ISTRAŽIVANJA I RASPRAVA	76
8.1. Opis i analiza Sveučilišne zbirke monografskih publikacija (knjiga) u Otvorenom pristupu (OP)	76
8.2. Korištenje knjiga u Knjižnici	85

8.3. Posudba knjiga izvan Knjižnice	95
8.4. Međuknjižnična posudba (MKP)	105
8.5. Elektronički izvori informacija – časopisi.....	107
8.6. Istraživanje zadovoljstva korisnika – anketni upitnik	115
9. ZAKLJUČAK	133
POPIS TABLICA I SLIKA.....	154
PRILOZI.....	156
PRILOG 1.	157
Znanstvena područja prema UDK	158
PRILOG 2.	167
Znanstvena područja prema UDK - Korištenje	168
PRILOG 3.	177
Znanstvena područja prema UDK – Posudba	178
PRILOG 4. Anketni upitnik	187
PRILOG 5. Prijedlog Smjernica za izgradnju Sveučilišne zbirke.....	192
PRILOG 6. Popis prinova u Zbirci.....	199
ŽIVOTOPIS	203
POPIS OBJAVLJENIH RADOVA.....	204

1. UVOD

1.1. Osnovna polazišta rada

Knjižnice kroz cjelokupnu povijest imaju važnu ulogu pri prikupljanju i posredovanju informacija. Svojim zbirkama, uslugama i službama osiguravaju korisnicima pristup zabilježenom znanju odražavajući tako stalnu potrebu društva za komuniciranjem kroz vrijeme i prostor. Kao jedinstvene ustanove potiču razvoj pismenosti, obrazovanja i cjeloživotnog učenja osiguravajući svima pravo na slobodan pristup informacijama i znanju u društvu.

U strategiji razvoja hrvatskoga društva i gospodarstva ključnu ulogu imaju znanost i visoko obrazovanje te koncepcija društva znanja: *obrazovanje, istraživanje i inovacije*. Na tom putu, slijedeći razvoj znanosti i uvažavajući potrebe znanstvenih interdisciplinarnih istraživanja, hrvatska tradicionalna (stara) sveučilišta, koja su znanost podijelila na discipline, reorganiziraju se u suvremena (nova) jer se nova znanja i inovacije stvaraju međusobnim djelovanjem (združivanjem) prirodnih, tehničkih, biotehničkih, biomedicinskih i društveno- humanističkih znanosti. Suvremene **sveučilišne knjižnice**, definirane kao sastavnice sveučilišta, u znaku su dinamičnih promjena uzrokovanih reformskim procesima na sveučilištu, promjenama u okruženju, kao i razvojem i korištenjem suvremene informacijsko- komunikacijske tehnologije. Temeljna je zadaća sveučilišne knjižnice podrška ostvarivanju strateškog plana, dugoročnih ciljeva i kratkoročnih zadataka matičnog sveučilišta, odnosno podupiranje obrazovnog, znanstvenog i istraživačkog rada članova akademske zajednice koje se ostvaruje uvođenjem novih tehnologija u znanost i visoko obrazovanje, stvaranjem novih obrazovnih profila te primjenom novih oblika upravljanja.

Povećana ponuda na tiskanom, te elektroničkom tržištu informacija i njezina premreženost, promjena znanstvene komunikacije (objavljivanje znanstvenih spoznaja) i usvajanje znanja (podučavanje i učenje) osigurala je nove mogućnosti u pristupu i korištenju izvora znanja. Takvo *web* okruženje imalo je za posljedicu i promjenu načina izgradnje i osiguranja pristupa knjižničnim zbirkama; stvoreno je novo okruženje sa stajališta organizacije i upravljanja informacijskim izvorima i uslugama.

Svim članovima akademske i znanstvene zajednice potrebno je osigurati pristup različitim informacijskim izvorima znanja i informacija. Znanstveno-nastavnom osoblju nužno je osigurati pristup elektroničkim izvorima i bazama podataka čime će se povećati i njihova

zastupljenost u međunarodno značajnim citatnim bazama podataka, odnosno povećati međunarodna vidljivost. Podučavanje studenata treba usmjeriti prema učenju i stjecanju znanja temeljenu na istraživanju i kritičkom propitkivanju s jedne strane, a s druge na stjecanje vještina pretraživanja izvora informacija i znanja, odnosno stjecanja vještina informacijske pismenosti. S aspekta informacijske znanosti, u suvremenom informacijskom okruženju i novim e-uslugama promiču se digitalne kompetencije korisnika.

Unatoč sve razvijenijem elektroničkom nakladništvu, tradicionalni tiskani izvori informacija u knjižnicama organizirani u zbirke i danas toliko prevladavaju da njihovo korištenje treba djelotvorno uskladiti s korištenjem elektroničkih izvora. Sveučilišne knjižnice danas održavaju *hibridne zbirke*: fizičke zbirke tiskane, multimedijalne i digitalne građe na materijalnom mediju zajedno s virtualnim pristupom odabranim i organiziranim izvorima informacija. Posjedovanje vještina pretraživanja i pronalaženja izvora informacija i znanja, odnosno vještina informacijske i drugih pismenosti pojedincima će osigurati lakoću pretraživanja, pristup kvalitetnim informacijama, njihovo posjedovanje i ravnopravnost u stvaranju novog znanja te mogućnost sudjelovanja u modelima zasnovanim na dijeljenju izvora. Modeli dijeljenja izvora, odnosno zajedničko korištenje informacijskih izvora združivanjem vlasništva (*ownership*) i pristupa (*access*) evoluirali su do strateškog planiranja koordinirane i konzorcijske nabave svih sastavnica u sveučilišnom knjižničnom sustavu. Takvo strateško planiranje razvoja zbirke knjižnicama osigurava daljnji razvoj, ne više samo kao razvoj lokalnih fizičkih entiteta, već kao dijela nadmoćne globalne mreže pojedinačnih intelektualnih konstrukta usmjerenih prema upravljanju intelektualnim sadržajem.

Mrežno usmjerena suradnja važna je za osiguravanje pristupa globalnom znanju i stvaranju novog znanja jer su znanje i njegova primjena osnovni pokretači gospodarskog, društvenog i kulturnog razvitka.

1.2. Svrha i ciljevi rada

Svrha je istraživanja ukazati na važnost organizacije, izgradnje i upravljanja informacijskim izvorima kroz knjižnične zbirke u akademskom okruženju. Pitanje nabave relevantnih knjiga i vrijednih znanstveno stručnih časopisa danas je u Hrvatskoj složenije nego ikada jer su kriteriji nabave knjiga i časopisa podređeni visini proračuna, a ne pravu i potrebi znanstvenika na znanstvene informacije.

Polazeći od pretpostavke da samo relevantne, kvalitetne i korisne sveučilišne zbirke odgovaraju suvremenim potrebama akademske i znanstvene zajednice korisnika, cilj istraživanja je vrednovanje i kritička procjena fonda *Sveučilišne zbirke*, njenih tiskanih i elektroničkih informacijskih izvora primjenom mješovite metodologije (*mix methodology*) na Zbirku, korištenje i korisnike.

Predmet istraživanja je Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, NSK (u daljnjem tekstu: Knjižnica) i njezini informacijski izvori, odnosno *Sveučilišna zbirka*. Kao središnja knjižnica Sveučilišta u Zagrebu, Knjižnica, njezin *Sveučilišni razdjel*, mora se vrednovati u odnosu na svoju sveučilišnu zadaću, odnosno podupire li svojim informacijskim izvorima obrazovni, znanstveni i istraživački rad članova cjelokupne akademske i znanstvene zajednice. Prilagođavajući se promjenama u okruženju, sveučilišne zbirke su jedan od važnih elemenata za prosudbu snage i vrijednosti pojedinog sveučilišta, a korištenje njenih informacijskih izvora i usluga jedan je i od važnih kriterija vrednovanja uspješnosti poslovanja same knjižnice.

Cilj istraživanja je procjena vrijednosti *Sveučilišne zbirke* Knjižnice s korisničkog aspekta, primjenom modela – „Model Zbirke, korištenja i korisnika.“

Primjenom modela želi se:

- utvrditi koja se znanstvena područja najviše koriste u Otvorenom pristupu
- utvrditi koja se znanstvena područja najviše posuđuju
- utvrditi koja se znanstvena područja najviše koriste iz dostupnih baza podataka
- utvrditi aktivni fond, odnosno jezgru *Sveučilišne zbirke*
- utvrditi stupanj zadovoljstva korisnika *Sveučilišnom zbirkom*
- utvrditi snagu i slabost, prednosti i nedostatke *Zbirke*
- i na kraju, prema dobivenim i analiziranim rezultatima istraživanja definirati novu i/ili preoblikovati postojeću nabavnu politiku ili politiku izgradnje zbirke.

Za potrebe istraživanja prikupljeni su i analizirani:

- (1) podaci o *Sveučilišnoj zbirci* (veličina, starost, jezik, prirast)
- (2) podaci o korištenju zbirke (korištenje, posudba i međuknjižnična posudba)
- (3) podaci o korisnicima (demografski podaci, informacijske potrebe, zadovoljstvo i očekivanja korisnika glede tiskanih i elektroničkih informacijskih izvora).

Istraživanje je obuhvatilo vremenski period od dvije godine (2.1.2013. – 31.12.2014.).

1.3. Istraživačka pitanja

Osnovno polazište ovoga rada je:

U novom elektroničkom okruženju sveučilišne knjižnice su snažno izložene tržišnim zakonitostima i konkurenciji koja nudi slične informacijske proizvode i usluge pa su prisiljene nužno redefinirati svoje poslovanje i podići kvalitetu knjižničnih zbirki i usluga kako bi sačuvale svoje mjesto u raznolikom informacijskom okruženju. Stoga one preoblikuju svoje službe i usluge oblikujući jedinstveni informacijski sveučilišni sustav čime nastoje olakšati procese učenja i usvajanja novih znanja i omogućiti prilagođavanje znanstvene komunikacije svojih sastavnica i njenih korisnika u elektronički svijet.

Kao što je istaknuto, zadaća svake sveučilišne knjižnice je podupiranje obrazovnog, znanstvenog i istraživačkog rada svih članova akademske i znanstvene zajednice. Prilagodbom promjenama u okruženju i korištenjem suvremene informacijsko- komunikacijske tehnologije, sveučilišne i visokoškolske knjižnice danas imaju veći značaj u procesima učenja i podučavanja, te stoga moraju unaprijediti svoje usluge stalnim praćenjem: novih publikacija i novih načina znanstvene komunikacije, korištenja tiskanih (tradicionalnih) i elektroničkih izvora, potreba sve raznovrsnije studentske populacije i novih modela studiranja (učenje na daljinu).

Danas, knjižničnu zbirku s pojavom novih medija predstavlja skup fizičkih izvora informacija združenih s virtualnim pristupom odabranim i organiziranim izvorima informacija. Promjene u težištima fondova (tiskani nasuprot elektronički), prisiljavaju sveučilišne knjižnice na strateško planiranje koordinirane nabave s drugim knjižnicama, sastavnicama sveučilišnog knjižničkog sustava. Takva se koordinirana nabava može ostvariti oblikovanjem temeljnih politika, smjernica i strateških planova razvoja fondova/zbirke postavljajući u središte sustava kvalitetu, učinkovitost i suradnju svih sastavnica.

Mnogobrojna pitanja zadnjih godina opterećuju knjižničare sveučilišnih knjižnica koji rade na poslovima nabave i izgradnje zbirke:

- kakva je budućnost sveučilišnih zbirki?

- kako graditi sveučilišne zbirke u budućnosti s obzirom da su financijska sredstva za nabavu sve manja, a korisničke potrebe istovremeno sve veće i složenije?
- umanjuju li e-izvori kojima se osigurava pristup, dosadašnja (tradicionalna) mjerenja za određivanje vrijednosti pojedinih knjižnica (iskazivala su se veličinom zbirki)?

Nadalje, provode li knjižničari sveučilišnih i visokoškolskih knjižnica sistematičnu i usklađenu nabavu te izgrađuju li zbirke temeljene na pisanom i javno objavljenom dokumentu, usklađenim s potrebama članova akademske i znanstvene zajednice korisnika, ili je izgrađuju stihijski, zadovoljavajući pojedinačne iskazane potrebe svojih korisnika i ostvarujući trenutno jedina moguća rješenja?

Odgovore na ova pitanja moguće je dobiti samo iscrpnom analizom zbirki te njenim adekvatnim korištenjem.

1.4. Metode istraživanja

U teorijskom dijelu rada koristit će se deskriptivna metoda usmjerena na obrazloženje osnovnog motivacijskog polazišta rada. Samo istraživanje je podijeljeno na dva komunikacijska procesa. U prvom će se dijelu prikupiti i analizirati egzaktni podaci *Sveučilišne zbirke* iz integriranog knjižničnog sustava *Aleph* koji će obuhvatiti sljedeće varijable:

OPIS SVEUČILIŠNE ZBIRKE¹

1. Zbirke društveno-humanističkih znanosti: znanstvena područja prema osnovnim skupinama UDK (veličina, starost, hrvatska ili strana knjiga te jezik publikacija).
2. Zbirke prirodnih, tehničkih i primijenjenih znanosti: znanstvena područja prema osnovnim skupinama UDK (veličina, starost, hrvatska ili strana knjiga te jezik publikacija).
3. Elektronički izvori informacija: zastupljenost baza podataka prema znanstvenim područjima te njihovo korištenje.

KORIŠTENJE ZBIRKE

¹ Sveučilišna zbirka je sintagma za tiskane monografske publikacije u Otvorenom pristupu prema znanstvenim područjima, poljima i granama.

4. Korištenje (u čitaonicama) i posudba (izvan Knjižnice): naslova i/ili primjeraka znanstvenih područja prema osnovnim skupinama UDK te njihovi omjeri u odnosu na veličinu *Sveučilišne zbirke*.

Drugi dio istraživanja vezan je za utvrđivanje zadovoljstva korisnika *Sveučilišnom zbirkom* u Otvorenom pristupu i korištenjem elektroničkih časopisa u dostupnim bazama podataka, za čije se potrebe kreirala anketa. Iz korisničke studije naslovljene *Studija korisnika i korištenja Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu* koju je T. Saračević sa suradnicima proveo 1994. i 1999. godine, preuzeo se set pitanja koja se odnose na zadovoljstvo korisnika raspoloživošću i dostupnošću informacijskih izvora u Otvorenom pristupu.

Anketa je provedena u čitaonicama Sveučilišne zbirke 25. siječnja 2016. godine kada je bio veći broj korisnika u Knjižnici. Pitanja su bila zatvorenog tipa, u kojima su korisnici mogli odabrati jedan od više unaprijed određenih odgovora, te pitanja u kojima im je ponuđen niz od nekoliko tvrdnji u skali *Likertovog tipa*. Obrada podataka anketnog upitnika analizirala se korištenjem *Statistical Package for the Social Sciences* (SPSS). Anketa je sadržavala sljedeće varijable i pokazatelje:

1. Korisnici: spol, dob, studij, pripadnost znanstvenom području, korištenje informacijskih izvora, svrha i razlog korištenja, potrebe i očekivanja.

U istraživanju su se za obradu podataka koristile kvalitativne metode (npr. metoda klasifikacije) i kvantitativne analize, a za interpretaciju rezultata metode komparacije, analize i sinteze.

1.5. Očekivani znanstveni doprinos

Cilj je istraživanja pridonijeti unaprjeđenju teorijskog uporišta izgradnje i upravljanja zbirkama, odnosno boljem razumijevanju i primjeni dosad neistraženih i neprimijenjenih metodologija za vrednovanje informacijskih izvora *Sveučilišne zbirke* s korisničkog aspekta. Originalni doprinos ovoga rada je kreiranje modela ili norme za vrednovanje sveučilišnih zbirki.

Model će poslužiti kao osnova za izradu novih ili nadogradnju postojećih politika izgradnje *Zbirke*; kao osnova za daljnji razvoj i upravljanje *Zbirkom*, uvažavajući sve promjene u okruženju; za mjerenje provođenja zacrtane politike izgradnje *Zbirke*; za mjerenje uspješnosti operativnih procesa same nabave (naručivanje i primitak informacijskih izvora); za otkrivanje nerazmjerne pokrivenosti određenih sadržaja (znanstvenih područja i/ili disciplina) te usklađivanju razvoja *Zbirke* prema znanstvenim/predmetnim područjima; za transparentno

informiranje zajednice korisnika i šire javnosti o informacijskim izvorima koji su im na raspolaganju; za transparentno trošenje javnih sredstava te za jasno artikuliranje zahtjeva za povećanje financijskih sredstava za nabavu informacijskih izvora.

1.6. Struktura rada

Uključujući uvod i zaključak, doktorski rad je strukturalno podijeljen u devet poglavlja.

Uvodno poglavlje opisuje djelovanje suvremene sveučilišne knjižnice, koja pojavom novih medija i korištenjem informacijsko-komunikacijske tehnologije sustavno razvija nove knjižnične proizvode i usluge kako bi uspješno zadovoljila raznovrsne zahtjeve i potrebe svih dionika znanosti i visokog obrazovanja. Promjenom znanstvene komunikacije i primjenom novih modela usvajanja znanja promijenio se i način izgradnje knjižničnih zbirki te je stvoreno novo okruženje sa stajališta organizacije i upravljanja informacijskim izvorima. Budući da danas knjižničnu zbirku pojavom novih medija predstavlja skup fizičkih izvora informacija zajedno s virtualnim pristupom odabranim i organiziranim izvorima informacija, nužno je redefinirati poslovanje knjižnica visokih učilišta s ciljem podizanja kvalitete svojih zbirki i usluga.

U drugom poglavlju ukratko je opisan povijesni kontekst izgradnje, razvoja zbirke od „teorije selekcije“ do njenog upravljanja. Stvaranjem konzistentnih knjižničnih zbirki korisnicima se osigurava pristup (fizički i udaljeni) i aktivno korištenje relevantnih, kvalitetnih i korisnih izvora informacija i znanja koji predstavljaju kulturnu i znanstvenu baštinu te predstavljaju neiscrpni istraživački korpus.

U poglavlju o nabavi i izgradnji zbirke opisani su svi relevantni operativni procesi kojima pojedini i/ili skupni informacijski izvori (knjige, časopisi i druga građa) pristižu u knjižnice, pri čemu stručno osoblje mora njihov sadržaj prilagoditi društvenim promjenama i tehnološkom razvoju, ekspanziji informacija i mogućnosti pristupa informacijama na internetu.

U četvrtom se poglavlju daje presjek teorijsko-metodološkog ishodišta u pristupu izgradnje i upravljanja knjižničnim zbirkama, s posebnim težištem na vrednovanje zbirke primjenom modela korištenja i korisnika pri čemu su navedeni i citirani relevantni autori.

U petom poglavlju opisani su međunarodni standardi i priručnici za mjerenje uspješnosti kvalitete knjižnice i njenih usluga te dostupne metode koje se koriste u vrednovanju zbirke. One uključuju postupke vrednovanja same zbirke i njenih informacijskih izvora, kao i vrednovanje

zbirke s korisničkog aspekta za utvrđivanje određenih prednosti i nedostataka pojedine/ih zbirke kako bi se prednosti poboljšavale, a nedostaci smanjivali te u konačnici uklanjali.

Prije samog istraživanja, u šestom je poglavlju ukratko opisan Knjižnični sustav Sveučilišta u Zagrebu te Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu kao središnja knjižnica toga sustava, s posebnim naglaskom na prikaz asimetričnosti izgradnje njenih fondova/zbirke: nacionalne i sveučilišne zbirke.

U sedmom je poglavlju predstavljen cilj istraživanja, hipoteze te metodologija istraživanja.

Osmo je poglavlje posvećeno vrednovanju *Sveučilišne zbirke* i njeno korištenje koje se promatralo kroz dva komunikacijska procesa: korištenje tiskanih i elektroničkih informacijskih izvora te utvrđivanje zadovoljstva korisnika izborom, aktualnošću i dostupnošću istih. Podaci o korištenosti informacijskih izvora prikupljeni su metodom analize i sinteze iz integriranog knjižničnog sustava (IKS) *Aleph*, a zadovoljstvo korisnika je utvrđeno anketnim upitnikom.

U završnom dijelu rada postaviti će se strukturalni okvir modela za vrednovanje *Sveučilišne zbirke* s korisničkog aspekta te model integriranja elektroničkih izvora informacija u lokalnu zbirku postavljajući korisnika i njegove informacijske potrebe u samo središte *Zbirke*.

1.7. Terminološka određenja

Zbog nejednake primjene određenih termina, a u svrhu boljeg razumijevanja, u radu će se koristiti sljedeći pojmovi:

Knjižnični fond je sva građa koju knjižnica posjeduje.

Zbirka (*collection*) je sistematično uređena knjižnična građa (prema sadržaju ili vrsti građe) koja se daje na korištenje.

Upravljanje fondom/zbirkom (*collection management*) je krovni pojam, obuhvaća sve procese koji uključuju upravljanje, organiziranje i politiku izgradnje zbirke te nadzor nad njihovim izvođenjem.

Izgradnja zbirke (*collection development*) je sustavno i planirano razvijanje postojeće zbirke temeljeno na poznavanju snage zbirke i vizije budućeg dosega zbirke prema informacijskim potrebama i zahtjevima korisnika.

Program/politika izgradnje zbirke (*collection development policy*) je pisani dokument (javno objavljen) koji se zasniva na poslanju knjižnice; u njemu su jasno izraženi ciljevi izgradnje zbirke s gledišta interesa korisnika i osnivača te samog osoblja knjižnice.

Izbor/odabir (*selection*) je postupak pretraživanja, pronalaženja izvora informacija, prosuđivanje sadržaja i konačni izbor; odabir građe koji će se nabaviti (kupiti), odnosno za koji će se osigurati pristup. Postupak selekcije se provodi prema određenim kriterijima.

Nabavu (*acquisition*) čine operativni procesi, niz postupaka kojima knjižnice pribavljaju knjižničnu građu – predakcesija, akcesija, knjigovodstveni i računovodstveni postupci.

Procjena zbirke (*collection assessment*) je sistematično kvantitativno i kvalitativno mjerenje koje utvrđuje u kojem stupnju knjižnična zbirka poznaje ciljeve i potrebe svojih korisnika.

Vrednovanje zbirke (*collection evaluation*) je sustavno praćenje zbirke kako bi se odredila njena vrijednost i kvaliteta; metode za vrednovanje se uobičajeno dijele na metode koje su usmjerene na zbirku i metode koje su usmjerene na korisnike i korištenje.

Vrednovanje zbirke (*collection centered evaluation*) je metoda koja je usmjerena na samu zbirku.

Vrednovanje korisnika i korištenja (*user centred evaluation*) odnosi se na metode koje odgovaraju na pitanja kako je zbirka bila korištena i koliko dobro odgovara potrebama korisnika.

Analiza korištenja/posudbe (*analysis through use and user*) je promatranje i analiza statističkih podataka korištenja knjižnične građe, promatra se kroz knjižničnu klasifikaciju, vrstu građe, kategorije korisnika (demografska obilježja korisnika).

Makroselekcija (*macro selection*) je dodavanje velike količine materijala u knjižnicu ili osiguravanje pristupa brojnim informacijskim izvorima (baze podataka).

Mikroselekcija (*micro selection*) je postupak individualnog biranja naslova, naslov po naslov za stjecanje ili za osiguravanje pristupa.

2. IZGRADNJA I UPRAVLJANJE ZBIRKOM – POVIJESNI KONTEKST

Razvoj informacijsko komunikacijske tehnologije drastično je promijenio djelovanje i organizaciju svih knjižnica. U posljednjih nekoliko desetljeća knjižnice su se suočile s nekoliko novih paradigmi koje su utjecale na njihovo poslovanje i obavljanje knjižnične djelatnosti. Prva paradigma, uzrokovana pojavom elektroničkih informacijskih izvora, dovela je do rasprave između načela posjedovanja (vlasništva) i pristupa,² a sljedeća, stavljajući korisnika i njegove informacijske potrebe u središte knjižnice, do suradnje i stvaranja modela za dijeljenje izvora.

Shvaćanje o važnoj društvenoj ulozi knjižnice u širenju pismenosti i opismenjavanju dovela je do prebacivanja tradicionalnog Ptolomejskog pogleda po kojemu su knjižnice u središtu (i njeni fondovi/zbirke) na Kopernikanski pogled gdje je isključivo korisnik u središtu pažnje.³

Nabava građe i izgradnja zbirke je najznačajniji dio knjižničkog poslovanja. Današnja politika izgradnje zbirke temelji se na fizičkim zbirkama,⁴ kao i na daljinski dostupnim informacijskim izvorima. Iako se čini da je povećanjem dostupnosti mrežnih izvora važnost lokalnih zbirki marginalizirana u poslovima izgradnje zbirke, autor ističe da nove tehnologije donose samo nove i različite postupke i procedure u postupcima nabave (automatizacija), ali znanje i stručnost knjižničkog osoblja ostaju ključni faktor za izbor kvalitetnih informacijskih izvora.⁵

Što je zbirka?

Online dictionary for library and information science (ODLIS)⁶ definira zbirku kao „broj dokumenata (knjige, časopisi, izvješća itd.) koji se nalaze na jednom fizičkom ili virtualnom mjestu, sistematično i sustavno organizirani kako bi se olakšalo njihovo pretraživanje i pronalaženje“.

² Rowley, G.; Black, W. K. Consequences of change : the evolution of collection development. // Collection building 15, 2(1996), str. 23. [citirano: 2016-05-29]. Dostupno na:

<http://www.emeraldinsight.com/doi/full/10.1108/01604959610113879>

³ Sack, J. R. Open system for open minds : building the library without walls. // College & research libraries 47,6 (1986), str. 538.

⁴ Tradicionalni informacijski izvori u knjižnicama (mjesni, fizički, papirni) su tehnološko nezavisni.

⁵ Buckland, M. What will collection developers do? // Information technology and libraries 14, 3(1995), str. 156.

⁶ ODLIS. Online dictionary for library and information science by Joan M. Reitz. Collection. [citirano: 2016-04-25]. Dostupno na : http://www.abc-clio.com/ODLIS/odlis_a.aspx

Zbirka/fond je skup fizičkih izvora informacija zajedno s virtualnim pristupom odabranim i organiziranim izvorima informacija.⁷

Knjižnična zbirka prema ODLIS-u je „ukupna akumulacija knjiga i druge građe u vlasništvu knjižnice, koja je obrađena (formalno i sadržajno) i uređena za korištenje i pristup; često je organizirana u manje zbirke (*Referentna zbirka, Zbirka sitnog tiska, Zbirka serijskih publikacija i sl.*).⁸

Knjižnična zbirka predstavlja jezgru izvora informacija i znanja koje pružaju knjižnice i pokazuju što definira knjižnicu.⁹

Povijesno gledajući, kvaliteta knjižnica mjerila se upravo veličinom njezinih zbirki.¹⁰

Kako se stvaraju i oblikuju zbirke?

Knjižnice i knjižničari pri oblikovanju pojedine zbirke moraju dobro poznavati informacijske potrebe svojih aktivnih korisnika te u skladu s njima nabavljati relevantne, kvalitetne i korisne informacijske izvore, kojima se osigurava fizički pristup (najčešće u čitaonicama sa slobodnim pristupom građi),¹¹ kao što se i osigurava pristup udaljenim informacijskim izvorima. Moraju predvidjeti i buduće informacijske potrebe ne samo aktivnih već i potencijalnih korisnika.¹² Kako je knjižnica javno dobro, sve odluke za izbor knjižnične građe moraju se donositi unutar etičkog kodeksa¹³ koji uključuje nepristranost pri izboru građe, zaštitu podataka korisnika i

⁷ Clayton, P. R.; Gorman, G. E. Upravljanje izvorima informacija u bibliotekama : upravljanje fondovima u teoriji i praksi. Beograd : Clio, 2003., str. 7.

⁸ Statut Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu navodi: Zbirku arhivskog primjerka, Zbirku sitnog tiska, Zbirku službenih publikacija, Zbirku disertacija i magistarskih radova, Zbirku knjižnične građe o Domovinskom ratu, Zbirku rukopisa i starih knjiga, Grafičku zbirku, Zbirku zemljovida i atlasa, Zbirku muzikalija i audio-materijala, Zbirku mikrofilmova, Zbirku digitalizirane građe i Digitalni arhiv mrežnih publikacija. [citirano: 2016-05-28]. Dostupno na: http://www.nsk.hr/wp-content/uploads/2012/01/Statut-NSK-24_12_2010.pdf

⁹ Johnson, Q. Moving from analysis to assessment : strategic assessment of library collections. // Journal of library administration 56(2016), str. 488.

¹⁰ Hernon, P.; Altman, E. Assessing service quality : satisfying the expectations of library customers. Chicago : American Library Association, 2010., str. 1.

¹¹ Četiri su oblika u ostvarivanju neposrednog kontakta korisnika s knjigama u sveučilišnim knjižnicama: čitaonice s velikim zbirkama u slobodnom pristupu, slobodan pristup u spremištima, zbirke udžbenika i tzv. studentske općeobrazovne knjižnice. Vidjeti : Mišić, J. Čitaonice i neke posebne zbirke u sveučilišnim bibliotekama. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 13, 3-4(1967), str. 113.

¹² Downey, K. Why did we buy that? New customers and changing directions in collection development. // Collection management 38, 2(2013), 90-103. [citirano: 2016-05-30]. Dostupno na: <http://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/01462679.2013.763741?needAccess=true>

¹³ Etički kodeks. Hrvatsko knjižničarsko društvo (HKD). [citirano: 2016-05-30]. Dostupno na: http://www.hkdrustvo.hr/hr/eticki_kodeks/

korištenja, poštivanje autorskog prava, fiskalnu odgovornost, i najvažnije od svega, pravo svakoga pojedinca na jednak pristup informacijama.¹⁴

Stvaranjem konzistentnih knjižničnih zbirki, korisnicima se osigurava pristup i korištenje relevantnih izvora informacija i znanja. U mnoštvu raznolikih informacijskih izvora koji se danas pojavljuju na tržištu, knjižničari moraju pažljivo pregledavati, smišljeno odabirati i nabavljati nove izvore, ili se za njih mora osigurati adekvatan pristup. Nadalje, kontinuirano moraju procjenjivati vrijednost informacijskih izvora u odnosu na potrebe korisnika, pratiti njihovo korištenje te u skladu s potrebama korisnika održavati relevantnost zbirki provođenjem različitih metoda vrednovanja.

Okruženje u kojima danas rade i djeluju sveučilišne i visokoškolske knjižnice izuzetno je složeno, te se s pravom može reći da su se ove knjižnice u posljednjih nekoliko desetljeća promijenile više nego u cijeloj svojoj povijesti. Na primjenu novih modela rada knjižnica utjecala su: nova znanstvena područja potaknuta interdisciplinarnim istraživanjima, (pre)obilje novih tradicionalnih tiskanih i elektroničkih informacijskih izvora, promjene u znanstvenom komuniciranju,¹⁵ konstantna proračunska ograničenja za nabavu svih informacijskih izvora. Ipak, osiguranje pristupa, a ne posjedovanje izvora informacija, postaje glavna aktivnost i imperativ knjižnica u sustavu znanosti i visokog obrazovanja, a ostvaruje se konzorcijskom nabavom inozemnih informacijskih e-izvora i baza podataka kao odgovor knjižnica na monopol komercijalnih nakladnika i stalno povećanje cijena međunarodnih znanstvenih časopisa. Tako postavljena informacijska infrastruktura osigurava knjižnicama vlasništvo relevantnih zbirki, efikasne bibliografske pristupe zbirkama, kao i mogućnost pristupa drugim sustavima (knjižničnim i komercijalnim) te korištenje osuvremenjenih usluga za međuknjižničnu posudbu i dostavu dokumenata.

U sustavu znanosti i visokog obrazovanja došlo je i do promjene u podučavanju korisnika (od podučavanja vještini korištenja knjižnice do podučavanja informacijskoj pismenosti)¹⁶ za stjecanje informacijskih vještina. Posebno je važno studente prvih godina studija podučiti u samostalnom pronalaženju literature u čitaonicama u Otvorenom pristupu gdje je građa

¹⁴ Morrissey, L. J. Ethical issues in collection development. // Journal of library administration 47, 3-4(2008), str. 164 -167. [citirano: 2016-05-29]. Dostupno na:

<http://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/01930820802186506>

¹⁵ Vrana, R. Znanstveno komuniciranje pod utjecajem elektroničkih izvora informacija i moguća promjena knjižničnog obrasca. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 48, 2(2005), str. 15.

¹⁶ Sinikara, K. Edukacija korisnika u finskim sveučilišnim knjižnicama. // Edukacija korisnika i knjižničnoga osoblja : zbornik radova / 5. dani specijalnoga knjižničarstva Hrvatske, Opatija, 10. i 11. travnja 2003. ; uredila Maja Jokić ; [prijevod [sažetaka] na engleski jezik Jasminka Fajdetić –Kinnard]. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2004., str. 16.

signirana prema određenoj klasifikacijskoj shemi,¹⁷ kao i korištenju elektroničkih izvora informacija.

2.1. Izgradnja zbirke

Termin izgradnje zbirke (*collection development*) počeo se u knjižničnoj djelatnosti široko upotrebljavati u kasnim 60-tim godinama 20. st. zamijenivši termin selekcije građe (*selection*). Teorija selekcije je sve do tada bila usmjerena na odabir knjižnične građe između stvarnih korisničkih zahtjeva i vrijedne građe, prema mišljenju samih knjižničara. Naime, knjižničari su se razilazili u mišljenjima trebaju li nabavljati ono što traže korisnici ili ono za što su knjižničari mislili da je za korisnike kvalitetno i vrijedno. Ta tenzija između prikupljanja svega i svačega (pod premisom *više je bolje*), i prikupljanja samo najbolje i najkvalitetnije građe konstanta je knjižnične selekcije. Uloga knjižničara je tako, posebice u javnim knjižnicama čiji je primarni cilj edukacija građana, bila podudarna s ulogom cenzora, odnosno arbitra kvalitete. Implikacije te namjerne ili nenamjerne cenzure i društvena odgovornost knjižnica za jačanje intelektualnih sloboda i prava na čitanje onoga što se želi, odnosno prava na pristup informacijama, dovele su do evolucije „teorije selekcije“ i korištenja termina izgradnje zbirke.

K. Ameen¹⁸ opisuje filozofiju izgradnje zbirke od antike pa do danas, ističući je kao osnovnu aktivnost svake knjižnice, unatoč različitim povijesnim konotacijama. U različitim društvenim okruženjima, osnovno polazište izgradnje zbirke bilo je prikupljanje građe s ograničenim korištenjem prvenstveno radi čuvanja, i tek sa stupnjevima određene demokratizacije društva, pojavom javnih i sveučilišnih knjižnica počinje se više pažnje posvećivati korištenju građe.

Danas, selekcija građe ponovo dobiva na važnosti. Knjižnice su naime suočene sa stalnim smanjivanjem financijskih sredstava za nabavu, unatoč porastu i tradicionalnih (tiskanih) i elektroničkih informacijskih izvora, pa pitanje ravnoteže između neposredne potrebe (*just in time*) i dugoročne obveze za razvoj zbirke (*just in case*) ostaje i nadalje jedno od najvažnijih pitanja izgradnje zbirke.¹⁹

¹⁷ Hahn, J.; Zitron, L. How first –year students navigate the stacks : implications for improving wayfinding. // Reference & user services quarterly 51, 1(2011), 28-35. [citirano: 2016-05-30]. Dostupno na:

<https://journals.ala.org/index.php/rusq/article/viewFile/3558/3849>

¹⁸ Ameen, K. Developments in the philosophy of collection management : a historical review. // Collection building, 24, 4(2005), str. 112. [citirano: 2016-05-29]. Dostupno na:

<http://www.emeraldinsight.com/doi/pdfplus/10.1108/01604950510629264>

¹⁹ Johnson, P. Fundamentals of collection development & management. Chicago : American Library Association, 2004. , str. 26.

Organizacija i izgradnja knjižničnih zbirki u domeni je same knjižnice, pri čemu se odlučuje gdje će se i na koliko dugo smjestiti pojedinačni primjerci informacijskih izvora koji su važni kao sredstvo za ostvarenje zadaća i uloge knjižnice. Prema autoru, ciljevi koji podržavaju razvoj zbirke su: *funkcija čuvanja, funkcija omogućavanja pristupa, bibliografska funkcija te simbolička funkcija*, a ove funkcije ostaju nepromijenjene i u hibridnim knjižnicama.²⁰

U svakodnevnoj praksi izgradnja zbirke pokriva nekoliko uzajamno povezanih operativnih aktivnosti: izbor/odabir (selekciju) građe, koordinaciju nabavne politike i provođenje nabave, procjenu potreba aktivnih i potencijalnih korisnika, studije korištenja zbirke, analize vrijednosti zbirke, upravljanje proračunom, identifikaciju potreba zbirke, identifikaciju potreba zajednice korisnika, kao i plan za zajedničko korištenje - dijeljenje izvora.²¹ Zbog složenosti svake ove pojedinačne aktivnosti, mnogi autori predlažu zamjenu termina *razvoj zbirke* terminom *obogaćivanje zbirke* jer upućuje na poboljšanje sadržajne kvalitete zbirke (što je važnije), a ne samo na fizički rast fonda.

Prema ODLIS-u, izgradnja zbirke je „proces planiranja i izgradnje korisne i uravnotežene zbirke knjižnične građe stvorene tijekom nekoliko godina koji se temelji na trajnoj procjeni informacijskih potreba korisnika knjižnice, analizi statističkih podataka o korištenju informacijskih izvora, demografskoj procjeni korisnika, te praćenju smanjenih proračunskih sredstava za nabavu“.

P. H. Mosher je označio izgradnju zbirke kao „učinkovit i pravovremen odabir knjižnične građe pri formiranju pažljivo izgrađenih područja ili zbirki po znanstvenim područjima, oblikovane (obogaćene) tijekom vremena procjenom bibliografskih stručnjaka.“²²

Problemi izgradnje svake zbirke su izbor i operativni proces nabave koji su uvijek limitirani financijskim i operativnim resursima te stručnim osobljem. Predmetni specijalisti kao stručnjaci za prepoznavanje i pronalaženje potrebnih izvora sada su u stalnoj konfuziji između odabira kvalitetnih informacijskih izvora s jedne strane, i smanjenih sredstava s druge, u naporima za održavanje postojeće razine usluga i vrijednosti svojih zbirki. U rascjepu između povećanih i složenijih zahtjeva korisnika i smanjenja (svih) resursa došlo je do potrebe razvijanja učinkovitijih politika izgradnje i razvoja zbirki - upravljanja zbirkama. Autor ističe da je

²⁰ Buckland, M. K. Preoblikovanje knjižničnih zbirki i usluga : program. Lokve : Naklada Benja ; Rijeka : Gradska knjižnica, 2000., str. 70-72.

²¹ Johnson, P. Nav. Dj. Str. 1.

²² Mosher, P. H. Collection development to collection management : toward stewardship of library resources. // Collection management, 4, 4(1982), str. 42.

„upravljanje zbirkama sustavno, učinkovito i ekonomsko očuvanje knjižničnih informacijskih izvora“.²³

Prateći promjene u web okruženju, mnogi su autori isticali da izgradnja ili obogaćivanje zbirke više ne može biti prikladan i pravovaljan naziv za niz aktivnosti prikupljanja knjižnične građe koji se sada odvijaju u knjižnici; naime, knjižnična građa se više ne nabavlja samo pojedinačnim izborom *naslov po naslov* (mikroselekcija), već i pretplatom, nabavom licenciranih e-izvora bez fizičke manifestacije (makroselekcija); suradnjom i zajedničkim interesima srodnih knjižnica stvaraju se modeli zajedničkog korištenja - dijeljenje izvora; ne provodi se samo nabava informacijskih izvora već se provodi i zaštita istih; razmatra se i politika prikupljanja financijskih sredstava (osim proračuna) alternativnim načinima.

Temeljna osnova za izgradnju svake knjižnične zbirke treba biti neovisna stručna procjena knjižničara, bez političkog, tržišnog ili ikojeg drugog utjecaja, uz razvijenu i transparentnu suradnju s predstavnicima zajednice korisnika i osnivača.

Suvremeni zahtjevi tržišta, pitanje ponude i potražnje danas obvezuju knjižnice, više nego ikada prije, da svojim osnivačima i financijerima pravdaju korištenje financijskih sredstava za nabavu raznovrsne knjižnične građe te da u cilju transparentnosti svoga poslovanja odgovore na niz pitanja: na temelju kojih pokazatelja odlučuju što treba izabrati i uključiti u zbirku, kako prate informacijske potrebe svojih korisnika, kako prate korištenost svojih zbirki, kada i na temelju kojih pokazatelja odlučuju koje informacijske izvore trebaju izlučiti i/ili otpisati iz zbirke. Proces izgradnje zbirke stoga mora uključiti jasne deskriptivne kriterije za sve svoje pojedinačne aktivnosti te mora sadržavati pokazatelje unutar kojih knjižničari rade.

Svi osnovni pokazatelji operativnih aktivnosti u prikupljanju, obradi, čuvanju i osiguravanju dostupnosti trebaju biti sadržani u *programu i/ili politici izgradnje zbirki*. Takav program ili politiku treba neprekidno preispitivati i sukladno prepoznatim promjenama u okruženju mijenjati i preoblikovati. Jedino se na taj način može osigurati kontinuitet izgradnje konzistentne zbirke potpuno u skladu s vizijom knjižnice koja mora biti identična informacijskim potrebama zajednice korisnika.

Program i/ili politika izgradnje zbirke treba biti jedan općenit, kratki dokument (kao pisani ugovor između knjižnice, osnivača - financijera i njenih korisnika) koji uz prikaz osnovnih područja koji pokrivaju pojedinu zbirku ili zbirke koje pokrivaju predmetno/znanstvena

²³ Ibid. , str. 45.

područja, trebaju navesti i načine prikupljanja informacijskih izvora, njihovu obradu, način osiguravanja dostupnosti i zaštitu.

„Program izgradnje zbirke je skup stavova o općim principima izgradnje zbirke koja oslikava svrhu i sadržaj zbirke terminima koji su podjednako namijenjeni zaposlenima (stručnom osoblju) i široj javnosti“.24

Na pitanje treba li jedan takav dokument biti općenit ili sažet, mnogi autori danas predlažu pisanje i prihvaćanje kraćeg dokumenta programa ili politike izgradnje zbirke (često se i nazivaju *smjernice za nabavnu politiku*), a osnovni razlog je u tome, što smatraju da se danas svijet informacija mnogo brže mijenja pa je pretpostavka da jedan takav općeniti dokument neće zahtijevati češća revidiranja.25

2.2. Upravljanje zbirkom

Novi termin *upravljanje zbirkom* (*collection management*) kao specijalizacije unutar knjižnične djelatnosti javlja se 70-tih godina prošlog stoljeća kada su mnogobrojna knjižničarska društva, posebice *American Library Association* (ALA),26 posvetila središnje teme velikog broja svojih stručno znanstvenih skupova integraciji knjižničnih zbirke u hibridne zbirke. Takvo stanje se reflektiralo i u povećanom broju članaka u mnogobrojnim stručno znanstvenim časopisima u kojima su autori iz svih dijelova svijeta pisali o tranziciji tradicionalnih u digitalne knjižnice integriranjem e-izvora u postojeće zbirke.

Uvažavajući ove promjene, desetak godina kasnije, knjižničarska struka i mnogobrojna međunarodna stručna tijela predlažu korištenje termina *upravljanje zbirkom* koji uključuje izgradnju zbirke s dodanom vrijednošću proširenog seta radnih procesa kao što je izlučivanje građe, otkazivanje narudžbe časopisa, pohranu i zaštitu građe kao sredstvo za očuvanje zapisa o kulturi i civilizaciji te kao sredstvo za pružanje usluga.

E. G. Evans upućuje na razliku između izgradnje i upravljanje zbirkom/ama i zaključuje:

„oba termina uključuju sve aspekte izgradnje zbirke ... kao i takve aspekte upravljanja kao što su planiranje i kontrola proračuna, kadrovska politika i pitanja smještaja.“27

24 Clayton, P. R.; Gorman, G. E. Nav. Dj. Str. 28.

25 Clayton, P. R.; Gorman, G. E. Nav. Dj. Str. 33.

26 American Library Association (ALA). [citirano: 2016-05-28]. Dostupno na: <http://www.ala.org/>

27 Evans, G. E. Developing library and information center collections. / G. Edward Evans with the assistance of Margaret R. Zarnosky. 4th ed. Englewood, Col. : Libraries Unlimited, 2000., str. 20.

Upravljanje zbirkom zahtjeva složeniji pristup, to je zbroj brojnih aktivnosti koji je puno širi od izgradnje zbirke (nabavne politike). Prema C. Jenkinsu i M. Morley, upravljanje zbirkom je „sistematsko upravljanje planiranjem, izgradnjom, financiranjem, vrednovanjem i korištenjem knjižničnih zbirki tokom dužeg vremenskog perioda, radi ostvarivanja javno objavljenih ciljeva institucije“.²⁸ Autori nadalje smatraju da se kvalitetno upravljanje zbirkom mora temeljiti na prihvaćenom programu izgradnje zbirke, koji je samo jedan od ciljeva sveukupne politike upravljanja zbirkom.

ODLIS definira upravljanje zbirkom kao „primjenu kvantitativnih metoda kao što su razna statistička izvješća, primjena *cost-benefit* analiza u procesu izgradnje zbirke, obično ograničena u nekim knjižnicama i knjižničnim sustavima“.

Upravljanje zbirkama obuhvaća: izbor/odabir informacijskih izvora koji će se kupiti ili za koje će se osigurati pristup, njihovu obradu, pohranu i zaštitu; objavu smjernica za nabavnu politiku i/ili izgradnju zbirke uz mogućnost njene revizije; promociju, marketing i interpretiranje zbirke i informacijskih izvora; vrednovanje i mjerenje zbirki i s njima povezanih usluga; veze sa zajednicom korisnika; upravljanje proračunom; veze s ostalim knjižnicama kao i razvoj kooperativne zbirke te traženje dodatnih sredstava za izgradnju zbirki.²⁹

B. Montano San Jose³⁰ ističe, da su norme i alati za konvencionalno upravljanje zbirkama prošli pravi znanstveni put od krize do revolucije, obrazlažući sve faze evolucijskog procesa upravljanja zbirkama primjenom Kuhnovog modela znanstvenog napretka.³¹ Prema modelu, jedna paradigma koja je u jednom razdoblju dominirajuća i obilježava „normalnu znanost“, stvara anomaliju koja se više ne može objasniti iz perspektive vladajuće paradigme, a posljedica je kriza koja se razrješava definiranjem i uspostavljanjem nove paradigme čime se proces nastavlja.³² Novi bi model prema autorici trebao biti „upravljanje kooperativnom zbirkom“ koji bi trebao artikulirati, redefinirati i aktualizirati: samu knjižnicu, njene zbirke i njihovo upravljanje; načela knjižnice s obzirom na potrebe svojih korisnika te sve procese, ističući i

²⁸ Navedeno prema Clayton, P. R., Gorman G. E. Nav. Dj. Str. 28.

²⁹ Johnson, P. Nav. Dj. Str. 3.

³⁰ Montano, B. San Jose. The new paradigm of collection management in university libraries : from crisis to revolution. // Collection building 33, 3(2014), str. 92. [citirano: 2016-05-29]. Dostupno na:

<http://www.emeraldinsight.com/doi/pdfplus/10.1108/CB-02-2014-0012>

³¹ Kuhn, T. S. Struktura znanstvenih revolucija. Zagreb : Naklada Jesenjski i Turk : Hrvatsko sociološko društvo, 2013.

³² Afrić, V. Pogovor. // Struktura znanstvenih revolucija /Kuhn, T. Zagreb : Naklada Jesenjski i Turk, Hrvatsko sociološko društvo, 1999., str. 16.

uključujući suradnju kao jezgru svih knjižničnih aktivnosti i kao vitalan element pružanja održivosti za njezin napredak.³³

J. A. Cogswell³⁴ ističe osam glavnih funkcija potrebnih za učinkovito upravljanje zbirkom u suvremenim znanstvenim knjižnicama te predstavlja šest reprezentativnih modela za izgradnju i upravljanje zbirkama koje potom vrednuje prema navedenim glavnim funkcijama. Prema autoru, glavne su funkcije za izgradnju i upravljanje zbirkom: planiranje i program ili politika izgradnje zbirke, analiza zbirke, odabir izvora, održavanje zbirke, upravljanje proračunom, veze s korisnicima, modeli dijeljenja izvora te različiti programi vrednovanja.

Na kraju, može se zaključiti da učinkovito upravljanje zbirkama uključuje:

- odabir informacijskih izvora sukladan programu i/ili politici izgradnje zbirke
- procjenu i identifikaciju izvora znanja i informacija u zadovoljavanju informacijskih potreba aktivnih i potencijalnih korisnika
- prikupljanje i analizu različitih korisničkih studija
- upravljanje proračunom
- planiranje modela dijeljenja izvora
- odluke o pohrani, zaštiti i izlučivanju
- organizaciju knjižnice i podjele odgovornosti između pojedinih ustrojbenih jedinica za provođenje programa i/ili politike upravljanja zbirkom u svakodnevnoj praksi.³⁵

Za kvalitetnu izgradnju i učinkovito upravljanje zbirkama nisu samo odgovorni djelatnici u Odjelu nabave i izgradnje zbirke; potrebna je i posebno važna suradnja s drugim ustrojbenih jedinicama u knjižnici (obrađa - sadržajna i formalna, osiguravanje dostupnosti – korisničke službe, zaštita građe), kao i suradnja s današnjom promijenjenom poslovnim okolinom – izdavačima, dobavljačima i agregatorima elektroničkih informacijskih izvora. Podjela odgovornosti ovisi o veličini knjižnice, proračunu za nabavu, poslanje knjižnice (misija i vizija), te ciljevima i zajednici korisnika koju opslužuje.

Neovisno o tome jesu li te aktivnosti dodijeljene jednoj i/ili su podijeljene između više osoba unutar različitih ustrojbenih jedinica, odgovornost uključuje:³⁶

³³ Montano B. San Jose. Nav. Dj. Str. 95.

³⁴ Cogswell, J. A. The organization of collection management functions in academic research libraries. // The journal of academic librarianship, 13, 5(1987), str. 269-271.

³⁵ Johnson, P. Nav. Dj. Str. 26.

³⁶ Johnson, P. Nav. Dj. Str. 33.

Izbor građe:

- izbor tekuće građe u jednom ili više formata (vlasništvo ili pristup)
- izbor metode pristupa za digitalne izvore
- odlučivanje o retrospektivnim materijalima (vlasništvo ili pristup)
- izbor darovane građe
- izbor građe za izlučivanje, pohranu, zaštitu, digitalizaciju i otkazivanje (časopisa).

Proračun za nabavu:

- odobrenja za nabavu i opravdanja korištenja proračunskih sredstava
- kvalitetno upravljanje proračunom (ravnomjerno trošenje na nabavu tradicionalnih i e-izvora)
- rad s donatorima i potencijalnim donatorima (građa i novčani darovi)
- potpora pisanju prijedloga proračuna i potpora upravljanju proračunom

Plan i organizacija rada:

- koordiniranje ustrojbene jedinice za izgradnju i upravljanje zbirkama s ostalim ustrojbenim jedinicama unutar knjižnice
- stalno praćenje i preispitivanje odobrenih planova za kupnju izvora
- stalno praćenje i preispitivanje sporazuma o zamjeni izvora
- vrednovanje i procjene zbirke i srodnih usluga
- pokretanje i praćenje aktivnosti razvoja kooperativne zbirke
- revizija politike izgradnje zbirke

Komuniciranje i izvještavanje:

- informiranje unutarnjih i vanjskih dionika
- promidžba zbirke i informacijskih izvora
- veze s osnivačem i korisnicima
- veze s drugim knjižnicama i knjižničarima

Programi ili politike za izgradnju i/ili upravljanje zbirkom uobičajeno se dijele na dvije glavne komponente³⁷:

- skup općih izjava koje predstavljaju knjižnicu i sve njene informacijske izvore, odnosno zbirke (program upravljanja zbirkama)
- skup izjava o posebnim namjerama u vezi sa prikupljanjem građe iz različitih područja i njegovim korištenjem (program izgradnje zbirke).

Svaki od ovih programa predstavljaju dinamičan, vitalan alat s mjerljivim ishodima kako bi se utvrdilo radi li se upravo ono što i piše u njima.³⁸ U samom procesu planiranja izrade programa i/ili politike postavljaju se ključna pitanja:

- tko su najveći korisnici zbirke
- tko su ostali dionici poslovne i obrazovne okoline
- koje promjene na području usluga bi mogle utjecati na postojeće zbirke, koja se predmetna područja moraju osvježiti.

Programi upravljanja zbirkom koje predstavljaju knjižnicu i njene zbirke (informacijske izvore) uobičajeno sadrže³⁹:

- misiju knjižnice⁴⁰
- svrhu programa upravljanja zbirkama
- opis zajednice korisnika i njihove potrebe
- pitanje pristupa
- opis zbirke
- proračun zbirke
- kriterije izbora za nabavu informacijskih izvora
- posebne zbirke
- ograničenja u nabavi
- kooperativne odnose s drugim knjižnicama

³⁷ Clayton, P. R. ; Gorman, G. E. Nav. Dj. Str. 33.

³⁸ Corrigan, A. The collection policy reborn : a practical application of web-based documentation. // Collection building 24, 2(2005), str. 66. [citirano: 2016-05-29]. Dostupno na:
<http://www.emeraldinsight.com/doi/pdfplus/10.1108/01604950510592689>

³⁹ Clayton, P. R.; Gorman, G. E. Nav. Dj. Str. 33-39.

⁴⁰ Posljednjih godina knjižnice i druge javne institucije u svojim strateškim planovima razvoja ističu svoju misiju i viziju koje uobičajeno objavljuju i na svojim mrežnim stranicama. Misija i vizija institucije obavještava korisnike o ulozi i zadaćama koje institucija ima u društvu te način na koji će te zadaće i ostvariti.

- mjerenje i vrednovanje zbirke
- plan zaštite zbirke
- izlučivanje i otpis
- reviziju programa upravljanja zbirkama.

Pri kreiranju programa i/ili politike izgradnje i/ili upravljanja zbirke mora se uzeti u obzir da današnje zbirke obuhvaćaju četiri razine:

- informacijske izvore koje posjeduje određena knjižnica (lokalna zbirka)
- informacijske izvore koje posjeduje neka druga knjižnica (dostupni uslugom međuknjižnične posudbe i dostave dokumenata)
- elektroničke dokumente nabavljene kupnjom ili pretplatom (baze podataka – nacionalni konzorcij)
- besplatne elektroničke dokumente.⁴¹

Zbog tako složenog okruženja u kojemu se izgrađuju i razvijaju današnje zbirke, S. Demas i M. E. Miller⁴² identificiraju sedam osnovnih elemenata nužnih za njihovo kvalitetno upravljanje, navodeći i temeljna pitanja koja je potrebno razmotriti kako bi se stvorio sustav koji bi osigurao učinkovito dijeljenje izvora - zajedničko korištenje. Kvalitetno upravljanje zbirkama u vrijeme promjena znanstvenog komuniciranja, promjenama u nabavi, pitanjima pristupa i dostave i inovacija je izazov pri čemu osnovne profesionalne vrijednosti pravičnosti pristupa i intelektualnih sloboda ne smiju biti dovedene u pitanje.⁴³

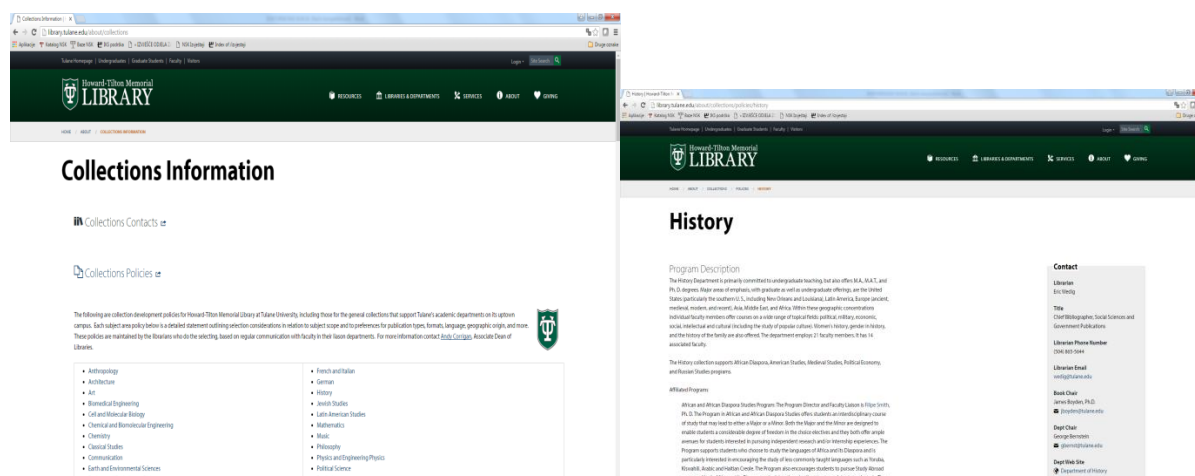
⁴¹ Gorman, M. Postojana knjižnica : tehnologija, tradicija i potraga za ravnotežom. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2006., str. 9.

⁴² Demas, S.; Miller, M. E. Rethinking collection management plans : shaping collective collections for the 21st century. // Collection management 37, 3-4(2012), str. 175-185. [citirano: 2016-05-30]. Dostupno na: <http://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/01462679.2012.685415?needAccess=true>

⁴³ Horava, T. Challenges and possibilities for collection management in a digital age. // Library resources & technical services 54, 3(2010), str. 151. [citirano: 2016-05-30]. Dostupno na: <https://journals.ala.org/index.php/lrts/article/view/5556/6836>

Danas se na mrežnim stranicama mnogih knjižnica u svijetu⁴⁴ mogu pronaći javno objavljeni programi i/ili politike izgradnje i upravljanja zbirkama, a posebno je interesantan primjer dao Corrigan prikazujući *Howard –Tilton Memorial Library*.⁴⁵

Prema autoru,⁴⁶ politika izgradnje i upravljanja zbirkama knjižnice je sveobuhvatni skup pojedinačnih programa za određene znanstvene discipline kojima knjižnica predstavlja vrijedne izvore koje prikuplja i sustavno organizira i na taj način simbolizira otvorenu komunikaciju Knjižnice sa zajednicom korisnika. (Slika 1.)

Slika 1. Howard – Tilton Memorial Library: Program izgradnje zbirke - History

Univerzalni elementi programa izgradnje zbirke uključuju: opis i misiju zbirke, vrijednosti i prioritete same zbirke. Svojevrsni je vodič, *Guidelines for a collection development policy using the Conspectus model* u izdanju IFLA-ine sekcije za nabavu i izgradnju zbirke.⁴⁷

Ovakav pristup i kvalitetno upravljanje informacijskim izvorima organiziranih u knjižnične zbirke s ciljem prijenosa poruke omogućavaju zbirkama povećavanje njihove dostupnosti i

⁴⁴ British Library. Collection Development Policy. [citirano: 2016-09-01]. Dostupno na: <http://www.bl.uk/aboutus/stratpolprog/coldevpol/>; The Library of Congress. Collections Policy Statements and Overviews. [citirano: 2016-09-01]. Dostupno na: <https://www.loc.gov/acq/devpol/>; British Library of Political and Economic Science. Library Collections Policy. [citirano: 2016-09-01]. Dostupno na: <http://www.lse.ac.uk/library/about/policies/collectionPolicy/home.aspx>

⁴⁵ Howard –Tilton Memorial Library [citirano: 2016-05-29]. Dostupno na: <http://library.tulane.edu/>

⁴⁶ Corrigan, A. Nav. Dj. Str. 68.

⁴⁷ International Federation of Library Associations (IFLA). [citirano: 2016-05-30]. Dostupno na: <http://www.ifla.org/files/assets/acquisition-collection-development/publications/gcdp-en.pdf>

vidljivosti s primarnim ciljem aktivnog korištenja, jer su zbirke sredstvo za širenje znanja i informacija, čuvaju zapise o kulturi i civilizaciji te predstavljaju neiscrpni istraživački korpus.

3. NAČELA NABAVE I IZGRADNJE ZBIRKI

Knjižnice i knjižnična djelatnost stvaraju uvjete za društveni razvoj, kvalitetno informiranje stanovništva, za učenje, znanstveno-istraživački rad, stvaralaštvo i kvalitetno provođenje slobodnog vremena. Većinu potreba svojih korisnika knjižnice ostvaruju odgovornom nabavom knjižnične građe.

Stoga je knjižnična zbirka temelj poslovanja svake knjižnice. Zadaće knjižnica uređene su Zakonom o knjižnicama.⁴⁸

Knjižnice moraju sadržaj svojih zbirki prilagoditi društvenim promjenama i tehnološkom razvoju, ekspanziji informacija i mogućnosti pristupa informacijama na internetu. Iako su knjižnice samo jedan od ponuđača informacija, one će i u budućnosti u poplavi raznovrsnih informacija vršiti odabir i korisnicima nuditi relevantne i pouzdane informacije.

Cilj je svake knjižnice izgraditi zbirku:

- koja optimalno zadovoljava potrebe aktivnih i potencijalnih korisnika za informacijom
- s kojom knjižnica potvrđuje svoje postojanje, ispunjava svoje zadaće i ostvaruje svoju misiju.

Tri su ključne uloge zbirke:⁴⁹ arhivska, osiguravanje pristupa i bibliografska.

Kao što je navedeno, svaka knjižnica pribavlja građu sukladno svojoj misiji i ciljevima te ovisno o veličini fonda organizira zbirke (prema sadržaju i vrsti građe) koje stalno mora popunjavati, obogaćivati sukladno informacijskim potrebama zajednice korisnika koju opslužuje. Sustavno i savjesno obogaćivanje postojećih zbirki prvenstveno ovisi o financijskim sredstvima koje knjižnica dobiva za nabavu knjižnične građe. Postoji nekoliko načina nabave građe u knjižnicama: kupnja, zamjena, dar i obvezni primjerak te vlastita izdanja.

Sustavnost i dosljednost u nabavi osigurava *ciljana kupnja* kojom se ostvaruje zacrtana nabavna politika. Nabavu knjižnične građe subvencionira država u skladu sa Zakonom o knjižnicama, a

⁴⁸ Zakon o knjižnicama. // NN 105/97; NN 5/98; NN 104/00; NN 69/09.

⁴⁹ Buckland, M. K. The roles of collections and the scope of collection development. // Journal of development 45, 3(1989), str. 217-218.

mnoge knjižnice sredstva za kupnju, prema mogućnostima, izdvajaju i iz vlastitih sredstava. Ostali načini nabave (zamjena, dar) također trebaju odražavati zacrtane ciljeve i namjenu knjižnice, jer u suprotnom opterećuju prostor i police te zagušuju relevantne informacijske izvore.

Zamjena knjižnične građe je i dalje važan čimbenik u izgradnji knjižničnih fondova. Obavlja se s drugim knjižnicama ili srodnim institucijama u zemlji i inozemstvu. Posebno je značajna međunarodna zamjena publikacija kao jedan oblik međunarodne znanstvene i kulturne suradnje koji promovira protok ideja i znanstvenih informacija između znanstvenih ustanova različitim formalnim ugovorima ili slobodno sklopljenim sporazumima.⁵⁰ Opseg tiskane građe koja ulazi u zamjenu kao i svi praktični postupci u organizaciji zamjene publikacija prikazani su u *Priručniku za međunarodnu zamjenu publikacija*.⁵¹ Knjižnice uobičajeno za zamjenu koriste vlastita izdanja, duplikate iz svojih fondova, a po potrebi i kupuju određena izdanja. Zamjena⁵² se može provoditi po načelu knjiga za knjigu, časopis za časopis, prema načelu iste novčane vrijednosti, ali se može obavljati i bez obzira na novčanu vrijednost publikacija. Ipak, politika zamjene publikacija zahtijeva isto značajna financijska sredstva te je treba pažljivo i sustavno provoditi. Ponekad bi bila bolja poslovna odluka za novce koji su utrošeni u zamjenu publikacija kupiti manji broj informacijskih izvora.

Darovi su također važna sastavnica u izgradnji zbirke. Darovi mogu biti traženi ali i neželjeni. Primanje darova provodi se po istim kriterijima kao i za odabir građe za kupnju i za zamjenu: relevantnost autora, sadržaja i izdavača, kontinuitet u izgradnji zbirke, korisničke potrebe te zastupljenost srodnih sadržaja u vlasništvu i e-okruženju. Potencijalnim darovateljima se predlaže da dostave popis/e građe koju namjeravaju donirati knjižnici. Iscrpnim pregledavanjem kataloga i pregledavanjem fizičkog stanja građe na policama, stručno osoblje donosi odluke o prihvatanju ili odbacivanju potencijalnih darova. Pregledavanje primjeraka na policama je izuzetno važno jer se darovima ponekad mogu zamijeniti oštećeni primjerci.

Pri prihvatanju darova nužno je darovatelje (privatne ili pravne osobe) obavijestiti da knjižnica zadržava pravo odluke gdje će i na koji način smjestiti darovanu građu, a po primitku, knjižnica je dužna poslati darovatelju zahvalnicu.

⁵⁰ Lešćić, Jelica. Handbook on the international exchange of publications, Munchen, K. G. Saur, 2006. : [prikaz]. //Vjesnik bibliotekara Hrvatske 54, 3(2011), str. 173.

⁵¹ Handbook on the international exchange of publications /edited by Frans Vanwijngaerden. 4th ed. Paris : Unesco, 1978.

⁵² Uputstvo o zamjeni knjiga i drugog bibliotečnog materijala biblioteka. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 7, 3-4(1961), 256-257.

Pojedine knjižnice imaju registriranu izdavačku djelatnost pa vlastita izdanja kojima raspolažu automatski uvrstavaju u knjižnični fond, a pojedine primjerke osim u prodaji koriste i nude u ponudama i u modelima zamjene publikacija.

Primanje obveznog primjerka je uređeno Zakonom o knjižnicama. Uobičajeno je da nacionalne knjižnice u svijetu izgrađuju svoje knjižnične zbirke tzv. *obveznim primjerkom* u svrhu njihova očuvanja kao kulturnih vrijednosti.⁵³ Primanje obveznog primjerka time je ujedno i povlastica i dužnost; na temelju obveznog primjerka se izrađuju nacionalne ili regionalne bibliografije, štite autorska prava te osigurava korištenje domaće nakladničke produkcije. Povijest primanja obveznog primjerka u Hrvatskoj od 1816. Godine, koji je dobivala *Knjižnica Kr. Akademije*, a kasnije i druge knjižnice opisala je Eva Verona.⁵⁴ Knjižnica ima dugu povijest u prikupljanju obveznog primjerka i drugih načina nabave, naime, Ban Mažuranić je 1876. godine izdao *Pravila za biblioteku kr. Sveučilišta Franje Josipa I u Zagrebu* u kojima su propisani i načini nabave građe za Knjižnicu.⁵⁵ U prvom članku 3. poglavlja pod nazivom „Umnažanje biblioteke“ navode se modaliteti nabave: a) dostavljanjem dužnih otisakah, b) darovima, c) kupnjom i d) zamjenom.

Nabava informacijskih izvora razlikuje se i prema vrsti knjižnica: *nacionalne* prikupljaju obvezni primjerak i referentnu građu; *sveučilišne i visokoškolske* prikupljaju obveznu i preporučenu literaturu nastavnih kolegija pojedinih fakulteta, sveučilišne udžbenike, znanstveno stručnu literaturu svih znanstvenih polja; *specijalne knjižnice* prikupljaju specijalna referentna djela za pojedina znanstvena polja; *narodne knjižnice* prikupljaju beletristiku i nebeletristiku za odrasle, mladež i djecu, referentnu građu, periodičke publikacije, lokalne, regionalne i nacionalne novine itd.; *školske knjižnice* lektiru kao i priručnu literaturu za nastavnike.

Možda je najteže definirati zadaće i zbirke narodnih knjižnica zbog toga što one imaju višestruke namjene (odgojne, obrazovne, kulturne, zabavne i rekreativne) te širok krug korisnika.⁵⁶

⁵³ Hergešić, B. Obavezni primjerak – povlastica ili dužnost. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 12, 3-4(1966), str. 101.

⁵⁴ Verona, E. Prilog povijesti obveznog primjerka u Hrvatskoj. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 25, 1-4(1981), 217-236.

⁵⁵ Sečić, D. Ivan Kostrenčić : prvi hrvatski sveučilišni bibliotekar. Lokve : Naklada Benja, 2000., str. 121-138.

⁵⁶ Nebesny, T.; Švob, M. Izgradnja knjižne zbirke u narodnim knjižnicama. [citirano: 2016-06-12]. Dostupno na: http://dzs.ffzg.unizg.hr/text/nebesny_svob.htm

Nabava informacijskih izvora se razlikuje i prema vrsti građe pa knjižnice nabavljaju knjižnu i neknjižnu građu, elektroničku građu na materijalnom mediju te e-časopise i baze podataka.

3.1. Faze u izgradnji zbirke

Izgradnja svake zbirke predstavlja dinamičan proces koji polazi od temeljnih načela: usuglašavanje s potrebama zajednice korisnika i njihovim iskazanim zahtjevima; uključivanje različite vrste građe u zbirku; te stalna procjena vrijednosti zbirke.

Izgradnju zbirke iscrpno je u svojoj knjizi opisala K. Tadić,⁵⁷ a uključuje nekoliko operativnih procesa:

- istraživanje zajednice korisnika i njezinih potreba
- plan nabavne politike
- izbor/odabir građe
- postupak nabave
- pročišćavanje zbirke i izlučivanje
- procjena vrijednosti zbirke.

3.1.1. Istraživanje zajednice korisnika

Kako bi knjižnica posjedovala relevantne informacijske izvore i razvijala konzistentne zbirke, važno je poznavati zajednicu korisnika, aktivne i potencijalne korisnike i njihove informacijske potrebe. Podaci se prikupljaju s obzirom na njihovo demografsko, gospodarsko, prirodno, tehnološko, političko-pravno i društveno-kulturno okruženje. Studenti sveučilišne knjižnice uz profesore i znanstvenike ipak u najvećem broju predstavljaju sveučilište i njegovu supkulturu,⁵⁸ ali svaka ova korisnička skupina ima svoju jedinstvenu kulturu, demografiju i ostale karakteristike koje knjižnice i stručno osoblje informiraju kako bi trebali i u kojem smjeru razvijati zbirku.

Veličina i djelokrug knjižnice, nastavni plan i program (kurikulum), proračun i tradicija knjižnice osnovni su pokazatelji (tzv. sveobuhvatni portret) za otkrivanje zajednice korisnika i njenih informacijskih potreba.

⁵⁷ Tadić, K. Rad u knjižnici. Opatija : Naklada Benja, 1994., str. 33-46.

⁵⁸ Agee, J. Acquisitions go global : an introduction to library collection management in the 21st century. Oxford : Chandos Publishing, 2007., str. 3.

U istraživanju zajednice korisnika vrlo uspješne metode za prikupljanje takvih informacija su ankete, podjednako namijenjene i studentima i znanstveno-nastavnom osoblju, te fokus grupe, pri čemu je osobito važno te metode usmjeriti i na korisnike koji se ne služe knjižnicom, njenim proizvodima i uslugama ali koji bi se u budućnosti mogli služiti. Bitna je i percepcija javnosti o knjižnici i njenim službama i uslugama. Sukladno svim promjenama u okruženju važno je istaknuti da se danas zbirke ne izgrađuju za korisnike već zajedno s korisnicima.⁵⁹

3.1.2. Program ili politika izgradnje zbirke

Nabavnu politiku ili politiku izgradnje zbirke svake knjižnice odražava temeljni pisani dokument o općim stavovima, principima i smjerovima popunjavanja (obogaćivanja) cjelokupnog fonda i pojedinačnih zbirki, koji određuje njihovu namjenu i sadržaj, a ujedno odražava poslanje knjižnice, njezine ciljeve i svrhu s gledišta interesa zajednice korisnika: zakonodavca, financijera, stručnog osoblja i korisnika.

Korištenje suvremene informacijsko-komunikacijske tehnologije omogućava knjižnicama integraciju elektroničkih izvora informacija u postojeće zbirke, čime elektronički izvori s određenim karakteristikama (relevantni, kvalitetni i pravovremeni) preuzimaju svoje mjesto u zbirci za svako određeno područje.⁶⁰

Pisani dokument ili izjava o politici izgradnje zbirke predstavlja osnovu za planiranu izgradnju zbirke i utvrđivanje prioriteta u nabavi informacijskih izvora, identificiranju dobrih i loših strana zbirke (procjenu snage i slabosti), te potrebu za učinkovitije korištenje usluge međuknjižnične posudbe i dostave dokumenata.

Ovi dokumenti (smjernice) omogućuju stručnom osoblju djelotvornost u radu te sprečavanje utjecaja različitih mišljenja. Posebno su važni u pitanjima financiranja jer financijeri očekuju od knjižnica opravdanje za uložena sredstva, osiguravanje veće dostupnosti bogatoj i aktualnoj knjižničnoj građi. Smjernice mogu pomoći i u komunikaciji knjižnice s okruženjem u kojemu djeluje, s drugim knjižnicama u sustavu te u kooperativnoj izgradnji zbirke, a važni su i za same djelatnike knjižnice jer im osiguravaju dosljedno postupanje. Nadalje, pružaju jasne smjerove

⁵⁹ Stoller, M. Building Library Collection : it's still about the user. // Collection building 24, 1(2005), str. 7.

[citirano: 2016-05-29]. Dostupno na: <http://www.emeraldinsight.com/doi/pdfplus/10.1108/01604950510576065>

⁶⁰ Vogel, K. D. Integrating electronic resources into collection development policies. // Collection management 21, 2(1996), str. 65.

za izbor/odabir tiskanih i elektroničkih informacijskih izvora te opis svih operativnih procesa rukovanja građom: nabava, obrada, osiguravanje dostupnosti, pohrana, izlučivanje, čuvanje i zaštita te potreba arhiviranja građe.

3.1.3. Izbor/odabir (selekcija) knjižnične građe

Najvažniji korak u izgradnji knjižnične zbirke je izbor, odabir ili selekcija građe. Ističući važnost odabira kvalitetnog informacijskog izvora, D. Carrigan je napisao: „srž izgradnje zbirke je izbor.“⁶¹ Iako izbor građe prvenstveno ovisi o vrsti knjižnice i zajednici korisnika koje opslužuje, meritoran stav većine autora je da knjižnična zbirka korisnicima treba pružiti slobodan i otvoren pristup najširem mogućem izboru informacijskih izvora.

Izbor između dvije ili više mogućnosti, sastavni je dio svakodnevnih odluka stručnog osoblja koji sudjeluje procesu izgradnje zbirke. Kao što za sveučilišne knjižnice postoji mit da su srce sveučilišta, autor navodi da je izbor kvalitetnog, relevantnog i korisnog informacijskog izvora srce izgradnje zbirke.⁶²

Nakon sustavne analize potreba zajednice korisnika i prihvatanja programa (smjernica) za izgradnju zbirke, sljedeći je korak izbor same građe, proces u kojemu se postavljaju određena pitanja i uključuju brojne aktivnosti s ciljem integracije odabranih jedinica građe u postojeće knjižnične zbirke. Svaki izbor građe sadrži set kriterija za odabir potrebnog informacijskog izvora. Ustvari, izbor predstavlja jedan oblik osiguravanja kvalitete koji se nadovezuje na postojeće etape informacijskog ciklusa, od stručnih recenzija do istraživanja tržišta koje uobičajeno provode izdavačke kuće.⁶³

Ipak, osnovna načela kriterija za odabir su vrijednost (kakvoća) i potražnja (potreba).

E. G. Evans daje iscrpni pregled procesa biranja koji se može kratko sažeti u: potrebe nasuprot željama, kvaliteta nasuprot potražnji, ali uvijek s potrebama korisnika u središtu svakog izbora.⁶⁴

⁶¹ Navedeno prema Johnson, P. Nav. Dj. Str. 101.

⁶² Feng, Y. T. The Necessity for a collection development policy statement. // Library resources and technical services 23, 1(1979), str. 39.

⁶³ Brophy, P. Biblioteka u dvadeset prvom veku : nove usluge za informaciono doba. Beograd : Clio, 2005. , str. 61.

⁶⁴ Evans, E. G. Nav. Dj. Str. 125-152.

Izbor građe se temelji na:

- usklađenosti s usvojenim programom (smjernicama) za izgradnju zbirke
- dobrom poznavanju knjižnice, njenih zbirki te korisnika
- formalnom poznavanju pojedinačnih predmetnih područja.⁶⁵

Izbor građe se obavlja unutar:

- postojećih zbirki knjižnice
- zadovoljavanja informacijskih potreba aktivnih i potencijalnih korisnika
- određenog proračuna za nabavu građe
- stručnog osoblja.⁶⁶

Svi ovi pokazatelji integriraju i programe (smjernice) za izgradnju zbirke (ukoliko ih knjižnica ima). Zbog toga je važno da program jasno definira tko je za što odgovoran pri njegovom ostvarivanju.

Odabir informacijskog izvora ovisi o vrsti knjižnice čija je obaveza oblikovati knjižničnu zbirku, vodeći računa o njoj namjeni i postizanju ravnoteže između želja i potreba korisnika i stručnog gledišta za izgradnju knjižnične zbirke primjenjujući modificirana i osuvremenjena Ranganathanova načela.⁶⁷

Izbor građe u sveučilišnim i visokoškolskim knjižnicama razlikuje se od izbora građe u drugim knjižnicama. Sveučilišne knjižnice prikupljaju građu iz svih znanstvenih područja, različitih nivoa prezentacija (od građe za studente prve godine studija do građe za poslijediplomske studije), strana izdanja i mnogobrojnu građu na stranim jezicima.

Četiri su ključna koraka u procesu izbora:

- identifikacija relevantnih informacijskih izvora
- procjena i vrednovanje informacijskog izvora (uklapa li se u postojeću zbirku)
- odluka za kupnju
- narudžba knjige / priprema naloga.⁶⁸

⁶⁵ Clayton, P. R.; Gorman, G.E. Nav. Dj. Str. 99-100.

⁶⁶ Clayton, P. R.; Gorman, G. E. Nav. Dj. Str. 104.

⁶⁷Pet zakona knjižničarstva: knjige su za korištenje, svakom korisniku njegova knjiga, svakoj knjizi njen korisnik; štedite korisnikovo vrijeme i knjižnica je rastući organizam.

⁶⁸ Johnson, P. Nav. Dj. Str. 104-105.

Zbog dodira s međunarodnim tržištem knjiga sveučilišne i visokoškolske knjižnice koriste i sofisticiranija pomoćna sredstva za izbor; poželjno je da u velikoj mjeri pri izboru sudjeluju i profesori kao predmetni stručnjaci za svoja područja, a u novije vrijeme uvode se i novi netradicionalni modeli, npr. model *Patron driven acquisitions* (PDA),⁶⁹ model koji omogućuje krajnjim korisnicima izravno uključivanje u nabavu, odnosno izgradnju zbirke. Mnogobrojna istraživanja pokazuju da se izvori naručeni preko PDA modela puno više posuđuju od izvora koje naručuju predmetni specijalisti ili preko odobrenih planova.⁷⁰ Stoga neki autori predviđaju da će upravo PDA model postati norma za nabavu informacijskih izvora u većini visokoškolskih knjižnica do 2021. godine.⁷¹

Kriteriji za odabir

D. Spiller predlaže veliki broj kriterija koje treba uzeti u obzir pri odabiru građe.⁷²

Clayton predlaže kraći popis koji uključuje šest osnovnih kriterija: ugled autora, mjera zahvata građe, način i nivo obrade građe, sklop, oblik, posebna svojstva ili nešto na što treba obratiti pažnju.⁷³

Različite vrste knjižnica koristit će različite kriterije, a velike sveučilišne knjižnice uobičajeno koriste sljedeće kriterije:

- ugled autora i izdavača
- točnost prezentiranih informacija
- stupanj novosti informacija
- adekvatan doseg, dubina pokrivenosti nekog područja
- odgovarajuća korisnička razina
- interes korisnika
- novost i relevantnost teme
- logičnost prezentacije rada

⁶⁹ Raniji modeli su: Demand driven acquisitions (DDA), Patron initiated acquisitions (PIA).

⁷⁰ Tyler, D. C.; Falci, C. D.; Melvin, J. C. et al. Patron – driven acquisitions and circulation at an academic library : interaction effects and circulation performance of print books acquired via librarians' orders, approval plans, and patrons' interlibrary loan requests. // Collection management 38, 1(2013), str. 20.

⁷¹ Anderson, R. Collections 2021 : the future of the library collection is not a collection. // Serials 24, 3(2011), str. 213. [citirano: 2016-05-29]. Dostupno na: <http://serials.uksg.org/articles/10.1629/24211/>

⁷² Spiller, D. Book selection. 4th ed. London : Clive Bingley, [1988?], str. 65-81.

⁷³ Clayton, P. R.; Gorman, G. E. Nav. Dj. Str. 116-122.

- stil, način prezentacije
- fizičke karakteristike (uvez, izgled, vrsta i kvaliteta papira, tisak)
- tehnički aspekti (mogućnost korištenja)
- dodaci – vodiči, bibliografije, kazala
- recenzije uglednih autora
- kvaliteta prijevoda
- cijena

P. Johnson proces odabira prema propisanim kriterijima smatra i umjetnošću i znanošću – proces podjednako zahtjeva znanje, iskustvo, kao i intuiciju za donošenje pravovaljane odluke o tome što uključiti, a što isključiti.⁷⁴ Ipak, osnovno polazište pri biranju treba biti načelo potražnje.

U visokoškolskim i sveučilišnim knjižnicama uobičajeno se razlikuju primarni, sekundarni i tercijarni izvori. Uz tradicionalne publikacije – knjige, časopise, novine, članke, danas se na internetu pojavljuju i nove vrste sadržaja, npr. mrežna mjesta (web stranice) tvrtki, kompanija, poslovnih poduzeća, zaklada, udruga, osoba, događaja, znanstvenih projekata i skupova, portali, baze podataka, e-novine itd.⁷⁵ Svi se ovi sadržaji prema svojim informacijskim vrijednostima mogu integrirati u postojeće zbirke.

Informacijski izvori za odabir građe

Danas postoje mnogobrojni izvori ili alati koji knjižničarima pomažu u izboru/odabiru građe. Primjenjuju se u svim vrstama knjižnica i dostupni su u različitim formatima. Takvi tradicionalni izvori su tiskani i mrežno dostupni katalozi izdavača, recenzije i prikazi knjiga, razne konferencije, sajmovi knjiga i sl. Svi oni služe za identifikaciju naslova i/ili procjenu njihove vrijednosti.

Različite vrste izvora se dijele na:

- tekuće recenzije u časopisima
- nacionalne bibliografije (omogućuju uvid u tekuću nacionalnu tiskarsku proizvodnju)
- standardne popise za pojedine vrste knjižnica

⁷⁴ Johnson, P. Nav. Dj. Str. 103-104.

⁷⁵ Hrvatski arhiv weba. [citirano: 2016-05-31]. Dostupno na: <http://haw.nsk.hr/publikacija/160/smjernice-za-uporabu-formata-unimarc-za-opis-elektronicke-grade>

- kritičke prikaze
- popise prinova velikih knjižnica
- reklamne materijale
- kataloge knjižnica

Bibliografije se dijele na: predmetne bibliografije (potpune i selektivne), standardne popise, vodiče za literaturu iz određenih područja, knjižnične kataloge, nacionalne i komercijalne bibliografije, bibliografije vladinih publikacija i bibliografije periodike.⁷⁶ Sve bibliografije teže sveobuhvatu građe ili su ograničene prema predmetnom području koje danas u velikom broju postoje i u elektroničkom obliku i koriste se za vrednovanje građe.

3.1.4. Nabava knjižnične građe

Nabava je jedna od ključnih zadaća svake knjižnice. Cilj joj je da pod najpovoljnijim financijskim uvjetima osigura optimalan broj, vrstu i kvalitetu informacijskih izvora koji su primjereni ukupnim potrebama zajednice korisnika. U posljednjih nekoliko godina nabava je doživjela velike promjene. Izgradnja zbirki, odnosno briga za dostupnost građe u knjižnicama zasniva se na složenoj kontroli i upravljanju informacijskim izvorima, koji se zauzima za sveobuhvatan pristup i tiskanim i elektroničkim izvorima. Na taj način, suvremena nabava podrazumijeva izgradnju i upravljanje zbirkama koje uključuju elektroničke izvore i njihovu integraciju te korelaciju prema tradicionalnim izvorima.⁷⁷

Primjenom integriranih knjižničnih sustava⁷⁸ u poslovanju (automatizacija) i prilagodbom modula nabave novoj poslovnoj okolini, poboljšani su procesi nabave čime se omogućuje knjižnicama efikasnije i učinkovitije izgrađivanje knjižničnih zbirki. Koordinacija procesa nabave uključuje naručivanje i primanje pojedinačnih i skupnih stavki iz vanjskih izvora s proračunskim procesom čime se naglašava financijski aspekt nabave te se pokazuje kao odnos između knjižnica i tržišta, između narudžbe i plaćanja. Najvažniji elementi u procesima automatizirane nabave uz bibliografski zapis naslova uključuju i definirane

⁷⁶ Clayton, P. R.; Gorman, G. E. Nav. Dj. Str. 133-140.

⁷⁷ Avalon, S.; Golubović, V. Nabava i međuknjižnična posudba u web –okruženju. // 8. Seminar Arhivi, knjižnice, muzeji, <Poreč, 24.-26. studenoga 2004.>: mogućnosti suradnje u okruženju globalne informacijske infrastrukture: zbornik radova / uredila Tinka Katić. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2005., str. 115.

⁷⁸ Integrirani knjižnični sustavi automatiziraju cjelokupno poslovanje te, osiguravaju brži i lakši pristup relevantnim informacijama.

dobavljače/izdavače, definiranu valutu i definirana financijska sredstva, odnosno stavke proračuna za opće i posebne fondove.

U takvom okruženju, R. M. Magrill i J. B. Corbin 1989. godine navode 10 osnovnih zadaća u nabavi⁷⁹:

1. Pretraživanje informacija o građi
2. Iniciranje procesa narudžbe
3. Održavanje zapisa o naručenoj građi
4. Prihvat i kontrola pristigle građe
5. Autorizacija/prosljeđivanje računa
6. Biranje zapisa o naručenoj građi
7. Reklamacija i otkazivanje narudžbe
8. Postupanje sa građom koja zahtijeva posebno rukovanje
9. Dogovor u posebnim situacijama
10. Razvijanje i analiza statističkih pokazatelja

U elektroničkom okruženju time dolazi do spajanja procesa nabave i obrade (što je najvažnija promjena), preuzimaju se bibliografski zapisi i/ili se kreiraju novi, zapisi o posjedovanju i zapisi o primjerku, čime djelatnici u nabavi postaju *kvazikatalogizatori*.⁸⁰

Nabava knjižnične građe je završni korak izgradnje zbirke prije samih evaluacijskih postupaka kojima se građa izlučuje i vrednuje. Postupci nabave uključuju sve aktivnosti vezane uz naručivanje odabranih izvora te njihov primitak u knjižnicu. Ove su aktivnosti i dalje složene, s obzirom da uključuju izbor građe, provjeru bibliografskih podataka, provjeru posjedovanja u postojećem fondu, izbor dobavljača, postupke naručivanja građe (predakcesija), evidenciju primitka, reklamaciju građe, inventarizaciju građe (akcesija).⁸¹

3.1.5. Otpis ili izlučivanje fonda

⁷⁹ Navedeno prema Diedrichs, C. P.; Schmidt, K. A. *Acquisitions, the organization, and the future.* // *Understanding the business of library acquisitions* / Karen A. Schmidt, editor., 2nd ed. Chicago ; London : American Library Association, 1999., str. 2.

⁸⁰ Avalon, S. Strojna anatomija nabave. Prezentacija održana na 11. danima specijalnih i visokoškolskih knjižnica u Opatiji, 1.- 4. travnja 2009.

⁸¹ Kodrič-Dačić, E. Uvod u izgradnju knjižničnih zbirki. // *Knjižnica* 51, 1(2007), str. 89. [citirano: 2016-05-30]. Dostupno na: <http://revija-knjiznica.zbds-zveza.si/Izvodi/K0701/kodric1.pdf>

Ovom aktivnošću započinje proces završne faze izgradnje i razvoja zbirke kojim se uz postupak vrednovanja želi utvrditi stupanj korištenost građe, fizičko stanje građe na policama, stupanj utvrđivanja oštećene građe.⁸² Naime, građa s vremenom gubi na vrijednosti te ju je potrebno izlučiti iz aktivnog fonda te premjestiti na zatvorena spremišta ili otpisati.

U visokoškolskim knjižnicama uobičajeno se izlučuje zastarjela, sadržajno nerelevantna građa koja ne odgovara potrebama zajednice korisnika, stari udžbenici koji se više ne upotrebljavaju ili su doživjeli novija izdanja te uništene i oštećene publikacije.

Pri odlučivanju o izlučivanju građe trebaju se postaviti sljedeća pitanja:⁸³

Je li sadržaj još primjeren?

Je li građa na jeziku koji sadašnji i budući korisnici mogu čitati?

Ima li više primjeraka istog naslova u zbirci?

Je li građa dostupna na drugom mjestu?

Je li građa rijetka ili vrijedna ili oboje?

Je li zamijenjena novim izdanjima?

Je li bila izvorno odabrana pogrešno?

Je li navedena u standardnim bibliografijama važnijih djela?

Ima li lokalni značaj?

Ako je dostupna u elektroničkom obliku, je li osiguran pristup retrospektivnim datotekama?

Prema *Smjernicama za reviziju fonda, izdvajanje građe u Zatvoreno spremište i otpis građe*⁸⁴ u Zatvoreno spremište (ZS) se iz čitaonica *Sveučilišne zbirke* uobičajeno izdvaja: malo korištena građa; građa zastarjela s obzirom na popise obvezne literature pojedinih fakulteta; prethodna izdanja istoga naslova ako je prinovljeno novo izdanje u dovoljnom broju primjeraka; građa za koju postoji više od 5 primjeraka; katalozi izložbi i sl. građa; građa u kojoj prevladavaju i/ili je čine isključivo ilustracije, reprodukcije i sl. zbog mogućeg oštećivanja pri korištenju.

⁸² Pod oštećenom građom podrazumijevaju se primjerci kojima nedostaju određene stranice te primjerci koji su u potpunosti devastirani (imaju samo korice). Takva građa u WebOpac-u u Knjižnici dobiva procesni status „oštećeno“.

⁸³ Johnson, P. Nav. Dj. Str. 141-142.

⁸⁴ Leščić, J. Smjernice za reviziju fonda, izdvajanje građe u Zatvoreno spremište i otpis građe : nacrt. Interni dokument.

Za provođenje otpisa⁸⁵ ili izlučivanja građe preporučuje se korištenje više metoda, a najvažnija je suradnja s predmetnim specijalistima oko pripreme popisa građe za otpisivanje koji se može ponuditi studentima i profesorima koji daju završnu riječ.

Prema *Pravilniku o matičnoj djelatnosti knjižnica u Republici Hrvatskoj*,⁸⁶ otpisano gradivo visokoškolske knjižnice prvo moraju ponuditi središnjoj sveučilišnoj knjižnici, čija je zadaća da tu građu uvrsti u svoj fond ako ju nema. Na taj se način održava autentičnost razvojnih i povijesnih obrazovnih i istraživačkih osobina sveučilišta.⁸⁷

3.1.6. Vrednovanje knjižničnog fonda

Vrednovanje je završni korak u lancu izgradnje i upravljanja knjižničnom zbirkom. To je proces kojim se otkrivaju prednosti i nedostaci zbirke u odnosu na ciljeve knjižnice koji su istaknuti u smjernicama za nabavu ili politici izgradnje zbirke.

Dvije su vrste vrednovanja: vrednovanje usmjereno na zbirku i vrednovanje usmjereno na korisnike. Kako korisnici više nisu ograničeni na korištenje samo jedne fizičke zbirke, danas se preporučuje korištenje kvalitativnih i kvantitativnih metoda⁸⁸ podjednako usmjerenih i na zbirku i na korisnike i korištenje.

4. TEORIJSKO-METODOLOŠKA ISHODIŠTA U PRISTUPU IZGRADNJE I UPRAVLJANJA KNJIŽNIČNIM ZBIRKAMA

Kako su knjižnice kroz cjelokupnu povijest svih socijalnih, kulturnih i civilizacijskih i tehnoloških promjena imale, a imaju i danas, važnu ulogu pri prikupljanju i posredovanju informacija koje su od životne važnosti za čovjeka i društvo, te putem svojih usluga osiguravaju

⁸⁵ Pravilnik o reviziji i otpisu knjižnične građe /NN 21/02. [citirano: 2016-06-08]. Dostupno na: <http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/308262.html>

⁸⁶ Pravilnik o matičnoj djelatnosti knjižnica u Republici Hrvatskoj. [citirano: 2016-06-22]. Dostupno na: <http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/232299.html>

⁸⁷ Priročnik za izločanje in otpis knjižničnega gradiva / Nada Češnovar... [et al.]. Ljubljana : Narodna in univerzitetna knjižnica, 2000. , str. 44-49.

⁸⁸ Vujević, M. Uvođenje u znanstveni rad u području društvenih znanosti. Zagreb : Školska knjiga, 2006.; Halmi, A. Kvalitativna metodologija u društvenim znanostima. Samobor : A. G. Matoš, 1996.

korisnicima pristup zabilježenom znanju, neosporno je da su pitanja o izgradnji i razvoju zbirke zaokupljale autore od vremena pojave prvih knjižnica.

Nepregledan je broj literature vezan uz prikupljanje knjižnične građe, dok se stručna i znanstvena literatura o izgradnji i razvoju knjižničnih hibridnih zbirke u većem broju pojavljuje u elektroničkom okruženju.

Cilj izlaganja koje slijedi je dati presjek teorijsko-metodološkog ishodišta izgradnje zbirke te njihovo vrednovanje s različitih aspekata, a naročito vrednovanje knjižnične zbirke s korisničkog aspekta (korištenja i korisnika). U tekstu su po izboru citirani autori koji zastupaju stavove koji su bili temelji doktorskog rada.

Pojavom novih vrsta građe i novih izvora podataka o građi, velikih baza podataka s cjelovitim tekstovima, e-knjiga i e-časopisa, priroda knjižničnih zbirke se promijenila te pred sve, a posebice pred sveučilišne i visokoškolske knjižnice, postavila izazove: moraju osigurati nove načine pristupa zapisanom znanju na različitim medijima, dok istovremeno moraju i dalje čuvati i osiguravati učinkovitu zbirku tiskane građe.⁸⁹

E. G. Evans u standardnom priručniku *Developing Library and Information Center Collection*, (doživjelo mnogobrojna izdanja) ističe važnost izgradnje zbirke za određene zajednice korisnika, te raspravlja o procjeni njihovih informacijskih potreba, provođenju politika izgradnje zbirke i samog izbora/odabira građe minimiziranjem varijabli koje su uključene u izbor.

U teorijskom dijelu opisa izbora/odabira građe navodi najznačajnije teoretičare izgradnje zbirke, od L. McColvina i njegovog dijela *The Theory of Book Selection for Public Libraries* (1925.) do W. Wortmanta: *Collection Management: Background and Principles* (1989.).

U opisu praktičnog dijela procesa odabira izvora (koji je prema autoru u velikoj mjeri ipak subjektivan), na kraju autor zaključuje da je biti i postati dobar selektor cjeloživotni proces.⁹⁰

U svim fazama izgradnje i razvoja zbirke, autor neprekidno naglašava utjecaj tehnologije na izgradnju zbirke, iako je posebno poglavlje posvetio elektroničkim izvorima informacija. Važnost ove knjige je i u autorovom promatranju specifične uloge izdavača publikacija kao i istraživanje određenih vrsta informacijskih izvora kao što su časopisi, službene publikacije, a posebno opisuje i audiovizualnu građu. Na kraju preispituje sve aspekte zaštite građe (zbirke),

⁸⁹Aparac-Gazivoda, T. Sveučilišni bibliotečni sustavi u teoriji i praksi. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske, 33, 1-4(1990), str. 48.

⁹⁰Evans, G. E. Nav. Dj. Str 152.

bavi se pitanjima proračuna za nabavu građe, pravnim pitanjima te pitanjima cenzure i intelektualnih sloboda.

Za proučavanje nabave, izgradnje i upravljanje zbirkom/ama važno je novije djelo citirane autorice P. Johnson: *Fundamental of Collection Development & Management* temeljno djelo o knjižničnim zbirkama koje je također doživjelo nekoliko izdanja.

Rečenicom „Ako nemate zbirku nemate knjižnicu“⁹¹ autorica naglašava sinonimnu vezu knjižnice i zbirke, te složenost svih elemenata operativnih procesa potrebnih za izgradnju i upravljanje konzistentnom zbirkom. Nadalje, opisuje sustav organizacije izgradnje i upravljanja zbirkom unutar knjižnice, potrebne vještine osoblja koje radi na tim poslovima (predmetni specijalisti, bibliografi, knjižničari za izgradnju zbirke, upravljači zbirke) i njihove zadaće i odgovornosti⁹², definirane politike izgradnje i upravljanja, planiranje i proračun. U odvojenim poglavljima opisuje izgradnju zbirke, a posebno upravljanje zbirkom.

Tako u poglavlju o izgradnji zbirke sustavno opisuje sve poslove, izbor građe na različitim medijima, postupke i kriterije koji su važni u izboru, zatim alate i izvore kojima se knjižničari služe u odabiru, a osvrće se i na planove za kupnju, sporazume o zamjeni i prihvaćanju darova. U poglavlju o upravljanju zbirkom autorica opisuje postupke izlučivanja, razloge i kriterije za izlučivanje u različitim vrstama knjižnice, pohranu i zaštitu kao dodane vrijednosti izgradnji zbirke, a posebno se osvrće i na načine otkazivanje časopisa.

Slijedeći suvremene trendove, autorica opisuje i elektroničke izvore informacija, izgradnju i upravljanje kooperativom zbirkom, a iscrpno opisuje i analizu zbirke kroz metode vrednovanja i procjenu.

D. Baker⁹³ u djelu *Resource management in academic libraries*, okupivši tim ravnatelja sveučilišnih knjižnica, daje kritičku analizu dotadašnje prakse upravljanja informacijskim izvorima u knjižnicama visokih učilišta u Velikoj Britaniji i drugim zemljama. U transformaciji „starih“ (do 1992. godine) u „nova“ sveučilišta i promjeni modela upravljanja njihovih knjižnica, ističe ključna reformska pitanja s kojima se suočavaju suvremene knjižnice: smanjeni proračun, potreba za većom odgovornošću u podjeli i trošenju sredstava, kao i nesigurnost o tome kako financirati elektronički razvoj.

⁹¹ Johnson, P. Nav. Dj. Str. 3.

⁹² Wittenbach, S. Restructuring collection development for empowerment and accountability. // *Collection building*, 24, 3(2005), str. 84. [citirano: 2016-05-29]. Dostupno na: <http://www.emeraldinsight.com/doi/pdfplus/10.1108/01604950510608249>

⁹³ Baker, D. *Resource management in academic libraries*. London : Library Association Publishing, 1997., str. 36-59.

P. Clayton i G. Gorman u svom djelu *Managing Information Resources in Libraries* (u prijevodu: Upravljanje izvorima informacija u bibliotekama⁹⁴) naglašavaju da je upravljanje informacijskim izvorima povećanjem dostupnosti e-izvora postalo puno složenije i kompleksnije te predstavljaju sveobuhvatan pogled na informacijske izvore koje sadrže knjižnice, a koje su potrebne njihovim korisnicima. Autori u svom djelu obuhvaćaju sve segmente upravljanja informacijskim izvorima, istovremeno naglašavajući i ističući sve što je novo u odnosu na tradicionalan pristup. Opisuju sve elemente upravljanja zbirkom: organizaciju, programe/politike razvoja zbirke (načela izbora i sredstva za pravovaljan izbor, načela stjecanja, suradnju i umrežavanje, zaštitu, upravljanje proračunom i vrednovanje zbirke).

G. S. Bonn navodi pet različitih metoda za vrednovanje knjižničnih zbirki pri čemu smatra da taj proces treba započeti s prikupljanjem statističkih podataka o zbirci i korištenju.⁹⁵

J. Agee prenoseći svoja dugogodišnja iskustva u izgradnji zbirke, sažeto i koncizno u djelu *Acquisition go global* ističe da je u fokusu nabave knjižnične građe stvaranje konzistentnih zbirki koje udovoljavaju informacijskim potrebama korisnika te da knjižničari koji rade na poslovima nabave i izgradnje zbirki moraju imati set (stručnih) vještina, uključujući i one financijske i upravljačke.⁹⁶

Budući da knjižnice ne mogu posjedovati sve što njihovim korisnicima treba, prisiljene su na koordinaciju planiranja razvoja zbirki. Dugogodišnja rasprava autora o pitanju vlasništva i pristupa evoluirala je do pitanja koordiniranog upravljanja informacijskim izvorima, zbirkama koje pretpostavljaju zajedničko korištenje – dijeljenje izvora kombinacijom vlasništva i pristupa sa svojim setom zajedničkih funkcija: razvoj (obogaćivanje) zbirke, pristup bibliografskim podacima, pohrana i čuvanje, međuknjižnična posudba i dostava dokumenata. Koordiniranim i konzorcijskim upravljanjem informacijskih izvora knjižnice se razvijaju kao globalna mreža fondova, a ne više samo kao lokalni fizički entiteti.

Zajedničko korištenje izvora podrazumijeva:

- zajedničko korištenje informacija o fondovima knjižnica koje su u kooperaciji
- recipročno posuđivanje materijala (međuknjižnična posudba i dostava dokumenata)

⁹⁴ Clayton, P. R.; Gorman, G. E. Nav. Dj.

⁹⁵ Bonn, G. S. Evaluation of the collection. // *Library trends* 22 (January 1974.), str. 266-267. [citirano: 2016-05-25]. Dostupno na: <http://hdl.handle.net/2142/6738>

⁹⁶ Agee, J. Nav. Dj. Str. 82-83.

- recipročno pružanje usluga korisnicima knjižnica koje su u kooperaciji.

E. Evans⁹⁷ ističe prepreke za kooperaciju koje dijeli na: institucionalne, pravne, političke i administrativne, tehnološke, fizičke, ljudske i zasnovane na znanju. Ipak, i nadalje veliki motivacijski čimbenik za kooperaciju u mnogim zemljama čini ravnomjernost pristupa.⁹⁸

P. Mosher i M. Pankake su sastavili vodič u kojemu daju smjernice za koordinaciju knjižnica i podjelu odgovornosti svih sastavnica (uključenih) u izgradnju i razvoj zbirke za ostvarivanje sljedećih ciljeva:

- nabava informacijskih izvora
- razvoj zbirke
- upravljanje zbirkama i njihovo održavanje.⁹⁹

Ovi se ciljevi mogu ostvariti stalnom otvorenom komunikacijom i zajedničkim dogovorima o kupovini prema pojedinim znanstvenim disciplinama.

Jesu li zbirke relevantne?

Kako su ciljevi izgradnje zbirke stvaranje knjižnične zbirke koja optimalno podupire informacijske potrebe svojih aktivnih i potencijalnih korisnika, knjižničarima odgovor na pitanje jesu li njihove zbirke uistinu kvalitetne i korisne odgovor može pružiti metoda evaluacije ili vrednovanja.

Značajno djelo u području vrednovanja knjižnica i njenih usluga predstavlja djelo F. Lancastera *If you want to evaluate your library...* u kojem raspravlja o vrednovanju svih knjižničnih usluga pa iscrpno analizira i vrednovanje zbirke kroz posudbu, korištenje (u čitaonicama), izlučivanje, dostavu dokumenata i dostupnost, te zbog zastarjelosti građe ukazuje na stalnu potrebu izlučivanja, a posebno opisuje i vrednovanje časopisa.¹⁰⁰ Nadalje, opisuje i vrednovanje

⁹⁷ Evans, G. E. Nav. Dj. Str. 463-475.

⁹⁸ Clayton, P. R.; Gorman, G.E. Nav. Dj. Str.76

⁹⁹ Mosher, P. H.; Pankake, M. A. A guide to coordinated and cooperative collection development. // Library resources and technical services, 27, 4(1983), str. 419-420.

¹⁰⁰ Lancaster, F. W. If you want to evaluate your library... Champaign, IL : University of Illinois, Graduate School of library and Information Science, 1988.

informacijske službe te mogućnost vrednovanja zajedničkog korištenja – dijeljenja izvora, a na kraju razmatra isplativost i omjere troškova vrednovanja i njene koristi.

Za vrednovanje knjižnične zbirke korisno je pogledati djelo T. E. Nisongera¹⁰¹ – *Collection evaluation in academic libraries*, anotiranu bibliografiju o vrednovanju knjižničnih zbirki.

Iz seta mnogobrojnih tradicionalnih metoda vrednovanja zbirke, J. Agee¹⁰² opisuje tri osnovna pristupa: vrednovanje korisnika i korištenja; fizičku procjenu građe i procjenu specifičnih predmetnih područja. Svaki od tih pristupa zahtijeva korištenje različitih evaluacijskih tehnika ali i njihovo kombiniranje za pronalaženje prikladne i primjenjive metode u različitim okruženjima i za različite vrste knjižnica.

J. Borin i H. Yi nude novi dimenzionalni okvir i fleksibilne pokazatelje, upozoravajući na složenost informacijskih izvora i promijenjeno (političko, ekonomsko i socijalno) okruženje u kojima djeluju visokoškolske knjižnice.¹⁰³ Ti pokazatelji su grupirani u šest kategorija – kapacitet zbirke (veličina, starost i prirast); posebni predmetni standardi; znanstveno izdavaštvo; okruženje; korištenje i korisnici. Prema autorima, ti se pokazatelji mogu pojedinačno usvajati i kombinirati čime će se osigurati fleksibilan i dinamičan model vrednovanja. Kao što sami autori ističu, snaga ovog modela leži u brznoj prilagodljivosti promjenama, odnosno prilagodljivosti raznolikom informacijskom okruženju i senzibiliziranosti na društvene trendove i smjerove.

Vrednovanje monografskih publikacija prema predmetnim područjima je uobičajena metoda za određivanje potreba korisnika. Važno je znati koje monografije prema znanstvenim područjima i disciplinama knjižnice trebaju nabavljati jer za razliku od časopisa, knjige pružaju sintezu ideja i povijesni kontekst za pojedine discipline.¹⁰⁴

¹⁰¹ Nisonger, T. E. *Collection evaluation in academic libraries : a literature guide and annotated bibliography*. Englewood : Libraries Unlimited, 1992.

¹⁰² Agee, J. *Collection evaluation : a foundation for collection development*. // *Collection building* 24, 3(2005), str. 92. [citirano: 2016-05-29]. Dostupno na:

<http://www.emeraldinsight.com/doi/pdfplus/10.1108/01604950510608267>

¹⁰³ Borin, J.; Yi, H. *Indicators for collection evaluation : a new dimensional framework*. // *Collection building* 27, 4(2008), str. 139. [citirano: 2016-05-28]. Dostupno na:

<http://www.emeraldinsight.com/doi/pdfplus/10.1108/01604950810913698>

¹⁰⁴ Kushkowski, J. D. *A method for determining faculty preferences for monographs*. // *Collection building*, 19, 1(2000), str. 18. [citirano: 2016-05-29]. Dostupno na:

<http://www.emeraldinsight.com/doi/pdfplus/10.1108/01604950010310857>

Podaci posudbe korišteni su u mnogim istraživanjima za unaprjeđivanje razvoja zbirke.¹⁰⁵

Kada se govori o vrednovanju knjižnične zbirke s korisničkog aspekta važan je i vodič *Guide to Collection Evaluation through Use and User Studies*¹⁰⁶ koji daje knjižničarima smjernice i opis metoda za vrednovanje zbirke isključivo s korisničkog aspekta.

U hrvatskim knjižnicama je većina zbirki nastala bez istraživanja okruženja, a čak i danas knjižničari premalo poznaju potrebe lokalne zajednice i bave se samo korisnicima knjižnice. Nekoliko se autora bavilo problematikom izgradnje knjižničnih zbirki na teorijskoj razini, dok sustavnih istraživanja u praćenju i vrednovanju poslovanja visokoškolskih knjižnica s korisničkog aspekta u Hrvatskoj nema, izuzev jednog sveobuhvatnog istraživanja korisnika Knjižnice. Opsežna korisnička studija naslovljena *Studija korisnika i korištenja Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu* koju je profesor T. Saračević sa suradnicima proveo 1994.¹⁰⁷ i 1999. godine¹⁰⁸ imala je za cilj: odrediti učestalost i korištenje službi Knjižnice; identificirati probleme s kojima se korisnici susreću u korištenju službi i usluga; ispitati vrijednost i korisnost službi prema procjeni korisnika; istražiti prijedloge korisnika za suvremenim službama te razviti standardizirani model, metode i instrumente za višestruko korištenje.¹⁰⁹

Najnovije vrednovanje Knjižnice provedeno je 2011. godine istraživanjem korisnika, zaposlenika i opće javnosti o uslugama Knjižnice i imidžu koji ima u gradu Zagrebu.¹¹⁰

¹⁰⁵ Adams, B.; Noel, B. Circulation statistics in the evaluation of collection development // *Collection building*, 27, 2(2008), 71-73. [citirano: 2016-05-29]. Dostupno na:

<http://www.emeraldinsight.com/doi/pdfplus/10.1108/01604950810870227>

¹⁰⁶ Christiansen, D. E.; Davis, C. R. Guide to collection evaluation through use and user studies. // *Library resources and technical services*, 27, 4(1983), 432-440.

¹⁰⁷ Studija korisnika i korištenja Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu. [citirano: 2016-06-13]. Dostupno na:

https://www.researchgate.net/publication/257920431_NSK_ANKETA_'94_STUDIJA_KORISNIKA_I_KORISTENJA_NACIONALNE_I_SVEUCILISNE_KNJIZNICE_U_ZAGREBU i Radna grupa za istraživanje potrošnje korisnika

¹⁰⁸ Studija korisnika i korištenja Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu. [citirano: 2016-06-13]. Dostupno na:

https://www.researchgate.net/publication/257920434_NSK_ANKETA_'99_STUDIJA_KORISNIKA_I_KORISTENJA_NACIONALNE_I_SVEUCILISNE_KNJIZNICE_U_ZAGREBU

¹⁰⁹ Jokić, M.; Stančin-Rošić, D. Studija „Uporabniki in uporaba“ v Narodni in univerzitetni knjižnici v Zagrebu. // *Knjižnica* 40, 3-4(1996), str. 58.

¹¹⁰ Aleksić, Lj.; Seiter-Šverko, D. Vrednovanje Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu s gledišta korisnika. // *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 57, 4(2014), 1-44.

B. Hergešić¹¹¹ pišući o nabavi i „nabavnoj politici“ ističe da je cilj nabavne politike jednakomjerno razvijanje knjižničkog fonda, nabavljenog kupnjom, zamjenom i darom u osiguravanju kontinuiteta razvoja i sprečavanja stvaranja mrtvih zbirki.

Citirajući H. Bacha, Hergešić navodi osnovne elemente nabavne politike: „poznavanje zbirki knjižnica; poznavanje čitalaca i njihovih potreba za studij i nastavu sada i u perspektivi; održavanje i učvršćivanje onih područja znanosti, u kojima već postoje značajne i žive zbirke; obaveze prema lokalnim, regionalnim ili državnim interesima za čuvanjem tiskanog materijala određenog kraja; opseg i vrsta publikacija koje treba skupljati i čuvati; poznavanje knjižne imovine knjižnica u okruženju; financijska sredstva knjižnice koja postavljaju granice konačnom oblikovanju i jačini knjižničkog fonda.“¹¹²

Prvu suradnju u nabavi postigle su, prema autorici, pruske knjižnice, koje su 1909. godine sporazumom *Sondersammelgebiete* između sebe podijelile sfere interesa nabave na zemljopisnoj i jezičnoj osnovi. Nakon Drugog svjetskog rata, nastala je organizacija *Forschungsgemeinschaft*, s ciljem da najznačajnije njemačke znanstvene knjižnice opskrbi knjigama iz određenih stručnih područja. Istu ulogu u Sjedinjenim Američkim Državama obavljao je *Farmington Plan*, koji je za šezdeset američkih znanstvenih knjižnica nabavljao literaturu za znanstvenoistraživački rad.¹¹³

Autorica nadalje ističe da se knjižnice ipak odupiru većoj suradnji, citirajući K. D. Metcalfa, koji razloge neuspjeha u ostvarivanju dubljih veza i suradnje između knjižnica vidi u tradiciji, navikama, emocionalnim i psihološkim faktorima samih knjižničara te nadmetanju među njima: „lakše je usporediti broj svezaka na policama, nego drukčije ocijeniti vrijednost knjižne imovine.“¹¹⁴

Na putu prema modelu dijeljenja izvora kroz koordiniranu nabavu, važno je provođenje analiza pojedinačnih zbirki svih sastavnica sveučilišta te suradnja i usuglašavanje sa središnjom sveučilišnom knjižnicom. Danas, analize (u jednoj mjeri) postoje, ali (prave) suradnje i nakon toliko godina nema.

Pri Savjetu za prosvjetu NR Hrvatske, 1950. godine osnovana je komisija za nabavu stranih znanstvenih i stručnih publikacija, a sljedeće je godine u Knjižnici izrađen centralni katalog

¹¹¹ Hergešić, B. O nabavi i nabavnoj politici. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 5, 1-4(1958/59), 9-23.; Hergešić, B. Snabdijevanje biblioteka knjigama i časopisima. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske, 1, 4(1950), 254-260.

¹¹² Hergešić, B. O nabavi i nabavnoj politici. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 5, 1-4(1958/59), str. 12.

¹¹³ Ibid., str. 14-15.

¹¹⁴ Ibid., str. 17.

časopisa.¹¹⁵ Kooperacija u nabavi se ograničila samo na Sveučilište u Zagrebu, čiji je odbor vršio izbor i nabavu te kontrolu nad časopisima koji su se nabavljali za pojedine fakultete.

Ipak, na nedostatnu suradnju između knjižnica visokih učilišta i Knjižnice u nabavnoj politici upozorio je još G. Peleš te upozorio da je to dovelo do ozbiljnih promašaja u izgradnji znanstvenih zbirki. „Čak ni načelno, barem u osnovnim naznakama, nije razrađeno koju bi vrstu literature nabavljala Nacionalna i sveučilišna knjižnica, a koju bi, pak, nabavljale fakultetske biblioteke. Obično je vladalo načelo tzv. neposrednih potreba i osobnih inicijativa. Međutim, spomenuta načela upravo uključuju usklađivanje u knjižničnim poslovima, a ne da ga isključuju.“¹¹⁶

Autor ističe da bez jake središnje knjižnice nije moguće zamisliti sveučilišni knjižnični sustav te da se isključivo usklađenom nabavnom politikom i određivanjem temeljnih zadaća svih sastavnica sustava može pratiti suvremena znanstvena produkcija koja će rezultirati konzistentnim zbirkama.

Važnost organizacije i izgradnje knjižničnih zbirki ističe se u radu autorica A. Horvat i M. Laszlo.¹¹⁷ Autorice ističu da je područje oblikovanja zbirke izuzetno važno i složeno zbog utjecaja nove obavijesne tehnologije, kao i zbog činjenice da je to područje u Hrvatskoj marginalizirano jer ne postoje općeprihvaćene norme te je praksa svedena na prihvaćanje obveznog primjerka i rutinske poslove nabave.

Nadalje, upozoravaju na korištenje neprecizne terminologije *fonda* i *zbirke* te predlažu izradu pisanih smjernica za izgradnju zbirki u kojem bi se opisalo stanje zbirke, ocrtao pravac njenog daljnjeg razvoja kroz definiranje opsega i razine građe koja će se nabavljati za pojedina predmetna područja i slično.

O nabavi je pisala i D. Sečić.¹¹⁸ U radu opisuje različite politike izgradnje zbirki u znanstvenim knjižnicama u SAD-u i Europi uspoređujući ih s hrvatskim knjižnicama. Ističe da su problemi nabave različiti za razvijene zemlje i zemlje u razvoju te da se kooperativni programi izgradnje fondova razvijaju da bi unaprijedili svoje usluge korisnicima. Stručnoj javnosti u Hrvatskoj prvi put je predstavila model za koordinaciju nabave – *Conspectus*, kao vodič, odnosno stručno raspoređeni pregled fondova grupa knjižnica.

¹¹⁵ Verona, E. O naručivanju stranih časopisa u NR Hrvatskoj. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 2, 1-4(1951), str. 149.

¹¹⁶ Peleš, G. Nabavna politika kao pokazatelj odnosa između sveučilišnih (fakultetskih) biblioteka i Nacionalne i sveučilišne biblioteke. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 33, 1-4(1990), str. 54.

¹¹⁷ Horvat, A.; Laszlo, M. Obrazovanje knjižničara za osnivanje, obnovu i vođenje knjižničnih zbirki. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 37, 3-4(1994 i.e. 1996), str. 37.

¹¹⁸ Sečić, D. Neki suvremeni pogledi na nabavnu politiku u znanstvenim bibliotekama u SAD i Evropi. // Informatologia Yugoslavica, 20, 3-4(1988), str. 200-201.

U drugom je radu autorica¹¹⁹ opisala nabavu knjiga i izgradnju fondova javnih knjižnica u Zagrebu u 19. stoljeću, u vrijeme snažnih društvenih i političkih promjena u Hrvatskoj, ističući poseban status Kr. Sveučilišne knjižnice s najvećom godišnjom dotacijom za nabavu knjiga. Kako su državne dotacije bile preskromne za kupnju novih knjiga i časopisa, dar je bio važan modalitet nabave svih vrsta knjižnica, a zamjena publikacija dobila je na važnosti tek s razvojem izdavačke djelatnosti znanstvenih ustanova.

Š. Batinić je opisala nabavnu politiku i izgradnju zbirke jedne muzejske knjižnice kao neiscrpnog vrela istraživača hrvatskog školstva,¹²⁰ a A. Ranić izgradnju zbirke arhivske knjižnice.¹²¹ T. Krajna i H. Markulin su provele istraživanje nabave knjižnične građe u visokoškolskim knjižnicama.¹²² Na temelju provedenog anketnog ispitivanja voditelja 24 knjižnice Sveučilišta u Zagrebu, ustanovile su da visokoškolske knjižnice nemaju osnovni dokument - smjernice za nabavnu politiku, nemaju osigurani godišnji proračun sredstava za nabavu, iz čega se može zaključiti da sve ove knjižnice ne provode dosljednu i sustavnu nabavnu politiku.

Jedan od prvih radova u Hrvatskoj koji na teorijskoj razini opisuje potrebu istraživanja zajednice korisnika i korištenja u visokoškolskim knjižnicama je rad T. Aparac-Gazivoda i S. Jelušića.¹²³ Na temelju izloženih teorijskih polazišta, autori ističu da istraživanje o korisnicima i korištenju sadrži nekoliko razina istraživanja koje podrazumijevaju interakciju: istraživanja o toku informacija i građe te njihovoj dostupnosti unutar decentraliziranih knjižničnih sustava na sveučilištima, kao i mogućnost njihove diseminacije u druge sustave; definiranje korisničkih grupa visokoškolskih knjižnica, a da istraživanje o korištenju treba zahvatiti pokazatelje o ponašanju korisnika pri traženju informacija i izvora informacija.

Nadalje, T. Aparac-Jelušić u nekoliko radova koje je objavila sama ili u koautorstvu problematizira pitanje nabave i izgradnje zbirke/fondova svih vrsta knjižnica, ističući da je

¹¹⁹ Sečić, D. Nabava knjiga i izgradnja fondova javnih knjižnica u Zagrebu u 19. stoljeću. // *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 54, 3(2011), 1-20.

¹²⁰ Batinić, Š. Nabavna politika i uređenje fonda Pedagoške knjižnice Davorina Trstenjaka. // *Informatica museologica* 29, 1-2(1998), 23-26.

¹²¹ Ranić, A. Izgradnja zbirke arhivske knjižnice. // *Arhivski vjesnik*, 48(2005), 131-143.

¹²² Krajna, T. Markulin, H. Nabava knjižnične građe u visokoškolskim knjižnicama. // *Vjesnik bibliotekara Hrvatske*, 54, 3(2011), 21-42.

¹²³ Aparac-Gazivoda, T.; Jelušić, S. Pristup problematici istraživanja o korisnicima visokoškolskih biblioteka. // *Uporabniki in knjižnice: zbornik referatov 12. skupščine Zveze društev bibliotekarskih delavcev Jugoslavije, Bled, 21. -23. april 1988.* / [uredniški odbor Jelka Gazvoda (glavni urednik)...et al.]. Ljubljana: Zveza društev bibliotekarskih delavcev Jugoslavije, 1989., str. 277.

upravljanje zbirkom/fondom jedan od najvažniji elemenata knjižničkog poslovanja u sveučilišnom knjižničnom sustavu.¹²⁴ Poseban naglasak autorice stavljaju na knjižnice visokih učilišta i ističu tri osnovna problema vezana uz dostupnost literature: nedostatak financijskih sredstava za nabavu literature, porast cijena knjižnične građe te nedovoljna domaća izdavačka djelatnost u određenim znanstvenim poljima, odnosno visoki troškovi prevođenja i/ili nabave inozemne literature.¹²⁵

U pitanjima vrednovanja knjižničnih zbirki kao jednom od ključnih elemenata za njihovo kvalitetno upravljanje, ističu, citirajući S. L. Bakera i F.W. Lancastera, osnovne razloge za provođenje vrednovanja:

- dobra zbirka od vitalne je važnosti za potpuno ostvarenje ciljeva knjižnice
- knjižnična zbirka je „opipljiva“ i zbog toga podesnija za vrednovanje od ostalih knjižničnih službi i usluga
- padajuća ekonomija i „mršavi“ budžeti tjeraju knjižničare da kupuju samo ono što je „najbolje“ za njihove korisnike.

Stanje i probleme u Sveučilišnom knjižničnom sustavu i sveučilišnim knjižnicama opisao je D. Katalenac,¹²⁶ ističući potrebu iznalaženja nove paradigme suvremene sveučilišne knjižnice usklađene sa zahtjevima informacijskog društva. U opisu zbirki sveučilišnih knjižnica u Hrvatskoj (Pula, Rijeka, Split i Osijek)¹²⁷ zaključio je da ove knjižnice svojim zbirkama ne zadovoljavaju elementarnim zahtjevima u ostvarivanju sveučilišne zadaće: ukupnim brojem monografskih publikacija; nedostaju temeljni priručnici, stručni leksikoni, enciklopedije i udžbenici i druge publikacije za studente; unatoč primanju obveznog primjerka Republike Hrvatske knjižnične zbirke ne pokrivaju cjelokupnu domaću stručnu i znanstvenu izdavačku produkciju; ne raspolažu ni svim naslovima izdanim na matičnom Sveučilištu; ne raspolažu zbirkama strane periodike od značaja za potrebe sveučilišta. Posljedica ovakvog stanja je nepostojanje namjenskog financiranja nabave knjižnične građe sveučilišnog karaktera.

Može se konstatirati, nažalost, da je i danas takva situacija i da nedostaju sredstva za nabavu knjižnične građe.

¹²⁴ Aparac-Gazivoda, T.; Turčin, V. Osvrti na sveučilišne bibliotečne sustave : (I. dio). // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 30, 1-4(1987), 1-17.; Aparac-Gazivoda, T.; Turčin, V. Osvrti na sveučilišne bibliotečne sustave : (II. dio). // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 31, 1-4(1988), 1-20.

¹²⁵ Dragija, M.; Aparac-Jelušić, T. Pristup i metodologija istraživanja o kvaliteti zbirki u knjižnicama visokih učilišta. // Glasnik Društva bibliotekara Split 7(2000[i.e. 2001]), str. 163-164.

¹²⁶ Katalenac, D. Zvona za sveučilišne knjižnice : sveučilišta bez knjižnice vs. sveučilišta kao knjižnice. // Glasnik Društva bibliotekara Split 7(2000[i.e. 2001]), str. 124.

¹²⁷ Autor je u opisu izostavio NSK uvažavajući posebno mjesto i ulogu Knjižnice u zakonodavstvu visokih učilišta kao i u cjelokupnom hrvatskom knjižničarstvu.

Posljednjih su godina, sukladno promjeni i preobrazbi znanosti i visokog obrazovanja uslijed Bolonjskog procesa, hrvatski znanstvenici i stručno osoblje počeli provoditi vrednovanja knjižničnih službi i usluga kroz osnovne vidove knjižničnog poslovanja.

Tako su B. Plaščak i K. Petr Balog¹²⁸ vrednovala Knjižnicu Filozofskog fakulteta Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku prikupljanjem i analizom pokazatelja koji su uključivali izgradnju zbirke, organizaciju informacija, međuknjižničnu posudbu, poučavanje korisnika, elektroničke usluge, normizaciju knjižničnog poslovanja te knjižnični prostor. Autorice su, prikupljajući statističke podatke te ih uspoređujući s pokazateljima uspješnosti predloženih u IFLA-inom priručniku *Mjerenje kvalitete*,¹²⁹ ustanovile brojne nedostatke dosadašnjeg prikupljanja podataka, no unatoč tomu, smatraju da su prikupljeni pokazatelji korak prema uspostavi sustava kvalitete i razvoju organizacijske kulture.

Hrvatski autori su objavili još nekoliko radova¹³⁰ o vrednovanju, s ciljem zadovoljavanja mjerila za vanjsko vrednovanje visokih učilišta, a i s potrebom za poboljšanje knjižničnih službi i usluga.

I. Sapač je u disertaciji¹³¹ usmjerena na vrednovanje informacijskih izvora u sveučilišnom knjižničnom sustavu, s težištem na vrednovanje jednog informacijskog izvora - CD-ROM-a. Pri analizi razvoja različitih sveučilišnih knjižničnih sustava (Austrija, Njemačka, Engleska i Slovenija) i istraživanjem ponude i korištenosti suvremenih informacijskih izvora, autorica zaključuje da su sustavi jedino uspješni ako se koriste suvremeni izvori informacija.

M. Ambrožič¹³² u više svojih radova, a posebno u disertaciji obrađuje problematiku utvrđivanja uspješnosti poslovanja visokoškolskih knjižnica te predlaže korištenje knjižnične statistike kao

¹²⁸ Plaščak, B.; Petr Balog, K. Per aspera ad astra : trnovit put jedne fakultetske knjižnice prema kvaliteti. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 54, ½(2011), 67-92.

¹²⁹ Poll, R.; Boekhorst, te P. Measuring quality : performance measurement in libraries. 2nd revised ed. München : Saur, 2007.

¹³⁰ Badurina, B.; Dragija Ivanović, M.; Krtalić, M. Vrednovanje knjižničnih službi i usluga akademskih i narodnih knjižnica. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 53, 1(2010), 47-63.; Morić, Filipović, I.; Dragija Ivanović, M. Vrednovanje utjecaja sveučilišnih knjižnica u Hrvatskoj : istraživanje utjecaja zbirke i usluga sveučilišnih knjižnica na akademski uspjeh studenata. // Vjesnik bibliotekara hrvatske 54, 4(2011), 1-22.; Čuić, B. *Balanced scorecard* kao pomagalo za vrednovanje knjižnice : primjer knjižnice Filozofskog fakulteta u Osijeku. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 55, 1(2012), 45-64.

¹³¹ Sapač, I. Vrednovanje informacijskih izvora u sveučilišnom knjižničnom sustavu : doktorska disertacija. Sveučilište u Zagrebu : Filozofski fakultet, 1998.

¹³² Ambrožič, M. Trendovi razvoja visokoškolskih knjižnica u svijetu i Sloveniji. // Glasnik Društva bibliotekara Split 7(2000[i.e. 2001]), 11-38.; Ambrožič, M. Ugotavljanje uspješnosti delovanja knjižnica : visokoškolske knjižnice (I. del). // Knjižnica 44, 3(2000), 101-135.; Ambrožič, M. Ugotavljanje uspješnosti delovanja knjižnica : visokoškolske knjižnice (II. del). // Knjižnica 44, 4(2000), 65-98. Ambrožič, M. Utvrđivanje uspješnosti poslovanja visokoškolskih knjižnica : od kvantitativnih do kvalitativnih pokazatelja : doktorska disertacija. Sveučilište u Zagrebu : Filozofski fakultet, 1999.

metodu kvantitativnog predstavljanja djelatnosti. Na temelju dostupnih međunarodnih standarda: IFLA-ini standardi za sveučilišne knjižnice, ALA/ACRL-ini standardi za sveučilišne i visokoškolske knjižnice, kao i slovenskih standarda za visokoškolske knjižnice predlaže kvantitativne i kvalitativne pokazatelje uspješnosti poslovanja koje je testirala na tri slovenske visokoškolske knjižnice.

Problematicom utvrđivanja uspješnosti poslovanja visokoškolskih knjižnica u Hrvatskoj bavi se K. Petr¹³³ u više svojih radova, a posebno u disertaciji, u kojoj opisuje kvalitativne pokazatelje uspješnosti akademskih knjižnica Sveučilišta J. J. Strossmayera.

S ciljem vrednovanja zbirke knjižnične građe u konvencionalnom obliku (knjige i časopisi) s područja kemije i kemijske tehnologije u odnosu na jezik (engleski i francuski) te korištenje i korisnike, H. Pečko–Mlekuš je vrednovala zbirku *Centralne tehničke knjižnice u Ljubljani* i njenu ulogu u slovenskom knjižnično-informacijskom prostoru.¹³⁴

Z. Majstorović je u svojoj disertaciji primjenom modela *Conspectus* vrednovala Zbirku ekonomske literature Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu i Zbirke Ekonomskog fakulteta Zagreb te sintezom rezultata istraživanja utvrdila njihovu sadašnju informacijsku razinu te moguću daljnju specijalizaciju i usklađenu izgradnju dviju zbirki u Sveučilištu u Zagrebu.¹³⁵

U novije vrijeme, u našem bližem okruženju pojavilo se i važno djelo slovenske autorice S. Rampih¹³⁶ koja je na teorijskoj razini opisala i analizirala problematiku nabavne politike narodnih knjižnica. Na primjeru tri narodne knjižnice (*Gradska knjižnica Zadar*, *Helsinki City Library* i *Pasadena Public Library*) istražila je, prema osnovnim (propisanim) pokazateljima, kvalitetu njihovih smjernica za izgradnju zbirki, a koje su javno objavljene na mrežnim stranicama. Ovo djelo može pomoći prvenstveno našim narodnim knjižnicama kao putokaz u izradi politika/programa za izgradnju zbirki, ali i ostalim knjižnicama.

¹³³ Petr, K. Kvalitativni pokazatelji uspješnosti akademskih knjižnica : doktorska disertacija. Sveučilište u Zagrebu : Filozofski fakultet, 2004.

¹³⁴ Pečko - Mlekuš, H. Evaluacija zbirki bibliotečne građe s područja kemije s osvrtom na jezik publikacije : magistarski rad. Sveučilište u Zagrebu : Fakultet organizacije i informatike Varaždin, 1993.

¹³⁵ Majstorović, Z. Razvoj zbirki u sveučilišnom knjižničnom sustavu primjenom *Conspectus* modela : doktorska disertacija. Sveučilište u Zagrebu : Filozofski fakultet, 2009.

¹³⁶ Rampih, S. Nabavna politika v splošnih knjižnicah. Ljubljana : Zveza bibliotekarskih društev Slovenije, 2010., str. 119-125.

Koliko je važno pitanje izgradnje i upravljanja zbirkama pokazuju i specijalizirani časopisi jer su odraz stanja određenih znanstvenih područja i disciplina, a objavljeni članci u njima nakon recenzije mjerilo su postignutih rezultata u različitim područjima znanosti. Danas postoje specijalizirani časopisi koji se isključivo bave problematikom razvoja i upravljanja zbirkama. Svi ovi časopisi obuhvaćaju članke relevantne za provođenje ove važne djelatnosti u razvijenim i manje razvijenim zemljama svijeta, i kao takvi, predstavljaju neprocjenjiv izvor informacija za knjižničare.

Specijalizirani časopisi koji se bave upravljanjem i razvojem zbirke su: *Collection Management*, *Collection Building* i *Library Collections, Acquisitions and Technical Services* prijašnjeg naziva *Library Acquisitions: Practice and Theory*.

5. VREDNOVANJE ZBIRKE

Vrednovanje zbirke je završni, a ujedno i najvažniji proces, odnosno karika u lancu izgradnje zbirke, kojom se otkriva koliko je knjižnična zbirka dobra (kvalitetna) i koliko se koristi. Proces vrednovanja podrazumijeva sustavno kvantitativno i kvalitativno mjerenje zbirke kako bi se ustanovilo u kojem stupnju knjižnična zbirka zadovoljava potrebe aktivnih i potencijalnih korisnika te kojim knjižnica potvrđuje svoje postojanje, ispunjava svoje zadaće i ostvaruje svoju misiju.

5.1. Standardi i priručnici za mjerenje uspješnosti kvalitete knjižnice

Filozofija davanja javnog znanja na besplatno korištenje i aktivno služenje korisnicima je osnovna premisa djelatnosti svih knjižnica. Danas se sve knjižnice, kao i ostale javne službe, suočavaju s potrebama vrednovanja svoje djelatnosti, uvođenjem sustava kvalitete i vrednovanja unutarnjih radnih procesa i usluga.

Postupci vrednovanja za dokazivanje uspješnosti poslovanja provode se sustavnim praćenjem službi i usluga, potreba i stavova korisnika i predstavljanjem (pravdanjem) financijskog poslovanja. Naime, dosadašnje metode vrednovanja temeljile su se na suhoparnim statističkim pokazateljima: broj upisanih korisnika, broj posjeta, broj posudbe, broj međuknjižnične posudbe, broj dostave dokumenata itd. Takve metode više nisu dovoljne za uspješno vrednovanje poslovanja knjižnice jer ti podaci ne pokazuju je li pojedina usluga koju knjižnica pruža dobra ili nije, je li kvalitetna i isplativa.¹³⁷

Smanjivanjem financijskih sredstava za nabavu građe, za zapošljavanje i za razvoj (uvođenje novih tehnologija), neosporno je da se smanjuje i kvaliteta knjižničnih usluga. Ipak, najočitiji kvalitetn pokazatelj koji opisuje koliko je knjižnica dobra i koliko su njene zbirke i usluge kvalitetne je zadovoljstvo korisnika.

Jedan od najznačajnijih autora u području vrednovanja, R. H. Orr,¹³⁸ istaknuo je dva najvažnija mjerila za vrednovanje knjižnične usluge: kvalitetu i vrijednost. Kvaliteta mjeri ukupne knjižnične resurse koji zadovoljavaju informacijske potrebe korisnika, a vrijednost učinke (korist) koji proizlaze iz korištenja usluge.

¹³⁷ Abbott, C. Performance measurement in library and information science. London : Aslib, 1994., str. 8.

¹³⁸ Orr, R. H. Measuring the goodness of library services : a general framework for considering quantitative measures. // Journal of documentation 29, 3(1973), str. 316.

Razlike između potrebe prikupljanja statističkih podataka knjižnice i pokazatelja uspješnosti knjižnica vidljive su u dvije međunarodne norme: ISO: 2789 (2006) i ISO 11620:1998.

Međunarodna norma ISO: 2789 (2006) – *Informacije i dokumentacija – Međunarodna knjižnična statistika* donosi smjernice za prikupljanje i izvještavanje o statistici za knjižnične i informacijske usluge.¹³⁹

Analiza statističkih podataka je jedna od često korištenih metoda za vrednovanje knjižnice i njenih usluga. Norma nudi pokazatelje uspješnosti poslovanja knjižnice, mjeri aktivnosti knjižnice i radne opterećenosti (obrađa građu, posudba), veličinu, rast i strukturu knjižnične zbirke, korištenost knjižnice, prihode i rashode knjižnice te razna istraživanja o demografskom obilježju korisnika (spol, dob, interesi).

Ciljevi knjižnične statistike su:¹⁴⁰

- nadziranje operativnih rezultata prema normama i podacima sličnih organizacija
- nadziranje trenda u tijeku nekog razdoblja i rezultati inovacija
- uspostava temelja za planiranje, odlučivanje, poboljšanje kvalitete usluga i povratne informacije o rezultatima
- prikazivanje vrijednosti knjižničnih usluga koje se pružaju korisnicima, uključujući i potencijalne vrijednosti za buduće generacije korisnika
- informiranje nacionalne ili regionalne organizacije o svojoj podršci, financiranju i ulozi nadzora
- obavještavanje političara i drugih vanjskih sudionika o ulozi knjižnice.

Tradicionalni statistički podaci u knjižnicama su usredotočeni prvenstveno na ulaze (prirast), zbirke građe i troškove, a tek u novije vrijeme se usredotočuju i na izlazne rezultate, korištenje i dostupnost, učinak i utjecaj.

Prema normi se prikupljaju ovi statistički podaci:

- za zbirku: broj fizičkih jedinica u ukupnom fondu; broj fizičkih jedinica u slobodnom pristupu; broj naslova u ukupnom fondu
- za prinove: broj prinovljenih fizičkih jedinica; broj prinovljenih naslova

¹³⁹ ISO: 2789 : 2006. Information and documentation : international library statistics. Geneva: ISO, 1974. Preuzeto kao hrvatska norma HRN ISO 2789:2006. Informacije i dokumentacija: međunarodna knjižnična statistika, str. 4.

¹⁴⁰ HRN ISO 2789 :2006., str. 26.

- za otpis: broj fizičkih jedinica koje su otpisane
- za posudbu: broj posudbi građe koju je dopušteno iznositi izvan knjižnice
- za korištenje u čitaonici: broji se ponovno ulaganje građe na police

Za vrednovanje uspješnosti poslovanja knjižnica važna je međunarodna norma ISO 11620:1988¹⁴¹, a kao hrvatska norma naziva HRN ISO 11620:2001 – *Informacije i dokumentacija – Pokazatelji učinaka knjižnica*, te novije izdanje ISO 11620:2008.

Svrha je ove norme potvrditi korištenje pokazatelja uspješnosti¹⁴² u knjižnicama kao alate za procjenu kvalitete i djelotvornosti usluga koje knjižnica pruža.¹⁴³

Međunarodna norma ističe šest mjerila¹⁴⁴ s 32 pokazatelja (novo izdanje ima 47 pokazatelja).

Mjerila su:

- informativnost
- pouzdanost
- valjanost
- prikladnost
- praktičnost
- usporedivost.

Svi pokazatelji su razvrstani u četiri skupine: sredstva i infrastruktura, korištenje, učinkovitost te mogući razvoj.

Prema normi - *posudba dokumenata* (obrtaj zbirke) ima za cilj procijeniti ukupnu stopu uporabe posudbene zbirke (predmetna područja, grane ili vremenska razdoblja).¹⁴⁵ Metoda se primjenjuje na način da se broj zabilježenih posudbi u određenoj zbirci dijeli s ukupnim brojem dokumenata u određenoj zbirci.

Na obrtaj zbirke utječe¹⁴⁶:

- sastav zbirke s obzirom na zahtjeve korisnika (zbirke s velikim opsegom zastarjele ili neprimjerene građe imat će niski obrtaj)

¹⁴¹ ISO 11620 : 1998. Information and documentation : library performance indicators. Geneva: ISO, 1998.

Preuzeto kao hrvatska norma HRN ISO 11620:2001. Informacije i dokumentacija –Pokazatelji učinka knjižnica.

¹⁴² Prema normi pokazatelj uspješnosti su numerički, simbolički ili verbalni izraz izveden iz knjižnične statistike i podataka koji se koriste za označivanje uspješnosti rada knjižnice.

¹⁴³ HRN ISO 11620:1988., Str. 9.

¹⁴⁴ HRN ISO 11620:1988., Str. 9-10.

¹⁴⁵ HRN ISO 11620 :1988., Str. 39.

¹⁴⁶ HRN ISO 11620:1998., Str. 40.

- politika knjižnice u izdvajanju zastarjelih naslova i dodatnih primjeraka koji više nisu potrebni
- broj primjeraka naslova koji se traže
- omjer uporabe u knjižnici i posudbe (visoka uporaba u knjižnici može smanjiti stopu obrtaja)
- uobičajeni rok posudbe knjižnice i broj dokumenata koji je dozvoljen istovremeno posuditi
- promidžbene aktivnosti knjižnice i vještine osoblja na polju promidžbe
- lakoća obnova roka posudbe.

IFLA-in priručnik *Measuring quality: performance measurement in libraries*, koji su napisali R. Poll i P. te Boekhorst,¹⁴⁷ objedinjuje pokazatelje za vrednovanje narodnih i visokoškolskih knjižnica na postavkama *Balanced Scorecarda* kojim se poslovanje i uspješnost mjeri i vrednuje kroz: financije, korisnike, unutarnje postupke i unapređenje poslovanja.

S ciljem pospješivanja kvalitete svojih usluga, knjižnice u Hrvatskoj sve više pažnje posvećuju postupcima mjerenja svoje uspješnosti, odnosno pokušajima da organizacijsku kulturu u potpunosti pretvore u kulturu vrednovanja.¹⁴⁸

Kao sastavnice visokih učilišta, i visokoškolske knjižnice prolaze vanjsko vrednovanje koje provodi Agencija za znanost i visoko obrazovanje (AZVO)¹⁴⁹ u ime Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta.¹⁵⁰ Uobičajeno se vrednuju knjižnični resursi kroz: prostor, radno vrijeme, knjižnične zbirke, nabavu i utrošena sredstva za knjižnične zbirke, opremljenost knjižnice informatičkom opremom, dostupnost i funkcionalnost knjižničnih zbirki, online katalog, automatizaciju posudbe, obradu knjižnične građe, bilten prinova, edukacije korisnika u pronalaženju izvora informacija, međuknjižničnu suradnju, permanentnu edukaciju knjižničnog osoblja, računalne baze podataka knjiga i časopisa.

U fokusu je rada vrednovanje knjižnične zbirke s korisničkog aspekta.

¹⁴⁷ Poll, Roswitha; Peter te Boekhorst. Nav. Dj. Str. 128-131.

¹⁴⁸ Petr, Balog. K. Prema kulturi vrednovanja u visokoškolskim knjižnicama. Osijek : Filozofski fakultet, 2010. , str. 85-88.

¹⁴⁹ Agencija za znanost i visoko obrazovanje (AZVO). [citirano: 2016-06-11]. Dostupno na: <http://public.mzos.hr/Default.aspx>

¹⁵⁰ Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta - MZOS. [citirano: 2016-06-11]. Dostupno na: <http://public.mzos.hr/Default.aspx>

5.2. Metode za vrednovanje zbirke

Dostupne metode za vrednovanje postojećih zbirki uobičajeno se dijele u dvije skupine:

- metode koje su usmjerene na samu zbirku (*collection-centred*)
- metode koje su usmjerene na korisnika i korištenje (*user-centred*).

Obje ove metode su podjednako vrijedne i u konačnici vode do krajnjih korisnika, a često se i kombiniraju i prilagođavaju, što ovisi o vrsti knjižnice, veličini zbirke i cilja koji se želi postići postupkom vrednovanja. Bez obzira koje se metode primjenjuju pri postupku vrednovanja, neosporno je da svaka na svoj način knjižničarima pruža neprocjenjive informacije o zbirci i njenim informacijskim izvorima i korisnicima.

Metode koje su usmjerene na samu zbirku usmjeravaju pažnju na broj građe (knjiga, časopisa itd.) iz pojedinog predmetnog područja, fizičku kvalitetu građe i često posuđivanu građu.

J. Agee ¹⁵¹ navodi mnogobrojne dobrobiti koje se mogu dobiti vrednovanjem:

- knjižničarima pokazuju ispunjavaju li njihove zbirke zacrtane ciljeve
- identificiraju različite medije na kojima se građa nalazi, uključujući i tehničku podršku izvorima, identificiraju vrijednost ili ravnotežu koju različiti mediji donose zbirci
- odražavaju potrebu ažuriranja postojeće politike izgradnje zbirke ili politike posudbe
- ocjenjuju nastavni plan ili podršku posebnom predmetnom području
- identificiraju i opravdavaju potrebno financiranje
- određuju kvalitetu zbirke
- identificiraju prednosti i slabosti zbirke
- pokazuju više pažnje korištenju knjižnične građe, korištenju usluge međuknjižnične posudbe ili konzorcijskoj nabavi
- identificiraju građu koja mora biti popravljena ili zamijenjena
- identificiraju ujedno i građu za izlučivanje.

¹⁵¹ Agee, J. Nav. Dj. Str. 16.

Iako popis benefita zasigurno nije sveobuhvatan, autor predlaže da svaka knjižnica zbog svojih specifičnosti izabere određene metode vrednovanja i parametre koje će ocjenjivati. Pri odluci o procjeni i vrednovanju zbirke treba se dobro sagledati postojeće stanje i odabrati one metode i tehnike koje su za knjižnicu najprimjerenije.

5.2.1. Vrednovanje zbirke kroz korisnike i korištenje (*User-centred evaluation*)

Istraživanjem korisnika i korištenja zbirke ukazuje se koliko je zbirka relevantna i utvrđuje se tzv. jezgra fonda, odnosno aktivni fond koji bi trebao u velikoj mjeri zadovoljiti potrebe sadašnjih i potencijalnih korisnika.

Postupci i metode vrednovanja koji su usmjereni na korisnika i korištenje građe su:

- testovi dostave dokumenata
- provjera dostupnosti materijala na policama
- istraživanje posudbe
- međuknjižnična posudba
- istraživanje korištenja građe u knjižnici.

Testovi dostave dokumenata

To je metoda koja knjižnici i njenom osoblju omogućuje procjenu koliko je knjižnica sposobna udovoljiti zahtjevima korisnika za građom u određenom trenutku, odnosno kada je korisnici traže. Predlaže se sastaviti popis određenog broja jedinica knjižnične građe za koje se smatra da će trebati korisnicima i onda istražiti s koliko jedinica knjižnica raspolaže. Prednosti korištenja ove metode je dobivanje točne informacije o sposobnosti knjižnice u zadovoljavanju iskazanih potreba korisnika, ali je nemogućnost sastavljanja „idealnog“ popisa ipak njen najveći nedostatak.

Jedna varijanta ove metode je i analiza zahtjeva za učinkovitu uslugu međuknjižnične posudbe i dostave dokumenata jer oni pokazuju koje su jedinice korisnici tražili, a knjižnica ih nije imala pa su ih morali zatražiti od drugih knjižnica (u zemlji i/ili inozemstvu).

Osobito je korisna primjena ove metode za identifikaciju naslova časopisa koje su korisnici tražili, a knjižnica ih nije posjedovala.

Provjera dostupnosti građe na policama

Ova metoda se koristi za jedinice knjižnične građe koje su u fondu knjižnice uistinu na raspolaganju korisnicima kada su im potrebne. R. A. Trueswell je izračunao da se na 99% zahtjeva u dvjema američkim sveučilišnim knjižnicama moglo udovoljiti s 25% i 40% njihovog fonda.¹⁵² I ova metoda ima uz niz prednosti i određene nedostatke. Njenom prednošću se smatra dobivanje točnih informacija o korisnicima koji nisu uspjeli pronaći ono što točno traže, a najveći je nedostatak potreba za velikom suradnjom korisnika koju je teško dobiti.

Istraživanje posudbe

Ova metoda istraživanja pridonosi otkrivanju i određivanju tzv. jezgra fonda pojedinih predmetnih područja u cilju povećanja broja primjeraka i sl., a preporučuje se i uspoređivanje dobivenih vrijednosti s provedenom nabavom. Sastavljanje statističkih pokazatelja posudbe jedan je od načina mjerenja korisničkih potreba.¹⁵³ Kritičari ove metode smatraju da posudba/korištenje ne podrazumijeva da su korisnici pronašli u knjižnici što su željeli ili trebali, što je u osnovi točno, već posudba/korištenje prikazuje korisnikov interes prema pojedinačnim sadržajima ili tipu literature.¹⁵⁴ Autor je dao detaljan primjer analize korištenja knjižnične zbirke primjenom Excel-ovih tablica.

Ova metoda omogućuje utvrđivanje aktivnog fonda,¹⁵⁵ a najveća prednost je korištenje modula za cirkulaciju i/ili posudbu koje knjižnice koriste za zaduživanje korisnika pri posudbi građe izvan knjižnice. Prije automatizacije posudbe koristili su se pojedini obrasci korištenja: uzorak zbirke i uzorak cirkulacije. Prema obrascu, uzorak korištenja knjiga u knjižnici slijedi

¹⁵² Trueswell, R.W. A quantitative measure of user circulation requirements and its possible effects on stack thinning and multiple copy determination. // *Journal of librarianship and information science*, 16, 1(1965), 20-25.

¹⁵³ Dinkins, D. Circulation as assessment : collection development policies evaluated in terms of circulation at a small academic library. // *College & research libraries* 64, 1(2003), str. 46. [citirano: 2016-05-28]. Dostupno na: <http://crl.acrl.org/index.php/crl/article/viewFile/15574/17020>

¹⁵⁴ Greiner, T.; Cooper, B. Analyzing library collection use with Excel. [citirano: 2016-09-13]. Dostupno na EBSCOHost platformi u akademskoj zbirci e-knjiga.

¹⁵⁵ Day, M; Revell, D. Towards the active collection : the use of circulation analyses in collection evaluation. // *Journal of librarianship and information science*, 27, 3(1995), 149-157.

hiperboličku distribuciju, naime, pronađeno je da se svega 20% građe (naslova i primjeraka) koristilo u 80% posudbe, što je dovelo do ideje pravila 80/20.¹⁵⁶

Nove podatke o posudbi građe deset godina kasnije donijelo je *Kentovo istraživanje* provedeno na Sveučilištu Pittsburgh.¹⁵⁷ Prema definiranom kriteriju posudbe građe (minimum dva korištenja), dobiveni su podaci da 40% građe nabavljene u periodu od 1969. do 1975. godine nije niti jednom korišteno u prvih šest godina od kada su nabavljene, a čak 55% građe nabavljene 1969. nije niti jednom korišteno u toj godini.

Najraširenija primjena podataka posudbe iz integriranih knjižničnih sustava za izradu analize korištenja zbirke je prema osnovnim skupinama i podskupinama određene klasifikacijske sheme koja se upotrebljava u knjižnici. Ovi se podaci koriste kako bi se otkrile razlike između stvarnog i očekivanog ponašanja (očekivano ponašanje u izražavanju vjerojatnosti). Vjerojatnost očekivanog ponašanja se može izraziti u postocima, npr. očekujemo da se zbirka koristi 100%, 50%, 20% itd.

Za analizu posudbe može se koristiti i Bonnova metoda za izračunavanje *Relative Factor Use*¹⁵⁸ (RFU).

Formula za izračunavanje *Faktora korištenja* (FK) se izračunava:

$$\text{FK} = \frac{\% \text{ cirkulacije nekog znanstvenog područja}}{\% \text{ posjedovanja nekog znanstvenog područja}}$$

Bonn je izračunao da će FK biti 1.00 ako su ovi postoci jednaki. U suprotnom, mogu se pojaviti dvije mogućnosti: ako je FK manji od 1.00 može se zaključiti da se zbirka koristi manje od očekivanog (*underused*), a ako je veća od 1.00 može se zaključiti da se zbirka koristi prekomjerno (*overused*).

Ako odstupanja nisu značajna, može se zaključiti da su i prekomjerno korištene zbirke kao i one nedovoljno korištene ipak u određenoj mjeri uspjele zadovoljiti potrebe korisnika.

Istraživanje korištenja građe u knjižnici

¹⁵⁶ Trueswell, R. L. Some behavioral patterns of library users : the 80/20 rule. // Wilson library bulletin 43, 5(January 1969), 458-461.

¹⁵⁷ Give'em what they want : a one-year study of unmediated patron-driven acquisition of e-books. ed. By Karen S. Fischer. // College & research libraries 73, 5(2012), 469-492.

¹⁵⁸ Bonn, G. S. Nav. Dj. Str. 273.

Primjenom ove metode istražuju se i dobivaju podaci o tome koje se jedinice građe najviše koriste u samoj knjižnici, a korisno je da se ova metoda obavlja usporedno sa istraživanjem posudbe. Kako se korištenjem građe smatraju samo one jedinice koje su skinute s polica i vraćene na stolove za vraćanje građe (pultove), potrebno je koristiti neku vrstu obilježavanja takve građe (brojanjem uložene građe na police, promatranjem, upitnikom za korisnike, čekiranjem – *In-house use*, a u novije vrijeme identifikacijom preko radiofrekvencije. Mjerenje se može provoditi za knjige i časopise.¹⁵⁹

U ovu skupinu metoda vrednovanja građe spadaju i razna kvalitativna mjerenja kroz intervjue ili anketne upitnike kojima se istražuju korisnički stavovi o zadovoljstvu uslugama. Svi ovi postupci i metode koji su usmjereni na korisnika i korištenje građe opisuju kako se zbirka koristi i pokazuju djelotvornost zbirke vezano uz korištenje. Učestalost korištenja i stvarne informacijske potrebe korisnika su temeljni pokazatelji vrijednosti zbirke.

5.2.2. Vrednovanje zbirke (*Collection-centred evaluation*)

Koriste se metode koje su usmjerene na samu zbirku/e, a ispituju sadržaj i značaj samih informacijskih izvora kako bi se odredila veličina, starost, opseg i informacijska razina (dubina) zbirke u usporedbi s nekim vanjskim standardom.

Uobičajeni postupci koji su usmjereni na vrednovanje same zbirke (fond) su:

- verifikacijska istraživanja
- citatna analiza.

Verifikacijska istraživanja

Za primjenu ove metode preporučuje se korištenje kontrolnih i/ili specijalnih popisa kojima se omogućuje mjerenje informacijskih izvora, jesu li izvori kao dio fonda/zbirke relevantne jedinice za udovoljavanje zahtjeva korisnika i osiguravanje korištenja. Takvi popisi moraju biti u skladu s ciljevima knjižnice i verificirani od predmetnih specijalista pojedinih predmetnih

¹⁵⁹ Ridley, D. R., Weber, J. E. Toward assessing in-house use of print resources in the undergraduate academic library : an inter-institutional study. // Library collections, acquisitions & technical services, 24, 1(2000), 89-103. [citirano: 2016-05-28]. Dostupno na: <http://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/14649055.2000.10765642?needAccess=true>

područja kao i samih korisnika. Nažalost, izrada ovakvih popisa je dugotrajna te su zastarjeli već prilikom njihovog objavljivanja, što se smatra njihovim najvećim nedostatkom.

Jedan od verifikacijskih izvora mogu biti i popisi obvezne i dopunske literature prema pojedinim studijskim grupama svih godina, jer je nastavni plan okvir unutar kojeg se trebaju izgrađivati zbirke visokih učilišta.¹⁶⁰ U Hrvatskoj su gotovo sve fakultetske knjižnice suočene s problemom nedostatne pokrivenosti ispitne literature, čak i obveznih predmeta.¹⁶¹ U prilog tome svjedoči i posljednje istraživanje vrednovanja zbirke iz područja knjižnične i informacijske znanosti provedeno u Knjižnici Filozofskog fakulteta Osijek.¹⁶²

Citatna analiza

Drugi oblik kontroliranih popisa je metoda citatne analize s ciljem otkrivanja najčešće citiranih knjiga i časopisa, a provodi se pregledavanjem i analizom napomena uz tekst, bibliografija i popisa referenci u objavljenim znanstvenim radovima na odabranim uzorcima publikacija, npr. diplomskim radovima, disertacijama, radovima znanstveno nastavnog osoblja objavljenim u nekom vremenskom periodu.¹⁶³

Danas je došlo do usuglašavanja većine autora koji se bave područjem vrednovanja fonda o potrebi usredotočenosti na nekoliko osnovnih elemenata: veličina fonda, korištenje, pristup, starost i fizičko stanje, a preporučuje se miješanje i kombiniranje ovih elemenata kako bi se dobili što bolji rezultati.

5.2.3. Conspectus

Posebna metoda usmjerena na kvalitativno vrednovanje zbirke je primjena *Conspectus* modela, a provodi se u sveučilišnim knjižničnim sustavima.

Conspectus je „sistem koji omogućuje da se informacije o informacijskim izvorima sadržane u fondovima/zbirkama knjižnica i o politici njihovog obogaćivanja bilježe unutar

¹⁶⁰ Rambler, L. K. Syllabus study : key to a responsive academic library. // The journal of academic librarianship 8, 3(1982), 155-159.; Haigh, A. E. You can lead students to the library, but can you make them do research? The effect of syllabus design and content on undergraduates' perceptions and use of the academic library. // Journal of business & finance librarianship 18 (2013), 33-48.

¹⁶¹ Dragija, M.; Aparac-Jelušić, T. Nav. Dj. Str. str. 162.

¹⁶² Petr Balog, K.; Bugarski, M. Vrednovanje zbirke visokoškolske knjižnice pomoću metode usporedbe (check-list method) s popisima ispitne literature. // Libellarium 7, 2(2014), str. 262.

¹⁶³ Faletar Tanacković, S.; Junušić, M.; Faletar, I. Vrednovanje knjižničnog fonda uz pomoć citatne analize na primjeru zbirke iz informacijskih znanosti u knjižnici Filozofskog fakulteta u Osijeku. // Libellarium 5, 1(2012), str. 71-73.

standardiziranog modela koji osigurava usporedbe fondova promatranih knjižnica“.164 Takav model analize zbirke daje osnovu za donošenje budućih odluka u planiranju lokalne i kooperativne izgradnje zbirke i upravljanja zbirkom.

Prvi model Conspectusa izradila je *The Research Libraries Group* (RLG) za određivanje nivoa do kojega se prikuplja građa iz različitih znanstvenih/predmetnih područja. Predmetna osnova modela je hijerarhijska, 24 predmetna područja se dalje dijele na 500 predmetnih kategorija koje se dalje dijele u približno 8.000 deskriptora. Svi se vežu uz odgovarajuće klasifikacijske brojeve Klasifikacije Kongresne knjižnice.

IFLA-ine upute za izradbu smjernica za izgradnju knjižnične zbirke primjenom modela Conspectus su prevedene i u Hrvatskoj.165

Analiza Conspectusa se zasniva na knjižničnoj klasifikacijskoj shemi, a prednosti i namjere se procjenjuju prema indikatorima dubine zbirke rangiranim od 0 do 5.

- 0 - izvan predmetnog područja
- 1 - minimalna informacijska razina
- 2 - osnovna informacijska razina
- 3 - studijska ili nastavna informacijska razina
- 4 - istraživačka informacijska razina
- 5 - sveobuhvatna informacijska razina.

Stručno knjižnično osoblje koristilo je ove indikatore dubine zbirke kako bi procijenili:

- način na koji je zbirka oblikovana u prošlosti (*Existing Collection Strengths* (ESC) – postojeće prednosti zbirke)
- sadašnje središte zbirke (*Current Collection Intensity* (CCI) – jezgra zbirke)
- način buduće izgradnje zbirke (*Desired Collection Intensity* (DCI) – željeni potencijal zbirke.)166

Da bi se došlo do željenog potencijala zbirke, odnosno smjernica za izgradnju zbirke, potrebno je prvo ustanoviti ono što se nalazi u zbirci i utvrditi aktivan fond, a to se može postići jedino vrednovanjem zbirke.

164 Clayton P. R.; Gorman, G. E. Nav. Dj. Str. 52.

165 Upute za izradbu smjernica za izgradnju knjižnične zbirke primjenom modela Conspectus. // Darovi za zbirke : smjernice za knjižnice / [s engleskog prevela Jelica Leščić]. Upute za izradbu smjernica za izgradnju knjižnične zbirke primjenom modela Conspectus / [s engleskog prevele Jelica Leščić i Zagorka Majstorović]. Međunarodna posudba i dostava dokumenta : načela i smjernice za postupanje / [s engleskog prevela Jelica Leščić]. Model nacionalnog pravilnika za međuknjižničnu posudbu / [s engleskog prevela Vesna Golubović]. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2010.

166 Clayton P. R.; Gorman, G. E. Nav. Dj. Str. 52.

Nadalje, opis sadrži i standardizirane kodove za jezike i pisma koji pokazuju je li zbirka pretežno na engleskom jeziku ili obuhvaća i jedinice građe na drugim jezicima, kao i bilješke o nivou obrade.

Jezični kodovi kod Research Library Group (RLG) su:

- E: prevladava građa na engleskom jeziku
- F: odabrana građa na stranom jeziku (dodatak građi na engleskom jeziku)
- W: širok izbor građe na svim jezicima
- Y: građa je prvenstveno na jednom stranom jeziku.

Uz sve prednosti i nedostatke ovog modela, Conspectus je primijenjen i u nekim Europskim zemljama: Velika Britanija, Estonija, Češka, Finska.

6. NACIONALNI SVEUČILIŠNI KNJIŽNIČNI SUSTAV

U Republici Hrvatskoj djeluje sedam javnih sveučilišta s knjižničnim sustavima. Početkom 2012. godine osnovano je *Stručno vijeće sveučilišnih matičnih knjižnica* s ciljem definiranja jedinstvene strategije razvoja i izgradnje nacionalnog Sveučilišnog knjižničnog sustava.¹⁶⁷ Nakon provedene opsežne analize svih knjižničnih sustava identificirani su osnovni problemi nacionalnog Sveučilišnog knjižničnog sustava koji su vezani uz matičnu instituciju i njihovu nedovoljnu suradnju, nedostatan broj stručnog knjižničarskog osoblja, nedovoljna financijska sredstva za nabavu, prvenstveno udžbeničke literature, i probleme manjka prostora.

Zbog promjena u okruženju, sveučilišne knjižnice se danas nalaze na prekretnici između tradicionalnog i suvremenog; između tradicionalne organizacije i novih razvojnih modela u kojima su knjižnice integralni dio sveučilišta (sastavnice), aktivni učesnici društvenog, nastavnog, znanstvenoistraživačkog života, što je nemoguće ostvariti bez kvalitetne suradnje knjižnice i znanstveno nastavnog osoblja i pažljivog planiranja razvoja sveučilišne knjižnice.¹⁶⁸

Prema *Standardu za visokoškolske knjižnice u Republici Hrvatskoj*,¹⁶⁹ sveučilišna knjižnica je knjižnica opće-znanstvenog tipa, a odgovorna je za izradu plana razvoja knjižnične djelatnosti na sveučilištu i njegovo provođenje. Temeljna je zadaća sveučilišne knjižnice podrška ostvarivanju strateškog plana, dugoročnih ciljeva i kratkoročnih zadataka vlastitog sveučilišta, odnosno podupiranje obrazovnog, znanstvenog i istraživačkog rada članova akademske zajednice.

Knjižnica je srce sveučilišta. Kao informacijski izvor zauzima centralno i primarno mjesto, jer podržava sve funkcije sveučilišta – obrazovnu, nastavnu, istraživačku, omogućuje stvaranje novog znanja, kao i prijenos znanja i kulture novim generacijama.¹⁷⁰ Osnovne zadaće su joj aktivna podrška nastavnim i istraživačkim procesima svih znanstvenih disciplina koji se

¹⁶⁷ Majstorović, Z. Analiza sveučilišnih knjižničnih sustava u Republici Hrvatskoj. [citirano: 2016-04-25]. Dostupno na: http://www.nsk.hr/wp-content/uploads/2013/04/Analiza-stanja_SKS_RH.pdf

¹⁶⁸ Petrak, J.; Aparac-Jelušić, T. Knjižnice na hrvatskim sveučilištima : tradicija i promjene. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 48, 1(2005), 13-30.

¹⁶⁹ Standardi za visokoškolske knjižnice. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 33, 1-4(1990), 201-210.

¹⁷⁰ Navedeno prema Vraneš, A. Visokoškolske biblioteke. Beograd : Konzorcijum TEMPUS UMI JER 16059-2001 : Univerzitetska biblioteka „Svetozar Marković“, 2004., str. 17-18.

izučavaju na sveučilištu, a one se ispunjavaju izgradnjom i razvojem zbirke, njihovom formalnom i sadržajnom obradom te edukativnim radom s korisnicima.

A.Guskin, C. Stoffle i J. Boisse visokoškolskim knjižnicama pripisuju šest primarnih zadaća:

1. obaveza obučavanja studenata, znanstveno-nastavnog osoblja i ostalih korisnika knjižnice za efikasno korištenje svih informacijskih izvora
2. obaveza prikupljanja i organiziranja informacijskih izvora s ciljem razvoja i podržavanja permanentnog obrazovanja studenata, ali i šire zajednice
3. obaveza otvaranja knjižnice prema drugim zajednicama korisnika
4. obaveza obučavanja zajednica korisnika drugih institucija u cilju boljeg iskorištavanja informacijskih izvora koje knjižnica posjeduje
5. obaveza održavanja zbirke kojima se osigurava zadovoljavanje osnovnih potreba korisnika na sveučilištu
6. osiguravanje usluge međuknjižnične posudbe i dostave dokumenata kako bi korisnik dobio i publikacije kojih nema u lokalnoj zbirci.¹⁷¹

6.1. Knjižnični sustav Sveučilišta u Zagrebu

Sveučilište u Zagrebu čine sastavnice:¹⁷² 29 fakulteta, tri akademije i podružnica Hrvatski studiji. U sastavnicama djeluje 39 knjižnica: jedna je knjižnica Arhitektonskog fakulteta, Građevinskog fakulteta i Geodetskog fakulteta, PMF ima sedam knjižnica, dislocirane knjižnice Učiteljskog fakulteta (Zagreb, Petrinja i Čakovec) broje se kao jedna knjižnica.

Dio knjižnica Sveučilišta u Zagrebu povezan je integriranim knjižničnim sustavom (*Aleph*) čime su stvoreni temelji za funkcionalno povezivanje knjižnica Sveučilišta u Zagrebu kroz:

- utvrđivanje prava i obveza knjižnica u sustavu
- koordiniranu izgradnju zbirke udžbeničke literature
- organiziranje *web-sučelja* za pretraživanje skupnog kataloga
- jedinstvenu informacijsko-referalnu uslugu (*Pitajte knjižničara*)

¹⁷¹ Ibid., str.18.

¹⁷² Majstorović, Z. Analiza Knjižničnog sustava Sveučilišta u Zagrebu. [citirano: 2015-09-15]. Dostupno na: <http://www.nsk.hr/wp-content/uploads/2013/04/Analiza-stanja-SKS-u-ZG.pdf>

- uspostavljanje univerzalne (jedinstvene posudbe) u sustavu
- organiziranje djelotvorne međuknjižnične posudbe i dostave dokumenata (s drugim sustavima).

Još nedavno, visokoškolske knjižnice unutar sveučilišta nisu bile povezane, nisu surađivale u potrebnoj niti poželjnoj mjeri; takvo (pojedinačno) poslovanje obilježavala je (velika) neracionalnost (posebno u nabavi informacijskih izvora, njihovoj obradi i korištenju) te zamjetna neefikasnost (posebice u korisničkim službama).¹⁷³ Iako je autor okarakterizirao stanje knjižničnog sustava Sveučilišta u Zagrebu takvo stanje se moglo apostrofirati i za ostala sveučilišta u Hrvatskoj. Povezivanje knjižničnih fondova preduvjet je za zadovoljavanje rastućih i složenih informacijskih potreba širokog kruga akademskih korisnika.¹⁷⁴

Temeljna je zadaća knjižničarske djelatnosti povezivanje knjižnica u visokoškolskom prostoru u integrirani sveučilišni sustav. U bližem povijesnom kontekstu, inicijativom knjižničarske zajednice, nepostojanje jedinstvenog knjižničnog sustava na sveučilištu djelomično je prevladano realizacijom projekata: Projekt SZI¹⁷⁵, CROLIST¹⁷⁶, TEMPUS projekt,¹⁷⁷ NISKA I i NISKA II.¹⁷⁸

Prema još uvijek važećim *Standardima*, u poglavlju koje propisuje službe i usluge, sveučilišna knjižnica je obvezna organizirati i usklađivati:

- koordiniranu nabavu na razini Sveučilišta (tiskanih i elektroničkih izvora)
- bibliografsku kontrolu i pomoć pri formalnoj i sadržajnoj obradi svim jedinicama sveučilišnog knjižničnog sustava

¹⁷³ Stipanov, J. Knjižnični sustav Sveučilišta u Zagrebu. Interni dokument.

¹⁷⁴ Sečić, D.; Dunda, B. Bibliotečno-informacijski sustav Sveučilišta u Zagrebu – utopija ili uskoro realnost? // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 29, 1-4(1986), 29-41.

¹⁷⁵ Projekt SZI (Sustav znanstvenih informacija) s pet tematskih podsustava (Biomedicinske, Društvene, Humanističke, Prirodne i Tehničke znanosti). Projekt je financiralo Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta (športa) od 1994. godine do njegovog završetka 2007. godine, a u njega je bilo uključeno oko 80 knjižnica prema navedenim podsustavima znanstvenih područja.

¹⁷⁶ CROLIST karakterizira organizirano okupljanje knjižnica (43) u okviru integriranog programskog rješenja koji se koristio u NSK od 1992. godine. Sustav umreženih knjižnica Crolist. [citirano: 2016-09-02]. Dostupno na: <http://opak.crolib.hr/>

¹⁷⁷ TEMPUS projekt za izradu jedinstvenog knjižničnog sustava Sveučilišta u Zagrebu s ciljem izrade funkcionalnih mreža knjižnica Sveučilišta s NSK kao središtem sustava sa svrhom optimizacije svih potrebnih informacijskih izvora za sve obrazovne i znanstvenoistraživačke zadaće Sveučilišta na načelima racionalnosti i efikasnosti. TEMPUS SCM: A Model of University of Zagreb Library system. [citirano: 2016-09-02]. Dostupno na: <http://www.nsk.hr/tempus-scm-a-model-of-university-of-zagreb-library-system/>

¹⁷⁸ NISKA I – Nacionalni informacijski sustav knjižnica RH, idejni projekt koji je počeo 1996. godine sa svrhom osmišljavanja i izgrađivanja sustava koji će omogućiti učinkovito i kvalitetno korištenje svih fondova hrvatskih knjižnica. Projekt NISKA II „nikada nije ugledala svjetlo dana“.

- katalogizaciju u publikaciji (CIP) za sve nakladnike na svom području
- pretraživanje općih i specijaliziranih baza podataka
- koordiniranje izdvajanja vlastite i građe svih članica sustava u repozitorij Sveučilišta radi pohrane te osiguravanje organizacije, smještaja i dostupnosti na zahtjev
- organiziranje specijalnih zbirki i zbirki građe posebne vrste
- savjetodavnu pomoć svim jedinicama sveučilišnog knjižničkog sustava
- koordinaciju rada svih članica knjižničkog sustava sveučilišta kao i uspostavljanje veze s ostalim sveučilišnim sustavima.

Na pitanje udovoljava li Knjižnica ovim zadaćama, odnosno, koordinira li nabavu tiskane građe, odgovor se može dobiti samo cjelovitom analizom.

Na tom su putu postavljena sljedeća istraživačka pitanja: Tko su sadašnji/aktivni, a tko potencijalni korisnici Knjižnice? Odgovara li Knjižnica organizacijom informacijskih izvora njihovim potrebama? Koliko je Knjižnica dobra u zadovoljavanju zahtjeva i potreba korisnika? Koja se predmetna/stručna područja monografskih publikacija najviše koriste? Iz kojih se predmetnih područja najviše koriste e-časopisi? Koji nam informacijski izvori nedostaju?

Noviji dokument *Standard i smjernice razvoja i uvođenja najbolje prakse u visokoškolskim knjižnicama u Republici Hrvatskoj*¹⁷⁹ (koji do pisanja ovog rada nije usvojen), usklađuje i koordinira politiku razvoja i upravljanja zbirkom kroz nabavu tiskane građe i osiguravanja pristupa elektroničkim informacijskim izvorima.

Strategija sustava osiguravanja kvalitete Sveučilišta u Zagrebu,¹⁸⁰ točka 4. *Resursi za učenje i potporu studentima* ima za cilj osiguravanje kvalitete i dostupnosti resursa za izvođenje i svladavanje studijskih programa za sve studente Sveučilišta. Cilj se ostvaruje uspostavom kriterija o opremljenosti i dostupnosti knjižnica, prostora opremljenih informatičkom opremom i osiguravanjem svih relevantnih informacija i usluga važnih za uspješno studiranje.

6.2. Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu

¹⁷⁹ Standard i smjernice razvoja i uvođenja najbolje prakse u visokoškolskim knjižnicama u Republici Hrvatskoj. [citirano: 2015-09-15]. Dostupno na: https://www.fer.unizg.hr/download/repository/Standardi_i_smjernice-listopad_2008_2_3_2-1.pdf

¹⁸⁰ Strategija sustava osiguravanja kvalitete Sveučilišta u Zagrebu, 2014. , str. 10-11. [citirano: 2016-06-21]. Dostupno na: http://www.unizg.hr/fileadmin/rektorat/O_Sveucilistu/Dokumenti_javnost/Dokumenti/Strateski_dokumenti/Strategija_-_kvaliteta_17.1.14..pdf

Nacionalna knjižnica nekog naroda ili države predstavlja kulturno i znanstveno središte koje izlazi iz okvira sadašnjosti jer čuvajući građu seže i u prošlost i u budućnost, prenoseći zapisano ljudsko znanje budućim generacijama.¹⁸¹

Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu je središnja knjižnica Sveučilišta u Zagrebu, a kao nacionalna knjižnica matična je knjižnična institucija¹⁸² za sve ostale sveučilišne knjižnice. Kao sveučilišna knjižnica ima zadaću izrađivanja plana razvoja ukupne knjižnične djelatnosti na Sveučilištu. Svoju zadaću sveučilišne knjižnice ostvaruje i razvija kroz svoje zbirke, svojim stručnim osobljem, tradicionalnim i suvremenim uslugama koje pruža svojim korisnicima sukladno postojećim zakonskim propisima.¹⁸³

Prema izvješćima o radu,¹⁸⁴ najbrojnija korisnička populacija u Knjižnici su studenti Sveučilišta u Zagrebu, a ostali su korisnici studenti drugih sveučilišta, veleučilišta i visokih škola, inozemni studenti te hrvatski znanstvenici i istraživači.

Nabava i izgradnja zbirke Knjižnice određena je njenim dvojnim zadaćama: nacionalne knjižnice Republike Hrvatske i središnje knjižnice Sveučilišta u Zagrebu.

U skladu sa svojim zadaćama, Knjižnica organizira i izgrađuje nacionalnu zbirku *Croatica* i *Sveučilišnu zbirku*. Nacionalna zbirka *Croatica* gradi se sustavnim prikupljanjem građe u svim pojavnim oblicima – tradicionalnim (materijalnim, analognim) i novim (digitalnim) - temeljem provođenja odredaba navedenog Zakona o knjižnicama (u pripremi je donošenje novog Zakona) i Statuta Knjižnice te ciljevima *Strateškog plana Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu*.¹⁸⁵ Svojim bogatim i relevantnim zbirkama i na modernim tehnologijama zasnovanim uslugama osigurava istraživanja hrvatske kulturne i znanstvene baštine s ciljem očuvanja hrvatskog nacionalnog identiteta.

¹⁸¹ Brophy, P. Biblioteka u dvadeset prvom veku : nove usluge za informaciono doba. Clio, 2005, str. 33.

¹⁸² Pravilnik o matičnoj djelatnosti knjižnica u Republici Hrvatskoj. [citirano: 2016-05-09]. Dostupno na: <http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/232299.html>

¹⁸³ Zakon o visokim učilištima. // NN 59/96; Zakon o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju // NN 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 46/07, 45/09; Zakon o osiguravanju kvalitete u znanosti u visokom obrazovanju // NN 45/09

¹⁸⁴ Izvješća o radu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu. [citirano: 2016-05-09]. Dostupno na: <http://www.nsk.hr/izvjesca-o-radu/>

¹⁸⁵ Strategija Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu. [citirano: 2016-05-09]. Dostupno na: <http://www.nsk.hr/wp-content/uploads/2012/01/Strategija-NSK-2016.-2020..pdf>

Sukladno svojim dvojnim zadaćama¹⁸⁶, načela nabavne politike, odnosno izgradnja zbirke Knjižnice temelje se na asimetričnosti kod izgradnje fondova.¹⁸⁷ Nacionalna zbirka *Croatica* prikupljanjem obveznog primjerka¹⁸⁸ teži cjelovitosti, sveobuhvatnosti i potpunosti, što je karakteristično za arhivsku građu, dok *Sveučilišnu zbirku* karakterizira selektivnost i usklađivanje u sustavu prema znanstvenim područjima, što je vidljivo u *Tablici 1*.

Tablica 1. Načela izgradnje nacionalne i sveučilišne zbirke

Opis	Nacionalna zbirka	Sveučilišna zbirka
Sveobuhvatnost i potpunost	+	-
Planiranje/ upravljanje izvorima informacija na razini sustava	(djelomično – kao nabava izvora osim obveznog primjerka)	+
Univerzalnost	+	+
Dosljednost	+	+
Ravnoteža	-	+
Selekcija – formalna i sadržajna	uglavnom formalna	sadržajna
Evaluacija	-	+
Prilagođavanje novim formatima	+	+
Aktualnost	+	+
Ažurnost	+	+
Koordinacija u sustavu	+	+
Uvažavanje korisničkih zahtjeva	djelomično	+
Jednostavnost korištenja	+	+

Izvor: Model sveučilišnog knjižničkog sustava Sveučilišta u Zagrebu, 2006., str. 20.

Uvažavajući veličinu i raznolikost Sveučilišta u Zagrebu, nabavna politika Knjižnice unutar Sveučilišnog knjižničkog sustava treba sadržavati minimum usklađenosti s ostalim članicama sustava za:

- znanstvenu i stručnu literaturu (u postizanju ravnoteže tiskanih i elektroničkih informacijskih izvora)
- hrvatske knjige i časopise (Knjižnica prima obvezni primjerak)
- inozemne knjige i časopise

¹⁸⁶ O poslovanju knjižnica s dvojnim zadaćama vidjeti: Sečić, D.; Turčin, V. Nacionalna i sveučilišna biblioteka u Zagrebu – realizacija knjižnice s dvojnou funkcijom. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 34, 1-4(1991), 21-44.

¹⁸⁷ Model sveučilišnog knjižničkog sustava Sveučilišta u Zagrebu : Nabava. [urednica i koordinatorica projekta Marina Mihalić; suradnici na projektu Sonja Avalon... [et al]]. Zagreb : Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, 2006., str. 20.

¹⁸⁸ Zakonska odredba koja obavezuje proizvođače svih vrsta publikacija na dostavu i pohranjivanje propisanog broja primjeraka svake publikacije u određenu knjižnicu, odnosno ustanovu.

- udžbenike, priručnike i ostalu propisanu literaturu (u primjerenom broju primjeraka)
- elektroničke izvore (bibliografske i baze podataka s cjelovitim tekstovima).

Nabavu elektroničkih informacijskih izvora treba organizirati koordinirano i konzorcijski za cijelo Sveučilište te na razini cijele Hrvatske. Takva nabava osigurava svakoj svojoj sastavnici, odnosno knjižnici - članici sustava djelotvorno udovoljavanje potrebama i zahtjevima svojih korisnika iz vlastitih izvora i izvora sustava. Nažalost, dosadašnja struktura i sadržaj nabavljenih izvora, kao i nepostojanje nacionalne strategije, nisu se mogli dovesti u vezu s potrebama hrvatske znanstveno-obrazovne zajednice okupljene oko pojedinih sveučilišta,¹⁸⁹ a slična je situacija i danas.

6.2.1. Sveučilišna zbirka

„Sveučilište je otvoreno... Sveučilište je hram posvećen istini u svih strukah znanja i umienja ljudskoga. U njem se dakle svatko istini svetoj klanjati ima, kojom sve na svijetu biva i živi, jer oduzmi biću i životu istinu, odmah si ga u sjenu i utvoru pretvorio...”¹⁹⁰

Josip Juraj Strossmayer

U Otvorenom pristupu Knjižnice nalazi se nekoliko zbirki koje sadržajima svojih informacijskih izvora odgovaraju obrazovnim i nastavnim potrebama i potiču znanstveno istraživački rad.

Kao potpora studijskim programima na Sveučilištu u Zagrebu, od samog početka rada u novoj zgradi Knjižnice organizirane su zbirke udžbeničke i šire znanstveno-stručne literature s pripadajućim čitaonicama,¹⁹¹ prema znanstvenom područjima:

- III kat: obuhvaća zbirke građe društvenih i humanističkih znanosti u otvorenom pristupu te Čitaonicu časopisa i novina

¹⁸⁹ Martek, A. Konzorcijska nabava u Hrvatskoj : stanje i perspektiva. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 54, 3(2011), str. 84.

¹⁹⁰ Tri rieči... : u povodu 200. obljetnice rođenja Josipa Jurja Strossmayera. Zagreb : Nacionalna i sveučilišna knjižnica, 2015., str.13.

¹⁹¹ Turčin, V.; Turina, O. Čitaonica udžbenika u novoj zgradi Nacionalne i sveučilišne biblioteke s otvorenim pristupom građi – da ili ne? // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 30, 1-4(1987), 109-113.

- IV kat: obuhvaća zbirke građe prirodnih, primijenjenih i tehničkih znanosti u otvorenom pristupu; Zbirku službenih publikacija; Zbirku tiskanih hrvatskih i inozemnih časopisa.

Korisnicima je u čitaonicama u Otvorenom pristupu dostupno oko 95.000 svezaka znanstveno-stručnih knjiga za sva znanstvena područja koja se studiraju na Sveučilištu u Zagrebu. Većinu knjiga čini propisana obvezna i dopunska literatura, referentna inozemna literatura prema znanstvenim područjima, kao i bogata opća referentna zbirka.

Korisnicima su na raspolaganju i druge (sadržajne) zbirke u Otvorenom pristupu: Zbirka disertacija i magistarskih radova,¹⁹² Zbirka službenih publikacija,¹⁹³ Zbirka knjižnične građe o Domovinskom ratu,¹⁹⁴ Zbirka stručno-znanstvenih hrvatskih i inozemnih časopisa.¹⁹⁵

Izgradnja i razvoj zbirke prema znanstvenim područjima i poljima provodi se kontinuiranim praćenjem akademskih programa svih sastavnica Sveučilišta u Zagrebu, s naglaskom na ispitnu literaturu, znanstvenu literaturu temeljnog područja i kvalitetnu referentnu zbirku.

U funkciji obrazovnog, nastavnog i znanstvenog rada, korisnicima su na raspolaganju i zbirke građe posebne vrste: *Grafička zbirka*,¹⁹⁶ *Zbirka zemljovida i atlasa*,¹⁹⁷ *Zbirka muzikalija i audiomaterijala*¹⁹⁸ i *Zbirka rukopisa i starih knjiga*.¹⁹⁹

6.2.2. Omeđene monografske publikacije (knjige) u Otvorenom pristupu (OP)

¹⁹² Zbirka disertacija i magistarskih radova. [citirano: 2016-06-12]. Dostupno na: <http://www.nsk.hr/disertacije-i-magistarski-radovi/>

¹⁹³ Zbirka službenih publikacija. [citirano: 2016-06-12]. Dostupno na: <http://www.nsk.hr/sluzbene-publikacije/>

¹⁹⁴ Zbirka knjižnične građe o Domovinskom ratu. [citirano: 2016-06-12]. Dostupno na: <http://www.nsk.hr/zbirka-knjiznicne-grade-o-domovinskom-ratu/>

¹⁹⁵ Zbirka stručno-znanstvenih hrvatskih i inozemnih časopisa. [citirano: 2016-06-12]. Dostupno na: <http://www.nsk.hr/tekuci-hrvatski-i-strani-casopisi/>

¹⁹⁶ Grafička zbirka. [citirano: 2016-06-22]. Dostupno na: <http://www.nsk.hr/graficka-zbirka/>

¹⁹⁷ Zbirka zemljovida i atlasa. [citirano: 2016-06-22]. Dostupno na: <http://www.nsk.hr/zbirka-zemljovida-i-atlasa/>

¹⁹⁸ Zbirka muzikalija i audiomaterijala.[citirano: 2016-06-22]. Dostupno na: <http://www.nsk.hr/zbirka-muzikalija-i-audiomaterijala/>

¹⁹⁹ Zbirka rukopisa i starih knjiga. [citirano: 2016-09-02 g.]. Dostupno na: <http://www.nsk.hr/zbirka-rukopisa-i-starih-knjiga/>

Monografske publikacije u OP-u (*Sveučilišna zbirka*) okupljaju se prema sadržaju, određenom stručnom oznakom (UDK)²⁰⁰ koju knjižničari koriste za smještanje knjiga na police. Klasifikacija je tako temeljno pomagalo u organizaciji zabilježenog znanja jer opisuje ono o čemu je dokument te teži okupljanju istog informacijskog sadržaja i omogućavanju kretanja korisnika kroz univerzum znanja.²⁰¹ Uz stručnu oznaku, signaturu sačinjava i Cutterov broj autora²⁰² te oznaka primjerka, izdanja, sveščića i sl.

Zbirka je sadržajno organizirana prema osnovnim skupinama klasifikacijske sheme UDK na znanstvena područja – društvene i humanističke i prirodne, primijenjene i tehničke znanosti, te unutar njih na znanstvena polja i grane.

Sveučilišna zbirka se svojim sadržajima dijeli na:

I DRUŠTVENE I HUMANISTIČKE ZNANOSTI

0	Opće skupine
1	Filozofija
159.9.	Psihologija
2	Religija. Teologija
30	Teorija i metodologija društvenih znanosti
308	Sociografija
311/312	Statistika
314	Demografija
316	Sociologija
32	Politika
33	Ekonomija. Ekonomske znanosti
34	Pravo. Pravna znanost
343.98	Kriminalistika
35	Javna uprava
351.74	Policija
355/359	Vojništvo
36	Socijalni rad. Osiguranje
37	Odgoj i obrazovanje
376	Defektologija. Odgoj i obrazovanje posebnih društvenih skupina
39	Etnologija
657/659	Računovodstvo. Organizacija proizvodnje. Ekonomska propaganda.
7	Umjetnost. Zabava. Sport

²⁰⁰ Univerzalna decimalna klasifikacija se koristi za sadržajnu obradu općeznanstvenoga fonda Knjižnice (klasificiranje i predmetno označivanje) i za signiranje publikacija koje se nalaze u slobodnom/otvorenom pristupu.

²⁰¹ Lasić Lazić, J.; Slavić, A. Kako u organizaciji informacija i znanja treba razumijevati, koristiti i poučavati knjižničnu klasifikaciju. // *Informatologia* 37, 4(2004), str. 271.

²⁰² Autorskim se brojem postiže abecedni redoslijed u sklopu iste stručne skupine, odnosno redanje knjiga prema autoru omogućuje pretraživanje građe na policama bez konzultiranja kataloga. Signiranju građe u slobodnom pristupu prethodi i iza njega slijedi obvezna provjera popisa signatura na polici (*shelf list*) radi izbjegavanja udvajanja signatura.

8	Jezici. Književnost
80	Filologija
81	Lingvistika. Jezici
902/904	Arheologija
91	Geografija
929	Biografije. Genealogija. Heraldika
93/94	Povijest

II PRIRODNE, PRIMIJENJENE I TEHNIČKE ZNANOSTI

004	Računalna znanost. Računarstvo
006	Norme i normizacija. Mjeriteljstvo
007	Informacijske znanosti. Kibernetika
5	Matematika. Prirodne znanosti
502/504	Priroda. Proučavanje i zaštita prirode.
51	Matematika
52	Astronomija. Astrofizika. Istraživanje svemira. Geodezija
53	Fizika
54	Kemija. Kristalografija. Mineralogija
55	Geologija. Meteorologija. Hidrologija
56	Paleontologija
57	Biologija
58	Botanika
59	Zoologija
61	Medicinske znanosti
615	Farmacija. Terapija. Toksikologija
616. 31	Stomatologija
619	Veterinarska medicina
62	Tehnika. Tehnologija
621	Strojarstvo. Nuklearna tehnika
624	Građevinarstvo
629	Tehnika prometnih sredstava
63	Poljoprivredne i šumarske znanosti
64	Domaćinstvo
65	Organizacija poslovanja u industriji, trgovini i prometu
66	Kemijska tehnologija i srodne znanosti
67/68	Razne industrije i obrti
69	Građevinski radovi i zanati. Građevni materijali.

7. CILJ, HIPOTEZE I METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

Cilj istraživanja je vrednovanje *Sveučilišne zbirke* s korisničkog aspekta, primjenom modela koji je nazvan „Model zbirke, korištenja i korisnika“.

Predmet istraživanja je korištenje *Sveučilišne zbirke* u Otvorenom pristupu koje se promatra kroz dva komunikacijska procesa:

- prvi komunikacijski proces se odvija kroz korištenje tiskanih informacijskih izvora²⁰³ u Otvorenom pristupu i elektroničkih informacijskih izvora u dostupnim bazama podataka
- drugi komunikacijski proces se odnosi na zadovoljstvo korisnika izborom, aktualnošću i dostupnošću tiskanih informacijskih izvora u Otvorenom pristupu i elektroničkih informacijskih izvora kroz dostupne baze podataka.

U prvom komunikacijskim procesu, predmet istraživanja su tiskani i elektronički informacijski izvori *Sveučilišne zbirke* i njihovo korištenje, promatrani u zadanom vremenskom razdoblju (2013. i 2014. godine), a prikupljeni su metodom analize i sinteze iz integriranog knjižničkog sustava – *Aleph*²⁰⁴ te obrađeni u programu Microsoft Excel.

U okviru istraživanja postavljene su sljedeće hipoteze:

1. Znatno je veći broj korištenih knjiga iz društveno-humanističkih znanosti nego prirodnih, tehničkih i primijenjenih znanosti.
2. Znatno je veće korištenje elektroničkih izvora informacija iz područja prirodnih, tehničkih i primijenjenih znanosti nego društveno-humanističkih znanosti.
3. Znatno je veće korištenje i posudba hrvatskih od stranih knjiga.
4. Znatno se više koriste i posuđuju novije knjige.

²⁰³ Monografske publikacije, knjige.

²⁰⁴ Podatke izvadio administrator sustava.

5. Korisnici prirodnih, tehničkih i primijenjenih znanosti su značajno nezadovoljni raspoloživošću i dostupnošću informacijskih izvora Sveučilišne zbirke u Otvorenom pristupu.

Da bi se hipoteze prihvatile ili opovrgnule provedeno je istraživanje svih aspekata korištenja građe – korištenje u čitaonicama,²⁰⁵ posudba²⁰⁶ i međuknjižnična posudba,²⁰⁷ kao i korištenje dostupnih baza podataka.

Metodologija istraživanja

Za analizu cjelovite *Sveučilišne zbirke* tiskanih informacijskih izvora u Otvorenom pristupu u Knjižnici prikupljeni su i obrađeni podaci prema osnovnim UDK skupinama: broj naslova i primjeraka svake osnovne skupine; podaci o informacijskim izvorima *Zbirke* razvrstani na dekade kako bi se utvrdila starost *Zbirke*; podaci o izdanjima (objavi) izvora (hrvatska ili strana izdanja) te jezik publikacija.

Za analizu korištenja tiskanih informacijskih izvora prikupili su se podaci o korištenju knjiga u čitaonicama *Zbirke* prema osnovnim skupinama UDK: broj korištenih naslova i primjeraka osnovnih skupina; korištenost novijih ili starijih knjiga; korištenost hrvatskih i stranih izdanja te korištenost knjiga prema jeziku.

Za analizu posudbe izvan Knjižnice prikupljeni su podaci o posudbi prema osnovnim skupinama UDK: broj posuđenih naslova i primjeraka osnovnih skupina; posuđeni naslovi i primjerci prema dekadama; posuđena hrvatska i strana izdanja te posudba knjiga prema jeziku.

Za analizu međuknjižnične posudbe iz *Sveučilišne zbirke* prikupljeni su podaci o posudbi primjeraka za potrebe međuknjižnične posudbe prema osnovnim skupinama UDK iz modula Cirkulacije.²⁰⁸ Svi podaci o *Zbirci*, korištenju, posudbi i međuknjižničnoj posudbi prikupljeni su iz integriranog knjižničnog sustava (*Aleph*) te obrađeni u programu Microsoft Excel.

Kako bi se utvrdila korištenost e-časopisa u dostupnim bazama podataka prikupljena su statistička izvješća samih izdavača o korištenju pojedinih baza podataka.

²⁰⁵ Anonimna evidencija korištenja građe u čitaonicama.

²⁰⁶ Posudba je definirana kao dokumentirani proces koji pokazuje da je korisnik posudio određeni primjerak.

²⁰⁷ Usluga kojom se posuđuje građa iz knjižnice prema postavljenom zahtjevu i/ili se traži na posudbu građa iz drugih knjižnica (ulazni i izlazni zahtjevi).

²⁰⁸ Usluga međuknjižnične posudbe nije integrirana u integrirani knjižnični sustav (*Aleph*).

Drugim komunikacijskim procesom željelo se istražiti zadovoljstvo korisnika izborom, aktualnošću i dostupnošću tiskanih izvora u čitaonicama *Sveučilišne zbirke* i elektroničkih informacijskih izvora kroz dostupne baze podataka s nacionalnom licencom za hrvatsku akademsku i znanstvenu zajednicu. Instrument istraživanja je predstavljao anketni upitnik pod nazivom: *Zadovoljstvo korisnika Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu tiskanom građom u otvorenom pristupu i elektroničkim časopisima u dostupnim bazama podataka*. Istraživanje je provedeno u čitaonicama otvorenog pristupa 25. siječnja 2016. godine na uzorku od 263 ispitanika.

Pitanja su bila zatvorenog tipa, u kojima su ispitanici mogli odabrati jedan od više unaprijed određenih odgovora te niz tvrdnji s pridruženim skalama Likertovog tipa. Pri obradi podataka se koristio *Statistical Package for the Social Sciences* (SPSS).

Model zbirke, korištenja i korisnika obuhvatio je sljedeće varijable prikupljene iz integriranog knjižničnog sustava *Aleph*:

1. Zbirke društveno–humanističkih znanosti: skupine prema UDK, veličina (naslovi i primjerci), starost zbirke te hrvatska ili strana knjiga.
2. Zbirke prirodnih, tehničkih i primijenjenih znanosti: skupine prema UDK, veličina (naslovi i primjerci), starost zbirke te hrvatska ili strana knjiga.
3. Korištenje i posudba: naslova i/ili primjeraka znanstvenog područja prema osnovnim skupinama UDK te omjeri u odnosu na veličinu zbirke.
4. Elektronički izvori informacija: zastupljenost baza podataka prema znanstvenim područjima te njihovo korištenje.
5. Korisnici: demografska obilježja, pripadnost pojedinim znanstvenim područjima, korištenje informacijskih izvora, svrha korištenja, potrebe i očekivanja.

8. REZULTATI ISTRAŽIVANJA I RASPRAVA

U cilju unapređenja izgradnje i upravljanja *Sveučilišnom zbirkom*²⁰⁹ te njenom daljnjem razvoju i povezivanju s drugim knjižničnim proizvodima i uslugama, potrebno je povećanje spoznaja o opsegu i osobitostima *Zbirke*, povećanje spoznaje o njenim korisnicima te analiza i vrednovanje poslovnih procesa ove hibridne zbirke. Zbog toga je potrebno stalno istraživanje zadovoljstva korisnika *Zbirke* stupnjem pokrivenosti ispitne literature, stupnjem zastupljenosti literature prema znanstvenim/predmetnim područjima te informacijskim potrebama korisnika. Istraživanjem kvalitete i korištenosti *Sveučilišne zbirke*, Knjižnica s jedne strane teži uspostavi sustava kvalitete i razvoju poticajne organizacijske kulture, a s druge teži uspostavi koordinirane, usklađene nabave na Sveučilištu u kojoj će se knjižnice u sustavu dogovarati o smjeru izgradnje pojedinih predmetnih područja, jeziku, vrsti građe i slično.

8.1. Opis i analiza Sveučilišne zbirke monografskih publikacija (knjiga) u Otvorenom pristupu (OP)

U Otvorenom pristupu na trećem i četvrtom katu Knjižnice ukupno se nalazi - 69.410 naslova i 97.286 primjeraka monografskih publikacija (knjiga), koje su prema sadržaju podijeljene unutar devet osnovnih UDK skupina, pokrivajući sva znanstvena područja, polja i grane. (*Tablica 2.*).

Najveći broj naslova 16.732 ili 24% i primjeraka 23.582 ili 24% ukupnog fonda *Zbirke* obuhvaćaju društvene znanosti koje pripadaju stručnoj oznaci/skupini **3**.²¹⁰ Slijede primijenjene i tehničke znanosti skupine **6**²¹¹ koje obuhvaćaju medicinu, biomedicinu, tehničke i biotehničke

²⁰⁹ Sveučilišna zbirka je sintagma za zbirke građe otvorenog pristupa razvrstane prema znanstveno/predmetnim područjima i poljima okupljenih oko širih i/ili kraćih UDK stručnih oznaka. Uključuje i elektroničke izvore informacija dostupne putem Portala elektroničkih izvora za hrvatsku akademsku i znanstvenu zajednicu. [citirano: 2016- 04-29]. Dostupno na: <http://baze.nsk.hr/>

²¹⁰ Stručna skupina 3 obuhvaća: statistiku, demografiju, sociologiju, politiku, ekonomiju, pravo, javnu upravu, socijalni rad, odgoj i obrazovanje, etnologiju.

²¹¹ Stručna oznaka 6 obuhvaća: medicinske znanosti, tehniku, poljoprivredne i šumarske znanosti, domaćinstvo, organizaciju poslovanja u industriji, trgovini i prometu (menadžment), kemijsku tehnologiju, razne industrije i obrte te građevinske radove i zanate.

znanosti sa 10.866 naslova ili 16% i 18.166 primjeraka ili 19%, a zatim humanističke znanosti skupine **8**₂₁₂ koje obuhvaćaju 10.769 naslova ili 15% i 14. 811 primjeraka (15%).

Najmanje naslova i primjeraka obuhvaćaju humanističke znanosti skupine **2**₂₁₃ - 2.784 naslova ili 4% i 3.663 primjeraka ili 4%. Humanističke znanosti skupine **9**₂₁₄ obuhvaćaju 8.005 naslova ili 12% i 10.118 primjeraka (10%).

Umjetnost i srodna područja skupine **7**₂₁₅ imaju 6.459 naslova ili 9% te 7.703 primjeraka ili 7%. Prirodne znanosti skupine **5**₂₁₆ sadržavaju 5.747 naslova ili 8% i 8.409 primjeraka ili 9%. Društveno–humanističke znanosti skupine **1**₂₁₇ obuhvaćaju 5.156 naslova ili 7% i 7.169 primjeraka (7%), a opća skupina **0**₂₁₈ obuhvaća 2.892 naslova ili 4% i 3.665 primjeraka ili 4%.

Tablica 2. Monografske publikacije prema znanstvenim/predmetnim područjima

Znanstveno područje/stručna oznaka	Naslovi	%	Primjerci	%
0	2.892	4,17	3.665	3,77
1	5.156	7,43	7.169	7,37
2	2.784	4,01	3.663	3,76
3	16.732	24,1	23.582	24,24
5	5.747	8,23	8.409	8,65
6	10.866	15,7	18.166	18,67
7	6.459	9,31	7.703	7,92
8	10.769	15,52	14.811	15,22
9	8.005	11,53	10.118	10,4
Ukupno	69.410	100	97.286	100

Uobičajeno, veći broj naslova prati i veći broj primjeraka svih stručnih skupina, prvenstveno ispitne literature prema određenim studijskim programima Sveučilišta u Zagrebu.

Naslovi i primjerci prema dekadama

²¹² Stručna skupina 8 obuhvaća: jezike, lingvistiku, književnost, retoriku i filologiju.

²¹³ Stručna oznaka 2 obuhvaća: religiju i teologiju.

²¹⁴ Stručna oznaka 9 obuhvaća: arheologiju, geografiju, povijesne znanosti.

²¹⁵ Stručna oznaka 7 obuhvaća: umjetnost, zabavu i sport.

²¹⁶ Stručna oznaka 5 obuhvaća: matematiku, astronomiju, fiziku, kemiju, biologiju, botaniku, zoologiju.

²¹⁷ Stručna oznaka 1 obuhvaća: filozofiju i psihologiju.

²¹⁸ Stručna oznaka 0 obuhvaća: znanost i znanje.

Kako bi se ustanovila starost *Zbirke*, knjige su prema godinama izdanja/objave razvrstane u dekade. Najveći broj naslova i primjeraka je iz dekade devedesetih godina, odnosno 23.248 naslova (33,5%) i 36.876 primjeraka ili 37,9% od ukupnog fonda *Zbirke*, a iz dekade od 2000. do 2009. godine broj naslova je 22.843 (33%) i 33.181 ili 34,1% primjeraka. Broj naslova iz dekade od 1980. do 1989. godine je 8.678 naslova (12,5%) te 10.297 primjeraka ili 10,6%. Za dekadu do 1979. godine u Otvorenom pristupu se nalazi 7.003 naslova (10%) i 7.582 primjeraka ili 7,8%.

Za tekuću dekadu, odnosno razdoblje od 2010. godine do danas, ukupno je u Otvorenom pristupu pribavljeno 7.638 naslova (11%) te 9.350 primjeraka ili 9,61% s tendencijom daljnjeg rasta. Ukupan broj naslova i primjeraka po dekadama je vidljiv u *Tablici 3*.

Tablica 3. Naslovi i primjerci prema dekadama

Godina	Broj naslova	%	Broj primjeraka	%
-1979.	7.003	10,09	7.582	7,8
1980. - 1989.	8.678	12,5	10.297	10,59
1990. - 1999.	23.248	33,5	36.876	37,9
2000. - 2009.	22.843	32,91	33.181	34,1
2010. -	7.638	11	9.350	9,61
Ukupno	69.410	100	97.286	100

Primjerci knjiga prema dekadama i osnovnim UDK skupinama vidljivi su u *Tablici 4*. Kao što je istaknuto, dekada do 1979. godine ima 7.582 primjerka, što se može činiti visokom i neprimjerenom brojkom za *Zbirku*. Međutim, uvidom u podatke znanstvenih područja, može se zaključiti da najveći broj knjiga do 1979. godine pripadaju području humanističkih znanosti za koje je karakteristična stalna analiza, rekonstrukcija prošlosti i njezina nova tumačenja te učestalost korištenja i citiranja starije znanstvene literature (skupine 8 i 9).

Tablica 4. Primjerci prema dekadama i osnovnim UDK skupinama

Godine	0	1	2	3	5	6	7	8	9
-1979.	260	581	273	1.081	587	501	808	1.919	1.572
1980. - 1989.	302	738	367	1.955	1.000	1.665	957	1.930	1.383
1990.-1999.	1.007	2.450	1.699	8.324	3.166	7.457	2.593	6.653	3.527
2000.-2009.	1.631	2.661	1.056	9.139	3.136	6.455	2.710	3.449	2.944
2010.-	465	739	268	3.083	520	2.088	635	860	692

Naslovi i primjerci prema mjestu izdanja/objave

Analizirala se i pripadnost hrvatskih i stranih izdanja u *Zbirci* te se njihovom korelacijom ustanovilo da u čitaonicama otvorenog pristupa unutar svih osnovnih UDK skupina prevladavaju naslovi stranih izdavača. (*Tablica 5.*).

Od ukupno 69.410 naslova koji se nalaze u Otvorenom pristupu, 22.661 su hrvatske knjige (32,41%) dok su 46.749 naslova ili 67,59 % strana izdanja. Gledajući po primjercima, omjer hrvatskih i stranih knjiga je drugačiji; u čitaonicama je 45.756 primjeraka hrvatskih izdanja ili 47,03% te 51.530 ili 52,97 % primjeraka stranih izdanja.

Tablica 5. Monografske publikacije prema mjestu izdanja

Naslovi ukupno	Broj naslova hrvatskih izdanja	%	Primjerci ukupno	Broj primjeraka hrvatskih izdanja	%
69.410	22.661	32,65	97.286	45.756	47,03
	46.749	67,35		51.530	52,97
	Broj naslova inozemnih izdanja	100		Broj primjeraka inozemnih izdanja	100

Veći je broj primjeraka hrvatskih izdanja/objave u odnosu na naslove jer Knjižnica kao središnja knjižnica Sveučilišta u Zagrebu ima obvezu prikupljati udžbeničku literaturu u većem broju primjeraka za udovoljavanje informacijskih potreba studenata različitih studijskih smjerova i programa.

S jedne strane, veći broj naslova stranih izdavača je nabava preporučene inozemne literature u popisima obvezne i dopunske literature (*syllabusi*) svih znanstvenih područja, a s druge, mogućnost izbora kvalitetne inozemne literature kroz postojeći model zamjene knjiga. Jedan dio naslova stranih izdavača dobiva se i od znanstveno nastavnog osoblja Sveučilišta prihvaćenim modelom dara.

Najveći broj primjeraka hrvatskih izdanja pokrivaju društvene znanosti skupine **3** – 11.039, zatim primijenjene i tehničke znanosti skupine **6** – 10.749 primjeraka te humanističke znanosti skupine **8** – 7.756 primjeraka, a isti je redoslijed i s primjercima knjiga stranih izdavača. (*Tablica 6.*).

Tablica 6. Naslovi i primjerci prema mjestu izdanja po UDK skupinama

UDK	Naslovi	Hrvatska izdanja	Strana izdanja	Primjerci	Hrvatska izdanja	Strana izdanja
0	2.892	831	2.061	3.665	1.436	2.229
1	5.156	1.414	3.742	7.169	3.064	4.105
2	2.784	1.118	1.666	3.663	1.856	1.807
3	16.732	5.408	11.324	23.583	11.039	12.543
5	5.747	1.135	4.612	8.409	3.105	5.304
6	10.866	4.332	6.534	18.165	10.749	7.416
7	6.459	1.832	4.627	7.703	2.791	4.912
8	10.769	4.260	6.509	14.811	7.756	7.055
9	8.005	2.331	5.674	10.118	3.959	6.159

Knjige stranih izdavača u Otvorenom pristupu zastupljene su u jednom primjerku, a samo u iznimnim slučajevima (primanje dara) postoji i više primjeraka stranih izdanja/objave jednog naslova. Knjige u jednom primjerku se najvećim dijelom mogu koristiti isključivo u čitaonicama *Zbirke*.

Naslovi i primjerci prema jeziku publikacija

Za *Sveučilišnu zbirku* u Otvorenom pristupu prikupljaju se uz hrvatske i knjige na svim svjetskim jezicima. Ipak, najveći broj knjiga, odnosno naslova je na engleskom jeziku.

Zbirka na engleskom jeziku sadržava 31.938 ili 46,01% naslova te 35.137 ili 36,12% primjeraka. Manje je naslova na hrvatskom jeziku - 23.874 ili 34,4% ali je veći broj primjeraka na hrvatskom jeziku – 47.792 ili 49,12%.

Sljedeći najzastupljeniji strani jezik je njemački, na kojem *Zbirka* ima približno isti broj naslova 4.621 ili 6,66% te 4.865 ili 5% primjeraka.

Ostali jezici u *Zbirci* su zastupljeni s više ili manje oko 1.500 naslova i primjeraka. (Tablica 7.).

Tablica 7. Naslovi i primjerci prema jeziku

Jezici	Naslovi	Broj	%	Primjerci	Broj	%
engleski	69.410	31.938	46,01	97.286	35.137	36,12

francuski	69.410	1.166	1,68	97.286	1.191	1,22
njemački	69.410	4.621	6,66	97.286	4.865	5
hrvatski	69.410	23.874	34,4	97.286	47.791	49,12
talijanski	69.410	1.425	2,05	97.286	1.518	1,57
slovenski	69.410	1.690	2,44	97.286	1.702	1,75
srpski	69.410	1.462	2,10	97.286	1.589	1,63
ostalo	69.410	3.234	4,66	97.286	3.492	3,59

Zbog takve strukture raspodjele jezika u *Zbirci*, posebno su analizirani i naslovi knjiga prema jezicima i osnovnim UDK skupinama koji su prikazani u *Tablici 8*.

Tablica 8. Naslovi - jezici po osnovnim UDK skupinama

Jezici	0	1	2	3	5	6	7	8	9
Naslovi ukupno	2.892	5.156	2.784	16.732	5.747	10.866	6.459	10.769	8.005
Engleski jezik	1.684	2.580	940	8.680	3.929	5.195	3.015	2.769	3.146
Hrvatski jezik	853	1.584	1.220	5.660	1.171	4.404	1.876	4.631	2.475
Ostali jezici	355	992	624	2.392	647	1.267	1.568	3.369	2.384

Prema podacima, veći broj hrvatskih naslova imaju društvene i humanističke znanosti skupine 2 i 8. Struktura zastupljenosti jezika u *Zbirci* pokazuje da naslovi na engleskom i hrvatskom jeziku čine 80%, a primjerci 85% ukupnog fonda *Zbirke*. Preostalih 20% naslova, odnosno 15% primjeraka *Sveučilišne zbirke* raspršeni su na ostale jezike: francuski, njemački, talijanski, francuski, slovenski, srpski i ostale.

Naslovi i primjerci prema načinu nabave

U promatranom razdoblju od dvije godine ukupno je za *Zbirku* različitim modelima nabave (kupnja, zamjena i dar) prinovljeno 5.211 naslova te 5.789 primjeraka.

Iako je za potrebe izgradnje *Sveučilišne zbirke* najvažnija kupnja, podaci pokazuju da je način izgradnje *Zbirke* zbog nedostatka financijskih sredstava najvećim dijelom vezan uz korištenje modela zamjene i dara.

Zamjenom je u promatranom razdoblju pribavljeno 2.536 naslova i 2.544 primjeraka, a kupnjom je pribavljeno (samo) 1.014 naslova te 1.311 primjeraka. Prihvatanjem donacija za *Zbirku* je pribavljeno 1.623 naslova i 1.892 primjerka. Obveznim primjerkom²¹⁹ pribavljeno je

²¹⁹ Obvezni primjerak prema Sporazumu Knjižnice s Tehničkim veleučilištem u Zagrebu.

38 naslova i 42 primjerka. Ukupni podaci načina nabave po promatranim godinama su vidljivi u *Tablici 9.*

Tablica 9. Naslovi i primjerci prema načinu nabave

2013.	Naslovi	%	Primjerci	%	2014.	Naslovi	%	Primjerci	%
Dar	888	33,06	1.016	34,26	Dar	735	29,1	876	31,02
Kupnja	393	14,63	538	18,15	Kupnja	621	24,6	773	27,37
Zamjena	1.376	51,23	1.378	46,48	Zamjena	1.160	45,94	1.166	41,29
Obv. pr.	29	1,08	33	1,11	Obvezni	9	0,36	9	0,32
Ukupno	2.686	100	2.965	100		2.525	100	2.824	100

Prinovljeni naslovi i primjerci prema znanstvenom području

Važno je istaknuti da ukupna nabava novih naslova i primjeraka prema znanstvenim područjima, poljima i granama razvrstana unutar osnovnih UDK skupina i podskupina za potrebe *Sveučilišne zbirke* prvenstveno ovisi o financijskim sredstvima kojima Knjižnica raspolaže za nabavu građe. Nabava većeg broja primjeraka nadalje ovisi i o broju studenata različitih znanstvenih područja koji dolaze u Knjižnicu, na temelju čega se određuje koja se područja trebaju razvijati. Nabavna politika ovisi i o tome koliko efektivno predmetni specijalisti prate domaće i međunarodno tržište knjiga i odabiru relevantne naslove za znanstvena područja koja pokrivaju, odnosno izrađuju deziderate.

Za *Sveučilišnu zbirku* ukupno je u promatranim godinama prinovljeno 5.710 primjeraka,²²⁰ a najveći broj naslova i primjeraka u promatranom periodu nabavljeno je za društvene znanosti skupine **3** - prinovljeno je 1.915 primjeraka, a za primijenjene i tehničke znanosti skupine **6** prinovljeno je 1.211 primjeraka. Za ostala znanstvena područja priljev knjiga je bio manji od 500 primjeraka. Nabava primjeraka prema znanstvenim/predmetnim područjima vidljiva je u *Tablici 10.*

Tablica 10. Nabava primjeraka prema znanstveno/predmetnom području

Znanstveno područje	2013.	2014.	Ukupno
---------------------	-------	-------	--------

²²⁰ Razlika u brojevima između načina nabave i prinovljene građe je zaostatak iz prošle godine. Građa je prinovljena kada se stavlja na police u čitaonice.

0	176	283	459
1	167	265	432
2	70	83	153
3	834	1.081	1.915
5	224	182	406
6	589	622	1.211
7	177	287	464
8	137	142	279
9	138	253	391
Ukupno	2.512	3.198	5.710

Svojom organizacijom i strukturom, *Sveučilišna zbirka* u Otvorenom pristupu obuhvaća sva područja ljudske djelatnosti, odnosno znanstvene discipline koje se poučavaju na studijskim programima Sveučilišta u Zagrebu. Provedenom analizom ustanovila se veličina i starost *Zbirke*, broj primjeraka hrvatskih i stranih izdanja/objave te jezik publikacija.

Može se zaključiti da se *Sveučilišna zbirka*, odnosno zbirke prema pojedinim znanstvenim disciplinama unutar nje raspoređene prema osnovnim UDK skupinama i podskupinama ravnomjerno razvijaju u skladu s informacijskim potrebama korisnika. Najveći broj naslova i primjeraka obuhvaćaju društveno-humanističke te primijenjene znanosti.

Sveučilišna zbirka ima noviju građu unutar svih znanstvenih područja jer najveći broj naslova i primjeraka pripadaju dekadama devedesetih godina (38%), kao i dekadi od 2000. do 2009. godine (34%), s tendencijom prikupljanja novih naslova i primjeraka u tekućoj dekadi (10%).

Omjer broja naslova knjiga stranih i hrvatskih izdanja je 67% naprema 37%, a primjeraka 53% naprema 47%.

Nažalost, prevladavanje stranih naslova unutar *Zbirke* nisu posljedica ciljane kupnje i njene sistematične izgradnje već isključivo posljedica nedostatka dostatnih financijskih sredstava za kupnju, korištenja drugih modaliteta nabave, prvenstveno zamjene, a u manjoj mjeri i prihvatanje darova.

Nabava novih naslova i primjeraka za *Zbirku* provodi se redovnim praćenjem popisa obvezne i dopunske literature za pojedine studijske programe, a kupnju novih naslova uz predmetne specijaliste može također predložiti i znanstveno-nastavno osoblje.

Nabava za izgradnju *Sveučilišne zbirke* se tako ostvaruje u najvećoj mjeri modelom zamjene i dara, a tek jednim manjim dijelom modelom kupnje. Unatoč nedostatku novčanih sredstava,

redovito se prati domaća i strana nakladnička produkcija te se prema mogućnostima kupuju novi hrvatski naslovi u jednom ili više primjeraka, prvenstveno udžbenika za potrebe studenata svih znanstvenih područja te relevantna strana izdanja.

Posebno je važno istaknuti vrlo razvijenu suradnju modela zamjene s Kongresnom knjižnicom²²¹ (*Library of Congress – LC*) i ostalih inozemnih knjižnica u sustavu zamjene s jedne strane, i promptnosti predmetnih specijalista pri odabiru građe ponuđenih u zamjeni s druge, zahvaljujući čemu se dobivaju vrlo vrijedne nove knjige stranih izdavača svih znanstvenih područja.

Novi naslovi knjiga se nakon formalne i sadržajne obrade unose u elektronički Bilten prinova²²² OP-a – *Nove knjige u čitaonicama* u svrhu stalne diseminacije informacija zainteresiranim korisnicima.²²³ Bilten je dostupan na mrežnom mjestu:

http://iks.nsk.hr/bilten_prinova/

Pregled svih skupina klasifikacijske sheme UDK prema naslovima i primjercima, prema dekadama, izdanjima i jezicima vidljivi su u *Prilogu 1*.

²²¹ Library of Congress - LC. [citirano: 2016-05-23]. Dostupno na: <https://www.loc.gov/>

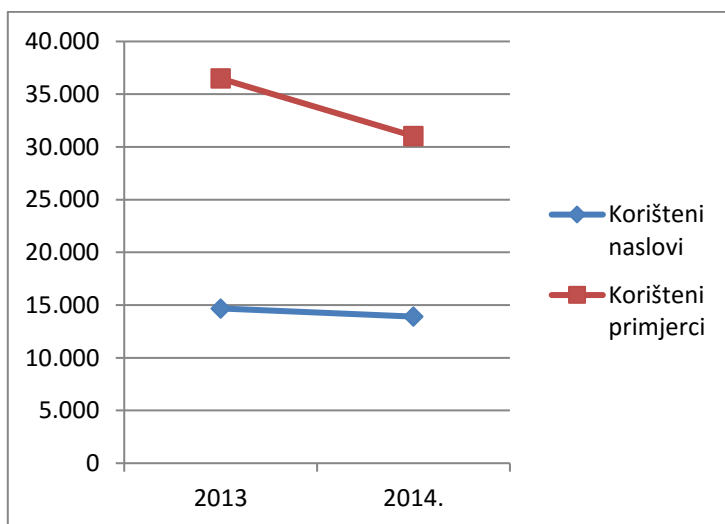
²²² Bilten sadrži podatke o hrvatskim i stranim publikacijama koje su izdvojene za zbirke građe u Otvorenom pristupu Knjižnice, a raspoređene su po stručnim oznakama UDK.

²²³ Bračanov, A.; Golubović, V.; Orešković, M. Mrežna aplikacija – Novo u čitaonicama: bilten prinova otvorenog pristupa građi. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 56, 1-2(2013), 235-246.

8.2. Korištenje knjiga u Knjižnici

Integrirani knjižnični sustav *Aleph* podržava anonimnu evidenciju korištene građe u Otvorenom pristupu (*In-house use*).²²⁴ Korisnici su dužni knjige, koje samostalno uzimaju s polica i/ili im ih predaje knjižnično osoblje za korištenje u čitaonicama, ostaviti na radnim stolovima ili predati knjižničarima na pultu. Knjižničari pojedinačne primjerke evidentiraju kroz modul *Cirkulacije* čime se osiguravaju statistički podaci za analizu frekventnosti korištenja građe u čitaonicama *Zbirke*.

Tijekom promatranog razdoblja od dvije godine u čitaonicama u Otvorenom pristupu je ukupno korišteno 28.580 naslova i 67.500 primjeraka iz fonda *Zbirke*. U 2013. godini u čitaonicama je korišteno 14.675 naslova i 36.479 primjeraka, a u 2014. godini 13.905 naslova te 31.021 primjeraka (*Slika 2.*). Prema podacima vidljiv je trend smanjivanja korištenja knjiga (naslova i primjeraka) u čitaonicama.²²⁵

Slika 2. Ukupna korištenost naslova i primjeraka

Prema ukupnom broju naslova i primjeraka koji čine fond *Zbirke*, srednja vrijednost korištenja naslova je 20%, a srednja vrijednost korištenja primjeraka 35%, što je vidljivo u *Tablici 11.*

Tablica 11. Korištenje naslova i primjeraka prema ukupnom broju

²²⁴ *In-house use* je postupak kojim se svako korištenje građe iz fonda/zbirke čitaonica unosi u modul *Cirkulacije* unošenjem crtičnog koda primjerka.

²²⁵ Trend smanjivanja korištenja u čitaonicama sa slobodnim pristupom građi vidljiv je i u izradi izvješća za 2015. godinu.

Godina	Ukupan broj naslova	Korišteni naslovi	%	Ukupan broj primjeraka	Korišteni primjerci	%
2013.	69.410	14.675	21,14	97.286	36.479	37,5
2014.		13.905	20,03		31.021	31,8

Analizirano je i korištenje naslova i primjeraka prema osnovnim UDK skupinama. Za obje promatrane godine, najviše su se u čitaonicama koristile društvene znanosti skupine **3** (19.312 primjeraka), primijenjene i tehničke znanosti skupine **6** (17.703 primjeraka), humanističke znanosti skupine **9** (9.161 primjeraka) i skupine **8** (5.827 primjeraka). Korištenje naslova i primjeraka osnovnih UDK skupina vidljivo je u *Tablici 12*.

Tablica 12. Ukupan broj naslova i primjeraka korištenih u 2013. i 2014. prema osnovnim UDK skupinama

UDK	Naslovi 2013.	%	Primjerci 2013.	%	Naslovi 2014.	%	Primjerci 2014.	%
0	529	3,61	1.046	2,87	518	3,73	970	3,12
1	879	6	1.896	5,2	897	6,45	1.610	5,2
2	492	3,35	991	2,72	394	2,83	715	2,3
3	3.997	27,24	10.294	28,22	4.043	29,07	9.018	29,07
5	1.072	7,30	2.766	7,58	897	6,45	2.186	7,04
6	2.877	19,6	8.797	24,12	2.601	18,7	6.906	22,26
7	1.368	9,32	2.823	7,74	1.307	9,4	2.494	8,04
8	1.552	10,58	3.197	8,76	1.415	10,17	2.630	8,47
9	1.909	13	4.669	12,79	1.833	13,2	4.492	14,5
Ukupno	14.675	100	36.479	100	13.905	100	31.021	100

Međutim, kada se analizira korištenje knjiga pojedinih skupina u odnosu na broj knjiga koje su u vlasništvu tih pojedinih skupina, taj je odnos korištenja nešto drugačiji.

Najiscrpnije se koristila skupina **9**, naime, od 10.118 primjeraka knjiga te skupine koristilo se 9.161 primjeraka ili **91%**, slijedi skupina **6**, od 18.166 primjeraka koristilo se 15.703 ili **86%** te skupina **3**, od 23.582 primjeraka koristilo se 19.312 ili **82%**. (*Tablica 13*).

Tablica 13. Korištenost primjeraka osnovnih UDK skupina prema ukupnom broju primjeraka i prema vlasništvu primjeraka osnovnih skupina

UDK	Knjige (primjerci) prema znanstvenom području	%	Ukupno korištenje (primjerci)	%
0	3.665	3,77	2.016	55
1	7.169	7,37	3.506	49
2	3.663	3,76	1.706	47
3	23.582	24,24	19.312	82
5	8.409	8,65	4.952	59
6	18.166	18,67	15.703	86
7	7.703	7,92	5.317	69
8	14.811	15,22	5.827	39
9	10.118	10,4	9.161	91
Ukupno	97.286	100	67.500	

Najmanje se koristila skupina **8**, od 14.811 primjeraka knjiga te skupine koristilo se 5.827 ili **39%**.

Korištenje primjeraka pojedinih UDK skupina rangirano je od 39% – 91% i srednja vrijednost korištenja svih osnovnih UDK skupina je **64%**.

Kako bi se odredila starost korištene građe, analiziralo se korištenje *Zbirke* prema postavljenim dekadama. Prema ukupnom broju svih korištenih primjeraka u *Zbirci* u promatrane dvije godine, podaci pokazuju da su se u čitaonicama najviše koristile knjige iz dekade 2000. - 2009. godine, odnosno koristilo se 33.778 primjeraka ili **50%**; iz dekade devedesetih godina koristilo se 16.538 primjeraka ili **24%**; iz tekuće dekade koristilo se 11.262 primjeraka ili **17%**; iz dekade osamdesetih godina 3.381 primjeraka ili **5%**, te dekade do 1979. godine 2.541 primjeraka ili **4%**. (*Tablica 14.*).

Tablica 14. Ukupno korištenje primjeraka prema dekadama

Godine	Ukupno korištenje (primjerci)	Primjerci	%
-1979.	67.500	2.541	4
1980. - 1989.	67.500	3.381	5
1990. - 1999.	67.500	16.538	24
2000. - 2009.	67.500	33.778	50
2010. -	67.500	11.262	17

Podaci ukazuju (*Tablica 15. i 16.*) na trend smanjivanja korištenja tiskanih primjeraka knjiga svih dekada, iako korištenje knjiga iz tekuće dekade raste.

Tablica 15. Ukupna korištenost naslova i primjeraka prema dekadama – 2013. godina

Godine	Ukupno korišteni naslovi 2013.	Naslovi	%	Ukupno korišteni primjerci 2013.	Primjerci	%
-1979.	14.675	721	4,9	36.479	1.361	3,7
1980.-1989.		995	6,8		1.807	5
1990.-1999.		4.212	28,7		9.396	25,8
2000.-2009.		6.718	45,8		19.127	52,4
2010.-		2.029	13,8		4.788	13,1

Tablica 16. Ukupna korištenost naslova i primjeraka prema dekadama – 2014. godina

Godine	Ukupno korišteni naslovi 2014.	Naslovi	%	Ukupno korišteni primjerci 2014.	Primjerci	%
-1979.	13.905	638	4,6	31.021	1.180	3,8
1980.-1989.		850	6,1		1.574	5,1
1990.-1999.		3.443	24,8		7.142	23
2000.-2009.		5.716	41,1		14.651	47,2
2010.-		3.258	23,4		6.474	20,9

Nadalje, analiza korištenja primjeraka osnovnih UDK skupina po dekadama pokazuje da se najveći broj korištenih publikacija izdanih do 1979. godine te iz dekade osamdesetih godina koristio unutar humanističkih znanosti skupine **9** – 983 i 812 primjeraka, a iz ostalih dekada iz društvenih znanosti skupine **3** - 4.034; 10.378; 4.091 primjeraka. (Tablica 17.).

Tablica 17. Korištenje primjeraka osnovnih UDK skupina prema dekadama

Godine	0	1	2	3	5	6	7	8	9
-1979	33	107	143	229	60	71	373	542	983
1980.-1989.	52	234	109	580	279	423	432	460	812
1990.-1999.	290	777	650	4.034	1.607	2.972	1.451	1.951	2.806
2000.-2009.	1.094	1.864	599	10.378	2.427	9.157	2.373	2.135	2.751
2010.-	547	524	205	4.091	579	3.080	688	739	809

Analizirala se i korištenost naslova i primjeraka hrvatskih i stranih izdanja. Najviše su se koristila hrvatska izdanja i naslova i primjeraka. U 2013. godini se koristilo 8.667 hrvatskih naslova ili 59,1% te 27.073 ili 74,2% primjeraka, a u 2014. godini 8.167 naslova ili 58,8% te 22.484 primjeraka ili 72,5%.

Svi podaci omjera korištenosti hrvatskih i stranih izdanja su vidljivi u *Tablici 18.*

Tablica 18. Ukupna korištenost naslova i primjeraka prema mjestu izdanja

Naslovi- ukupno 2013.	Hrv. izdanja	%	Primjerci- ukupno	Primjerci 2013.	%	Naslovi - ukupno 2014.	Hrvatska izdanja	%	Primjerci 2014.	Hrv. izdanja	%
14.675	8.667	59,1	36.479	27.073	74,2	13.905	8.176	58,8	31.021	22.484	72,5
	6.008	40,9		9.406	25,8		5.729	41,2		8.537	27,5
	Strana izdanja	100			100		Strana izdanja	100		Strana izdanja	100

Omjer korištenja primjeraka hrvatskih i stranih izdanja je 75% naprema 25%. Najviše su se koristila hrvatska izdanja društvenih znanosti skupine **3** (14.840), zatim primijenjene i tehničke znanosti skupine **6** (12.566) te humanističke znanosti skupine **9** (6.256), a jednaki redoslijed korištenja znanstvenih područja prema osnovnim UDK skupinama je i za strana izdanja. (Tablica 19.).

Tablica 19. Korištenje primjeraka osnovnih UDK skupina prema izdanjima

Izdanja	0	1	2	3	5	6	7	8	9
Ukupno korišteni primjerci	2.016	3.506	1.706	19.312	4.952	15.703	5.317	5.827	9.161
Hrvatska izdanja	1.283	2.429	1.274	14.840	3.232	12.566	3.199	4.478	6.256
Strana izdanja	733	1.077	432	4.472	1.720	3.137	2.118	1.349	2.905

Analiziralo se i korištenje primjeraka osnovnih UDK skupina prema jezicima, koje se zbog strukture zastupljenosti jezika u *Zbirci* saželo na engleski, hrvatski i ostale jezike. Najviše su se koristile hrvatske publikacije unutar svih znanstvenih područja. Društvene znanosti skupine **3** obuhvaćaju korištenje 15.159 primjeraka, primijenjene i tehničke znanosti skupine **6** - 12.647 primjeraka te humanističke znanosti skupine **9** (6.830 primjeraka), a isti je raspored znanstvenih područja i za korištenje engleskog jezika – **3** (3.636 primjeraka), **6** (2.789 primjeraka) i **9** (1.585 primjeraka).

Najveće korištenje *ostalih jezika* ostvarile su humanističke znanosti skupine **9** (746) i **8** (577) te društvene znanosti skupine **3** (517). (Tablica 20.)

Tablica 20. Korištenje primjeraka osnovnih UDK skupina prema jezicima

Jezici	0	1	2	3	5	6	7	8	9
Primjerci ukupno	2.016	3.506	1.706	19.312	4.952	15.703	5.317	5.827	9.161
Hrvatski jezik	1.280	2.600	1.361	15.159	3.435	12.647	3.388	4.624	6.830
Engleski jezik	685	781	241	3.636	1.448	2.789	1.556	626	1.585
Ostali jezici	51	125	104	517	69	267	373	577	746

Analizirajući ukupno korištenje knjiga prema jezicima, očekivano se pokazuje najveće korištenje knjiga hrvatskog te engleskog jezika (oko 93%), dok se ostali jezici koriste unutar 7% što je vidljivo u Tablici 21.

Tablica 21. Ukupna korištenost naslova i primjeraka prema jeziku

Jezici 2013.	Naslovi - ukupno	Naslovi - broj	%	Primjerci - ukupno	Primjerci - broj	%
engleski	14.675	4.610	31,4	36.479	6.982	19,14
francuski		67	0,45		77	0,21
njemački		262	1,8		372	1,02
hrvatski		9.039	61,7		27.980	76,7
talijanski		91	0,62		110	0,30
slovenski		92	0,62		119	0,32
srpski		307	2		479	1,32
ostalo		207	1,41		360	0,99
Jezici 2014.	Naslovi - ukupno	Naslovi - broj	%	Primjerci - ukupno	Primjerci - broj	%
engleski	13.905	4.442	31,94	31.021	6.364	20,51
francuski		37	0,27		42	0,14
njemački		225	1,61		299	0,96
hrvatski		8.521	61,3		23.344	75,25
talijanski		71	0,51		103	0,33
slovenski		61	0,44		89	0,29
srpski		352	2,53		500	1,61
ostalo		196	1,4		280	0,91

Nakon analize i sinteze korištenja *Sveučilišne zbirke* pristupilo se utvrđivanju vrijednosti *Sveučilišne zbirke*. U analizi podataka korištenja publikacija za utvrđivanje vrijednosti *Zbirke* primijenjena je Bonnova metoda za izračunavanje Faktora korištenja - FK, koji je autor dobio dijeljenjem postotka cirkulacije (posudbe) određenog predmetnog područja s postotkom naslova koji pokrivaju to područje (u vlasništvu). Prema J. N. Ocholi,²²⁶ Bonn je izračunao da će FK biti 1.00 ako su postotak cirkulacije i postotak posjedovanja identični.

²²⁶ Ochola, J. N. Use of circulation statistics and interlibrary loan data in collection management. // Collection Management 27, 1(2002), str. 4.

Visok FK pokazuje značajnu potražnju za građom (*overused*), a manji FK manji pokazuje da je zbirka nedovoljno korištena i da ne poznaje dobro potrebe korisnika (*underused*). Bonnova metoda za FK je ovdje primijenjena za korištenje građe osnovnih skupina, na način da se postotak korištenja građe osnovnih UDK skupina dijelio s postotkom vlasništva tih skupina.

Provedenom analizom ustanovio se FK za osnovne UDK skupine i može se zaključiti da nema značajnih odstupanja u korištenju *Zbirke*, odnosno da su zbirke uravnotežene i ujednačene u korištenju.

Najbolji Faktor korištenja (FK) pokazuje skupina **7** (umjetnost i srodna područja) i iznosi **-0,99 %**. To znači da se skupina 7 sa svojim podskupinama iz područja umjetnosti, zabave i sporta koja ima (samo) 8% knjiga unutar ukupnog fonda *Zbirke* najviše koristi u čitaonicama.

Veću potražnju za knjigama imaju društvene znanosti skupine **3**, Faktor korištenja je **1,17**, primijenjene i tehničke znanosti skupine **6**, Faktor korištenja je **1,24** i humanističke znanosti skupine **9**, Faktor korištenja je **1,30**.

Za ostalim skupinama je manja potražnja i karakterizira ih nedovoljno korištenje kao što su opća skupina **0**, Faktor korištenja je **0,79**, zatim društveno- humanističke znanosti skupine **1**, Faktor korištenja je **0,70**, humanističke znanosti skupine **2**, Faktor korištenja je **0,67** te prirodne znanosti skupine **5**, Faktor korištenja je **0,84**.

Najmanji **FK** ima humanistika skupine **8**, Faktor korištenja je **0,56** što je vidljivo u *Tablici 22*. Dakle, najmanje korištena skupina je **8 (jezici, lingvistika i književnost)**, što upućuje na zaključak da se u dovoljnoj mjeri ne prate potrebe sadašnjih korisnika. Naime, izgradnjom Knjižnice Filozofskog fakulteta u Zagrebu, Knjižnica je izgubila veliki broj korisnika s područja humanističkih znanosti te su sada potrebe za zadovoljavanje informacijskih potreba korisnika s područja humanistike u Knjižnici potpuno drugačije i trebalo bi ih posebno istražiti.

UDK	Knjige (primjerci) prema znanstvenom području	%	Ukupno korištenje (primjerci)	%	FK
0	3.665	3,77	2.016	2,98	0,79
1	7.169	7,37	3.506	5,19	0,70
2	3.663	3,76	1.706	2,52	0,67
3	23.582	24,24	19.312	28,6	1,17
5	8.409	8,65	4.952	7,33	0,84
6	18.166	18,67	15.703	23,3	1,24
7	7.703	7,92	5.317	7,88	0,99
8	14.811	15,22	5.827	8,63	0,56
9	10.118	10,4	9.161	13,6	1,30
Ukupno	97.286	100	67.500	100	

Budući da nema velikih odstupanja, primjenom Bonnove metode može se zaključiti da su zbirke znanstvenih disciplina unutar *Zbirke* uravnotežene i ujednačene jer se knjige svih znanstvenih područja aktivno koriste, odnosno može se reći da sadržavaju relevantne i kvalitetne informacijske izvore koji su potrebni korisnicima u zadovoljavanju njihovih informacijskih potreba.

Faktor korištenja osnovnih UDK skupina rangiran je od 0,56 %–1,30% i srednja vrijednost FK za sve skupine je **0,92**. (*Tablica 23.*).

Tablica 23. Faktor korištenja – korištenost Sveučilišne zbirke (srednja vrijednost i standardna devijacija)

	N	Mean	Std. Deviation
Faktor			
<u>Korištenja (FK)</u>	9	0,92	0,253411

Prije prihvaćanja ili opovrgavanja postavljenih hipoteza na temelju iznesenih podataka važno je istaknuti:

- srednja vrijednost korištenja osnovnih UDK skupina ukupnog fonda *Zbirke* je **64%**
- srednja vrijednost osnovnih UDK skupina po Bonnovoj metodi je **0,92%**.

Može se zaključiti da se u odnosu na ukupan broj primjeraka *Zbirke* najiscrpnije koriste društvene znanosti skupine **9** koja obuhvaća arheologiju, geografiju, biografiju i povijest sa svojim podskupinama, pokrivajući – **902/908**: arheologiju, pretpovijest, ostatke kultura, studije

područja; **91**: geografiju, istraživanje zemlje i pojedinih zemalja, putovanja, regionalnu geografiju; **92** biografske studije, genealogiju, heraldiku, zastave; **93/94**: povijest.

Prema Bonnovoj metodi, najvrjednije je područje umjetnosti i srodnih područja skupine **7** koja obuhvaća umjetnost, razonodu i sport, pokrivajući – **71**: prostorno planiranje, regionalno, urbano i ruralno planiranje, krajobrazi, parkovi, vrtovi; **72**: arhitektura; **73**: skulptura; **74**: crtanje, skiciranje, primijenjena umjetnost i umjetnički obrt; **75**: slikarstvo; **76**: grafička umjetnost; **77**: fotografija; **78**: glazba; **79**: rekreacija, zabava, igre, sport.

U prvoj je hipotezi pretpostavljeno da je znatno veći broj korištenja knjiga iz društvenih i humanističkih negoli iz prirodnih, primijenjenih i tehničkih znanosti.

Korištenost društveno–humanističkih znanosti koje obuhvaćaju skupine 1, 2, 3, 8 i 9 je **39.512** primjeraka naprema **20.655** primjeraka prirodnih, primijenjenih i tehničkih znanosti. Umjetnost i srodna područja skupine 7 su izdvojena, kao i opća skupina 0.

Time se može dokazati **prva** postavljena **hipoteza** da se u čitaonicama otvorenog pristupa više koriste knjige iz područja društvenih i humanističkih znanosti.

Nadalje, ustanovilo se i da se u promatranom razdoblju koristilo 60% hrvatskih naprema 40% stranih izdanja, a prema primjercima je omjer i viši i iznosi 70% naprema 30%. Time se dokazala i **treća** postavljena **hipoteza** da je u čitaonicama znatno veće korištenje hrvatskih od stranih tiskanih knjiga. Ipak, značajno korištenje različitih stranih izdanja pokazuje da su korisnicima, u nedostatku relevantnih domaćih izdanja, dostupna mnogobrojna kvalitetna strana izdanja svih znanstvenih područja i disciplina. Ustanovilo se i da se u čitaonicama najviše koristila građa na hrvatskom i engleskom jeziku ali se prema informacijskim potrebama korisnika koristila i građa na drugim jezicima kao što su njemački, slovenski, francuski, srpski i ostali jezici.

U četvrtoj se hipotezi pretpostavilo da se znatno više koristi novija građa. U promatranom razdoblju, u čitaonicama su se najviše koristili primjerci knjiga iz dekade 2000. - 2009., a dobiveni su i jasni pokazatelji povećanja korištenja primjeraka knjiga tekuće dekade čime se može prihvatiti i **četvrta hipoteza**.

Na kraju analize korištenja *Sveučilišne zbirke (In-house use,)* važno je istaknuti i da se u čitaonicama *Zbirke* koristi i građa iz Zatvorenog spremišta. Korištenje te građe je značajno,

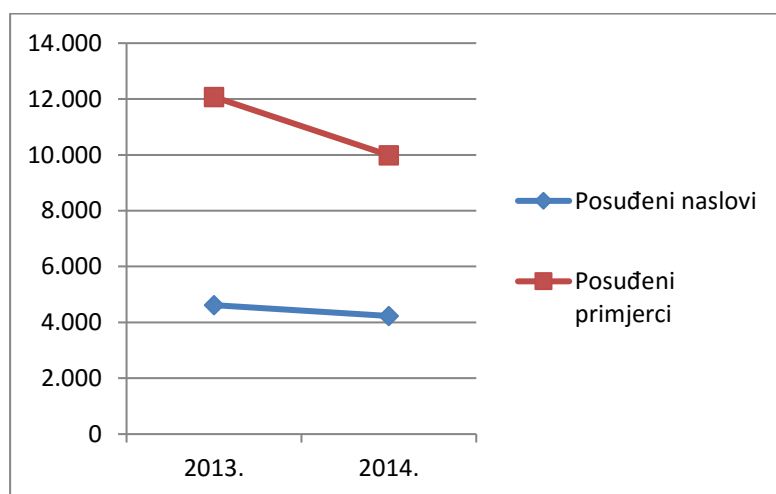
međutim, ta vrsta korištenja ne bilježi se u modulu Cirkulacije (*Reading room loan*) pa se nije mogla analizirati za potrebe ovog istraživanja.

Cjelokupno korištenje knjiga prema osnovnim skupinama UDK, prema dekadama, prema mjestu izdanja i prema jezicima vidljivo je u *Prilogu 2*.

8.3. Posudba knjiga izvan Knjižnice

Integrirani knjižnični sustav *Aleph* podržava posudbu građe (*Loan Report*) iz Knjižnice sukladno *Pravilniku o uvjetima i načinu korištenja građe i usluga Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu, 2013.*²²⁷

Tijekom 2013. i 2014. godine iz *Sveučilišne zbirke* ukupno je posuđeno 8.848 naslova i 22.060 primjeraka. U 2013. godini posuđeno je 4.618 naslova i 12.073 primjeraka, a u 2014. godini posuđeno je 4.230 naslova i 9.987 primjeraka. (Slika 3.).

Slika 3. Ukupna posudba naslova i primjeraka

Srednja vrijednost posudbe naslova unutar ukupnog fonda *Zbirke* je 6%, a posudbe primjeraka 11%, što je vidljivo u *Tablici 24*. Nastavlja se tendencija smanjivanja posudbe naslova i primjeraka u Knjižnici.²²⁸

Tablica 24. Posudba naslova i primjeraka prema ukupnom broju

Godina	Ukupan broj naslova	Posuđeni naslovi	%	Ukupan broj primjeraka	Posuđeni primjerci	%
2013.	69.410	4.618	6,65	97.286	12.073	12,44
2014.		4.230	6,09		9.987	10,26
Ukupno		8.848			22.060	

²²⁷ Pravilnik o uvjetima i načinu korištenja građe i usluga Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu. 2013. [citirano: 2016-05-13]. Dostupno na: <http://www.nsk.hr/wp-content/uploads/2012/01/Pravilnik-o-uvjetima-i-na%C4%8Dinu-kori%C5%A1tenja-gra%C4%91e-i-usluga-Nacionalne-i-sveu%C4%8Dili%C5%A1ne-knji%C5%BEnice-u-Zagrebu-2013..pdf>

²²⁸ Trend daljnjeg smanjivanja posudbe vidljiv je i u izradi izvješća Knjižnice za 2015. godinu.

Potom je kao i kod korištenja u čitaonicama, analizirana posudba naslova i primjeraka znanstvenih područja prema osnovnim UDK skupinama. U obje promatrane godine najviše su se posuđivale primijenjene i tehničke znanosti skupine **6** (7.094 primjeraka), zatim društvene znanosti skupine **3** (7.066 primjeraka), te prirodne znanosti skupine **5** (2.674 primjeraka). Posudba primjeraka ostalih skupina je znatno manja. Podaci vidljivi u *Tablici 25*.

Tablica 25. Ukupan broj posudbe naslova i primjeraka u 2013. i 2014. godini prema znanstvenim područjima

UDK	Naslovi 2013.	%	Primjerci 2013.	%	Naslovi 2014.	%	Primjerci 2014.	%
0	156	3,38	301	2,5	151	3,56	277	2,78
1	339	7,34	766	6,34	326	7,7	707	7,08
2	143	3,1	196	1,62	93	2,19	128	1,28
3	1.445	31,3	3.904	32,33	1.331	31,5	3.162	31,66
5	447	9,67	1.522	12,6	377	8,91	1.152	11,53
6	1.294	28,02	4.006	33,18	1.121	26,5	3.088	30,92
7	115	2,49	168	1,4	127	3	204	2,04
8	324	7,01	487	4,03	319	7,54	459	4,6
9	355	7,69	723	6	385	9,1	810	8,11
Ukupno	4.618	100	12.073	100	4.230	100	9.987	100

Ipak, analiza posudbe primjeraka knjiga u odnosu prema ukupnom broju knjiga koje su u vlasništvu pojedinih skupina malo je drugačija. Najviše su se posuđivale knjige primijenjenih i tehničkih znanosti skupine **6**, od 18.166 primjeraka posudilo se 7.094 ili **39%**, zatim prirodnih znanosti skupine **5**, od 8.409 primjeraka posudilo se 2.674 primjeraka ili **32%** te društvenih znanosti skupine **3**, od 23.582 primjeraka posudilo se 7.066 ili **30%**. (*Tablica 26.*)

Tablica 26. Posudba primjeraka osnovnih UDK skupina prema ukupnom broju primjeraka i prema vlasništvu primjeraka osnovnih skupina

UDK	Knjige (primjerci) prema znanstvenom području	%	Ukupna posudba (primjerci)	%
0	3.665	3,77	578	16
1	7.169	7,37	1.473	21
2	3.663	3,76	324	9
3	23.582	24,24	7.066	30
5	8.409	8,65	2.674	32
6	18.166	18,67	7.094	39
7	7.703	7,92	372	5
8	14.811	15,22	946	6
9	10.118	10,4	1.533	15
Ukupno	97.286	100	22.060	

Prema podacima najmanje, se posuđivala skupina **7**, od 7.703 primjeraka u promatrane dvije godine posudilo se 372 primjerka ili **5%**. Kako je skupina 7 imala najbolji Faktor korištenja (korištenje u čitaonici), a najmanje se posuđuje izvan Knjižnice, time se pokazuje da u omjeru korištenja i posudbe, visoka uporaba u čitaonicama smanjuje stopu posudbe.

Manji broj posudbe određenih područja ukazuje na nedostatak većeg broja primjeraka istog naslova u *Sveučilišnoj zbirci*, što je posljedica nedostatka financijskih sredstava za nabavu knjiga, ali je istovremeno i mnogo primjeraka oštećeno ili otuđeno.

Posudba primjeraka pojedinih UDK skupina rangirana je od 5%–39% i srednja vrijednost posudbe svih skupina je **19%**.

Za određivanje starosti posuđenih primjeraka knjiga analizirala se i posudba knjiga izvan Knjižnice prema dekadama. Prema ukupnom broju svih posuđenih primjeraka iz *Zbirke* u promatrane dvije godine, podaci pokazuju da su se iz fonda *Zbirke* najviše posuđivale knjige iz dekade 2000. - 2009. za sva znanstvena područja i iznosi 12.579 primjeraka ili **57%**, iz dekade devedesetih godina 6.358 primjeraka ili **29%**, iz tekuće dekade 2.226 primjeraka ili **10%**, iz dekade osamdesetih godina 693 primjeraka ili **3%** te do 1979. godine 2.014 primjeraka ili **0,9%**.

Izuzetak su skupine 2 i 8 (humanističke znanosti),²²⁹ iz koje korisnici najviše posuđuju građu iz dekade devedesetih godina.

Podaci su vidljivi u *Tablici 27*.

Tablica 27. Ukupna posudba primjeraka prema dekadama

Godine	Ukupna posudba (primjerci)	Primjerci	%
-1979.	22.060	204	0,9
1980. - 1989.	22.060	693	3,1
1990. - 1999.	22.060	6.358	29
2000. - 2009.	22.060	12.579	57
2010. -	22.060	2.226	10

Kao i kod korištenja knjiga u čitaonicama, pokazuje se tendencija povećanja posudbe naslova i primjeraka tekuće dekade (*Tablica 28. i 29.*).

²²⁹ Podaci svih osnovnih skupina vidljivi u *Prilogu 3*.

Tablica 28. Posudba naslova i primjeraka prema dekadama – 2013. godina

Godine	Naslovi 2013.	Naslovi	%	Primjerci 2013.	Primjerci	%
-1979.	4.618	69	1,5	12.073	107	0,9
1980.-1989.	4.618	196	4,2	12.073	360	3
1990.-1999.	4.618	1.640	35,6	12.073	3.566	29,5
2000.-2009.	4.618	2.399	52	12.073	7.031	58,2
2010.-	4.618	314	6,7	12.073	1.009	8,4

Tablica 29. Posudba naslova i primjeraka prema dekadama – 2014. godina

Godine	Naslovi 2014.	Naslovi	%	Primjerci 2014.	Primjerci	%
-1979.	4.230	64	1,5	9.987	97	0,9
1980.-1989.	4.230	184	4,3	9.987	333	3,3
1990.-1999.	4.230	1.377	32,6	9.987	2.792	28
2000.-2009.	4.230	2.163	51,1	9.987	5.548	55,5
2010.-	4.230	442	10,5	9.987	1.217	12,3

Nadalje, analiza posudbe primjeraka osnovnih UDK skupina po dekadama pokazuje da je najveći broj publikacija za dekadu do 1979. godine posuđen za humanističke znanosti skupine **9**, posuđeno je 104 primjeraka; iz dekade osamdesetih godina, dekade 2000. – 2009. godine kao i tekuće dekade, najviše je posuđeno iz primijenjenih i tehničkih znanosti skupine **6**, posuđeno je 168 primjeraka, 4.292 i 978 primjeraka. Iz dekade devedesetih godina najviše primjeraka je posuđeno iz društvenih znanosti skupine **3**, posuđeno je 1.763 primjeraka.

Svi podaci posudbe primjeraka vidljivi su u *Tablici 30*.

Tablica 30. Posudba primjeraka osnovnih UDK skupina prema dekadama

Godine	0	1	2	3	5	6	7	8	9
-1979.	5	15	7	27	5	4	6	31	104
1980.-1989.	13	101	14	131	122	168	18	49	77
1990.-1999.	107	384	150	1.763	1.209	772	133	468	492
2000.-2009.	373	930	139	4.263	1.265	4.292	181	351	785
2010.-	80	43	14	882	73	978	34	47	75

Kao i kod korištenja knjiga u čitaonicama, vidljivo je smanjenje posudbe knjiga svih dekada, dok je za tekuću dekadu karakterističan rast posudbe.

Analizirajući posudbu hrvatskih i stranih izdanja, ustanovilo se da su se prema mjestu izdanja najviše posuđivale hrvatske knjige, što je i očekivano, jer se strane publikacije nabavljaju samo u jednom primjerku te se stoga moraju koristiti u čitaonicama. Izuzetak je darovana građ, čime se omogućuje i više primjeraka naslova stranih izdanja, ali je to dosta rijetko i nije dio politike izgradnje Zbirke. (Tablica 31.).

U 2013. godini posuđeno je 11.002 primjeraka hrvatskih knjiga ili 91%, a 1.071 primjeraka ili 9% stranih izdanja. U 2014. godini posuđeno je 9.056 primjeraka hrvatskih knjiga ili 91% te 931 primjerak ili 9% stranih izdanja

Tablica 31. Posudba naslova i primjeraka prema mjestu izdanja

Naslovi- ukupno 2013.	Hrv. Izd.	%	Primj. ukupno	Primj. 2013.	%	Naslovi - ukupno 2014.	Hrv. izd.	%	Primj. 2014.	Hrv. izdanja	%
4.618	3.971	86	12.073	11.002	91,1	4.230	3.622	86	9.987	9.056	91
	647	14		1.071	8,9		608	14		931	9
	Strana izdanja	100			100		Strana izdanja	100		Strana izdanja	100

Analiza posudbe primjeraka osnovnih UDK skupina prema izdanjima (Tablica 32.) pokazuju da su se, kao i kod korištenja knjiga u čitaonicama, više posuđivale hrvatske knjige. Najviše su se posuđivala hrvatska izdanja primijenjenih i tehničkih znanosti skupine **6** (6.694 primjeraka), zatim društvenih znanosti skupine **3** (6.622) te društveno-humanističkih znanosti skupine **1** (1.299). Strana izdanja su najviše posuđivana iz društvenih znanosti skupine **3** (444), prirodnih znanosti skupine **5** (409) i primijenjenih i tehničkih znanosti skupine **6** (400).

Tablica 32. Posudba primjeraka osnovnih UDK skupina prema izdanjima

Izdanja	0	1	2	3	5	6	7	8	9
Primjerci ukupno	578	1.473	324	7.066	2.674	7.154	372	946	1.533
Hrvatska izdanja	503	1.299	269	6.622	2.265	6.694	318	849	1.239
Strana izdanja	75	174	55	444	409	400	54	97	294

Analizirala se i posudba primjeraka prema jezicima.

Kao i kod korištenja knjiga u čitaonicama, najviše se posuđuju publikacije na hrvatskom i engleskom jeziku, a posudba svih publikacija na izabranim jezicima vidljiva je u *Tablici 33*.

Tablica 33. Ukupna posudba naslova i primjeraka prema jeziku

Jezici 2013.	Naslovi - ukupno	Naslovi - broj	%	Primjerci - ukupno	Primjerci - broj	%
engleski	4.618	424	9,18	12.073	616	5,1
francuski		0			0	0
njemački		13	0,28		18	0,14
hrvatski		4.133	89,5		11.377	94,2
talijanski		10	0,23		16	0,13
slovenski		1	0,02		1	0,1
srpski		26	0,56		27	0,22
ostalo		11	0,23		13	0,11
Jezici 2014.	Naslovi - ukupno	Naslovi - broj	%	Primjerci - ukupno	Primjerci - broj	%
engleski	4.230	404	9,6	9.987	555	5,56
francuski		0	0		0	0
njemački		12	0,28		14	0,15
hrvatski		3.775	89,2		9.364	93,7
talijanski		5	0,12		7	0,07
slovenski		0	0		0	0
srpski		19	0,45		22	0,23
ostalo		15	0,35		25	0,29

Posudba primjeraka osnovnih UDK skupina prema jezicima (*Tablica 34.*) pokazuje da su se unutar svih osnovnih UDK skupina najviše posuđivale knjige na hrvatskom jeziku. Prema informacijskim potrebama korisnika posuđivale su se i knjige na engleskom jeziku, a manje su se posuđivale knjige na ostalim jezicima. Najviše su posuđivane knjige na hrvatskom jeziku iz primijenjenih i tehničkih znanosti skupine **6** (6.855), društvenih znanosti skupine **3** (6.734) i prirodnih znanosti skupine **5** (2.454), a raspored skupina za korištenje knjiga na engleskom jeziku – **3** (299), **6** (225) i **5** (220).

Najveću posudbu ostalih jezika imale su društveno-humanističke znanosti skupina **8** (50), **3** (33) i **9** (32).

Tablica 34. Posudba primjeraka osnovnih UDK skupina prema jezicima

Jezici	0	1	2	3	5	6	7	8	9
Primjerci ukupno	578	1.473	324	7.066	2.674	7.154	372	946	1.533
Hrvatski jezik	510	1.397	287	6.734	2.454	6.855	331	834	1.338
Engleski jezik	63	67	35	299	220	225	37	62	163
Ostali jezici	5	9	2	33	0	14	4	50	32

I u analizi posudbe primijenjena je Bonnova metoda za izračunavanje *Faktora korištenja* (FK). Ovdje se, prema postavljenoj metodi, dijelio postotak posudbe osnovne UDK skupine s postotkom vlasništva osnovne skupine.

I u posudbi građe (kao i u korištenju) van prostora Knjižnice nema velikih odstupanja. Najbolji Faktor korištenja ima skupina **1**, Faktor korištenja (posudbe) je **0,91** (društveno-humanističke znanosti).

To znači da se područje koje pokriva filozofiju i psihologiju i ima **7%** naslova i primjeraka u odnosu na ukupan fond *Zbirke*, najviše posuđuje.

Veću posudbu i veću potražnju pokazuju društvene znanosti skupine **3**, Faktor korištenja je **1,32**, zatim slijede prirodne znanosti skupine **5**, Faktor korištenja je **1,40** i primijenjene i tehničke znanosti skupine **6**, Faktor korištenja je **1,72**.

Manju posudbu a time i nedostatak primjeraka za posudbu pokazuje opća skupina **0**, Faktor korištenja je **0,69** kao i humanističke znanosti skupine **9**, Faktor korištenja je **0,67**.

Znatno niži Faktor korištenja od 1.00 i značajno odstupanje, odnosno nedostatak knjiga za posudbu pokazuje skupina **7** (umjetnost i srodna područja), Faktor korištenja je **0,21**, slijedi skupina **8**, Faktor korištenja je **0,28** (humanističke znanosti) te skupina **2**, Faktor korištenja je **0,39** (humanističke znanosti). (Tablica 35.).

Tablica 35. Faktor korištenja – posudba Sveučilišne zbirke prema osnovnim UDK skupinama

UDK	Knjige (primjerci) prema znanstvenom području	%	Ukupna posudba (primjerci)	%	FK
0	3.665	3,77	578	2,62	0,69
1	7.169	7,37	1.473	6,68	0,91
2	3.663	3,76	324	1,47	0,39
3	23.582	24,24	7.066	32,03	1,32
5	8.409	8,65	2.674	12,12	1,40
6	18.166	18,67	7.094	32,16	1,72
7	7.703	7,92	372	1,69	0,21
8	14.811	15,22	946	4,29	0,28
9	10.118	10,4	1.533	6,94	0,67
Ukupno	97.286	100	22.060	100	

Kao što je već istaknuto, najveći problem posudbe je nedostatak financijskih sredstava za nabavu dovoljnog broja novih naslova i primjeraka, prvenstveno udžbeničke literature, a tu je i problem oštećenih i otuđenih primjeraka kojih više nema na tržištu. Problem je i smanjena izdavačka produkcija, odnosno nepostojanje novih naslova pojedinih znanstvenih područja, a moguće je i da predmetni specijalisti u dovoljnoj mjeri ne prate nove naslove.

Za znanstvena područja skupina **2**, **7** i **8** može se naglasiti da sadržaji njihovih pojedinačnih zbirki (skupina) dovoljno dobro ne poznaju i ne prate informacijske potrebe korisnika.

Važno je podsjetiti da skupina **7** (umjetnost i srodna područja) ima najbolji **FK** (korištenja) u čitaonici (**0,99**) pa se može zaključiti da ova skupina s jedne strane sadržava kvalitetne naslove za koje ne postoje primjerci za posudbu te se stoga i koriste u čitaonici, a s druge, treba istaknuti da su naslovi iz područja umjetnosti i srodnih područja vrlo skupa ilustrirana izdanja koja se i ne mogu, a vjerojatno i neće u bližoj budućnosti nabavljati u više primjeraka.

Skupina **8** (jezici, lingvistika, književnost), kao i kod korištenja *Zbirke* u prostorima Knjižnice, pokazuje iznimno nizak Faktor korištenja čime se definitivno dokazuje da predmetni specijalisti koji pokrivaju ovu skupinu moraju detaljno analizirati potrebe korisnika i mijenjati politiku izgradnje ovog dijela *Sveučilišne zbirke*.

Skupina **2** (religija, teologija) pokazuje, kao i kod korištenja građe, potrebu za nabavom većeg broja obvezne literature (ispitne i dopunske) te analizu informacijskih potreba korisnika tih znanstvenih polja.

Faktor korištenja za posudbu izvan prostora Knjižnice 9 osnovnih skupina rangiran je od 0,28 % –1,72% i srednja vrijednost FK je **0,84**. (Tablica 36.).

Tablica 36. Faktor korištenja – posudba Sveučilišne zbirke (srednja vrijednost i standardna devijacija)

	N	Mean	Std. Deviation
Faktor			
Korištenja (FK)	9	0,84	0,50416

Na temelju analiziranih podataka može se istaknuti:

- srednja vrijednost posudbe osnovnih UDK skupina je **19%**
- srednja vrijednost pojedinačnih zbirki osnovnih UDK skupina prema Bonnovoj metodi je **0,84%**.

I na primjeru posudbe će se provjeriti prva postavljena hipoteza da se više posuđuju knjige iz područja društvenih i humanističkih znanosti od ostalih područja.

Unatoč tome što su najvišu posudbu ostvarile skupine 6 i 5 (kao skupine prirodnih, primijenjenih i tehničkih znanosti), posudba društveno-humanističkih znanosti skupina 1, 2, 3, 8 i 9 ostvarile se posudbu **11.342** primjeraka naprema **9.768** prirodnih, primijenjenih i tehničkih znanosti. Time se može dokazati **prva** postavljena **hipoteza** i za posudbu, te se može zaključiti da je veće korištenje društveno-humanističkih znanosti *Sveučilišne zbirke* od prirodnih, primijenjenih i tehničkih znanosti.

Omjer posuđenih naslova hrvatskih i stranih izdanja je 86% hrvatskih naprema 14% stranih izdanja, a prema primjercima omjer je posudbe hrvatskih i stranih izdanja 91% naprema 9%. Time je dokazana i **treća** postavljena **hipoteza** da se iz *Sveučilišne zbirke* znatno više posuđuju hrvatska izdanja. Više se posuđuju hrvatska izdanja jer se strane publikacije, kako je već istaknuto, nabavljaju u jednom primjerku pa se ti primjerci i ne mogu posuđivati. Nadalje, iz *Zbirke* se najviše posuđuje građa na hrvatskom i engleskom jeziku.

U četvrtoj se hipotezi pretpostavilo da se znatno više posuđuje novija građa. U promatranom razdoblju, najviše su se posuđivale knjige iz dekade 2000. - 2009., ali su dobiveni i jasni

pokazatelji povećanja posudbe knjiga iz tekuće dekade čime se može prihvatiti i **četvrta hipoteza**. Izuzetak su humanističke znanosti skupina 2 i 8.

Na kraju istraživanja posudbe građe iz *Sveučilišne zbirke* važno je istaknuti i da se izvan prostora Knjižnice posuđuje i građa iz Zatvorenog spremišta. Posudba te građe nije toliko značajna i manja je od posudbe iz *Sveučilišne zbirke* jer u ZS najveći smještajni opseg čini *Zbirka unikata* nacionalne zbirke *Croatica* te se stoga i ne može posuđivati već se može koristiti isključivo u čitaonicama.

Cjelokupna posudba knjiga prema osnovnim skupinama UDK, prema dekadama, prema mjestu izdanja i prema jezicima vidljiva je u *Prilogu 3*.

8.4. Međuknjižnična posudba (MKP)

Međuknjižnična posudba je knjižnična usluga kojom jedna knjižnica na zahtjev svojih korisnika pribavlja knjižničnu građu, koju ne posjeduje u svom fondu, od druge knjižnice. Ta građa se dostavlja u izvorniku na privremenu posudbu ili u obliku kopija krajnjem naručitelju u trajno vlasništvo. Privremena posudba podrazumijeva vraćanje izvorne građe u određenom vremenskom roku.²³⁰

Iako bi usluga MKP-a i dalje trebala imati važnu ulogu u posudbi i dostavi dokumenata za hrvatsku akademsku zajednicu (koju je prema provedenom istraživanju i imala²³¹), a posebno u Knjižničnom sustavu Sveučilišta u Zagrebu kao *jedinstvena posudba*, primjećuje se smanjenje ulaznih i izlaznih zahtjeva za ovu uslugu. Razlozi smanjenja zahtjeva su primjena novog Cjenika usluga te smanjeno novčano potpomaganje MZO-a za znanstvene projekte.

Modul za MKP u integriranom knjižničnom sustavu *Aleph* do današnjeg dana nije integriran te se sve posudbe bilježe u modulu Cirkulacije. prema iz *Sveučilišne zbirke* je vrlo skromna. Ukupno je iz *Sveučilišne zbirke* posuđeno 112 primjeraka, što je vidljivo u *Tablici 37*.

Tablica 37. Međuknjižnična posudba iz Sveučilišne zbirke

Znanstveno područje	2013.	2014.	Ukupno
0	4	3	7
1	2	1	3
2	-	-	-
3	19	18	37
5	5	1	6
6	12	13	25
7	2	7	9
8	3	8	11
9	5	9	14
Ukupno	52	60	112

Kako je broj posuđenih primjeraka preko usluge međuknjižnične posudbe u odnosu na broj primjeraka koji sadržava *Zbirka* više nego skroman, nije se pristupilo izračunavanju *Faktora korištenja*.

²³⁰ Međunarodno udruženje knjižničarskih društava i ustanova – International Federation of Library Association and Institutions (IFLA). [citirano: 2016-04-15]. Dostupno na: <http://www.ifla.org/>

²³¹ Golubović, V. Razvoj i uloga međuknjižnične posudbe : magistarski rad. Zagreb : Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, 2009.

Značajnija je usluga međuknjižnične posudbe s drugih lokacija Knjižnice, primjerice s lokacije Zatvorenog spremišta, i to posebno starije građe, kao i iz Zbirke za knjižničarstvo.²³² Za građu iz fonda Knjižnice je u 2013. godini postavljeno 2.922 zahtjeva, a riješeno je 1.473 zahtjeva. Posuđeno je 459 knjiga i 825 članaka. Za korisnike Knjižnice je iz drugih knjižnica u zemlji i inozemstvu naručeno 1.439 jedinica, a riješeno je 1.224 zahtjeva, od čega 537 knjiga te 687 članaka.

U 2014. godini iz fonda Knjižnice je ukupno zatraženo 1.467 jedinica, a riješeno je 1.273 zahtjeva. Posuđene su 433 knjige te izrađene preslike 840 članaka. Za korisnike Knjižnice iz drugih knjižnica u zemlji i inozemstvu naručene su 1.333 jedinice, a riješeno je 1.274 zahtjeva, od čega je 674 knjiga te 600 članaka.²³³

²³² Zbirka za knjižničarstvo obuhvaća najznačajnije tiskane časopise, domaće i strane, te knjige za potrebe istraživanja u području informacijskih i komunikacijskih znanosti. [citirano:2016-04-26]. Dostupno na: <http://www.nsk.hr/zbirka-knjiznicarstva/>

²³³ Podaci preuzeti iz Izvješća o radu Knjižnice za 2013. i 2014. godinu.

8.5. Elektronički izvori informacija – časopisi

Jedan od najvažnijih izvora informacija za znanstveno-istraživački rad na Sveučilištu su relevantni znanstveni časopisi koji su danas najvećim dijelom dostupni u elektroničkom obliku. Elektronički časopisi,²³⁴ naime, kao vrsta informacijskog izvora nemaju jednaku korištenost pa time ni jednaku ulogu u svim znanstvenim disciplinama. Važniji su za korisnike prirodnih, primijenjenih i društvenih znanosti, a manje važni za korisnike iz područja humanističkih znanosti. Autori objavljivanjem članaka u međunarodnim elektroničkim časopisima osiguravaju vidljivost i prepoznavanje svog znanstvenog rada te osiguravaju recepciju manje hrvatske zajednice u međunarodnoj znanstvenoj zajednici.

Krizu znanstvenih časopisa prati neopravdan porast cijena časopisa, isključivo zbog ostvarivanja velikih profita komercijalnih znanstvenih izdavača. Zbog toga problem nabave znanstvenih časopisa danas, možda više nego ikada prije, opterećuje Hrvatsku. Kriteriji za nabavu časopisa (baza podataka²³⁵) i ostalih informacijskih izvora više su prilagođeni visini proračuna nego stvarnim potrebama i pravima znanstvenika na znanstvene informacije.

Dio *Sveučilišne zbirke* čini i *Zbirka hrvatskih i inozemnih stručno-znanstvenih časopisa* u Otvorenom pristupu, posljednjih 5 godišta. Trenutno je u fondu 779 naslova stranih časopisa i 509 naslova hrvatskih časopisa. Korištenost tiskanih časopisa u Otvorenom pristupu za 2013. i 2014. godinu se nije mogla analizirati jer se nije provodila evidencija korištenja časopisa. Cjelokupna hrvatska znanstvena zajednica, kao i Knjižnica, imaju pristup bazama podataka (citatnim, bibliografskim i/ili s cjelovitim tekstovima članaka) koje pretplaćuje Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta. Informacijskim izvorima se pristupa preko *Portala elektroničkih izvora za hrvatsku akademsku i znanstvenu zajednicu*, kojemu se pristupa preko *Portala Knjižnice*.

Hrvatskoj akademskoj i znanstvenoj zajednici u 2013. i 2014. godini bile su dostupne baze podataka s cjelovitim tekstovima, kao i one bibliografske.

²³⁴ Pod pojmom elektroničkog časopisa podrazumijevaju se časopisi dostupni putem *weba*, bez obzira postoje li samo u elektroničkom obliku ili su elektronička inačica tiskanog časopisa.

²³⁵ Baze podataka s cjelovitim tekstom.

Baze podataka na **EBSCOhost platformi** su: Academic Search Complete, Business Source Complete, CINAHL with Full Text, Health Source – Academic Edition, Health Source – Consumer Edition, FSTA – Food Science Technology Abstracts, EconLit with Full Text, SocINDEX with Full Text, ERIC, LISTA, MasterFILE Premier, Newspaper Source, GreenFILE, GeoRef, Inspec i MEDLINE.

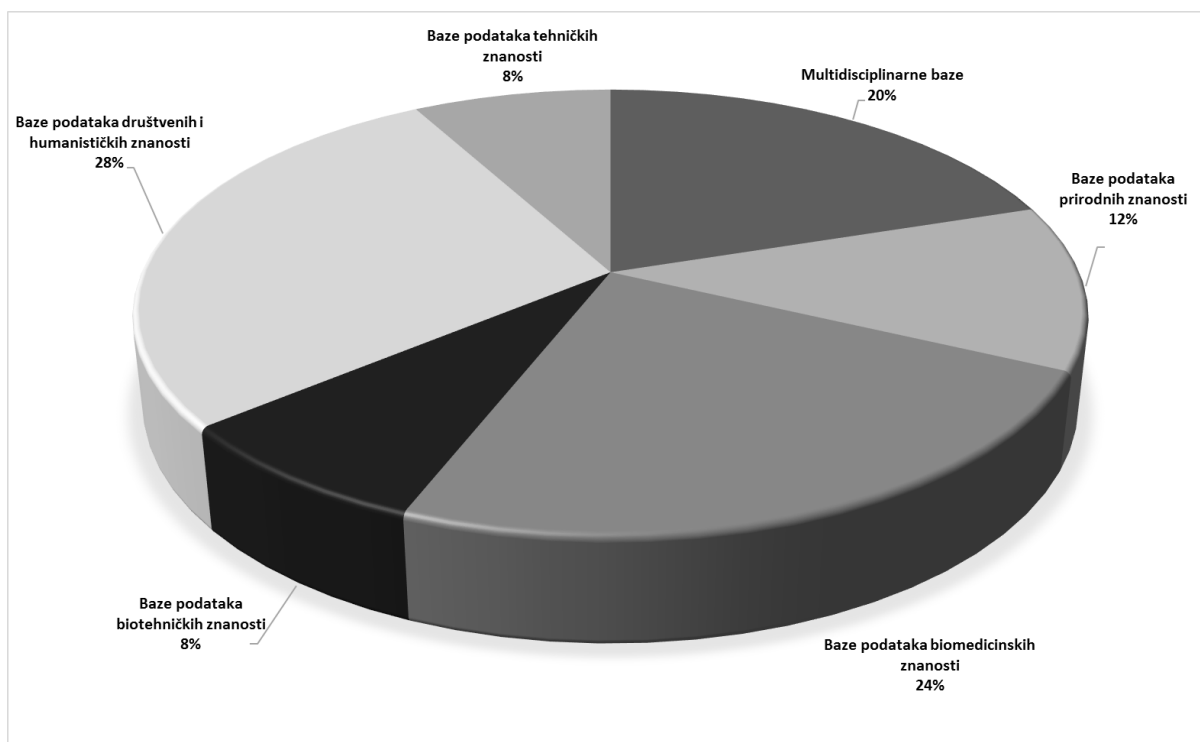
Na **OVID-ovoj platformi** dostupni su: OVID – Lippincot Williams and Wilkins journals, OVID – Evidence Based Medicine Reviews, Agricola, OVID MEDLINE te PsycInfo and PsycArticles.

Na **platformi ScienceDirect** dostupni su časopisi izdavača Elsevier.

Na **platformi MathSciNet** dostupni su časopisi izdavača American Mathematical Society (AMS).

Dostupne su bile i citatne baze podataka SCOPUS izdavača Elsevier i Web of Science Core Collection i Journal Citation Reports izdavača Thomson Reuters.

Na temelju toga, sljedeća podjela baza podataka prema znanstvenim područjima vidljiva je iz *Slike 4.*

Slika 4. Baze podataka prema znanstvenim područjima u 2013. i 2014. godini

Korištenje baza podataka

Kako bi se moglo pratiti korištenje baza podataka, dostupni su statistički pokazatelji na administratorskom dijelu mrežnih stranica svih izdavača. Statistički pokazatelji donose korištenost na razini cijelog nacionalnog konzorcija, odnosno za cijelu akademsku i znanstvenu zajednicu. Gdje je bilo moguće, prikazani su podaci korištenja navedenih baza za Sveučilište u Zagrebu, a za neke baze donosi se korištenje za cijelu akademsku i znanstvenu zajednicu. U nastavku se donose podaci o korištenju pojedinih baza u 2013. i 2014. godini.

EBSCOhost

Raspodjela časopisa prema područjima koje koristi EBSCOhost i drugi - dostupno na:

<http://eds.a.ebscohost.com/eds/search/basic?sid=7db5ceae-0516-4e82-93f6-c38f722cc611%40sessionmgr4006&vid=0&hid=4105>

Kao što pokazuje *Slika 5*, raspodjela časopisa se ne podudara se s raspodjelom znanstvenih područja osnovnih skupina UDK koja je korištena u analizi tiskanih knjiga u radu. Bez obzira na to, navedeni dostupni podaci dobar su pokazatelj za analizu korištenja e-časopisa znanstvenih područja.

The screenshot shows the EBSCOhost website interface. At the top, there is a navigation bar with links like 'Novo pretraživanje', 'Multimedia', 'Publikacije', and 'Home'. Below this, the header identifies the institution as 'NACIONALNA I SVEUČILIŠNA KNJIŽNICA U ZAGREBU'. A search bar is present with the text 'Searching: Library Publications' and a search button. Below the search bar, there is a section titled 'Publikacije' and a table showing the distribution of journals by discipline. The table is organized into four columns, each representing a different scientific field. The first column lists disciplines like 'Agriculture and agronomy', 'Anatomy and physiology', etc. The second column lists 'Pharmacy and pharmacology', 'Film', 'Physics', etc. The third column lists 'Medical sciences and related health fields', 'Nutrition and dietetics', 'Education', etc. The fourth column lists 'Social sciences', 'Sociology', 'Sport and leisure time', etc. Each discipline is followed by a number indicating the count of journals available in that field.

Pregledavanje prema disciplini			
Find resources available from the library's collection			
Agriculture and agronomy (771)	Pharmacy and pharmacology (584)	Medical sciences and related health fields (753)	Social sciences (248)
Anatomy and physiology (243)	Film (61)	Nutrition and dietetics (183)	Sociology (1171)
Anthropology (245)	Physics (963)	Education (1764)	Sport and leisure time (346)
Architecture (99)	Physical therapy and radna terapija (61)	Oceanography (222)	Sports medicine (43)
Astronomy and astrophysics (117)	Geophysics and meteorology (650)	Pics (22)	Stomatology (225)
Biochemistry and information sciences (403)	Geography and cartography (239)	Politics and public administration (1950)	Tenology (1931)
Biography (14)	Geology (196)	Political science (423)	Unemployment and labor (169)
Biology (2068)	Glaciology (236)	Postgraduate and continuing education (4699)	Veterinary medicine (169)
Biotechnology (174)	Information technology (487)	Povijest (1350)	Visual arts (255)
Botany (286)	Public health (405)	Pravo (1444)	Vision and vision science (121)
Diplomacy and international relations (293)	Language (436)	Primenjene znanosti (348)	Zdravstvo i medicina (7667)
Drama and literature (51)	Language (1527)	Project management (1441)	Zdravstveni poslovanje (45)
Education and humanistic sciences (2312)	Language and literature (727)	Project management and construction (201)	Znanost (534)
Ecology (767)	Language and literature (135)	Psychology (1348)	Znanost o životu i životu (861)
Economics (1478)	Language and literature (757)	Računarstvo (822)	Zoološija (509)
Energy (235)	Marketing (361)	Religion and philosophy (944)	Životstvo (105)
Ethology and cultural studies (902)	Mathematics (1022)	Rudarstvo i mineralni resursi (56)	Ženski studiji i feministički (132)

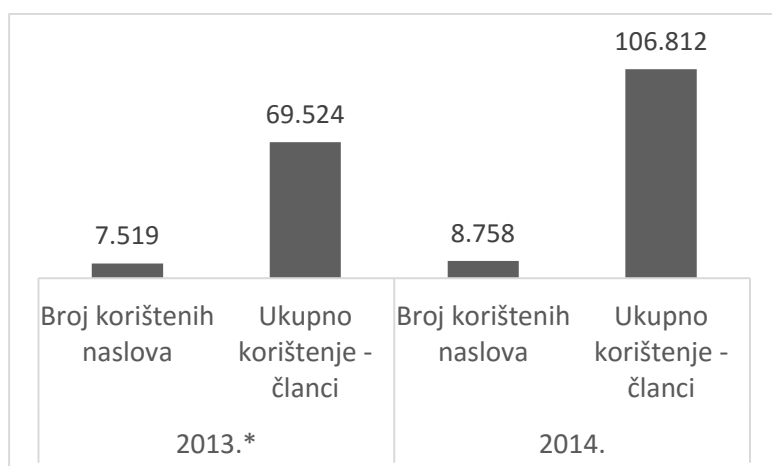
Slika 5. Raspodjela časopisa prema znanstvenim poljima i granama na Platformi EBSCOhost

Tablica 38. pokazuje korištenost članaka u Knjižnici u najvećoj multidisciplinarnoj bazi EBSCOhost platforme, *Academic Search Complete* i vidljivo je odstupanje u korištenosti pojedinih kategorija. Tako su kategorije zdravstvo i medicina, prirodne i društveno humanističke znanosti i tehnologija najkorištenije, dok se najmanje koristi kategorija domaćinstvo i sport i slobodno vrijeme.

Tablica 38. Korištenost članaka u bazi *Academic Search Complete* u Knjižnici

Category	2013. godina	2014.godina
Arts & Entertainment	398	152
Business	631	435
Communication	193	183
Education	1.021	479
General Interest	298	163
Health & Medicine	2.596	3.175
History	373	275
Home & Living	75	31
Literature & Writing	250	142
Politics & Government	1.564	1.210
Religion & Philosophy	485	491
Science	1.032	2.048
Social Science & Humanities	3.089	2.811
Sports & Leisure	48	97
Technology	1.006	1.180

Korištenost svih dostupnih baza na platformi EBSCOhost Sveučilišta u Zagrebu pokazuje Slika 6.

* za 2013. godinu dostupni su podaci samo od lipnja do prosinca.

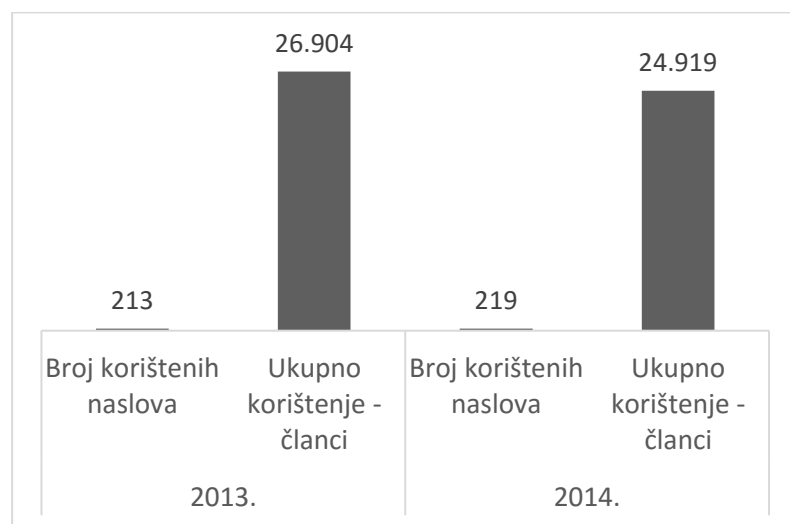
Slika 6. Korištenost svih baza podataka na EBSCOhost platformi

Vidljivo je da je u 2013. godini na *Sveučilištu u Zagrebu* ukupno korišteno 7.519 naslova časopisa i 69.524 članaka, a u 2014. godini 8.758 naslova časopisa i 106.812 članaka svih znanstvenih područja. Tako je vidljivo da je ukupna korištenost naslova časopisa porasla za 15%, odnosno 35% ukupnog korištenja članaka u 2014. godini u odnosu na 2013. godinu. Korištenje svih baza EBSCOhost platforme cjelokupne akademske i znanstvene zajednice na razini cijelog nacionalnog konzorcija je puno veće.

OvidSP

OvidSP je platforma na kojoj su dostupne sve baze podataka izdavača Ovid Technologies, Inc. (Wolters Kluwer grupacija). Platforma objedinjuje i nudi pristup cijelom nizu baza koje pružaju bibliografske podatke te pristup cjelovitim tekstovima za određene naslove. Pokriva područje biomedicine i zdravstva, biotehnologije te prirodnih znanosti. Baza je bila dostupna cjelokupnoj hrvatskoj akademskoj i znanstvenoj zajednici.

U 2013. godini korišteno je 213 naslova časopisa i 26.904 članaka, a u 2014. godini 219 naslova časopisa i 24.919 članaka u nacionalnom konzorciju, što je vidljivo iz *Slike 7*.

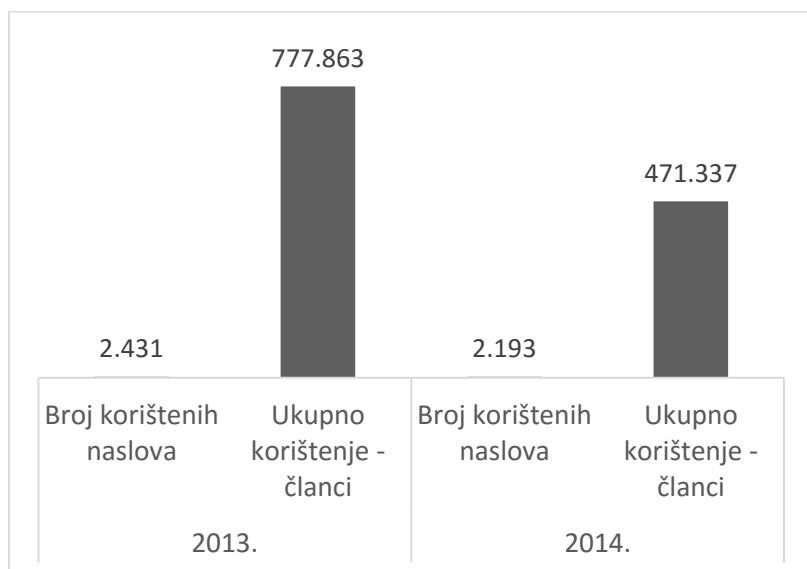

Slika 7. Korištenost elektroničkih izvora informacija na OVID-ovoj platformi

ScienceDirect (Elsevier)

ScienceDirect je najveća svjetska elektronička kolekcija cjelovitog teksta i bibliografskih informacija iz svih područja znanosti izdavača *Elsevier*. U 2013. godini hrvatska akademska i

znanstvena zajednica imala je pristup na više od 2.000 časopisa iz *ScienceDirect* kolekcije prvih 7 mjeseci (ostali dio godine pristup je bio isključen zbog neplaćanja računa). U 2014. godini je ugovoren pristup za samo 268 najkorištenijih naslova, zbog smanjenih proračunskih sredstava. Korištenost u promatranim godinama se vidi iz *Slike 8*.

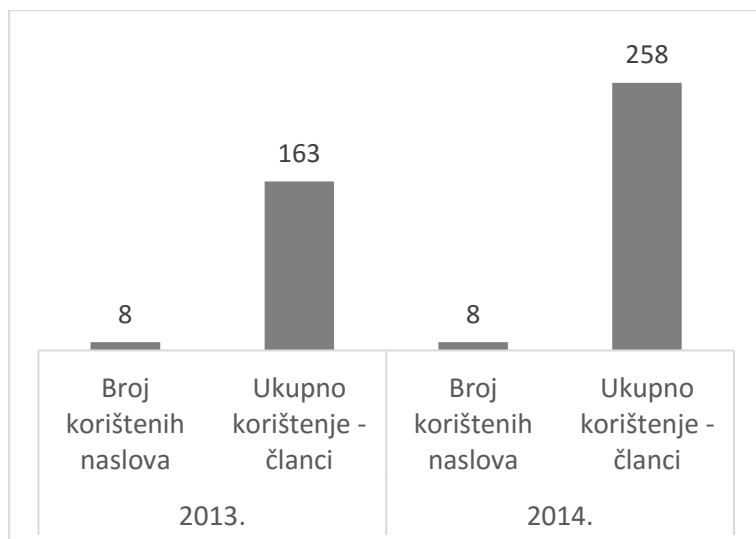

Slika 8. Korištenost elektroničkih izvora informacija iz kolekcije ScienceDirect

American Mathematical Society

MathSciNet (*Mathematical Review*) je bibliografska baza Američkog matematičkog društva (*American Mathematical Society*) koja pokriva područje svjetske matematičke literature od 1940. godine. Baza indeksira radove i bibliografske podatke istraživačke literature iz područja matematike (časopisi, disertacije, knjige, poglavlja u knjigama).

Baza podataka je namijenjena usko specijaliziranom polju matematike, a sadržavala je osam ključnih naslova časopisa (prema dobivenom izvješću), kojima je imala pristup cjelokupna hrvatska akademska i znanstvena zajednica.

Slika 9. Korištenost elektroničkih izvora informacija - AMS

U promatranim godinama vidi se povećanje korištenja članaka u svih osam dostupnih naslova časopisa.

Iz svih navedenih statističkih pokazatelja nije moguće niti potvrditi niti opovrgnuti **drugu hipotezu** o većem korištenju (u Knjižnici) elektroničkih časopisa iz područja prirodnih, tehničkih i primijenjenih znanosti od društvenih i humanističkih, zbog dostupnih načina prikaza korištenosti baza na administratorskim stranicama izdavača. Moguće je samo zaključiti da su multidisciplinarne baze (EBSCO i ScienceDirect) bile najkorištenije, no iz njih nije moguće izlučiti korištenost po područjima znanosti jer podaci nisu tako prikazani. Ipak, može se pretpostaviti da je korištenost prirodnih, primijenjenih i tehničkih znanosti veća u odnosu na društvene i humanističke znanosti, a uzrok leži u tradicionalnoj divergentnosti znanstvenih disciplina zbog paradigme razvoja, načina učenja, strukture znanja i organizacije istraživanja.²³⁶

Pitanje konzorcijske nabave stranih znanstvenih časopisa i baza podataka u Hrvatskoj je dosta složeno jer kao što je istaknuto, ne ovisi o potrebama i pravima znanstvenika na znanstvene informacije, već isključivo ovisi o visini proračuna. Povijest koordinirane nabave e-izvora u Europi i Hrvatskoj za potrebe akademske zajednice prati nekoliko razvojnih faza.²³⁷ E-izvori u

²³⁶ Eason, K. et al. A comparative analysis of the role of multimedia electronic journals in scholarly disciplines, 1997. [2016-09-16]. Dostupno na: <http://www.ukoln.ac.uk/services/elib/papers/supporting/pdf/eason.pdf>

²³⁷ Jokić, M. Konzorcijski pristup – model nabavne politike. // Specijalne knjižnice – izvori i korištenje znanja : zbornik radova 4. Dana specijalnog knjižničarstva Hrvatske, Opatija, 25. i 26. travnja 2002. / (ur.) Maja Jokić. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2003., str. 25-31.; Avalon, S., Golubović, V., Martek, A. Europski knjižnični konzorciji : modeli financiranja i organizacije nabave u knjižnicama visokoškolskog sustava. // Nove

Hrvatskoj nabavljali su se raznoliko i neujednačeno, odnosno nije postojala jasna vertikalna struktura formalnog modela i organizacije. Iako ubrzani razvoj znanosti briše stroge granice između pojedinih znanosti i stvara nova interdisciplinarna i multidisciplinarna područja, elektronički časopisi kao vrsta informacijskog izvora nemaju jednaku korištenost u svim znanstvenim područjima – važniji su za korisnike prirodnih i primijenjenih znanosti.

Centar za online baze podataka (Institut Ruđer Bošković) je od 2006. godine imao zadaću u planiranju, raspodjeli financijskih sredstava i nabavljanju elektroničkih časopisa, s ciljem osiguravanja mrežnog pristupa komercijalnim bazama podataka, kao i onima u slobodnom pristupu za cjelokupnu znanstveno-istraživačku zajednicu. Takav centralizirani model nabave s obilježjem neformalnog konzorcija karakterizirao je nepostojanje jasnih politika i protokola u predlaganju novih e-izvora, a najveći nedostatak je bio nepostojanje (javnih) informacija o korištenosti postojećih izvora informacija. Na stranicama *Centra*, kao i ostalih sastavnica sveučilišta, ne mogu se pronaći nikakvi statistički pokazatelji o korištenju pojedinih baza podataka, naslovima najkorištenijih časopisa, referiranost i citiranost časopisa u sekundarnim izvorima, čime se i onemogućilo stvaranje jedne pouzdane, „preporučene“ liste relevantnih časopisa (*core collection*) pojedinih znanstvenih područja, polja i grana.

Zbog toga je potrebno istaknuti da je osnovna zadaća knjižničara u sustavu znanosti i visokog obrazovanja sistematiziranje svih informacijskih izvora, a posebice elektroničkih izvora informacija i znanja, prema međunarodno prihvaćenim vrijednosnim pokazateljima koji potom služe kao potpora procesima izobrazbe s jedne strane, a kao riznica pri stvaranju novih znanja s druge strane.

Posebno važna zadaća knjižničara je i edukacija korisnika u korištenju i pretraživanju svih raspoloživih informacijskih izvora.

strategije u specijalnim i visokoškolskim knjižnicama : zagovaranje i prikupljanje financijskih sredstava : zbornik radova 8. Dana specijalnih i visokoškolskih knjižnica, Opatija, 27.-29. travnja 2006. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2007., str. 135-146.; Martek, A. Nav. Dj. Str. 82-86.

8.6. Istraživanje zadovoljstva korisnika – anketni upitnik

Preseljenjem u novu zgradu, Knjižnica je kao najveća hrvatska opće-znanstvena knjižnica djelomično pozicionirala svoju ulogu unutar Sveučilišta u Zagrebu i Sveučilišnog knjižničnog sustava, smještanjem građe u Otvoreni pristup s odgovarajućim čitaonicama za učenje, računalima dostupnim velikom broju korisnika i suvremenim uslugama.

Svrha ovog istraživanja je ustanoviti zadovoljstvo korisnika izborom, aktualnošću i dostupnošću tiskane građe u Otvorenom pristupu, kao i elektroničkim izvorima informacija kroz dostupne baze podataka. Cilj istraživanja je prikupljanje informacija od korisnika Knjižnice o korištenju *Sveučilišne zbirke*, tako da prikupljeni podaci, prijedlozi i sugestije korisnika mogu utjecati na buduću izgradnju i razvoj *Sveučilišne zbirke*.

Istraživanje je provedeno metodom ankete 25. siječnja 2016. godine, a ispitivanje je obuhvatilo najbrojniji dio korisničke populacije u Knjižnici – studente. Anketni upitnik sastojao se od 21 pitanja koja su bila zatvorenog i otvorenog tipa. Na većinu pitanja ispitanici su trebali zaokružiti jedan od ponuđenih odgovora ili su vrednovali tvrdnje s pridruženim skalama Likertovog tipa od jedan do pet. U pitanjima otvorenog tipa korisnici su mogli sami, vlastitim riječima dati adekvatne odgovore.

U posljednjem pitanju ispitanicima je ponuđena mogućnost prijedloga za nabavu knjiga, časopisa ili baza podataka i dr.

Pitanjima u upitniku željelo se istražiti: razlog, svrha i učestalost dolaženja u Knjižnicu, područje znanstvenog interesa, vrsta i dostupnost građe koja se koristi u čitaonicama, starost korištene građe, kako ispitanici pristupaju i kojim se elektroničkim informacijskim izvorima koriste. Nadalje, željelo se utvrditi jesu li zadovoljni dostupnim informacijskim izvorima u čitaonicama, radnim vremenom Knjižnice, prostorom te uslugama.

Istraživanje je provedeno na slučajnom uzorku od 263 ispitanika, a obrada podataka je izvršena u programu SPSS (*Statistical Package for Social Sciences*).

Kao što je već istaknuto, jednim se dijelom u anketnom upitniku primijenio model iz korisničke studije Knjižnice provedene 1994. i 1999. godine. Model nazvan „model zbirke, korištenja i korisnika“ ili „Z, K & K model“ počiva na određenim pretpostavkama: *Zbirka* se ukupno aktivno koristi, ali se ne zna koje su skupine najkorisnije; korisnici se razlikuju po nekim demografskim obilježjima; korisnici koriste Knjižnicu i njene resurse sukladno svojim informacijskim potrebama; izvori informacija u Knjižnici se mogu promatrati u odnosu na vrstu i dostupnost (fizičku ili virtualnu).

Model zbirke, korištenja i korisnika sadržava slijedeće varijable:

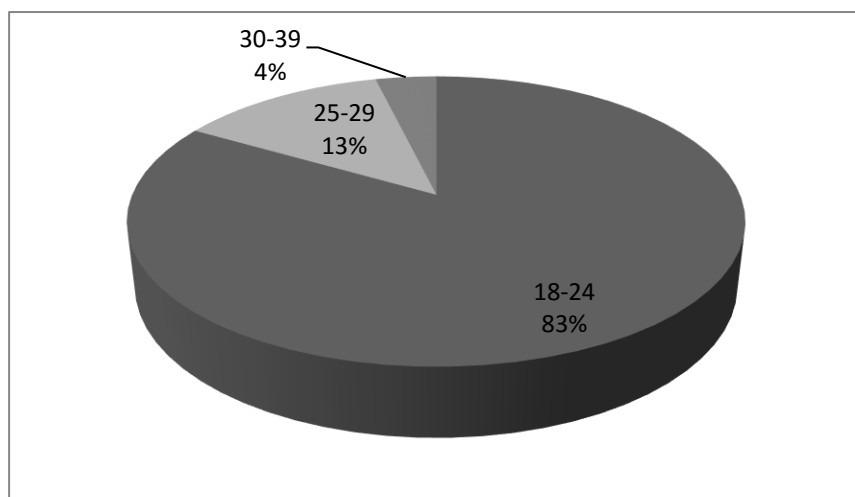
1. zbirke: skupine po područjima, korištenje i posudba
2. korisnici: demografska obilježja (spol, dob, zanimanje, studij)
3. informacijske potrebe: svrha i razlog dolaska
4. informacijski izvori: izvori znanja i informacija koji se koriste u svrhu zadovoljavanja informacijske potrebe
5. evaluacija: procjena korisnika o zadovoljstvu informacijskim izvorima koji su im na raspolaganju

Cilj korištenja modela je:

1. ustanoviti korištenje *Sveučilišne zbirke* tiskane građe prema znanstvenim područjima, odnosno utvrditi je li fond *Zbirke* aktivan te ustanoviti jezgru *Zbirke*
2. ustanoviti korištenje elektroničkih izvora informacija u dostupnim bazama podataka
3. definirati djelatni i strukturni okvir modela za buduću (relevantnu) izgradnju Sveučilišne zbirke
4. primijeniti postojeći model na pojedinačne znanstvene discipline.

Sumarni rezultati istraživanja

Prema uzorku obuhvaćenim istraživanjem, u anketi je sudjelovao malo veći broj ispitanika ženskog spola - 142 (54%) te 121 ispitanik muškog spola (46%). Prema dobnoj strukturi, 83% uzorka čine ispitanici do 24 godine starosti, 13% ispitanika do 29 godine starosti, dok je 4% ispitanika do 39 godina starosti, kao što je prikazano na *Slici 10*.

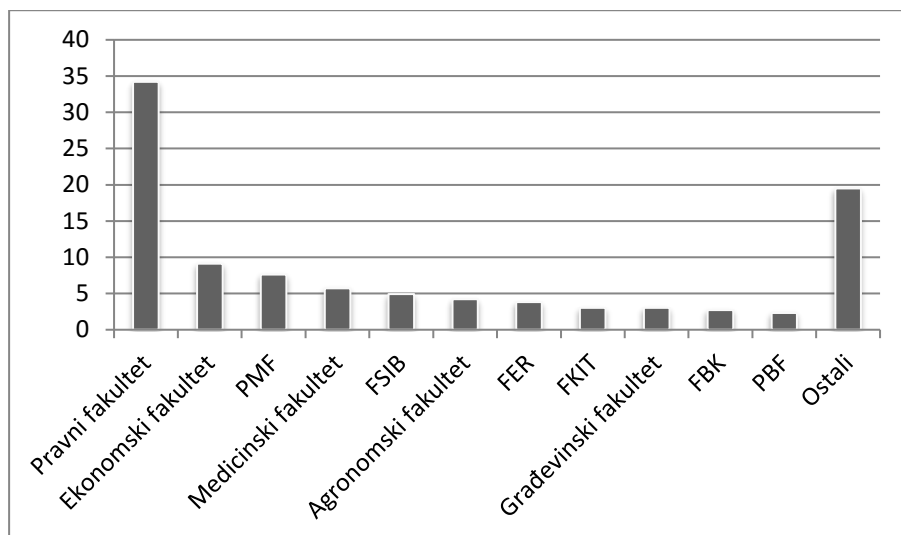
Slika 10. Demografsko obilježje korisnika: godine

Kako je Knjižnica središnja knjižnica Sveučilišta u Zagrebu, dosadašnji podaci pokazuju da većinu korisnika čine redovni i izvanredni studenti Sveučilišta u Zagrebu, veleučilišta i/ili visokih škola iz Zagreba. Korisničku populaciju čine i studenti poslijediplomskih studija, znanstveno-nastavno osoblje, hrvatski i inozemni znanstvenici, strani studenti, umirovljenici, učenici i ostali građani.

Demografsko obilježje ispitanika prema znanstvenom području studija je više-manje očekivano jer je takve podatke donijelo i nekoliko zadnjih istraživanja provedeno u Knjižnici. 263 ispitanika obuhvaćenih ovim istraživanjem pripadnici su 30 fakulteta i pokrivaju sva znanstvena područja. Kada se pogleda odnos ispitanika prema znanstvenom području studija, raspodjela između društveno-humanističkih područja i prirodnih, primijenjenih i tehničkih znanosti je ravnomjerna. Više od trećine ispitanika studira na Pravnom fakultetu (34,2%), Ekonomskom fakultetu (9,1%) te s ostalim društvenim fakultetima - Filozofski fakultet (1,9 %) i Fakultet političkih znanosti (1,9%) čine polovicu ispitanih korisnika. Od prirodnih fakulteta zastupljeni su Prirodoslovno-matematički fakultet (7,6%), Medicinski fakultet (5,7%), Fakultet

strojarstva i brodogradnje (4,9%), Agronomski fakultet (4,2%) te Fakultet elektrotehnike i računarstva (3,8%).

Ispitanici ostalih fakulteta toga dana su bili zastupljeni s manje od 3% što je vidljivo iz *Slike 11*.

Slika 11. Demografsko obilježje korisnika: studij

U istraživanju učestalosti korištenja Knjižnice i njenih informacijskih resursa, ispitanicima je ponuđeno nekoliko odgovora: *dnevno, tjedno, mjesečno, nekoliko puta godišnje* i *nisam koristio/la knjižnične usluge ni resurse*. Prema rezultatima, najveći broj korisnika koristi Knjižnicu i njene resurse na dnevnoj bazi (41,8%), 32,3% na tjednoj bazi, 12,2% nekoliko puta godišnje, 11,8% na mjesečnoj bazi, a 1,9% ispitanika nije do sada koristilo Knjižnicu i njene resurse. *Tablica 39.* pokazuje učestalost korištenja Knjižnice.

Tablica 39. Učestalost korištenja Knjižnice i njenih resursa

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Na dnevnoj bazi	110	41,8	41,8	41,8
	Na tjednoj bazi	85	32,3	32,3	74,1
	Nekoliko puta godišnje	32	12,2	12,2	86,3
	Na mjesečnoj bazi	31	11,8	11,8	98,1
	Nisam koristio/la knjižnične usluge ni resurse	5	1,9	1,9	100,0
	Total	263	100,0	100,0	

Što se tiče područja interesa ispitanika klasificiranih prema *Pravilniku o znanstvenim i umjetničkim područjima, poljima i granama*²³⁸, *Tablica 40.* pokazuje da 46,8% ispitanika pripada području društvenih znanosti, 16,7% tehničkim znanostima, 15,2% prirodoslovlju, 11,4% biomedicini, 4,9% biotehnici, 4,6% humanističkim znanostima, dok umjetnosti i srodnim područjima pripada 0,4% ispitanika.

Tablica 40. Područje interesa

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Društvene znanosti	123	46,8	46,8	46,8
	Tehničke znanosti	44	16,7	16,7	63,5
	Prirodoslovlje	40	15,2	15,2	78,7
	Biomedicina	30	11,4	11,4	90,1
	Biotehnika	13	4,9	4,9	95,1
	Humanističke znanosti	12	4,6	4,6	99,6
	Umjetnost i srodna područja	1	,4	,4	100,0
	Total	263	100,0	100,0	

Uvažavajući raznovrsnost korisničke populacije u Knjižnici željelo se ustanoviti zanimanje korisnika te je ponuđeno sljedeće: *srednjoškolac/maturant, student, postdiplomant, znanstveno-nastavno osoblje, istraživač te ostalo*. Najveći broj ispitanika pokriva studentsku populaciju (95,8%), ostalo čine 2,3%, postdiplomanti pokrivaju 1,5% te srednjoškolac/maturant 0,4%.

Iz ovoga se može zaključiti da su najbrojniji korisnici u čitaonicama studenti, što se vidi u *Tablici 41.*

Tablica 41. Zanimanje korisnika

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Student	252	95,8	95,8	95,8
	Ostalo	6	2,3	2,3	98,1
	Postdiplomant	4	1,5	1,5	99,6
	Srednjoškolac/maturant	1	,4	,4	100,0
	Total	263	100,0	100,0	

²³⁸ Pravilnik o znanstvenim i umjetničkim područjima, poljima i granama. // NN 118/2009

Za moguće razloge dolaženja u Knjižnicu ispitanicima je ponuđeno: *učenje, posudba i vraćanje knjiga, korištenje građe u čitaonicama, korištenje građe zbirke posebne vrste, pretraživanje baza podataka s cjelovitim tekstovima, usluga tematskog pretraživanja za potrebe pisanja seminarskog, diplomskog rada i slično, korištenje usluge međuknjižnične posudbe i dostave dokumenata, usluga fotokopiranja i skeniranja, posjet izložbi, radionici, predstavljanju knjige, društveni i osobni interesi* te nešto drugo gdje im je ponuđena mogućnost da navedu razlog zbog čega su toga dana bili u Knjižnici.

Prema rezultatima, najveći broj ispitanika u Knjižnicu dolazi radi učenja (93,2%), radi korištenja građe u čitaonicama 2,7%, usluga tematskog pretraživanja 1,9% ispitanika, posudbe i vraćanja knjiga 1,1%, a iz društvenih i osobnih interesa Knjižnicu je koristilo 0,8 % ispitanika. Razlog dolaska u Knjižnicu prikazuje *Tablica 42.*

Tablica 42. Razlog dolaska u Knjižnicu

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Učenje	245	93,2	93,2	93,2
	Korištenje građe u čitaonicama	7	2,7	2,7	95,8
	Usluga tematskog pretraživanja	5	1,9	1,9	97,7
	Posudba i vraćanje knjiga	3	1,1	1,1	98,9
	Društveni i osobni interesi	2	,8	,8	99,6
	Nešto drugo	1	,4	,4	100,0
	Total	263	100,0	100,0	

Za određivanje svrhe dolaska u Knjižnicu ispitanicima je ponuđeno nekoliko odgovora: *pisanje seminarskog, diplomskog, završnog, doktorskog i sličnih radova, rad na projektu, posao općenito, pisanje članka, izvještaja ili knjige, istraživanje bibliografija i citata, priprema za nastavu, izrada prezentacije, posao za nekog drugog, društveni razlozi* i nešto drugo gdje je ispitanicima ponuđeno da napišu svrhu svoga dolaska u Knjižnicu.

Prema podacima, najveći broj ispitanika dolazi zbog priprema za nastavu (43,3%) te radi učenja za ispit (38,4%), što su sami dodali. Nadalje, 6,8% ispitanika dolazi zbog pisanja rada, 4,9% radi posla, a 1,9% iz društvenih razloga. Radi projekta i izrade prezentacije dolazi 0,8% ispitanika. Svi rezultati svrhe dolaska u Knjižnicu vidljivi su u *Tablici 43.*

Učenje za ispit i priprema za nastavu su osnovni razlozi zbog čega studenti dolaze, Knjižnicu i čitaonice doživljavaju kao oaze tišine gdje se na miru mogu pripremati i učiti za polaganje ispita, a i informacijski izvori u čitaonicama su im nadohvat ruke.

Tablica 43. Svrha dolaska u Knjižnicu

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Priprema za nastavu	114	43,3	43,3	43,3
	Učenje za ispit	101	38,4	38,4	81,7
	Pisanje rada, diplomskog, seminarskog, završnog, itd.	18	6,8	6,8	88,6
	Posao općenito	13	4,9	4,9	93,5
	<i>Prazno</i>	6	2,3	2,3	95,8
	Društveni razlozi	5	1,9	1,9	97,7
	Projekt	2	,8	,8	98,5
	Izrada prezentacije	2	,8	,8	99,2
	Bibliografija, citati	1	,4	,4	99,6
	Posao za nekog drugog	1	,4	,4	100,0
	Total	263	100,0	100,0	

Zanimala nas je i vrsta građe koju su ispitanici koristili na dan provođenja ankete u Knjižnici te im je ponuđeno sljedeće: *knjige, časopise i novine, elektroničke izvore (CD-e, online građu, mikrofilmove itd.), specijalnu građu (karte, mape, službene publikacije), disertacije i magistarske radove te nešto drugo*. 70,3% ispitanika je toga dana koristilo knjige, a 19,4% vlastite skripte i druge izvore koje su sami dodali. Elektroničkim izvorima u Knjižnici se koristilo 2,3% korisnika, a časopisima i novinama te disertacijama i magistarskim radovima koristilo se 0,4% ispitanika.

Rezultati korištenja građe koju su ispitanici koristili vidljivi su u *Tablici 44*.

Tablica 44. Korištenje građe

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Knjige	185	70,3	70,3	70,3
Vlastite skripte i druge izvore	51	19,4	19,4	89,7
<i>Prazno</i>	19	7,2	7,2	97,0
Elektroničke izvore	6	2,3	2,3	99,2
Časopise i novine	1	,4	,4	99,6
Zbirku disertacija i magistarskih radova	1	,4	,4	100,0
Total	263	100,0	100,0	

Odgovor na pitanje posjeduje li Knjižnica građu koja im je potrebna na toga dana za ispunjavanje obaveze pokušao se dobiti sljedećim ponuđenim odgovorima: *posjeduje, djelomično posjeduje, nisam mogao/la utvrditi, ne posjeduje, nisam koristio/la knjige*. Prema rezultatima, Knjižnica posjeduje 47,5% knjiga koje su toga dana ispitanicima bile potrebne, 24,7% ispitanika se nije služio knjigama, a 19% ispitanika je odgovorilo da Knjižnica djelomično posjeduje knjige. Da Knjižnica ne posjeduje potrebne knjige odgovorilo je 4,6% ispitanika, a 3,8% nije moglo utvrditi. Svi rezultati su predstavljeni u *Tablici 45*.

Tablica 45. Posjedovanje knjiga

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Posjeduje	125	47,5	47,5	47,5
Nisam koristio/la knjige	65	24,7	24,7	72,2
Djelomično posjeduje	50	19,0	19,0	91,3
Ne posjeduje	12	4,6	4,6	95,8
Nisam mogao/la utvrditi	10	3,8	3,8	99,6
<i>Prazno</i>	1	,4	,4	100,0
Total	263	100,0	100,0	

Isti set pitanja ponuđen je i za časopise. 71,1% ispitanika nije koristilo časopise, a 13,7% je odgovorilo da Knjižnica posjeduje potrebne časopise, 7,2% ispitanika odgovorilo je da Knjižnica djelomično posjeduje časopise, 6,5% ispitanika nije moglo utvrditi, a 1,5% je odgovorilo da Knjižnica ne posjeduje časopise koje su trebali. (*Tablica 46*).

Tablica 46. Posjedovanje časopisa

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Nisam koristio/la časopise	187	71,1	71,1	71,1
	Posjeduje	36	13,7	13,7	84,8
	Djelomično posjeduje	19	7,2	7,2	92,0
	Nisam mogao/la utvrditi	17	6,5	6,5	98,5
	Ne posjeduje	4	1,5	1,5	100,0
	Total	263	100,0	100,0	

Za ispitanike koji su se koristili knjigama, zanimao nas je stupanj dostupnost građe, odnosno jesu li toga dana dobili knjige za koje su postavili zahtjev: u čitaonicama i/ili na zatvorenom spremištu. Prema podacima, knjige koji su ispitanici tražili najvećim se dijelom nalaze u čitaonicama sa slobodnim pristupom građi (33,5%), djelomično se nalaze u čitaonicama i na zatvorenom spremištu (23,2%) dok veliki broj ispitanika nije koristio knjige (31,2%). Da se knjige većinom nalaze na zatvorenom spremištu i da je samo jedan dio bio dostupan odgovorilo je 4,6% ispitanika, dok je 2,7% ispitanika odgovorilo da im tražena građa nije dostupna. Svi podaci vidljivi u *Tablici 47*.

Tablica 47. Dostupnost knjiga

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Da, većinom se nalaze u čitaonicama otvorenog pristupa	88	33,5	33,5	33,5
	Nisam koristio/la knjige	82	31,2	31,2	64,6
	Da, djelomično se nalaze u čitaonicama, a djelomično na spremištu	61	23,2	23,2	87,8
	Da, većinom se nalaze u zatvorenom spremištu	12	4,6	4,6	92,4
	Samo jedan dio je bio dostupan	12	4,6	4,6	97,0
	Ne, nisu bile dostupne	7	2,7	2,7	99,6
	Prazno	1	,4	,4	100,0
	Total	263	100,0	100,0	

Ista su pitanja ponuđena za utvrđivanje dostupnosti časopisa gdje je 79,5% ispitanika odgovorilo da nije koristilo časopise, a za časopise koji su korišteni 8,4% ispitanika je odgovorilo da se većinom nalaze u čitaonicama Otvorenog pristupa. 5,7% ispitanika je

odgovorilo da se časopisi djelomično nalaze u čitaonicama, a 4,2% ispitanika da se većinom časopisi nalaze u zatvorenom spremištu. 1,5% ispitanika je odgovorio da im je samo jedan dio časopisa bio dostupan. (Tablica 48.).

Tablica 48. Dostupnost časopisa

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Nisam koristio/la časopise	209	79,5	79,5	79,5
	Da, većinom se nalaze u čitaonicama otvorenog pristupa	22	8,4	8,4	87,8
	Da, djelomično se nalaze u čitaonicama, a djelomično u spremištu	15	5,7	5,7	93,5
	Da, većinom se nalaze u zatvorenom spremištu	11	4,2	4,2	97,7
	Samo jedan dio je bio dostupan	4	1,5	1,5	99,2
	Ne, nisu bili dostupni	2	,8	,8	100,0
	Total	263	100,0	100,0	

U sljedećem pitanju ispitanicima je ponuđen niz tvrdnji s pridruženim skalama koje su trebali ocijeniti ocjenama od jedan do pet, gdje je jedan označavalo neslaganje s tvrdnjom, a pet slaganje s tvrdnjom: *redovito pronalazim ispitnu literaturu u NSK*; *zadovoljan/na sam izborom knjiga i časopisa u otvorenom pristupu*; *zadovoljan/na sam aktualnošću knjiga i časopisa u Otvorenom pristupu*; *poznajem sustav klasifikacije građe u NSK, odnosno sustav organizacije knjige na policama*; *moгу bez pomoći knjižničara pronaći knjige na policama koristeći se signaturama*; *zadovoljan/na sam vremenom dostave knjiga i časopisa iz zatvorenog spremišta*. Ocjenu pet ili potpuno slaganje ispitanici su dali za tvrdnje *redovito pronalazim ispitnu literaturu u Knjižnici* (34,2% ispitanika) i *zadovoljan/na sam izborom knjiga i časopisa u Otvorenom pristupu* (33,5% ispitanika). Ocjenu četiri su dali za tvrdnju *zadovoljan/na sam aktualnošću knjiga i časopisa u Otvorenom pristupu* (31,6%) ispitanika.

Tvrdnju *poznajem sustav klasifikacije građe u NSK odnosno sustav organizacije knjiga na policama* ispitanici su ocijenili ocjenom tri (29,3%) što je u korelaciji i sa tvrdnjom *moгу bez pomoći knjižničara pronaći knjige na policama koristeći se signaturama* (25,5%) te tvrdnju

zadovoljan/na sam vremenom dostave knjiga i časopisa iz zatvorenog spremišta (33,1%). Srednja vrijednost svih tvrdnji vidljiva je u Tablici 49.

Tablica 49. Zadovoljstvo ispitanika građom

	N	Mean	Std. Deviation	Variance
V14_SKALA_1*	263	3,6578	1,36085	1,852
V14_SKALA_2	263	3,6844	1,35749	1,843
V14_SKALA_3	263	3,4791	1,35865	1,846
V14_SKALA_4	263	2,8403	1,36378	1,860
V14_SKALA_5	263	2,8631	1,41566	2,004
V14_SKALA_6	263	3,3802	1,40606	1,977

*skale su tvrdnje koje su se ocijenjivale od -1 (potpuno neslaganje s tvrdnjom), a -5 potpuno slaganje.

Što se tiče utvrđivanja starosti građe kojom su se ispitanici koristili toga dana, 35,4% ispitanika je odgovorilo da ne zna starost građe, 25,1% ispitanika je odgovorilo da koriste građu staru između jedne do pet godina, 19,4% ispitanika da je građa stara između šest do deset godina te 8,7% da je građa stara između jedanaest i petnaest godina.

Svi rezultati su vidljivi u *Tablici 50.*

Tablica 50. Starost korištenja građe

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Ne znam	93	35,4	35,4	35,4
1-5 godina	66	25,1	25,1	60,5
6-10 godina	51	19,4	19,4	79,8
11-15 godina	23	8,7	8,7	88,6
16-50 godina	15	5,7	5,7	94,3
<i>Prazno</i>	8	3,0	3,0	97,3
starija od 50 godina	7	2,7	2,7	100,0
Total	263	100,0	100,0	

Za utvrđivanje načina na koji korisnici Knjižnice pristupaju elektroničkim izvorima informacija ponuđeni su sljedeći odgovori: *od kuće, s fakulteta, iz Knjižnice, iz gradske knjižnice* te mogućnost navođenja *nekog drugog mjesta.*

88,2% ispitanika elektroničkim izvorima informacija pristupa od kuće, 8,7% iz Knjižnice, dok s fakulteta pristupa 1,9%. (Tablica 51.). Razlog tome je vjerojatno i mali broj zastarjelih i sporih korisničkih računala u čitaonicama.

Tablica 51. Pristup elektroničkim izvorima informacija

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Od kuće	232	88,2	88,2	88,2
	Iz NSK	23	8,7	8,7	97,0
	S fakulteta	5	1,9	1,9	98,9
	S nekog drugog mjesta	2	,8	,8	99,6
	<i>Prazno</i>	1	,4	,4	100,0
	Total	263	100,0	100,0	

Za utvrđivanje vrste elektroničkih izvora informacija koji su se toga dana pretraživali u Knjižnici, ispitanicima je ponuđeno sljedeće: *web tražilicama, online katalogom NSK, online katalogom drugih knjižnica, bazama podataka sa cjelovitim tekstovima, wikipedijom, blogovima, forumima i sl., e-knjigama* te mogućnost navođenja *nečeg drugog*. 46% ispitanika koristilo se je web tražilicama, 12,5% je zaokružilo nešto drugo, 10,3% ispitanika je koristilo online katalog Knjižnice, wikipedijom se je koristilo 6,8%, bazama podataka s cjelovitim tekstovima 2,7% što je vidljivo u Tablici 52.

Tablica 52. Korištenje elektroničkih izvora informacija

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Web tražilicama	121	46,0	46,0	46,0
	<i>Prazno</i>	55	20,9	20,9	66,9
	Nečim drugim	33	12,5	12,5	79,5
	Online katalogom NSK	27	10,3	10,3	89,7
	Wikipedijom	18	6,8	6,8	96,6
	Bazama podataka sa cjelovitim tekstovima	7	2,7	2,7	99,2
	Online katalogom drugih knjižnica	1	,4	,4	99,6
	E-knjigama	1	,4	,4	100,0
	Total	263	100,0	100,0	

Za izgradnju i razvoj *Sveučilišne zbirke* stručnom osoblju je izuzetno važno poznavanje i preferencije stranih jezika kojima se korisnici služe. Zbog toga je ponuđeno ocjenjivanje znanja engleskog, francuskog, njemačkog, talijanskog i drugih jezika uz mogućnost da ispitanici navedu i druge jezike kojima se služe. Prema rezultatima najveći postotak ispitanika poznaje engleski i njemački jezik, dok ostale jezike slabije poznaju. Od ostalih jezika koje preferiraju veliki broj ispitanika je naveo: španjolski, bosanski, ruski, grčki, mađarski, japanski jezik itd.

U sljedećem pitanju je ispitanicima ponuđen niz od četiri tvrdnje kojima se željelo istražiti zadovoljstvo korisnika ponudom baza podataka s cjelovitim tekstovima kao i izborom i aktualnošću elektroničkih časopisa u navedenim bazama. Ponuđene su sljedeće tvrdnje: *zadovoljan/na sam ponudom baza podataka s cjelovitim tekstovima, zadovoljan/na sam izborom elektroničkih časopisa u bazama podataka, zadovoljan/na sam aktualnošću časopisa u bazama podataka, rijetko koristim baze podataka.*

Prema dobivenim odgovorima najviša je ocjena trojka za prvu (*zadovoljan/na sam ponudom baza podataka s cjelovitim tekstovima*) i treću tvrdnju (*zadovoljan/na sam aktualnošću časopisa u bazama podataka*), ocjena dva za tvrdnju (*zadovoljan/na sam izborom elektroničkih časopisa u bazama podataka*), dok je najveći broj ispitanika naveo da rijetko koriste baze podataka. Srednja vrijednost svih tvrdnji vidljiva je u *Tablici 53*.

Tablica 53. Zadovoljstvo korisnika elektroničkim izvorima informacija

	N	Mean	Std. Deviation	Variance
V19_SKALA_1	263	2,6806	1,81298	3,287
V19_SKALA_2	263	2,4905	1,76666	3,121
V19_SKALA_3	263	2,5057	1,81569	3,297
V19_SKALA_4	263	3,2167	1,93664	3,751

Na kraju, za utvrđivanje zadovoljstva korisnika uslugama koje Knjižnica pruža korisnicima ispitanicima je ponuđen niz od sedam tvrdnji: *zadovoljan/na sam radnim vremenom čitaonice; brojem računala u čitaonicama; rezultatima pretraživanja na zadanu temu; knjižničnim osobljem u čitaonicama; kvalitetom fotokopiranja i skeniranja; edukacijama za pretraživanje online kataloga i edukacijama za pretraživanje baza podataka.*

Ispitanici su ocjenom pet ocijenili radno vrijeme čitaonice (8-21 sat). Ocjenom četiri su ocijenili usluge tematskog pretraživanja te knjižnično osoblje, a ocjenom tri broj dostupnih računala,

kvalitetu fotokopiranja i skeniranja te edukacije za pretraživanje baze podataka i online kataloga, a srednja vrijednost svih tvrdnji vidljiva je u *Tablici 54*.

Tablica 54. Zadovoljstvo korisnika knjižničnim uslugama

	N	Mean	Std. Deviation	Variance
V20_SKALA_1	263	3,3346	1,35713	1,842
V20_SKALA_2	263	3,1901	1,35986	1,849
V20_SKALA_3	263	3,4487	1,23105	1,515
V20_SKALA_4	263	3,8289	1,24376	1,547
V20_SKALA_5	263	2,8175	1,61958	2,623
V20_SKALA_6	263	2,7072	1,51388	2,292
V20_SKALA_7	263	2,6768	1,53773	2,365
Valid N (listwise)	263			

U posljednjem pitanju je ispitanicama ponuđeno da daju konkretne prijedloge za nabavu knjiga, časopisa, baza podataka i sl. Iako najveći broj ispitanika, 73% nije dalo nikakav prijedlog za nabavu građe, smatramo da su svi navedeni komentari i sugestije ispitanika izuzetno važni i da im treba obratiti osobitu pozornost, pogotovo u prijedlozima za nabavu novih udžbenika za sva znanstvena područja.

I prijedlozi za bolje uvjete rada u Knjižnici su izuzetno važna. Svi prijedlozi i sugestije korisnika vidljivi su u *Tablici 55*.

Tablica 55. Prijedlozi i sugestije korisnika

Nabava građe
Novija pravna literatura, a ne ona koja više ne vrijedi
Nabavka obvezne literature u više primjeraka
<i>Literatura iz građevine</i>
Knjige o Franačkoj državi, o tome imate samo u sklopu srednjeg vijeka
<i>Više literature za studente FER-a</i>
<i>FizioInfo</i>
Novija literatura općenito, pogotovo udžbenici
Richard Feynman
Stručna literatura potrebna za polaganje ispita za revizora
Više literature iz arhitekture
Novija medicinska literatura
Stryer - Biokemija
Više literature na engleskom
Dubravko Horvat - Fizika 2 - dostupan je samo 1 primjerak
Više elektronički dostupnih knjiga
Stanley Pine - Organska kemija - imate nekoliko primjeraka, no nisu vraćeni već godinama
Veći broj baza s cjelovitim tekstovima
Waldeyerova Anatomija čovjeka
Novije knjige za računarstvo, npr. C, C++, složenost algoritama, itd.
Časopis za arhitekturu El Croquis
Knjige poput Cooperove Stanice i Katzungove Farmakologije nabaviti u više primjeraka jer ih koristi više fakulteta
MATE izdanja
Uvjeti rada u NSK
Popravak liftova
Nabava novih računala i bolji WiFi
Duže radno vrijeme, pogotovo subotom
Osoblje na pultovima izvan čitaonica je izrazito neljubazno
Osoblje na garderobi je bezobrazno
Sušilo za ruke na 4. katu
Grijanje/klima
Više mjesta na međukatu i prostor za druženje

U želji da se dobiju što precizniji podaci o korištenju građe, istražila se korelacija *razloga* dolaska u Knjižnicu i *korištenja građe*. Od 185 ispitanika koji su odgovorili da su koristili knjige, njih 170 je u knjižnicu došlo radi učenja. Od njih 245 koji su došli u knjižnicu učiti, 170 ih je koristilo knjige, a 49 ih je donijelo vlastite materijale (skripte i druge izvore) za učenje. Svi podaci su vidljivi u *Tablici 56*.

Tablica 56. Korelacija varijable 7 (razlog dolaska u Knjižnicu) i 9 (korištenja građe)

	V9_GRADJA						Total
	<i>Prazno</i>	Knjige	Časopise i novine	Elektroničke izvore	Zbirku disertacija i magistarskih radova	Vlastite skripte i druge izvore	
V7_ Učenje	19	170	0	6	1	49	245
RAZ Posudba i vraćanje	0	3	0	0	0	0	3
LOG knjiga							
_D Korištenje građe u čitaonicama	0	6	1	0	0	0	7
Usluga tematskog pretraživanja	0	5	0	0	0	0	5
Društveni i osobni interesi	0	1	0	0	0	1	2
Nešto drugo, što?	0	0	0	0	0	1	1
Total	19	185	1	6	1	51	263

Kako se je u istraživanju postavila hipoteza da je veći broj korištenih knjiga iz društvenih i humanističkih znanosti provele su se korelacije između varijable 5 (*područje interesa*) i varijable 14 (*tvrdnje zadovoljstva tiskanom građom u OP-u*) te varijable 19 (*tvrdnje zadovoljstva dostupnim bazama podataka*).

U *Tablici 57*. su prikazane srednje vrijednosti zadovoljstva ispitanika ispitnom literaturom, izborom i aktualnošću knjiga u Otvorenom pristupu te poznavanje sustava klasifikacije građe i snalaženje (samostalno) na policama. Podaci ukazuju da je srednja vrijednost prve tvrdnje (ispitna literatura) ocijenjena ocjenom **četiri**, izuzev tehnike i umjetnosti čija je srednja vrijednost nešto niža. Srednja vrijednost druge tvrdnje (izbor knjiga i časopisa) je također ocijenjena ocjenom **četiri**, izuzev humanističkih znanosti. Za treću tvrdnju (aktualnost knjiga i časopisa) srednja vrijednost je **tri** za prirodoslovlje, biomedicinu te društveno-humanističke znanosti, a za tehniku, biotehniku i umjetnost ocjena je **četiri**. Korelacija četvrte tvrdnje (poznavanje sustava klasifikacije) i pete tvrdnje (samostalno snalaženje na policama) ima srednju vrijednost tri. Posljednja tvrdnja (zadovoljstvo vremenom dostave iz zatvorenog

spremišta) se kreće između ocijene tri (prirodoslovlje, biomedicina, društvene znanosti i umjetnost) i ocjene četiri (tehnika, biotehnika i humanistika).

Tablica 57. Srednja vrijednost zadovoljstva korisnika tiskanim informacijskim izvorima u OP-u prema području interesa

Skala	Prirodoslovlje	Tehnika	Biomedicina	Biotehnika	Društvene znanosti	Humanističke znanosti	Umjetnost
1	3,5500	3,4545	3,6000	4,0000	3,7317	3,8333	3,0000
2	3,5500	3,7500	3,8333	4,0000	3,6585	3,4167	4,0000
3	3,3250	3,6818	3,3667	3,9231	3,4715	3,0833	4,0000
4	3,0250	2,6136	3,0333	3,0769	2,7967	2,8333	2,0000
5	3,2750	2,6591	3,1667	3,2308	2,6992	2,9167	1,0000
6	3,1500	3,5000	2,8667	3,6923	3,4959	3,5000	3,0000
<i>N</i>	<i>40</i>	<i>44</i>	<i>30</i>	<i>13</i>	<i>123</i>	<i>12</i>	<i>1</i>

Nadalje, u *Tablici 58.* su prikazani podaci o zadovoljstvu korisnika dostupnim bazama podataka i elektroničkim časopisima. Podaci pokazuju da je za prvu tvrdnju (*zadovoljstvo dostupnim bazama podataka*) prosječna ocjena **dva** – ne slažu se s tvrdnjom (prirodoslovlje, biomedicina, biotehnika), a tri za područje tehničkih i društveno- humanističkih znanosti.

Za drugu tvrdnju (*zadovoljstvo izborom elektroničkih časopisa*) prosječna je ocjena **dva** – ne slažu se s tvrdnjom (prirodoslovlje, biomedicina, biotehnika), a tri za područje tehničkih i društveno- humanističkih znanosti.

U tvrdnji tri (*zadovoljstvo aktualnošću časopisa u bazama podataka*) prosječna je ocjena **dva** – ne slažu se s tvrdnjom (prirodoslovlje, biomedicina, biotehnika), a tri za područje tehničkih i društveno- humanističkih znanosti.

U posljednjoj tvrdnji (*rijetko koristim baze podataka*) prosječna je ocjena **četiri** (prirodoslovlje, biomedicina, biotehnika), a tri za tehničke i društveno-humanističke znanosti.

Tablica 58. Srednja vrijednost zadovoljstva korisnika e-izvorima prema području interesa

Skala	Prirodoslovlje	Tehnika	Biomedicina	Biotehnika	Društvene znanosti	Humanističke znanosti	Umjetnost
1	2,2750	3,0227	1,9667	2,2308	2,9268	2,7500	,0000
2	2,1000	2,9545	1,6667	2,0769	2,7073	2,5833	,0000
3	2,0750	2,9773	1,7333	2,1538	2,6911	2,8333	,0000
4	3,6000	2,8636	3,6667	3,7692	3,0813	2,7500	,0000
<i>N</i>	<i>40</i>	<i>44</i>	<i>30</i>	<i>13</i>	<i>123</i>	<i>12</i>	<i>1</i>

Kako je u istraživanju postavljena peta hipoteza da su korisnici prirodnih, tehničkih i primijenjenih znanosti značajno nezadovoljni raspoloživošću i dostupnošću informacijskih izvora, prema prosječnim ocjenama navedenih tvrdnji može se prihvatiti **peta hipoteza** jer su studenti iz područja prirodoslovlja, biomedicine i biotehnike uglavnom nezadovoljni dostupnošću baza podataka, te izborom i aktualnošću e-časopisa. Svi podaci vidljivi su u *Tablici 58*.

9. ZAKLJUČAK

Povećana i raznovrsna ponuda na konvencionalnom i elektroničkom tržištu informacija s jedne strane te promjena znanstvenog komuniciranja s druge, osigurale su nove načine i mogućnosti posredovanja, širenja i korištenja znanja za sve vrste knjižnica i sve profile korisnika. Nabava knjižnične građe je ključni element poslovanja knjižnica koja podrazumijeva sustavnu, kontinuiranu, svrsishodnu i organiziranu brigu o izgradnji fondova (zbirki) te osiguravanje dostupnosti svih izvora informacija potrebnih korisnicima. Koncept izgradnje zbirke danas je bitno drugačiji, posebice u sveučilišnom knjižničnom sustavu jer cjelovita nabavna politika mora uz tradicionalne tiskane izvore obuhvatiti i elektroničke izvore, mrežna mjesta, baze podataka, zbirke časopisa itd.

Temeljna je zadaća **sveučilišne knjižnice** podrška ostvarivanju strateškog plana, dugoročnih ciljeva i kratkoročnih zadataka vlastitog sveučilišta, odnosno podupiranje obrazovnog, znanstvenog i istraživačkog rada članova akademske i znanstvene zajednice. Suvremene **sveučilišne knjižnice** definirane kao sastavnice sveučilišta, u znaku su dinamičnih promjena uzrokovanih reformskim procesima na sveučilištu, promjenama u okruženju kao i razvojem i korištenjem suvremene informacijske i komunikacijske tehnologije. U slojevitom informacijskom okruženju s ciljem interakcije akademske nastave, znanosti i tehnologije, zadaće se mogu isključivo ostvariti praćenjem i uvođenjem novih tehnologija u znanost i obrazovanje, stvaranjem novih obrazovnih profila te primjenom novih oblika upravljanja.

Polazeći od pretpostavke da samo relevantne i kvalitetne te korisne knjižnične zbirke mogu odgovarati suvremenim potrebama akademske zajednice korisnika, cilj istraživanja je bio vrednovanje i kritička procjena fonda *Sveučilišne zbirke* Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu, njenih tiskanih i elektroničkih izvora informacija i znanja primjenom mješovite metodologije (*mix methodology*) na Zbirku, korištenje i korisnike. *Sveučilišna zbirka* u ovom radu promatra se kao sintagma pojedinačnih zbirki različitih znanstvenih područja, polja i grana okupljenih oko širih ili kraćih stručnih oznaka Univerzalne decimalne klasifikacije (UDK) u Otvorenom pristupu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu.

Kao središnja knjižnica Sveučilišta u Zagrebu, Knjižnica, njezin *Sveučilišni razdjel*, vrednovao se je u odnosu na svoju sveučilišnu zadaću, odnosno, podupire li svojim informacijskim izvorima obrazovni, znanstveni i istraživački rad cjelokupne akademske i znanstvene zajednice.

Vrijednost *Sveučilišne zbirke* s korisničkog aspekta utvrđivala se primjenom *Modela Zbirke, korištenja i korisnika* koji je sadržavao analizu (kvantitativnu i kvalitativnu) *Zbirke* prema određenim (dostupnim) parametrima za vrednovanje. Vrednovanje se promatralo kroz dvije komunikacijske razine: utvrđivanje korištenja tiskanih i e-izvora s jedne strane, a s druge, utvrđivanje zadovoljstva korisnika *Zbirkom* instrumentom anketnog upitnika.

Kvantitativnom analizom *Zbirke*, ustanovila se veličina *Zbirke* organizirana prema osnovnim skupinama Univerzalne decimalne klasifikacije (UDK) - broj naslova i primjeraka (69.410 naslova i 97.286 primjeraka), starost *Zbirke* (podjela na dekade, a najzastupljenija je dekada devedesetih godina i dekada 2000.- 2009.), omjer hrvatske i strane knjige (47% : 53%) te jezik publikacija (engleski i hrvatski – 36% : 49% naprema ostali jezici). Kvalitativnom procjenom *Zbirke* ustanovilo se njeno ukupno korištenje (korištenje u čitaonicama te posudbom van prostora Knjižnice – 67.500 primjeraka naprema 22.060 primjeraka), korištenje prema osnovnim skupinama UDK-a, korištenje dostupnih baza podataka s cjelovitim tekstovima te se je, na kraju, utvrdio stupanj zadovoljstva korisnika *Zbirkom* i njezinim informacijskim resursima potrebnim za zadovoljavanje njihovih informacijskih potreba.

Sveučilišna zbirka, fizički smještena u otvorenom pristupu Knjižnice broji 69.410 naslova i 97.286 primjeraka monografskih publikacija (knjiga) svih znanstvenih područja koja se studiraju na Sveučilištu u Zagrebu. Većinu knjiga prema pojedinačnim osnovnim skupinama UDK čini propisana obvezna i dopunska literatura (*syllabusi*), referentna građa prema znanstvenim područjima kao i bogate opće referentne zbirke prema znanstvenim područjima. Popunjavanje i daljnja izgradnja zbirke prema znanstvenim područjima, poljima i granama provodi se kontinuiranim praćenjem akademskih programa svih sastavnica Sveučilišta s naglaskom na ispitnu literaturu, znanstvenu literaturu temeljnog područja i kvalitetnu referentnu zbirku.

Provedenim istraživanjem ustanovila se veličina i starost pojedinačnih zbirke prema osnovnim UDK skupinama, njeno aktivno korištenje te mišljenje korisnika *Zbirke*, čime su se iskristalizirali neki osnovni problemi.

Prvo je bilo važno saznati tko su korisnici *Zbirke* i kakve su njihove informacijske potrebe kao i očekivanja?

Iz anketnog upitnika se ustanovilo da su korisnici *Zbirke* u najvećoj mjeri studenti svih znanstvenih područja koji su na dan provođenja ankete bili ravnomjerno zastupljeni. Posebno ohrabruje činjenica da Knjižnicu osim studenata tradicionalno iz područja društveno-humanističkih znanosti, koriste (u velikoj mjeri) i studenti fakulteta iz područja prirodnih, primijenjenih i tehničkih znanosti. Iako je i dalje najveći broj studenata s Pravnog i Ekonomskog fakulteta brojnošću ga prate i studenti prirodnih, primijenjenih i tehničkih znanosti (Prirodoslovno matematički fakultet, Medicinski fakultet, Fakultet strojarstva i brodogradnje, Agronomski fakultet, Fakultet elektrotehnike i računarstva, Farmaceutsko biokemijski fakultet itd.).

Zbirku studenti koriste na dnevnoj i tjednoj bazi, a osnovni razlog dolaska u prostore čitaonica *Zbirke* (93%) je učenje i priprema za nastavu i ispit. Od raznovrsnih informacijskih izvora koji su im na raspolaganju u *Zbirci*, studenti su na dan provođenja ankete najviše koristili knjige (70%) i vlastite skripte (19%) koje su sami naveli u upitniku, a samo je jedan ispitanik naveo da koristi časopise i novine.

Knjige su im bile dostupne ili djelomice dostupne u čitaonicama, a i u potpunosti su se složili s tvrdnjama – *redovito pronalazim ispitnu literaturu u Knjižnici, zadovoljan sam/na sam izborom knjiga i časopisa u otvorenom pristupu*, kao i tvrdnjom - *zadovoljan/sam aktualnošću knjiga i časopisa u otvorenom pristupu*. Od 175 studenata koji su toga dana koristili građu u Knjižnici, 125 ih je navelo da Knjižnica posjeduje građu (knjige) koje su im potrebne u zadovoljavanju njihovih informacijskih potreba, 50 ispitanika je navelo da ih Knjižnica djelomično posjeduje, a samo 12 ispitanika je navelo da Knjižnica ne posjeduje potrebne knjige.

Budući da su njihove informacijske potrebe ipak, najvećim dijelom vezane uz obveznu i dopunsku literaturu može se zaključiti da u Knjižnici pronalaze osnovnu literaturu koja im je potrebna za ostvarivanje njihovih obrazovnih zadaća. To dokazuje da predmetni specijalisti redovno prate nastavne programe, tekuću domaću i stranu produkciju određenog sadržaja, poznaju potrebe korisnika i sukladno (malim) financijskim mogućnostima uspijevaju zadovoljiti informacijske potrebe najbrojnije korisničke populacije akademske zajednice.

Rezultati provedene ankete su pokazali i slabije poznavanje sustava klasifikacije građe u čitaonicama pa je radi lakšeg snalaženja na policama potrebno kreiranje novih edukativnih sadržaja koji će omogućiti korisnicima lakše i samostalno služenje knjigama u Otvorenom pristupu.

Nadalje, ustanovilo se da se studenti nisu služili časopisima (na dan provođenja ankete) i da nisu koristili dostupne baze podataka s cjelovitim tekstovima što se može dovesti u korelaciju s njihovim iskazanim stavovima da nisu zadovoljni edukacijama za pretraživanje online kataloga kao i edukacijama za pretraživanje baza podataka. Zašto je takva situacija teško je zaključiti. Naime, studenti na svojim matičnim fakultetima imaju u svojim programima kolegij *Uvod u znanstveni rad*, a i Knjižnica već nekoliko godina pruža uslugu informacijskog opismenjavanja i poziva studente na edukacije za pretraživanje baza podataka u elektroničke učionice ali je odaziv slab.

Ustanovilo se da studenti najviše koriste knjige stare do petnaest godina što je u korelaciji i s dekadama provedene analize o korištenju i posudbi građe u čitaonicama. Elektroničkim izvorima informacija studenti najviše pristupaju od kuće, a najviše koriste web tražilice i nešto drugo (nisu naveli), što ide u prilog tome da u Knjižnicu i čitaonice dolaze zbog dostupnih informacijskih izvora u Otvorenom pristupu, te mira i tišine.

Uz građu na hrvatskom jeziku studenti se najviše koriste i građom na engleskom jeziku, a nešto manje njemačkim i ostalim jezicima, što pokazuje da se u tom smjeru i dalje trebaju nabavljati tiskani informacijski izvori i izgrađivati *Sveučilišna zbirka*.

Na kraju istraživanja mjerilo se i zadovoljstvo korisnika postojećim knjižničnim uslugama gdje je najvišu ocjenu dobilo stručno osoblje u čitaonicama i usluga tematskog pretraživanja, dok su očekivano korisnici nezadovoljni radnim vremenom čitaonice, manjim brojem zastarjelih računala koja više ne udovoljavaju suvremenim informacijskim potrebama, fotokopirnim aparatima i skenerima te edukacijama za pretraživanje online kataloga Knjižnice i edukacijama za pretraživanje baza podataka.

To upućuje na zaključak da Knjižnica mora nabaviti suvremenu informacijsku opremu te krenuti u osmišljavanje novih edukativnih modula za poučavanje korisnika u korištenju knjižničnih usluga s jedne strane, te poučavanju stjecanja vještina informacijske pismenosti s druge.

Iz prijedloga za nabavu koju su studenti naveli na kraju anketnog upitnika ustanovilo se da nedostaje: novija pravna literatura, literatura iz građevine, više literature za studente s FER-a, literatura iz arhitekture, novija medicinska literatura, literatura iz prirodnih znanosti. Traži se nova literatura, pogotovo udžbenici u više primjeraka.

Za utvrđivanje vrijednosti *Zbirke* analizirala se njena ukupna korištenost (korištenje tiskanih knjiga u čitaonicama te posudba van Knjižnice), te korištenje dostupnih elektroničkih baza podataka s cjelovitim tekstovima.

Obzirom na tradicionalni pristup nacionalnih knjižnica koje težište svojih zbirki usmjeravaju na izgradnju humanističkih i društvenih znanosti, u **prvoj se hipotezi** i pretpostavilo da će korištenje tradicionalnih tiskanih knjiga iz društveno-humanističkih znanosti biti veće od prirodnih, tehničkih i primijenjenih znanosti. Dobiveni rezultati korištenja knjiga prema znanstvenim područjima u čitaonicama i izvan knjižnice dokazali su prvu hipotezu. Od ukupno 69.410 naslova i 97.286 primjeraka koji se nalaze u fondu *Zbirke*, u razdoblju od dvije godine (2013. i 2014.) korišteno je i posuđeno 52% (50.854) primjeraka s područja društveno humanističkih znanosti naprema 40% (39.423) primjeraka s područja prirodnih, tehničkih i primijenjenih znanosti.

Takvi rezultati sukladni su provedenim studijama koji dokazuju da se oko 40% knjiga ne koristi u akademskim knjižnicama (rijetko ili nikada).²³⁹

Ustanovilo se da su se u čitaonicama *Zbirke* u odnosu na ukupan broj primjeraka najviše koristile humanističke i društvene znanosti skupine (skupina 9 i 3) te primijenjene znanosti (skupina 6). Primjenom Bonnove metode, odnosno izačunavajući omjer korištenja i posjedovanja pojedinačnih znanstvenih područja prema osnovnim UDK skupinama, ustanovile su se najvrjednije zbirke, odnosno područja, a to su skupina umjetnosti i srodnih područja 7, prirodnih znanosti skupina 5 te društvene znanosti skupina 3.

Ustanovilo se i da se najmanje koristi humanistika skupina 8 (jezici, lingvistika i književnost).

²³⁹ Anderson, Rick. Vindicated by its critics: the Kent study in light of other research on library circulation. [2016-09-26]. Dostupno na: <https://scholarlykitchen.sspnet.org/2016/08/22/vindicated-by-its-critics-the-kent-study-in-light-of-subsequent-research-on-library-circulation/>

Može se zaključiti da su zbirke prema osnovnim UDK skupinama ujednačene i uravnotežene, relevantne i korisne i da trenutačno udovoljavaju osnovnim informacijskim potrebama i zahtjevima studenata.

Ipak, ovi pokazatelji ukazuju na neke osnovne probleme od kojih je prvi problem kontinuirano smanjivanje financijskih sredstava za nabavu tiskanih knjiga čime se onemogućava ciljana izgradnja *Zbirke* i/ili pojedinačnih zbirki kupnjom koja je zasigurno, najrelevantniji oblik nabave za potrebe akademske zajednice. Taj problem sa sobom dodatno povlači ne samo nabavu knjiga – novih naslova koje bi *Zbirka* trebala sadržavati već onemogućuje i nabavu dodatnih primjeraka za posudbu.

Drugi je problem politika zamjene. Naime, korištenjem drugih modaliteta nabave kao što je zamjena, nabavna politika bi se trebala provoditi u skladu sa zacrtanom politikom kao i za kupnju. Međutim, u praksi se dešava da se izbor knjiga u zamjeni mora obaviti u kratkom periodu što onemogućava sistematičnu i kvalitetnu provjeru svega ponuđenog, te se opet, zbog nedostatka sredstava, ide logikom „bolje nabaviti nešto nego ništa“. Iako se biraju novi naslovi koji pokrivaju sva znanstvena područja i koji su relevantni za akademsku i znanstvenu zajednicu, bila bi potrebna jedna cjelovita analiza koliko naslovi dobiveni zamjenom odgovaraju politici izgradnje *Sveučilišne zbirke*.

U **drugoj se hipotezi** pretpostavilo da je veće korištenje elektroničkih izvora informacija (prvenstveno e-časopisa) iz područja prirodnih, tehničkih i primijenjenih znanosti od društveno-humanističkih. Kako se raspodjela časopisa po područjima u dostupnim bazama podataka ne podudara s raspodjelom znanstvenih područja osnovnih UDK skupina i zbog nedostatka relevantnih statističkih pokazatelja, hipoteza se nije mogla niti prihvatiti niti odbaciti jer je Sveučilište u Zagrebu i cjelokupna hrvatska akademska zajednica u promatrane dvije godine najviše koristila multidisciplinarne baze (EBSCO i ScienceDirect).

Ipak se pretpostavlja da su se više koristile primijenjene, tehničke i prirodne znanosti zbog naravi samih znanstvenih disciplina, po načinu istraživanja te po načinu donošenja, odnosno objave rezultata. Naime, nova znanstvena otkrića mijenjaju paradigmu znanosti i dok je za primijenjene znanosti, prvensteno područje medicine važan brz protok informacija novih saznanja i otkrića objavljenih u e-časopisima, za humanističke znanosti je karakteristična stalna

analiza, rekonstrukcija prošlosti i nova tumačenja te učestalost korištenja i citiranja starije znanstvene literature.

U **trećoj i četvrtoj hipotezi** se pretpostavilo i da je veće korištenje hrvatskih od stranih knjiga kao i da se znatno više koriste novije knjige.

Prema dobivenim podacima, najviše su se koristile hrvatske knjige kao i knjige na engleskom jeziku, a to je u korelaciji s popisima ispitne i dopunske literature u kojima profesori uz knjige na hrvatskom navode u većini slučajeva i engleska izdanja.

Omjer korištenosti primjeraka hrvatskih naprema stranih izdanja je 70:30, a omjer posudbe 91:9 čime se može potvrditi i treća hipoteza da je znatno veće korištenje i posudba hrvatskih izdanja tiskane knjige, a jedan od razloga je i nedostatak primjeraka strane knjige za posudbu.

U promatranom razdoblju najviše su se koristile knjige iz dekade 2000. - 2009. godine te iz tekuće dekade čime se može potvrditi i četvrta hipoteza da se znatno više koriste i posuđuju novije knjige.

Ipak, pitanje korištenja novije građe je dosta diskutabilno. Naime, prema utvrđivanju starosti same *Zbirke* podijeljene na dekade ustanovilo se da se doista koristi novija građa. Time se prihvatila i četvrta hipoteza, međutim postavlja se pitanje – je li to doista najnovija građa kada se iz prakse zna da se na godišnjoj razini ne pokriva niti cjelokupna domaća nakladnička produkcija, a kamoli svjetska. Tu je i veliki problem smanjenjivanja izdavačke produkcije pojedinih znanstvenih područja, kao i činjenica da profesori često ne ažuriraju syllabuse.

U **petoj se hipotezi** pretpostavilo da su korisnici prirodnih, tehničkih i primijenjenih znanosti značajno nezadovoljni raspoloživošću i dostupnošću informacijskih izvora Sveučilišne zbirke. U anketnom je upitniku ponuđeno ocjenjivanje tvrdnji – *redovito pronalazim ispitnu literaturu; zadovoljan/na sam izborom knjiga i časopisa u otvorenom pristupu; zadovoljan/na sam aktualnošću knjiga i časopisa u otvorenom pristupu; zadovoljan/na sam dostupnim bazama podataka; zadovoljan sam izborom elektroničkih časopisa u bazama podataka; zadovoljan sam aktualnošću časopisa u bazama podataka*. Dobiveni podaci pokazuju da su korisnici s područja prirodoslovlja, biomedicine i biotehnike zadovoljni tiskanim izvorima (prosječna ocjena 4), ali su istovremeno nezadovoljni dostupnošću baza podataka i elektroničkih časopisa iz svog znanstvenog područja (prosječna ocjena 2).

Ti rezultati djelomično potvrđuju postavljenu petu hipotezu zadovoljstva korisnika tiskanim ali ne i e-izvorima.

Budući da su studenti ipak, u najvećoj mjeri naveli da ne koriste dostupne baze podataka postavlja se pitanje zašto ih ne koriste?

Pretpostavlja se da nisu (dovoljno) educirani za korištenje i pretraživanje dostupnih baza podataka pa je i vjerojatnost da kvalitativno procijene vrijednost dostupnih baza podataka manja. Sve korisnike koji bar jednom dođu u Knjižnicu tražiti pomoć pri izboru literature za određenu temu koristeći uslugu tematskog pretraživanja, predmetni specijalisti pojedinačno educiraju u pretraživanju dostupnih baza podataka.

Kako dalje izgrađivati *Sveučilišnu zbirku*?

Prema provedenom istraživanju *Sveučilišna zbirka* u Otvorenom pristupu predstavlja aktivan fond Knjižnice, poznavajući svoju zajednicu korisnika – studente te njihove informacijske potrebe i zahtjeve. Predmetni specijalisti za izbor građe u područjima koja su im dodijeljena i za koja su zaduženi trebaju nastaviti pratiti akademske programe pojedinih sastavnica Sveučilišta u Zagrebu i prikupljati ispitnu literaturu, znanstvenu literaturu temeljnog područja i kvalitetne referentne izvore u suradnji sa knjižnicama sastavnicama pojedinih visokih učilišta. Odluku o izboru građe moraju temeljiti na relevantnosti (propisana i obvezna literatura) i kvaliteti informacijskih izvora u odnosu na aktivnosti počavanja, učenja i istraživanja Sveučilišta.

Moraju voditi računa i o vrijednosti sadržaja građe te izlučivati zastarjelu, sadržajno nerelevantnu građu koja više ne odgovara potrebama zajednice korisnika: stare udžbenike koji se više ne upotrebljavaju ili su doživjeli novija izdanja kao i ošecene publikacije.

Nadalje, predmetni specijalisti trebaju model vrednovanja zbirke s korisničkog aspekta kroz korištenje u čitaonici i posudbu primijeniti na pojedine znanstvene discipline za koje su zaduženi. Redovitim vrednovanjem osigurat će svoje zbirke (znanstvene discipline) aktivnim, relevantnim i kvalitetnim informacijskim izvorom koji će udovoljavati suvremenim zahtjevima korisnika.

Međutim, uvažavajući sve promjene u složenom informacijskom okruženju izgradnja kvalitetne i konzistentne *Sveučilišne zbirke* nameće i potrebu integriranja e-izvora, prvenstveno elektroničkih izvora informacija iz dostupnih baza podataka prema časopisima za pojedinačna predmetna/znanstvena područja. Model integriranja e-izvora podrazumjeva stvaranje popisa, tzv. preporučene liste časopisa međunarodno značajnih naslova iz pojedinih dostupnih baza

podataka prema znanstvenim područjima i disciplinama, njihovu referiranost i citiranost u relevantnim sekundarnim izvorima, te rangiranje, vrednovanje i komparaciju časopisa kroz faktor utjecaja (*Impact Factor - IF*), kao i dostupnost hrvatskih časopisa u međunarodnim bazama podataka. Sadržaje takvog modela potrebno je organizirati na stranicama *Sveučilišne zbirke*, odnosno mikrostranicama prema znanstvenim područjima, poljima i granama kako bi se korisnicima skratio put prema relevantnim znanstvenim informacijama.

Kvalitetnom integracijom e-izvora i organizacijom raznolikog sadržaja u postojeću *Zbirku*, odnosno zbirke prema znanstvenim disciplinama, hrvatskim znanstvenicima će se osigurati aktivno korištenje svih dostupnih informacijskih izvora te istovremeno omogućiti i njihova vidljivost u svjetskoj znanstvenoj zajednici.

Svrha provedenog istraživanja bila je ukazati na važnost organizacije, izgradnje i upravljanja informacijskim izvorima kroz knjižnične zbirke u akademskom okruženju budući da su knjižnice u sustavu znanosti i visokog obrazovanja danas hibridne, te izgrađuju i oblikuju hibridne zbirke.

Provedenim istraživanjem ostvareni su svrha i cilj istraživanja jer su utvrđene prednosti i nedostaci *Zbirke* te stupanj zadovoljstva korisnika što treba biti polazište za izgradnju novih ili nadogradnju postojećih politika izgradnje *Zbirke*; za mjerenje provođenja zacrtane politike izgradnje *Zbirke*; za otkrivanje nerazmjerne pokrivenosti određenih sadržaja (znanstvenih područja i/ili disciplina) te usklađivanju razvoja *Zbirke* prema znanstvenim/predmetnim područjima; za transparentno informiranje zajednice korisnika i šire javnosti o informacijskim izvorima koji su im na raspolaganju; za transparentno trošenje javnih sredstava te za jasno artikuliranje zahtjeva za povećanje financijskih sredstava za nabavu knjižnične građe što je i znanstveni doprinos rada.

10. LITERATURA

Abbott, Christine. Performance measurement in library and information science. London : Aslib, 1994.

Afrić, Vjekoslav. Pogovor. // Struktura znanstvenih revolucija /Khun, T. Zagreb : Naklada Jesenski i Turk, Hrvatsko sociološko društvo, 1999.

Agee, Jim. Acquisitions go global : an introduction to library collection management in 21st century. Oxford : CP [i. e.] Chandos Publishing, 2007.

Agee, Jim. Collection evaluation : a foundation for collection development. // Collection building 24, 3(2005), 92-95. [citirano: 2016-05-29]. Dostupno na:
<http://www.emeraldinsight.com/doi/pdfplus/10.1108/01604950510608267>

Agencija za znanost i visoko obrazovanje (AZVO). [citirano: 2016-06-11]. Dostupno na:
<http://public.mzos.hr/Default.aspx>

Adams; Brian; Noel, Bob. Circulation statistics in the evaluation of collection development. // Collection building 27, 2(2008), 71-73. [citirano: 2016-05-29]. Dostupno na:
<http://www.emeraldinsight.com/doi/pdfplus/10.1108/01604950810870227>

Aleksić, Ljiljana; Seiter-Šverko, Dunja. Vrednovanje Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu s gledišta korisnika. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 57, 4(2014), 1-44.

Ambrožić, Melita. Trendovi razvoja visokoškolskih knjižnica u svijetu i Sloveniji. // Glasnik Društva bibliotekara Split, 7(2000[i.e. 2001]), str. 11-38.

Ambrožić, Melita. Ugotavljanje uspešnosti delovanja knjižnica : visokoškolske knjižnice (I. del). // Knjižnica, 44, 3(2000), str. 101-135.

Ambrožić, Melita. Ugotavljanje uspešnosti delovanja knjižnica : visokoškolske knjižnice (II. del). // Knjižnica, 44, 43(2000), str. 65-98.

Ambrožić, Melita. Utvrđivanje uspešnosti poslovanja visokoškolskih knjižnica : od kvantitativnih do kvalitativnih pokazatelja : doktorska disertacija. Sveučilište u Zagrebu: Filozofski fakultet, 1999.

Ameen, Kanwal. Developments in the philosophy of collection management : a historical review. // Collection building, 24, 4(2005), 112-116. [citirano: 2016-05-29]. Dostupno na:
<http://www.emeraldinsight.com/doi/pdfplus/10.1108/01604950510629264>

American Library Association (ALA). [citirano: 2016-05-28]. Dostupno na:
<http://www.ala.org/>

Anderson, Rick. Collections 2021: the future of the library collection is not a collection. // *Serials*, 24, 3(2011), 211-215. [citirano: 2016-05-29]. Dostupno na: <http://serials.uksg.org/articles/10.1629/24211/>

Anderson, Rick. Vindicated by its critics : the Kent study in light of other research on library circulation. [citirano: 2016-09-26]. Dostupno na: <https://scholarlykitchen.sspnet.org/2016/08/22/vindicated-by-its-critics-the-kent-study-in-light-of-subsequent-research-on-library-circulation/>

Aparac-Gazivoda, Tatjana; Turčin, Vesna. Osvrti na sveučilišne bibliotečne sustave : (I. dio). // *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 30, 1-4(1987), 1-17.

Aparac-Gazivoda, Tatjana; Turčin, Vesna. Osvrti na sveučilišne bibliotečne sustave : (II. dio). // *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 31, 1-4(1988), 1-20.

Aparac-Gazivoda, Tatjana; Jelušić, Srećko. Pristup problematici istraživanja o korisnicima visokoškolskih biblioteka. // *Uporabniki in knjižnice: zbornik referatov 12. skupščine Zveze društev bibliotekarskih delavcev Jugoslavije*, Bled, 21. -23. april 1988. / [uredniški odbor Jelka Gazvoda (glavni urednik)...et al.]. Ljubljana: Zveza društev bibliotekarskih delavcev Jugoslavije, 1989.

Aparac-Gazivoda, Tatjana. Sveučilišni bibliotečni sustavi u teoriji i praksi. // *Vjesnik bibliotekara Hrvatske*, 33, 1-4(1990), 43-52.

Avalon, Sonja. Strojna anatomija nabave. Prezentacija održana na 11. Danima specijalnih i visokoškolskih knjižnica u Opatiji, 1.-4. travnja 2009.

Avalon, Sonja; Golubović, Vesna; Martek, Alisa. Europski knjižnični konzorciji : modeli financiranja i organizacije nabave u knjižnicama visokoškolskog sustava. // *Nove strategije u specijalnim i visokoškolskim knjižnicama : zagovaranje i prikupljanje financijskih sredstava : zbornik radova 8. Dana specijalnih i visokoškolskih knjižnica*, Opatija, 27.-29. travnja 2006. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2007., str. 135-146.

Avalon, Sonja; Golubović, Vesna. Nabava i međuknjižnična posudba u web –okruženju. // 8. Seminar Arhivi, knjižnice, muzeji, <Poreč, 24.-26. studenoga 2004.>: mogućnosti suradnje u okruženju globalne informacijske infrastrukture: zbornik radova / uredila Tinka Katić. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2005., str. 112-120.

Badurina, Boris; Dragija Ivanović, Martina; Krtalić, Maja. Vrednovanje knjižničnih službi i usluga akademskih i narodnih knjižnica. // *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 53, 1(2010), 47-63.

Baker, David. Resource management in academic libraries. London : Library Association Publishing, 1997.

Batinić, Štefka. Nabavna politika i uređenje fonda Pedagoške knjižnice Davorina Trstenjaka. // *Informatica museologica*, 29, 1-2(1998), 23-26.

Bonn, George S. Evaluation of the collection. // *Library trends* 22 (January 1974), 265-304. [citirano: 2016-05-25]. Dostupno na: <http://hdl.handle.net/2142/6738>

Borin, Jacqueline; Yi, Hua. Indicators for collection evaluation : a new dimensional framework. // Collection building, 27, 4(2008), 136-143. [citirano: 2016-05-29]. Dostupno na: <http://www.emeraldinsight.com/doi/pdfplus/10.1108/01604950810913698>

Bračanov, Antica; Golubović, Vesna; Orešković, Marko. Mrežna aplikacija – *Novo u čitaonicama* : bilten prinova otvorenog pristupa građi. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 56, 1-2(2013), 235-246.

British Library. Collection Development Policy. [citirano: 2016-09-01]. Dostupno na: <http://www.bl.uk/aboutus/stratpolprog/coldevpol/>

Brophy, Piter. Biblioteka u dvadeset prvom veku : nove usluge za informaciono doba. Beograd : Clio, 2005.

Buckland, Michael. Preoblikovanje knjižničnih službi i usluga : program. Lokve : Naklada Benja; Rijeka : Gradska knjižnica, 2000.

Buckland, Michael K. The roles of collections and the scope of collection development. // Journal of documentation 45, 3(1989), 213-226.

Buckland, Michael. What will collection developers do? // Information technology and libraries 14, 3(1995), 155-159.

Christiansen, Dorothy E.; Davis, C. Roger. Guide to collection evaluation through use and user studies. // Library resources and technical services, 27, 4(1983), 432-440.

Clayton, Piter R.; Gorman, G. E. Upravljanje izvorima informacija u bibliotekama : upravljanje fondovima u teoriji i praksi. Beograd : Clio, 2003.

Cogswell, James A. The organization of collection management functions in academic research libraries. // The journal of academic librarianship, 13, 5(1987), 268-276.

Corrigan, Andy. The collection policy reborn : a practical application of web-based documentation. // Collection building 24, 2(2005), 65-69. [citirano: 2016-05-29]. Dostupno na: <http://www.emeraldinsight.com/doi/pdfplus/10.1108/01604950510592689>

CROLIST . Sustav umreženih knjižnica Crolist. [citirano: 2016-09-02]. Dostupno na: <http://opak.crolib.hr/>

Čuić, Blaženka. *Balanced scorecard* kao pomagalo za vrednovanje knjižnice : primjer knjižnice Filozofskog fakulteta u Osijeku. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 55, 1(2012), 45-64.

Darovi za zbirke : smjernice za knjižnice / [s engleskog prevela Jelica Leščić]. Upute za izradbu smjernica za izgradnju knjižnične zbirke primjenom modela Conspectus / [s engleskog prevele Jelica Leščić i Zagorka Majstorović]. Međunarodna posudba i dostava dokumenta : načela i smjernice za postupanje / [s engleskog prevela Jelica Leščić]. Model nacionalnog pravilnika za međuknjižničnu posudbu / [s engleskog prevela Vesna Golubović]. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2010.

Day, M; Revill, D. Towards the active collection : the use of circulation analyses in collection evaluation. // Journal of librarianship and information science, 27, 3(1995), 149-157.

Demas, Samuel; Miller, Mary E. Rethinking collection management plans : shaping collective collections for the 21st century. // Collection management 37, 3-4(2012), 168-187. [citirano: 2016-05-30]. Dostupno na:

<http://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/01462679.2012.685415?needAccess=true>

Diedrichs, C. P.; Schmidt, K. A. Acquisitions, the organization, and the future. // Understanding the business of library acquisitions / Karen A. Schmidt, editor., 2nd ed. Chicago ; London : American Library Association, 1999.

Dinkins, Debbi. Circulation as assessment : collection development policies evaluated in terms of circulation at a small academic library. // College & research libraries 64, 1(2003), 46-53. [citirano: 2016-05-28]. Dostupno na:

<http://crl.acrl.org/index.php/crl/article/viewFile/15574/17020>

Downey, Kay. Why did we buy that? New customers and changing directions in collection development. // Collection management 38, 2(2013), 90-103. [citirano: 2016-05-30]. Dostupno na:

<http://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/01462679.2013.763741?needAccess=true>

Dragija, Martina; Tatjana Aparac-Jelušić. Pristup i metodologija istraživanja o kvaliteti zbirki u knjižnicama visokih učilišta. // Glasnik Društva bibliotekara Split 7(2000), 162-188.

Eason, K. et al. A Comparative analysis of the role of multimedia electronic journals in scholarly disciplines, 1997. [citirano: 2016-09-16]. Dostupno na:

<http://www.ukoln.ac.uk/services/elib/papers/supporting/pdf/eason.pdf>

Etički kodeks. Hrvatsko knjižničarsko društvo (HKD). [citirano: 2016-05-30]. Dostupno na:

http://www.hkdrustvo.hr/hr/eticki_kodeks/

Evans, G. E. Developing library and information center collections. / G. Edward Evans with the assistance of Margaret R. Zarnosky. 4th ed. Englewood, Col. : Libraries Unlimited, 2000.

Faletar Tanacković, Sanjica; Junušić, Martina; Faletar, Ivana. Vrednovanje knjižničnog fonda uz pomoć citatne analize na primjeru zbirke iz informacijskih znanosti u knjižnici Filozofskog fakulteta u Osijeku. // Libellarium 5, 1(2012), 71-88.

Feng, Y. T. The Necessity for a collection development policy statement. // Library resources and technical services 23, 1(1979), 39-44.

Give'em what they want : a one-year study of unmediated patron-driven acquisition of e-books. ed. By Karen S. Fischer. // College & research libraries 73, 5(2012): 469-492.

Golubović, Vesna. Razvoj i uloga međuknjižnične posudbe : magistarski rad. Sveučilište u Zagrebu: Filozofski fakultet, 2009.

Gorman, Michael. Postojana knjižnica : tehnologija, tradicija i potraga za ravnotežom. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2006.

Grafička zbirka. [citirano: 2016-06-22]. Dostupno na: <http://www.nsk.hr/graficka-zbirka/>

Greiner, Tony; Cooper, Bob. Analyzing library collection use with Excel. [citirano: 2016-09-13]. Dostupno na portalu EBSCOHost u akademskoj zbirci e-knjiga.

Hahn, Jim; Zitron, Lizz. How first – year students navigate the stacks : implications for improving wayfinding. // Reference & user services quarterly 51, 1(2011), 28-35. [citirano: 2016-05-30]. Dostupno na: <https://journals.ala.org/index.php/rusq/article/viewFile/3558/3849>

Haigh, Adam E. You can lead students to the library, but can you make them do research? The effect of syllabus design and content on undergraduates' perceptions and use of the academic library. // Journal of business & finance librarianship 18 (2013), 33-48.

Halmi, Aleksandar. Kvalitativna metodologija u društvenim znanostima. Samobor: A. G. Matoš, 1996.

Handbook on the international exchange of publications /edited by Frans Vanwijngaerden. 4th ed. Paris : Unesco, 1978.

Hergešić, Branka. O nabavi i nabavnoj politici. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske, 5, 1-4(1958/59), 9-23.

Hergešić, Branka. Obavezni primjerak – povlastica ili dužnost. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 12, 3-4(1966), 97-107.

Hergešić, Branka. Snabdijevanje biblioteka knjigama i časopisima. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 1, 48(1950), 254-260.

Hernon, Peter; Altman Ellen. Assessing service quality : satisfying the expectations of library customers. Chicago : American Library Association, 2010.

Horava, Tony. Challenges and possibilities for collection management in a digital age. // Library resources & technical services 54, 3(2010), 142-152. [citirano: 2016-05-30]. Dostupno na: <https://journals.ala.org/index.php/lrts/article/view/5556/6836>

Horvat Aleksandra; Laszlo, Marija. Obrazovanje knjižničara za osnivanje, obnovu i vođenje knjižničnih zbirki. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske, 37, 3-4(1994 i.e.1996), str. 37- 48.

Howard –Tilton Memorial Library [citirano: 2016-05-29]. Dostupno na: <http://library.tulane.edu/>

Hrvatski arhiv weba. [citirano: 2016-05-31]. Dostupno na: <http://haw.nsk.hr/publikacija/160/smjernice-za-uporabu-formata-unimarc-za-opis-elektronicke-grade>

International Federation of Library Associations (IFLA). [citirano: 2016-05-30]. Dostupno na: <http://www.ifla.org/files/assets/acquisition-collection-development/publications/gcdp-en.pdf>

ISO 11620. Information and documentation: library performance indicators. Geneva: ISO, 1998.

ISO 2789. Information and documentation: international library statistics. Geneva: ISO, 1974.

Izvešća o radu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu. [citirano: 2016-05-09]. Dostupno na: <http://www.nsk.hr/izvjesca-o-radu/>

Johnson, Peggy. Fundamentals of collection development & management. Chicago : American Library Association, 2004.

Johnson, Qiana. Moving from analysis to assessment : strategic assessment of library collections. // Journal of library administration 56, 4(2016), 488-498.

Jokić, Maja. Konzorcijalni pristup – model nabavne politike. // Specijalne knjižnice – izvori i korištenje znanja : zbornik radova 4. Dana specijalnog knjižničarstva Hrvatske, Opatija, 25. i 26. travnja 2002. /(ur.) Maja Jokić. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2003., str. 25-31.

Jokić, Maja; Stančin-Rošić, Dubravka. Študija „Uporabniki in uporaba“ v Narodni in univerzitetni knjižnici v Zagrebu. // Knjižnica, 40, 3(1996), 55-64.

Katalenac, Dragutin. Zvona za sveučilišne knjižnice : sveučilišta bez knjižnice vs. sveučilišta kao knjižnice. // Glasnik Društva bibliotekara Split 7(2000[i.e. 2001]), str. 122-135.

Kodrič-Dačić, Eva. Uvod v izgradnjo knjižničnih zbirk. // Knjižnica 51, 1(2007), 89-112. [citirano: 2016-05-30]. Dostupno na: <http://revija-knjiznica.zbds-zveza.si/Izvodi/K0701/kodric1.pdf>

Krajna, Tamara; Markulin, Helena. Nabava knjižnične građe u visokoškolskim knjižnicama. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske, 54, 3(2011), 21-42.

Kuhn, Thomas Samuel. Struktura znanstvenih revolucija. Zagreb : Naklada Jesenjski i Turk : Hrvatsko sociološko društvo, 2013.

Kushkowski, Jeffrey D. A method for determining faculty preferences for monographs. // Collection building 19, 1(2000), 17-23. [citirano: 2016-05-29]. Dostupno na: <http://www.emeraldinsight.com/doi/pdfplus/10.1108/01604950010310857>

Lancaster, Frederick Wilfrid. If you want to evaluate your library... Champaign, IL : University of Illinois, Graduate School of library and Information Science, 1988.

Lasić Lazić, Jadranka; Slavić, Aida. Kako u organizaciji informacija i znanja treba razumijevati, koristiti i poučavati knjižničnu klasifikaciju. // Informatologia 37, 4(2004), 269-275.

Lešćić, Jelica. Handbook on the international exchange of publications, Munchen, K. G. Saur, 2006. : [prikaz]. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 54,3(2011), 172-182.

Lešćić, Jelica. Smjernice za reviziju fonda, izdvajanje građe u Zatvoreno spremište i otpis građe : nacrt. Interni dokument.

Library of Congress - LC. [citirano: 2016-05-23]. Dostupno na: <https://www.loc.gov/>

Majstorović, Zagorka. Analiza Knjižničnog sustava Sveučilišta u Zagrebu. [citirano: 2015-09-15]. Dostupno na: <http://www.nsk.hr/wp-content/uploads/2013/04/Analiza-stanja-SKS-u-ZG.pdf>

Majstorović, Zagorka. Analiza sveučilišnih knjižničnih sustava u Republici Hrvatskoj. [citirano: 2016-04-25]. Dostupno na: http://www.nsk.hr/wp-content/uploads/2013/04/Analiza-stanja_SKS_RH.pdf

Majstorović, Zagorka. Razvoj zbirke u sveučilišnom knjižničnom sustavu primjenom Conspectus modela : doktorska disertacija. Sveučilište u Zagrebu : Filozofski fakultet, 2009.

Martek, Alisa. Konzorcijska nabava u Hrvatskoj : stanje i perspektiva. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 54, 3(2011), 79-94.

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta - MZOS. [citirano: 2016-06-11]. Dostupno na: <http://public.mzos.hr/Default.aspx>

Mišić, Jelka. Čitaonice i neke posebne zbirke u sveučilišnim bibliotekama. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 13, 3-4(1967), 113-120.

Model sveučilišnog knjižničnog sustava Sveučilišta u Zagrebu : Nabava/ [urednica i koordinatorica projekta Marina Mihalić; Suradnici na projektu Sonja Avalon... [et al]]. Zagreb: Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, 2006.

Montano, Blanca San Jose. The new paradigm of collection management in university libraries : from crisis to revolution. // Collection building 33, 3(2014), 90-97. [citirano: 2016-05-29]. Dostupno na: <http://www.emeraldinsight.com/doi/pdfplus/10.1108/CB-02-2014-0012>

Morić, Filipović, Ivana; Dragija Ivanović, Martina. Vrednovanje utjecaja sveučilišnih knjižnica u Hrvatskoj : istraživanje utjecaja zbirke i usluga sveučilišnih knjižnica na akademski uspjeh studenata. // Vjesnik bibliotekara hrvatske 54, 4(2011), 1-22.

Morrissey, Locke J. Ethical issues in collection development. // Journal of library administration 47, 3-4(2008), 163 -171. [citirano: 2016-05-29]. Dostupno na: <http://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/01930820802186506>

Mosher, Paul H. Collection development to collection management : toward stewardship of library resources. // Collection management, 4, 4(1982), 41-48.

Mosher, Paul H.; Pankake, Marcia A. A guide to coordinated and cooperative collection development. // Library resources and technical services, 27, 4(1983), 417-431.

Pravilnik o znanstvenim i umjetničkim područjima, poljima i granama. // NN 118/2009

Nebesny, Tatjana; Švob, Mira. Izgradnja knjižne zbirke u narodnim knjižnicama. [citirano: 2016-06-12]. Dostupno na: http://dzs.ffzg.unizg.hr/text/nebesny_svob.htm

Nisonger, Thomas E. Collection evaluation in academic libraries : a literature guide and annotated bibliography. Englewood : Libraries Unlimited, Inc., 1992.

Ochola, John N. Use of circulation statistic and interlibrary loan data in collection management. // Collection management 27, 1(2002), 1-13.

ODLIS. Online dictionary for library and information science by Joan M. Reitz. [citirano: 2016-04-25]. Dostupno na : http://www.abc-clio.com/ODLIS/odlis_a.aspx

Orr, R. H. Measuring the goodness of library services : a general framework for considering quantitative measures. // Journal of documentation 29, 3(1973), 315-331.

Pečko - Mlekuš, Helena. Evaluacija zbirke bibliotečne građe s područja kemije s osvrtom na jezik publikacije : magistarski rad. Sveučilište u Zagrebu : Fakultet organizacije i informatike Varaždin, 1993.

Peleš, Gajo. Nabavna politika kao pokazatelj odnosa između sveučilišnih (fakultetskih) biblioteka i Nacionalne i sveučilišne biblioteke. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 33, 1-4(1990), 53-56.

Petr, Kornelija. Kvalitativni pokazatelji uspješnosti akademskih knjižnica : doktorska disertacija. Sveučilište u Zagrebu : Filozofski fakultet, 1999.

Petr Balog, Kornelija. Prema kulturi vrednovanja u visokoškolskim knjižnicama. Osijek : Filozofski fakultet u Osijeku, 2010.

Petr Balog, Kornelija; Bugarski, Marija. Vrednovanje zbirke visokoškolske knjižnice pomoću metode usporedbe (check-list method) s popisima ispitne literature. // Libellarium 7, 2(2014), 253-256.

Petrak, Jelka; Aparac-Jelušić, Tatjana. Knjižnice na hrvatskim sveučilištima : tradicija i promjene. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 48, 1(2005), 13-30.

Plaščak, Bernardica; Petr Balog, Kornelija. Per aspera ad astra : trnovit put jedne fakultetske knjižnice prema kvaliteti. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 54, 1/2(2011), 67-92.

Poll, Roswitha; Peter te Boekhorst. Measuring quality : performance measurement in libraries. 2nd revised ed. München : Saur, 2007.

Pravilnik o matičnoj djelatnosti knjižnica u Republici Hrvatskoj. [citirano: 2016-05-09]. Dostupno na: <http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/232299.html>

Pravilnik o reviziji i otpisu knjižnične građe /NN 21/02. [citirano: 2016-06-08]. Dostupno na: <http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/308262.html>

Pravilnik o uvjetima i načinu korištenja građe i usluga Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu. 2013. [citirano: 2016-05-13]. Dostupno na: <http://www.nsk.hr/wp-content/uploads/2012/01/Pravilnik-o-uvjetima-i-na%C4%8Dinu-kori%C5%A1tenja-gra%C4%91e-i-usluga-Nacionalne-i-sveu%C4%8Dili%C5%A1ne-knji%C5%BEnice-u-Zagrebu-2013.pdf>

Priročnik za izločanje in otpis knjižničnega gradiva/ Nada Češnovar... [et al.]. Ljubljana : Narodna in univerzitetna knjižnica, 2001.

Rambler, Linda K. Syllabus study : key to a responsive academic library. // The journal of academic librarianship 8, 3(1982), 155-159.

Rampih, Slavica. Nabavna politika v splošnih knjižnicah. Ljubljana : Zveza bibliotekarskih društev Slovenije, 2010.

Ranić, Anka. Izgradnja zbirke arhivske knjižnice. // Arhivski vjesnik, 48 (2005), 131-143.

Ridley, Dennis R.; Weber, Joseph E. Toward assessing in-house use of print resources in the undergraduate academic library : an inter-institutional study. // Library collections, acquisitions & technical services, 24, 1(2000), 89-103. [citirano: 2016-05-28]. Dostupno na: <http://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/14649055.2000.10765642?needAccess=true>

Rowley, Gordon; Black, William K. Consequences of change : the evolution of collection development. // Collection building 15, 2(1996), 22-30. [citirano: 2016-05-29]. Dostupno na: <http://www.emeraldinsight.com/doi/full/10.1108/01604959610113879>

Sack, John R. Open system for open minds : building the library without walls. // College & research libraries 47,6(1986), str. 535-544.

Sapač, Irena. Vrednovanje informacijskih izvora u sveučilišnom knjižničnom sustavu : doktorska disertacija. Sveučilište u Zagrebu : Filozofski fakultet, 1998.

Sečić, Dora; Dunda, Biserka. Bibliotečno-informacijski sustav Sveučilišta u Zagrebu – utopija ili uskoro realnost? // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 29, 1-4(1986), 29-41.

Sečić, Dora. Ivan Kostrenčić : prvi hrvatski sveučilišni bibliotekar. Lokve : Naklada Benja, 2000.

Sečić, Dora. Nabava knjiga i izgradnja fondova javnih knjižnica u Zagrebu u 19. stoljeću. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 54, 3(2011), 1-20.

Sečić, Dora; Turčin, Vesna. Nacionalna i sveučilišna biblioteka u Zagrebu – realizacija knjižnice s dvojnom funkcijom. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 34, 1-4(1991), 21-44.

Sečić, Dora. Neki suvremeni pogledi na nabavnu politiku u znanstvenim bibliotekama u SAD i Evropi. // Informatologia Yugoslavica, 20, 3-4(1988), str. 200-201.

Sinikara, K. Edukacija korisnika u finskim sveučilišnim knjižnicama. // Edukacija korisnika i knjižničnoga osoblja : zbornik radova / 5. dani specijalnoga knjižničarstva Hrvatske, Opatija, 10. i 11. travnja 2003. ; uredila Maja Jokić ; [prijevod [sažetaka] na engleski jezik Jasminka Fajdetic –Kinnard]. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2004.

Spiller, David. Book selection. 4th ed. London : Clive Bingley, [1988?].

Standard i smjernice razvoja i uvođenja najbolje prakse u visokoškolskim knjižnicama u Republici Hrvatskoj. [citirano: 2015-09-15]. Dostupno na: https://www.fer.unizg.hr/download/repository/Standardi_i_smjernice-listopad_2008_2_3_2-1.pdf

Standardi za visokoškolske knjižnice. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 33, 1-4(1990), 201-210.

Statut Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu. [citirano: 2016-05-28]. Dostupno na: http://www.nsk.hr/wp-content/uploads/2012/01/Statut-NSK-24_12_2010.pdf

Stipanov, Josip. Knjižnični sustav Sveučilišta u Zagrebu. Interni dokument.

Stoller, Michael. Building library collections : it's still about the user. // Collection building 24, 1(2005), 4-8. [citirano: 2016-05-29]. Dostupno na: <http://www.emeraldinsight.com/doi/pdfplus/10.1108/01604950510576065>

Strategija sustava osiguravanja kvalitete Sveučilišta u Zagrebu. [citirano: 2016-06-21]. Dostupno na: http://www.unizg.hr/fileadmin/rektorat/O_Sveucilistu/Dokumenti_javnost/Dokumenti/Strateski_dokumenti/Strategija_-_kvaliteta_17.1.14..pdf

Strategija Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu. [citirano: 2016-05-09]. Dostupno na: <http://www.nsk.hr/wp-content/uploads/2012/01/Strategija-NSK-2016.-2020..pdf>

Studija korisnika i korištenja Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu. [citirano: 2016-06-13]. Dostupno na: https://www.researchgate.net/publication/257920431_NSK_ANKETA_'94_STUDIJA_KORISNIKA_I_KORISTENJA_NACIONALNE_I_SVEUCILISNE_KNJIZNICE_U_ZAGREBU_i_Radna_grupa_za_istrazivanje_potreba_korisnika

Studija korisnika i korištenja Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu. [citirano: 2016-06-13]. Dostupno na: https://www.researchgate.net/publication/257920434_NSK_ANKETA_'99_STUDIJA_KORISNIKA_I_KORISTENJA_NACIONALNE_I_SVEUCILISNE_KNJIZNICE_U_ZAGREBU

Sustav umreženih knjižnica Crolist. [citirano: 2016-09-02]. Dostupno na: <http://opak.crolib.hr/>

Tadić, K. Rad u knjižnici. Opatija : Naklada Benja, 1994.

TEMPUS SCM: A Model of University of Zagreb Library system. [citirano: 2016-09-02]. Dostupno na: <http://www.nsk.hr/tempus-scm-a-model-of-university-of-zagreb-library-system/>

The Library of Congress. Collections Policy Statements and Overviews. [citirano: 2016-09-01]. Dostupno na: <https://www.loc.gov/acq/devpol/>

Tri rieči... : u povodu 200. obljetnice rođenja Josipa Jurja Strossmayera. Zagreb : Nacionalna i sveučilišna knjižnica, 2015.

Trueswell, Richard W. A quantitative measure of user circulation requirements and its possible effects on stack thinning and multiple copy determination. // Journal of librarianship and information science, 27, 3(1995), 149-157.

Trueswell, Richard L. Some behavioral patterns of library users : the 80/20 rule. // Wilson library bulletin 43, 5(January1969), 458-461.

Turčin, Vesna; Turina, Olga. Čitaonica udžbenika u novoj zgradi Nacionalne i sveučilišne biblioteke s otvorenim pristupom građi – da ili ne? // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 30, 1-4(1987), 109-113.

Tyler, David; Falci, Christina D.; Melvin, Joyce C. et al. Patron – driven acquisitions and circulation at an academic library : interaction effects and circulation performance of print books acquired via librarians' orders, approval plans, and patrons' interlibrary loan requests. // Collection management 38, 1(2013), 3-32.

Understanding the business of library acquisitions / Karen A. Schmidt, editor., 2nd ed. Chicago ; London : American Library Association, 1999.

Upute za izradbu smjernica za izgradnju knjižnične zbirke primjenom modela Conspectus. // Darovi za zbirke : smjernice za knjižnice / [s engleskog prevela Jelica Leščić]. Upute za izradbu smjernica za izgradnju knjižnične zbirke primjenom modela Conspectus / [s engleskog prevele Jelica Leščić i Zagorka Majstorović]. Međunarodna posudba i dostava dokumenta : načela i smjernice za postupanje / [s engleskog prevela Jelica Leščić]. Model nacionalnog pravilnika za međuknjižničnu posudbu / [s engleskog prevela Vesna Golubović]. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2010.

Uputstvo o zamjeni knjiga i drugog bibliotečnog materijala biblioteka. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 7, 3-4(1961), str. 256-257.

Verona, Eva. O naručivanju stranih časopisa u NR Hrvatskoj. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 2, 1-4(1951), 149-152.

Verona, Eva. Prilog povijesti obveznog primjerka u Hrvatskoj. // Vjesnik bibliotekarstva Hrvatske 25, 1-4(1981), 217-236.

Vogel, Kristin D. Integrating electronic resources into collection development policies. // Collection management 21, 2(1996), 65-76.

Vrana, Radovan. Znanstveno komuniciranje pod utjecajem elektroničkih izvora informacija i moguća promjena knjižničnog obrasca. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 48, 2(2005), 14-25.

Vraneš, A. Visokoškolske biblioteke. Beograd : Konzorcijum TEMPUS UMI JER 16059-2001 : Univerzitetska biblioteka „Svetozar Marković“, 2004.

Vujević, Miroslav. Uvođenje u znanstveni rad u području društvenih znanosti. Zagreb : Školska knjiga, 2006.

Wittenbach, Stefanie. Restructuring collection development for empowerment and accountability. // Collection building, 24, 3(2005), 83-86. [citirano: 2016-05-29]. Dostupno na: <http://www.emeraldinsight.com/doi/pdfplus/10.1108/01604950510608249>

Zakon o knjižnicama. // NN 105/97; NN 5/98; NN 104/00; NN 69/09

Zakon o visokim učilištima. // NN 59/96

Zakon o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju // NN 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 46/07, 45/09

Zakon o osiguravanju kvalitete u znanosti u visokom obrazovanju // NN 45/09

Zbirka disertacija i magistarskih radova. [citirano: 2016-06-12]. Dostupno na: <http://www.nsk.hr/disertacije-i-magistarski-radovi/>

Zbirka knjižnične građe o Domovinskom ratu. [citirano: 2016-06-12]. Dostupno na: <http://www.nsk.hr/zbirka-knjiznicne-grade-o-domovinskom-ratu/>

Zbirka muzikalija i audiomaterijala.[citirano: 2016-06-22]. Dostupno na: <http://www.nsk.hr/zbirka-muzikalija-i-audiomaterijala/>

Zbirka rukopisa i starih knjiga. [citirano: 2016-09-02 g.]. Dostupno na: <http://www.nsk.hr/zbirka-rukopisa-i-starih-knjiga/>

Zbirka službenih publikacija. [citirano: 2016-06-12]. Dostupno na: <http://www.nsk.hr/sluzbene-publikacije/>

Zbirka stručno-znanstvenih hrvatskih i inozemnih časopisa. [citirano: 2016-06-12]. Dostupno na: <http://www.nsk.hr/tekuci-hrvatski-i-strani-casopisi/>

Zbirka za knjižničarstvo. [citirano: 2016-06-12]. Dostupno na: <http://www.nsk.hr/zbirka-knjiznicarstva/>

Zbirka zemljovida i atlasa. [citirano: 2016-06-22]. Dostupno na: <http://www.nsk.hr/zbirka-zemljovida-i-atlasa/>

POPIS TABLICA I SLIKA

Popis tablica:

Tablica 1. Načela izgradnje nacionalne i sveučilišne zbirke

Tablica 2. Monografske publikacije prema znanstveno/predmetnim područjima

Tablica 3. Naslovi i primjerci prema dekadama

Tablica 4. Primjerci prema dekadama i osnovnim UDK skupinama

Tablica 5. Monografske publikacije prema mjestu izdanja

Tablica 6. Naslovi i primjerci prema mjestu izdanja po UDK skupinama

Tablica 7. Naslovi i primjerci prema jeziku

Tablica 8. Naslovi - jezici po osnovnim UDK skupinama

Tablica 9. Naslovi i primjerci prema načinu nabave

Tablica 10. Nabava primjeraka prema znanstveno/predmetnom području

Tablica 11. Korištenje naslova i primjeraka prema ukupnom broju

Tablica 12. Ukupan broj naslova i primjeraka korištenih u 2013. i 2014. prema osnovnim UDK skupinama

Tablica 13. Korištenost primjeraka osnovnih UDK skupina prema ukupnom broju primjeraka i prema vlasništvu primjeraka osnovnih skupina

Tablica 14. Ukupno korištenje primjeraka prema dekadama

Tablica 15. Ukupna korištenost naslova i primjeraka prema dekadama – 2013. godina

Tablica 16. Ukupna korištenost naslova i primjeraka prema dekadama – 2014. godina

Tablica 17. Korištenje primjeraka osnovnih UDK skupina prema dekadama

Tablica 18. Ukupna korištenost naslova i primjeraka prema mjestu izdanja

Tablica 19. Korištenje primjeraka osnovnih UDK skupina prema izdanjima

Tablica 20. Korištenje primjeraka osnovnih UDK skupina prema jezicima

Tablica 21. Ukupna korištenost naslova i primjeraka prema jeziku

Tablica 22. Faktor korištenja - korištenost Sveučilišne zbirke po osnovnim UDK skupinama

Tablica 23. Faktor korištenja – korištenost Sveučilišne zbirke (srednja vrijednost i standardna devijacija)

Tablica 24. Posudba naslova i primjeraka prema ukupnom broju

Tablica 25. Ukupan broj posudbe naslova i primjeraka u 2013. i 2014. godini prema znanstvenim područjima

Tablica 26. Posudba primjeraka osnovnih UDK skupina prema ukupnom broju primjeraka i prema vlasništvu primjeraka osnovnih skupina

Tablica 27. Ukupna posudba primjeraka prema dekadama

Tablica 28. Posudba naslova i primjeraka prema dekadama – 2013. godina

Tablica 29. Posudba naslova i primjeraka prema dekadama – 2014. godina

Tablica 30. Posudba primjeraka osnovnih UDK skupina prema dekadama

Tablica 31. Posudba naslova i primjeraka prema mjestu izdanja

Tablica 32. Posudba primjeraka osnovnih UDK skupina prema izdanjima

Tablica 33. Ukupna posudba naslova i primjeraka prema jeziku

Tablica 34. Posudba primjeraka osnovnih UDK skupina prema jezicima

Tablica 35. Faktor korištenja – posudba Sveučilišne zbirke prema osnovnim UDK skupinama

Tablica 36. Faktor korištenja – posudba Sveučilišne zbirke (srednja vrijednost i standardna devijacija)

Tablica 37. Međuknjižnična posudba iz Sveučilišne zbirke

Tablica 38. Korištenost članaka u bazi Academic Search Complete u Knjižnici

Tablica 39. Učestalost korištenja Knjižnice i njenih resursa

Tablica 40. Područje interesa

Tablica 41. Zanimanje korisnika

Tablica 42. Razlog dolaska u Knjižnicu

Tablica 43. Svrha dolaska u Knjižnicu

Tablica 44. Korištenje građe

Tablica 45. Posjedovanje knjiga

Tablica 46. Posjedovanje časopisa

Tablica 47. Dostupnost knjiga

Tablica 48. Dostupnost časopisa

Tablica 49. Zadovoljstvo ispitanika građom

Tablica 50. Starost korištenja građe

Tablica 51. Pristup elektroničkim izvorima informacija

Tablica 52. Korištenje elektroničkih izvora informacija

Tablica 53. Zadovoljstvo korisnika elektroničkim izvorima informacija

Tablica 54. Zadovoljstvo korisnika knjižničnim uslugama

Tablica 55. Prijedlozi i sugestije korisnika

Tablica 56. Korelacija varijable 7 (razlog dolaska u Knjižnicu) i 9 (korištenja građe)

Tablica 57. Srednja vrijednost (prosječan rezultat) za skalu 14 prema područjima interesa

Tablica 58. Srednja vrijednost (prosječan rezultat) za skalu 19 prema područjima interesa

Popis slika:

Slika 1. Howard – Tilton Memorial Library: Program izgradnje zbirke – History

Slika 2. Ukupna korištenost naslova i primjeraka

Slika 3. Ukupna posudba naslova i primjeraka

Slika 4. Baze podataka prema znanstvenim područjima u 2013. i 2014. godini

Slika 5. Raspodjela časopisa po znanstvenim poljima i granama na Platformi EBSCOHost

Slika 6. Korištenost svih baza podataka na EBSCOHost platformi

Slika 7. Korištenost elektroničkih izvora informacija na OVID-ovoj platformi

Slika 8. Korištenost elektroničkih izvora informacija ScienceDirect

Slika 9. Korištenost elektroničkih izvora informacija – AMS

Slika 10. Demografsko obilježje korisnika: godine

Slika 11. Demografsko obilježje korisnika: studij

PRILOZI

Prilog 1. Znanstvena područja prema UDK

Prilog 2. Znanstvena područja prema UDK – Korištenje

Prilog 3. Znanstvena područja prema UDK – Posudba

Prilog 4. Anketni upitnik

Prilog 5. Prijedlog Smjernica za izgradnju Sveučilišne zbirke

Prilog 6. Popis prinova prema UDK za 2013. i 2014. godinu

PRILOG 1.

Znanstvena područja prema UDK

Znanstveno područje 0

Obuhvaća znanost i znanje.²⁴⁰

Naslovi i primjerci prema dekadama

Tablica: Znanstveno područje 0 – naslovi i primjerci prema dekadama

Godine	Naslovi- ukupno	Naslovi	%	Primjerci - ukupno	Primjerci	%
-1979.	2.892	249	8,61	3.665	260	7,09
1980.-1989.	2.892	269	9,3	3.665	302	8,24
1990.-1999.	2.892	713	24,66	3.665	1.007	27,48
2000.-2009.	2.892	1.258	43,5	3.665	1.631	44,5
2010.-	2.892	403	13,93	3.665	465	12,69
Ukupno		2.892	100		3.665	100

Primjerci i naslovi prema mjestu izdavanja

Tablica: Znanstveno područje 0 – naslovi i primjerci prema mjestu izdanja

UDK	Naslovi	Hrvatska izdanja	%	Primjerci	Hrvatska izdanja	%
	2.892	831	28,73	3.665	1.436	39,18
0		2.061	71,27		2.229	60,82
		Strana izdanja	100		Strana izdanja	100

Naslovi i primjerci prema jeziku

Tablica : Znanstveno područje 0 - naslovi i primjerci prema jeziku

Jezici	Naslovi ukupno	Broj	%	Primjerci ukupno	Broj	%
engleski	2.892	1.684	58,23	3.665	1.834	50,04
francuski	2.892	49	1,69	3.665	50	1,36
njemački	2.892	123	4,25	3.665	127	3,47
hrvatski	2.892	853	29,50	3.665	1.462	39,9
talijanski	2.892	20	0,69	3.665	20	0,55
slovenski	2.892	33	1,14	3.665	33	0,90
srpski	2.892	29	1	3.665	32	0,87
ostalo	2.892	101	3,5	3.665	107	2,91

²⁴⁰ Znanstveno područje 0 obuhvaća znanost i znanje; organizacija intelektualnog rada; računalna znanost i tehnologija; računarstvo; informacijske znanosti; kibernetika; knjižničarstvo; organizacije; društva; udruge; kongresi; izložbe; muzeji; novinarstvo; novinstvo; rukopisi; rijetke knjige; bibliofilija.

Skupina 1

Ovo područje obuhvaća filozofiju, etiku i psihologiju.

Primjerci i naslovi prema dekadama

Tablica: Znanstveno područje 1 – naslovi i primjerci po dekadama

Godine	Naslovi- ukupno	Naslovi	%	Primjerci - ukupno	Primjerci	%
-1979.	5.156	533	10,33	7.169	581	8,1
1980.-1989.	5.156	597	11,58	7.169	738	10,3
1990.-1999.	5.156	1.586	30,76	7.169	2.450	34,17
2000.-2009.	5.156	1.774	34,41	7.169	2.661	37,12
2010.-	5.156	666	12,92	7.169	739	10,31
Ukupno		5.156	100		7.169	100

Naslovi i primjerci prema mjestu izdavanja

Tablica: Znanstveno područje 1 – naslovi i primjerci po mjestu izdanja

UDK	Naslovi	Hrvatska izdanja	%	Primjerci	Hrvatska izdanja	%
	5.156	1.414	27,42	7.169	3.064	42,74
1		3.742	72,58		4.105	57,26
		Strana izdanja	100		Strana izdanja	100

Naslovi i primjerci prema jeziku

Tablica : Znanstveno područje 1 - naslovi i primjerci prema jeziku

Jezici	Naslovi ukupno	Broj	%	Primjerci ukupno	Broj	%
engleski	5.156	2.580	50,04	7.169	2.803	39,10
francuski	5.156	101	1,96	7.169	102	1,42
njemački	5.156	304	5,90	7.169	312	4,35
hrvatski	5.156	1.584	30,72	7.169	3.343	46,64
talijanski	5.156	288	5,59	7.169	295	4,11
slovenski	5.156	61	1,18	7.169	61	0,85
srpski	5.156	120	2,32	7.169	127	1,77
ostalo	5.156	118	2,29	7.169	126	1,76

Skupina 2

Znanstveno područje obuhvaća religiju.²⁴¹

Naslovi i primjerci prema dekadama

Tablica: Znanstveno područje 2 – naslovi i primjerci po dekadama

Godine	Naslovi- ukupno	Naslovi	%	Primjerci - ukupno	Primjerci	%
-1979.	2.784	259	9,3	3.663	273	7,45
1980.-1989.	2.784	311	11,17	3.663	367	10,02
1990.-1999.	2.784	1.145	41,13	3.663	1.699	46,38
2000.-2009.	2.784	835	29,99	3.663	1.056	28,83
2010.-	2.784	234	8,41	3.663	268	7,32
Ukupno		2.784	100		3.663	100

Primjerci i naslovi prema mjestu izdavanja

Tablica: Znanstveno područje 2 – naslovi i primjerci po mjestu izdanja

UDK	Naslovi	Hrvatska izdanja	%	Primjerci	Hrvatska izdanja	%
	2.784	1.118	40,16	3.663	1.856	50,67
2		1.666	59,84		1.807	49,33
		Strana izdanja	100		Strana izdanja	100

Naslovi i primjerci prema jeziku

Tablica : Znanstveno područje 2- naslovi i primjerci prema jeziku

Jezici	Naslovi ukupno	Broj	%	Primjerci ukupno	Broj	%
engleski	2.784	940	33,76	3.663	1.030	28,12
francuski	2.784	61	2,19	3.663	62	1,69
njemački	2.784	169	6,07	3.663	173	4,72
hrvatski	2.784	1.220	43,82	3.663	1.975	53,92
talijanski	2.784	144	5,17	3.663	152	4,15
slovenski	2.784	62	2,23	3.663	62	1,69
srpski	2.784	52	1,87	3.663	55	1,50
ostalo	2.784	136	4,89	3.663	154	5,53

²⁴¹ Znanstveno područje 2 obuhvaća religiju, teologiju; prirodne religije; biblija; kršćanstvo; druge religije; mitologija.

Skupina 3

Ovo područje obuhvaća društvene znanosti. 242

Naslovi i primjerci prema dekadama

Tablica: Znanstveno područje 3 – naslovi i primjerci po godinama

Godine	Naslovi- ukupno	Naslovi	%	Primjerci - ukupno	Primjerci	%
-1979.	16.732	1.011	6,04	23.582	1.081	4,58
1980.-1989.	16.732	1.652	9,87	23.582	1.955	8,3
1990.-1999.	16.732	5.344	31,94	23.582	8.324	35,3
2000.-2009.	16.732	6.194	37,02	23.582	9.139	38,75
2010.-	16.732	2.531	15,13	23.582	3.083	13,07
Ukupno		16.732	100		23.582	100

Primjerci i naslovi prema mjestu izdavanja

Tablica: Znanstveno područje 3 – naslovi i primjerci po mjestu izdanja

UDK	Naslovi	Hrvatska izdanja	%	Primjerci	Hrvatska izdanja	%
	16.732	5.408	32,32	23.583	11.039	46,81
3		11.324	67,68		12.543	53,19
		Strana izdanja	100		Strana izdanja	100

Naslovi i primjerci prema jeziku

Tablica : Znanstveno područje 3 – naslovi i primjerci prema jeziku

Jezici	Naslovi ukupno	Broj	%	Primjerci ukupno	Broj	%
engleski	16.732	8.680	51,88	23.582	9.584	40,64
francuski	16.732	179	1,07	23.582	186	0,79
njemački	16.732	687	4,11	23.582	731	3,10
hrvatski	16.732	5.660	33,83	23.582	11.462	48,60
talijanski	16.732	171	1,02	23.582	186	0,79
slovenski	16.732	427	2,55	23.582	430	1,82

242 Znanstveno područje 3 obuhvaća društvene znanosti: teorija i metodologija društvenih znanosti; rodne studije; sociografija; statistika; demografija; sociologija; politika; ekonomija; pravo; javna uprava; policija; vojništvo; socijalni rad; osiguranje; odgoj i obrazovanje; etnologija i kulturna etnografija.

srpski	16.732	430	2,57	23.582	478	2,03
ostalo	16.732	498	2,98	23.582	525	3,14

Skupina 5

Ovo područje obuhvaća matematiku i prirodne znanosti.²⁴³

Naslovi i primjerci prema dekadama

Tablica: Znanstveno područje 5 – naslovi i primjerci po dekadama

Godine	Naslovi- ukupno	Naslovi	%	Primjerci - ukupno	Primjerci	%
-1979.	5.747	576	10,02	8.409	587	6,98
1980.-1989.	5.747	781	13,59	8.409	1.000	11,9
1990.-1999.	5.747	1.741	30,29	8.409	3.166	37,65
2000.-2009.	5.747	2.205	38,37	8.409	3.136	37,29
2010.-	5.747	444	7,73	8.409	520	6,18
Ukupno		5.747	100		8.409	100

Naslovi i primjerci prema mjestu izdavanja

Tablica: Znanstveno područje 3 – naslovi i primjerci po mjestu izdanja

UDK	Naslovi	Hrvatska izdanja	%	Primjerci	Hrvatska izdanja	%
	5.747	1.135	19,75	8.409	3.105	36,92
5		4.612	80,25		5.304	63,08
		Strana izdanja	100		Strana izdanja	100

Naslovi i primjerci prema jeziku

Tablica : Znanstveno područje 5 – naslovi i primjerci prema jeziku

Jezici	Naslovi ukupno	Broj	%	Primjerci ukupno	Broj	%
engleski	5.747	3.929	68,37	8.409	4.373	52,00
francuski	5.747	97	1,69	8.409	97	1,15
njemački	5.747	311	5,41	8.409	319	3,79
hrvatski	5.747	1.171	20,38	8.409	3.354	39,89
talijanski	5.747	7	0,12	8.409	7	0,08
slovenski	5.747	135	2,35	8.409	135	1,61
srpski	5.747	25	0,44	8.409	26	0,31
ostalo	5.747	72	1,25	8.409	98	1,71

²⁴³ Znanstveno područje 5 obuhvaća matematiku i prirodne znanosti: ekologija; zaštita okoliša; astronomija; astrofizika; istraživanje svemira; geodezija; fizika; kemija; kristalografija; mineralogija; geologija; meteorologija; biologija; botanika; zoologija.

Skupina 6

Obuhvaća primijenjene znanosti.²⁴⁴

Naslovi i primjerci prema dekadama

Tablica: Znanstveno područje 6– naslovi i primjerci po dekadama

Godine	Naslovi- ukupno	Naslovi	%	Primjerci - ukupno	Primjerci	%
-1979.	10.866	471	4,33	18.166	501	2,76
1980.-1989.	10.866	1.296	11,93	18.166	1.665	9,17
1990.-1999.	10.866	3.780	34,79	18.166	7.457	41,05
2000.-2009.	10.866	3.754	34,55	18.166	6.455	35,53
2010.-	10.866	1.565	14,4	18.166	2.088	11,49
Ukupno		10.866	100		18.166	100

Naslovi i primjerci prema mjestu izdavanja

Tablica: Znanstveno područje 6– naslovi i primjerci po mjestu izdanja

UDK	Naslovi	Hrvatska izdanja	%	Primjerci	Hrvatska izdanja	%
	10.866	4.332	39,87	18.165	10.749	59,17
6		6.534	60,13		7.416	40,83
		Strana izdanja	100		Strana izdanja	100

Naslovi i primjerci prema jeziku

Tablica : Znanstveno područje 6 – naslovi i primjerci prema jeziku

Jezici	Naslovi ukupno	Broj	%	Primjerci ukupno	Broj	%
engleski	10.866	5.195	47,81	18.165	5.774	31,79
francuski	10.866	44	0,40	18.165	45	0,25
njemački	10.866	455	4,19	18.165	477	2,63
hrvatski	10.866	4.404	40,53	18.165	11.040	60,78
talijanski	10.866	24	0,22	18.165	29	0,16

²⁴⁴ Znanstveno područje 6 obuhvaća prirodne znanosti općenito: medicina; tehnika; medicinske znanosti; anatomija, fiziologija; zdravlje i higijena; javno zdravstvo, farmakologija; patologija; klinička medicina; stomatologija; kirurgija; ortopedija; oftalmologija; ginekologija; opstetricija, porodiljstvo; veterinarska znanost; tehnika; inženjerstvo; strojarstvo i elektrotehnika; vojna tehnika; građevinarstvo; hidrotehnika; sanitarna tehnika; tehnika prometnih sredstava; poljoprivreda, šumarstvo; poljodjelstvo; stočarstvo; lovstvo; ribarstvo; veterinarska medicina; hotelijerstvo i ugostiteljstvo; domaćinstvo; menadžment; organizacijsko poslovanje; odnosi s javnošću; organizacija i ekonomika telekomunikacija; grafička industrija; nakladništvo; knjižarstvo; promet; poštanske i prijevozne usluge; kemijska tehnologija; zanati i obrti; industrija; građevinski radovi, zanati i materijali.

slovenski	10.866	451	4,15	18.165	455	2,50
srpski	10.866	165	1,52	18.165	187	1,03
ostalo	10.866	128	1,18	18.165	158	1,45

Skupina 7

Ova skupina obuhvaća umjetnost, zabavu i sport.²⁴⁵

Naslovi i primjerci prema dekadama

Tablica: Znanstveno područje 7– naslovi i primjerci po dekadama

Godine	Naslovi- ukupno	Naslovi	%	Primjerci - ukupno	Primjerci	%
-1979.	6.459	755	11,69	7.703	808	10,49
1980.-1989.	6.459	876	13,57	7.703	957	12,42
1990.-1999.	6.459	2.016	31,21	7.703	2.593	33,66
2000.-2009.	6.459	2.255	34,91	7.703	2.710	35,18
2010.-	6.459	557	8,62	7.703	635	8,24
Ukupno		6.459	100		7.703	100

Naslovi i primjerci prema mjestu izdavanja

Tablica: Znanstveno područje 7– naslovi i primjerci po mjestu izdanja

UDK	Naslovi	Hrvatska izdanja	%	Primjerci	Hrvatska izdanja	%
	6.459	1.832	28,36	7.703	2.791	36,23
7		4.627	71,64		4.912	63,77
		Strana izdanja	100		Strana izdanja	100

Naslovi i primjerci prema jeziku

Tablica :Znanstveno područje 7 – naslovi i primjerci prema jeziku

Jezici	Naslovi ukupno	Broj	%	Primjerci ukupno	Broj	%
engleski	6.459	3.015	46,68	7.703	3.225	41,87
francuski	6.459	183	2,83	7.703	185	2,40
njemački	6.459	562	8,70	7.703	576	7,47
hrvatski	6.459	1.876	29,04	7.703	2.869	37,25
talijanski	6.459	215	3,33	7.703	225	2,93
slovenski	6.459	185	2,87	7.703	185	2,40
srpski	6.459	142	2,20	7.703	149	1,93
ostalo	6.459	281	4,35	7.703	289	3,75

²⁴⁵ Znanstveno područje 7 obuhvaća umjetnost, zabavu i sport: teorija umjetnosti; povijest umjetnosti; prostorno planiranje; urbanizam; arhitektura; kiparstvo i srodne umjetnosti; crtanje; primijenjena umjetnost; slikarstvo; grafička umjetnost; fotografija; glazba; rekreacija; zabava; igre; film; kazalište.

Skupina 8

Obuhvaća jezike, lingvistiku i književnost.²⁴⁶

Naslovi i primjerci prema dekadama

Tablica: Znanstveno područje 8– naslovi i primjerci prema dekadama

Godine	Naslovi- ukupno	Naslovi	%	Primjerci - ukupno	Primjerci	%
-1979.	10.769	1.729	16,06	14.811	1.919	12,95
1980.-1989.	10.769	1.661	15,42	14.811	1.930	13,03
1990.-1999.	10.769	4.335	40,25	14.811	6.653	44,92
2000.-2009.	10.769	2.384	22,14	14.811	3.449	23,29
2010.-	10.769	660	6,13	14.811	860	5,81
Ukupno		10.769	100		14.811	100

Naslovi i primjerci prema mjestu izdavanja

Tablica: Znanstveno područje 8– naslovi i primjerci po mjestu izdanja

UDK	Naslovi	Hrvatska izdanja	%	Primjerci	Hrvatska izdanja	%
	10.769	4.260	39,56	14.811	7.756	52,37
8		6.509	60,44		7.055	47,63
		Strana izdanja	100		Strana izdanja	100

Naslovi i primjerci prema jeziku

Tablica : Znanstveno područje 8 – naslovi i primjerci prema jeziku

Jezici	Naslovi ukupno	Broj	%	Primjerci ukupno	Broj	%
engleski	10.769	2.769	25,71	14.811	3.050	20,59
francuski	10.769	197	1,83	14.811	205	1,38
njemački	10.769	1.137	10,56	14.811	1.253	8,46
hrvatski	10.769	4.631	43	14.811	8.124	54,85
talijanski	10.769	360	3,34	14.811	398	2,69
slovenski	10.769	189	1,76	14.811	192	1,30
srpski	10.769	220	2,04	14.811	230	1,55
ostalo	10.769	1.266	11,76	14.811	1.359	12,62

²⁴⁶ Znanstveno područje 8 obuhvaća jezike, lingvistiku, književnost, retorika i filologija.

Skupina 9

Ova skupina pokriva humanističke znanosti.²⁴⁷

Naslovi i primjerci prema dekadama

Tablica: Znanstveno područje 9 – naslovi i primjerci prema dekadama

Godine	Naslovi- ukupno	Naslovi	%	Primjerci - ukupno	Primjerci	%
-1979.	8.005	1.420	17,74	10.118	1.572	15,53
1980.-1989.	8.005	1.235	15,43	10.118	1.383	13,67
1990.-1999.	8.005	2.588	32,33	10.118	3.527	34,86
2000.-2009.	8.005	2.184	27,28	10.118	2.944	29,1
2010.-	8.005	578	7,22	10.118	692	6,84
Ukupno		8.005	100		10.118	100

Naslovi i primjerci prema mjestu izdavanja

Tablica: Znanstveno područje 9 – naslovi i primjerci po mjestu izdanja

UDK	Naslovi	Hrvatska izdanja	%	Primjerci	Hrvatska izdanja	%
	8.005	2.331	29,12	10.118	3.959	39,13
9		5.674	70,88		6.159	60,87
		Strana izdanja	100		Strana izdanja	100

Naslovi i primjerci prema jeziku

Tablica : Znanstveno područje 9 – naslovi i primjerci prema jeziku

Jezici	Naslovi ukupno	Broj	%	Primjerci ukupno	Broj	%
engleski	8.005	3.146	39,30	10.118	3.464	34,24
francuski	8.005	255	3,19	10.118	259	2,56
njemački	8.005	873	10,91	10.118	897	8,87
hrvatski	8.005	2.475	30,92	10.118	4.162	41,13
talijanski	8.005	196	2,44	10.118	206	2,04
slovenski	8.005	147	1,83	10.118	149	1,47

²⁴⁷ Znanstveno područje 9 pokriva humanističke znanosti: arheologija; pretpovijest, ostaci kultura povijesnih razdoblja; regionalne studije; poznavanje zavičaja; geografija; biografije; genealogija; heraldika; povijesna znanost; povijest zemalja i naroda.

srpski	8.005	279	3,49	10.118	305	3,01
ostalo	8.005	634	7,92	10.118	676	6,68

PRILOG 2.

Znanstvena područja prema UDK - Korištenje

Skupina 0

Korištenje građe u čitaonicama prema dekadama

Tablica : Znanstveno područje 0 – korištenje građe za 2013. i 2014. godinu po dekadama

Godine	UDK	Naslovi ukupno 2013.	Naslovi	%	Primjerci i ukupno 2013	Primjerci	%	Naslovi ukupno 2014.	Naslovi	%	Primjerci i ukupno 2014.	Primjerci	%
-1979	0	529	18	3,4	1.046	23	2,2	518	9	1,73	970	10	1,03
1980-1989	0	529	23	4,35	1.046	33	3,15	518	15	2,9	970	19	1,96
1990-1999	0	529	101	19,09	1.046	178	17,02	518	65	12,55	970	112	11,55
2000-2009	0	529	298	56,33	1.046	625	59,75	518	238	45,95	970	469	48,35
2010-	0	529	89	16,83	1.046	187	17,88	518	191	36,87	970	360	37,11
Ukupno			529	100		1.046	100		518	100		970	100

Korištenje građe u čitaonicama prema mjestu izdanja

Tablica: Znanstveno područje 0 – korištenje građe za 2013. i 2014. godinu prema mjestu izdanja

UDK	Naslovi 2013.	Hrvatska izdanja	%	Primjerci 2013.	Hrvatska izdanja	%	Naslovi 2014.	Hrvatska izdanja	%	Primjerci 2014.	Hrv. izdanja	%
	529	272	51,42	1.046	689	65,87	518	254	49,03	970	594	61,24
0		257	48,58		357	34,13		264	50,97		376	38,76
		Strana izdanja	100		Strana izdanja	100		Strana izdanja	100		Strana izdanja	100

Korištenje građe u čitaonicama prema jezicima

Tablica: Znanstveno područje 0 – korištenje građe za godinu prema jezicima za 2013. i 2014. godinu

Jezici 2013.	Naslovi-ukupno	Naslovi -broj	%	Primjerci -ukupno	Primjerci -broj	%
engleski	529	233	44,05	1.046	330	31,55
francuski	529	0	0	1.046	0	0
njemački	529	8	1,51	1.046	9	0,86
hrvatski	529	271	51,23	1.046	688	65,77
talijanski	529	0	0	1.046	0	0
slovenski	529	1	0,19	1.046	1	0,10
srpski	529	12	2,27	1.046	14	1,34
ostalo	529	4	0,76	1.046	4	0,38
Jezici 2014.	Naslovi-ukupno	Naslovi -broj	%	Primjerci -ukupno	Primjerci -broj	%
engleski	518	247	47,68	970	355	36,60
francuski	518	0	0,00	970	0	0,00
njemački	518	2	0,39	970	3	0,31
hrvatski	518	254	49,03	970	592	61,03
talijanski	518	3	0,58	970	4	0,41
slovenski	518	0	0,00	970	0	0,00
srpski	518	10	1,93	970	14	1,44
ostalo	518	2	0,39	970	2	0,21

Skupina 1

Korištenje građe u čitaonicama prema dekadama

Tablica: Znanstveno područje 1 – korištenje naslova i primjeraka prema dekadama za 2013. i 2014. godinu

Godine	UDK	Naslovi ukupno 2013.	Nasl. korištenj e	%	Primj. ukupn o 2013	Primjerc i	%	Naslovi ukupno 2014.	Nasl. korišt enje	%	Primjerc i ukupno 2014.	Primjerc i	%
-1979	1	879	43	4,89	1.896	64	3,38	897	33	3,68	1.610	43	2,67
1980- 1989	1	879	83	9,44	1.896	138	7,28	897	62	6,91	1.610	96	5,96
1990- 1999	1	879	241	27,4 2	1.896	450	23,7 3	897	197	21,9 6	1.610	327	20,3 1
2000- 2009	1	879	406	46,1 9	1.896	1.072	56,5 4	897	343	38,2 4	1.610	792	49,1 9
2010-	1	879	106	12,0 6	1.896	172	9,07	897	262	29,2 1	1.610	352	21,8 7
Ukupno			879	100		1.896	100		897	100		1.610	100

Korištenje građe u čitaonicama prema mjestu izdanja

Tablica: Znanstveno područje 1 – korištenje građe za 2013. i 2014. godinu prema mjestu izdanja

UDK	Naslovi 2013.	Hrvatska izdanja	%	Primjer ci 2013.	Hrvatska izdanja	%	Naslovi 2014.	Hrvatska izdanja	%	Primjerci 2014.	Hrv. izdanja	%
	879	517	58,82	1.896	1.376	72,57	897	466	51,95	1.610	1.053	65,4
1		362	41,18		520	27,43		431	48,05		557	34,6
		Strana izdanja	100		Strana izdanja	100		Strana izdanja	100		Strana izdanja	100

Korištenje građe u čitaonicama prema jezicima

Tablica: Znanstveno područje 1 – korištenje građe prema jezicima za 2013. i 2014. godinu

Jezici 2013.	Naslovi - ukupno	Naslovi - broj	%	Primjerci - ukupno	Primjerci - broj	%
engleski	879	263	29,92	1.896	351	18,51
francuski	879	4	0,46	1.896	4	0,21
njemački	879	4	0,46	1.896	4	0,21
hrvatski	879	560	63,70	1.896	1.474	77,74
talijanski	879	11	1,25	1.896	11	0,58
slovenski	879	5	0,57	1.896	7	0,37
srpski	879	22	2,50	1.896	33	1,75
ostalo	879	10	1,14	1.896	12	0,63
Jezici 2014.	Naslovi - ukupno	Naslovi - broj	%	Primjerci - ukupno	Primjerci - broj	%
engleski	897	350	39,02	1.610	430	26,71
francuski	897	2	0,22	1.610	2	0,12
njemački	897	10	1,11	1.610	11	0,68
hrvatski	897	501	55,86	1.610	1.126	69,94
talijanski	897	7	0,78	1.610	8	0,50
slovenski	897	1	0,11	1.610	1	0,06
srpski	897	24	2,68	1.610	30	1,87
ostalo	897	2	0,22	1.610	2	0,12

Skupina 2

Korištenje građe u čitaonicama prema dekadama

Tablica: Znanstveno područje 2 – korištenje naslova i primjeraka prema dekadama za 2013. i 2014. godinu

Godine	UD K	Naslovi ukupno 2013.	Naslovi	%	Primjerci i ukupno 2013	Primjerci i	%	Naslovi ukupno 2014.	Naslovi i	%	Primjerci i ukupno 2014.	Primjerci i	%
-1979	2	492	28	5,69	991	67	6,76	394	19	4,82	715	76	10,63
1980-1989	2	492	44	8,94	991	69	6,96	394	30	7,62	715	40	5,59
1990-1999	2	492	185	37,6	991	400	40,36	394	139	35,28	715	250	34,97
2000-2009	2	492	187	38,01	991	364	36,73	394	135	34,26	715	235	32,87
2010-	2	492	48	9,76	991	91	9,19	394	71	18,02	715	114	15,94
Ukupno			492	100					394	100		715	100

Korištenje građe u čitaonicama prema mjestu izdanja

Tablica: Znanstveno područje 2 – korištenje građe za 2013. i 2014. godinu prema mjestu izdanja

UDK	Naslovi 2013.	Hrvatska izdanja	%	Primjerci 2013.	Hrvatska izdanja	%	Naslovi 2014.	Hrvatska izdanja	%	Primjerci 2014.	Hrv. izdanja	%
	492	331	67,28	991	754	76,08	394	251	63,71	715	520	72,73
2		161	32,72		237	23,92		143	36,29		195	27,27
		Strana izdanja	100		Strana izdanja	100		Strana izdanja	100		Strana izdanja	100

Korištenje građe u čitaonicama prema jezicima

Tablica: Znanstveno područje 2 – korištenje građe za 2013. i 2014. godinu prema jezicima

Jezici 2013.	Naslovi - ukupno	Naslovi - broj	%	Primjerci - ukupno	Primjerci - broj	%
engleski	492	96	19,51	991	133	13,42
francuski	492	2	0,41	991	2	0,20
njemački	492	8	1,63	991	14	1,41
hrvatski	492	356	72,36	991	790	79,71
talijanski	492	6	1,22	991	6	0,61
slovenski	492	4	0,81	991	7	0,71
srpski	492	7	1,42	991	10	1,01
ostalo	492	13	2,64	991	29	2,93
Jezici 2014.	Naslovi - ukupno	Naslovi - broj	%	Primjerci - ukupno	Primjerci - broj	%
engleski	394	78	19,80	715	108	15,10
francuski	394	0	0,00	715	0	0,00
njemački	394	6	1,52	715	7	0,98
hrvatski	394	284	72,08	715	571	79,86
talijanski	394	8	2,03	715	8	1,12
slovenski	394	2	0,51	715	2	0,28
srpski	394	9	2,28	715	11	1,54
ostalo	394	7	1,78	715	8	1,12

Skupina 3

Korištenje građe u čitaonicama prema dekadama

Tablica: Znanstveno područje 3 – korištenje naslova i primjeraka prema dekadama za 2013. i 2014. godinu

Godine	UD K	Naslovi ukupno 2013.	Nasl.	%	Primjerci i ukupno 2013	Primjerci	%	Naslovi ukupno 2014.	Naslovi	%	Primjerci i ukupno 2014.	Primjerci	%
-1979	3	3.997	75	1,87	10.294	118	1,14	4.043	77	1,9	9.018	111	1,23
1980-1989	3	3.997	167	4,18	10.294	284	2,76	4.043	174	4,3	9.018	296	3,28
1990-1999	3	3.997	1.042	26,07	10.294	2.328	22,62	4.043	869	21,5	9.018	1.706	18,92
2000-2009	3	3.997	2.006	50,19	10.294	5.801	56,35	4.043	1.775	43,9	9.018	4.577	50,75
2010-	3	3.997	707	17,69	10.294	1.763	17,13	4.043	1.148	28,4	9.018	2.328	25,82
Ukupno			3.997	100		10.294	100		4.043	100		9.018	100

Korištenje građe u čitaonicama prema mjestu izdanja

Tablica: Znanstveno područje 3 – korištenje građe za 2013. i 2014. godinu prema mjestu izdanja

UDK	Naslovi 2013.	Hrvatska izdanja	%	Primjerci 2013.	Hrvatska izdanja	%	Naslovi 2014.	Hrvatska izdanja	%	Primjerci 2014.	Hrv. izdanja	%
	3.997	2.402	60,1	10.294	8.074	78,43	4.043	2.364	58,47	9.018	6.766	75,03
3		1.595	39,9		2.220	21,57		1.679	41,53		2.252	24,97
		Strana izdanja	100		Strana izdanja	100		Strana izdanja	100		Strana izdanja	100

Korištenje građe u čitaonicama prema jezicima

Tablica: Znanstveno područje 3 – korištenje građe za 2013. i 2014. godinu prema jezicima

Jezici 2013.	Naslovi - ukupno	Naslovi - broj	%	Primjerci - ukupno	Primjerci - broj	%
engleski	3.998	1.293	32,34	10.295	1.765	17,14
francuski	3.998	15	0,37	10.295	17	0,17
njemački	3.998	37	0,92	10.295	39	0,38
hrvatski	3.998	2.499	62,51	10.295	8.263	80,26
talijanski	3.998	3	0,08	10.295	6	0,06
slovenski	3.998	21	0,53	10.295	23	0,22
srpski	3.998	82	2,05	10.295	121	1,18
ostalo	3.998	48	1,20	10.295	61	0,59
Jezici 2014.	Naslovi - ukupno	Naslovi - broj	%	Primjerci - ukupno	Primjerci - broj	%
engleski	4.043	1.388	34,33	9.018	1.871	20,74
francuski	4.043	2	0,05	9.018	2	0,02
njemački	4.043	31	0,77	9.018	37	0,41
hrvatski	4.043	2.443	60,43	9.018	6.896	76,47
talijanski	4.043	6	0,15	9.018	6	0,07
slovenski	4.043	12	0,30	9.018	14	0,16
srpski	4.043	121	2,99	9.018	145	1,61

ostalo	4.043	40	0,99	9.018	47	0,52
--------	-------	----	------	-------	----	------

Skupina 5

Korištenje građe u čitaonicama prema dekadama

Tablica: Znanstveno područje 5 – korištenje naslova i primjeraka prema dekadama za 2013. i 2014. godinu

Godine	UD K	Naslovi ukupno 2013.	Nasl.	%	Primjerci i ukupno 2013	Primjerci i	%	Naslovi ukupno 2014.	Naslovi i	%	Primjerci i ukupno 2014.	Primjerci i	%
-1979	5	1.072	33	3,07	2.766	44	1,59	897	15	1,67	2.186	16	0,73
1980-1989	5	1.072	84	7,84	2.766	144	5,2	897	59	6,58	2.186	135	6,18
1990-1999	5	1.072	310	28,92	2.766	864	31,24	897	265	29,54	2.186	743	33,99
2000-2009	5	1.072	529	49,35	2.766	1.430	51,7	897	402	44,82	2.186	997	45,61
2010-	5	1.072	116	10,82	2.766	284	10,27	897	156	17,39	2.186	295	13,49
Ukupno			1.072	100					897	100		2.186	100

Korištenje građe u čitaonicama prema mjestu izdanja

Tablica: Znanstveno područje 5 – korištenje građe za 2013. i 2014. godinu prema mjestu izdanja

UDK	Naslovi 2013.	Hrvatska izdanja	%	Primjerci 2013.	Hrvatska izdanja	%	Naslovi 2014.	Hrvatska izdanja	%	Primjerci 2014.	Hrv. izdanja	%
	1.072	523	48,79	2.766	1.799	65,04	897	456	50,84	2.186	1.433	65,55
5		549	51,21		967	34,96		441	49,16		753	34,45
		Strana izdanja	100		Strana izdanja	100		Strana izdanja	100		Strana izdanja	100

Korištenje građe u čitaonicama prema jezicima

Tablica: Znanstveno područje 5 – korištenje građe za 2013. i 2014. godinu prema jezicima

Jezici 2013.	Naslovi - ukupno	Naslovi - broj	%	Primjerci - ukupno	Primjerci - broj	%
engleski	1.072	484	45,15	2.766	826	29,86
francuski	1.072	2	0,19	2.766	2	0,07
njemački	1.072	16	1,49	2.766	20	0,72
hrvatski	1.072	550	51,31	2.766	1.891	68,37
talijanski	1.072	0	0	2.766	0	0
slovenski	1.072	7	0,65	2.766	8	0,29
srpski	1.072	6	0,56	2.766	9	0,33
ostalo	1.072	7	0,65	2.766	10	0,36
Jezici 2014.	Naslovi - ukupno	Naslovi - broj	%	Primjerci - ukupno	Primjerci - broj	%
engleski	897	404	45,04	2.186	622	28,45
francuski	897	1	0,11	2.186	1	0,05
njemački	897	6	0,68	2.186	8	0,36
hrvatski	897	479	53,40	2.186	1.544	70,63

talijanski	897	1	0,11	2.186	1	0,05
slovenski	897	1	0,11	2.186	1	0,05
srpski	897	3	0,33	2.186	7	0,32
ostalo	897	2	0,22	2.186	2	0,09

Skupina 6

Korištenje građe u čitaonicama prema dekadama

Tablica: Znanstveno područje 6 – korištenje naslova i primjeraka prema dekadama za 2013. i 2014. godinu

Godine	UD K	Naslovi ukupno 2013.	Nasl.	%	Primjerci i ukupno 2013	Primjerci	%	Naslovi ukupno 2014.	Naslovi	%	Primjerci i ukupno 2014.	Primjerci	%
-1979	6	2.877	26	0,9	8.797	32	0,36	2.601	29	1,11	6.906	39	0,56
1980-1989	6	2.877	144	5,01	8.797	241	2,74	2.601	126	4,84	6.906	182	2,64
1990-1999	6	2.877	787	27,35	8.797	1.777	20,2	2.601	594	22,85	6.906	1.195	17,3
2000-2009	6	2.877	1.431	49,74	8.797	5.354	60,86	2.601	1.137	43,71	6.906	3.803	55,07
2010-	6	2.877	489	17	8.797	1.393	15,84	2.601	715	27,49	6.906	1.687	24,43
Ukupno			2.877	100		8.797	100		2.601			6.906	100

Korištenje građe u čitaonicama prema mjestu izdanja

Tablica: Znanstveno područje 6 – korištenje građe za 2013. i 2014. godinu prema mjestu izdanja

UDK	Naslovi 2013.	Hrvatska izdanja	%	Primjerci 2013.	Hrvatska izdanja	%	Naslovi 2014.	Hrvatska izdanja	%	Primjerci 2014.	Hrv. izdanja	%
	2.877	1.851	64,34	8.797	7.169	81,49	2.601	1.623	62,4	6.906	5.397	78,15
6		1.026	35,66		1.628	18,51		978	37,6		1.509	21,85
		Strana izdanja	100		Strana izdanja	100		Strana izdanja	100		Strana izdanja	100

Korištenje građe u čitaonicama prema jezicima

Tablica: Znanstveno područje 6 – korištenje građe za 2013. i 2014. godinu prema jezicima

Jezici 2013.	Naslovi - ukupno	Naslovi - broj	%	Primjerci - ukupno	Primjerci - broj	%
engleski	2.877	892	31	8.797	1.410	16,03
francuski	2.877	6	0,21	8.797	7	0,08
njemački	2.877	50	1,74	8.797	61	0,69
hrvatski	2.877	1.871	65,03	8.797	7.225	82,13
talijanski	2.877	1	0,03	8.797	2	0,02
slovenski	2.877	20	0,70	8.797	29	0,33
srpski	2.877	29	1,01	8.797	55	0,63
ostalo	2.877	8	0,28	8.797	8	0,09
Jezici 2014.	Naslovi - ukupno	Naslovi - broj	%	Primjerci - ukupno	Primjerci - broj	%
engleski	2.601	904	34,75	6.906	1.379	19,98

francuski	2.601	1	0,04	6.906	1	0,01
njemački	2.601	15	0,57	6.906	20	0,29
hrvatski	2.601	1.627	62,55	6.906	5.422	78,51
talijanski	2.601	1	0,04	6.906	1	0,01
slovenski	2.601	16	0,62	6.906	21	0,30
srpski	2.601	21	0,81	6.906	33	0,48
ostalo	2.601	16	0,62	6.906	29	0,42

Skupina 7

Korištenje građe u čitaonicama prema dekadama

Tablica: Znanstveno područje 7 – korištenje naslova i primjeraka prema dekadama za 2013. i 2014. godinu

Godine	UD K	Naslovi ukupn o 2013.	Nasl.	%	Primjerc i ukupno 2013	Primjerc i	%	Naslovi ukupn o 2014.	Naslov i	%	Primjerc i ukupno 2014.	Primjerc i	%
-1979	7	1.368	104	7,6	2.823	188	6,66	1.307	106	8,11	2.494	185	7,42
1980-1989	7	1.368	130	9,5	2.823	234	8,29	1.307	104	7,96	2.494	198	7,94
1990-1999	7	1.368	385	28,14	2.823	805	28,52	1.307	323	24,71	2.494	646	25,9
2000-2009	7	1.368	601	43,94	2.823	1.310	46,4	1.307	529	40,47	2.494	1.063	42,62
2010-	7	1.368	148	10,82	2.823	286	10,13	1.307	245	18,75	2.494	402	16,12
Ukupno			1.368	100		2.823	100		1.307	100		2.494	100

Korištenje građe u čitaonicama prema mjestu izdanja

Tablica: Znanstveno područje 7 – korištenje građe za 2013. i 2014. godinu prema mjestu izdanja

UDK	Naslovi 2013.	Hrvatska izdanja	%	Primjerci 2013.	Hrvatsk a izdanja	%	Naslovi 2014.	Hrvatska izdanja	%	Primjerci 2014.	Hrv. izdanja	%
	1.368	629	45,98	2.823	1.633	57,85	1.307	658	50,34	2.494	1.566	62,79
7		739	54,02		1.190	42,15		649	49,66		928	37,21
		Strana izdanja	100		Strana izdanja	100		Strana izdanja	100		Strana izdanja	100

Korištenje građe u čitaonicama prema jezicima

Tablica: Znanstveno područje 7 – korištenje građe za 2013. i 2014. godinu prema jezicima

Jezici 2013.	Naslovi - ukupno	Naslovi - broj	%	Primjerci - ukupno	Primjerci - broj	%
engleski	1.368	575	42,03	2.823	904	32,02
francuski	1.368	2	0,15	2.823	2	0,07
njemački	1.368	26	1,90	2.823	35	1,23
hrvatski	1.368	673	49,20	2.823	1.742	61,71
talijanski	1.368	11	0,80	2.823	14	0,50
slovenski	1.368	16	1,17	2.823	24	0,85
srpski	1.368	37	2,70	2.823	66	2,34
ostalo	1.368	28	2,05	2.823	36	1,28

Jezici 2014.	Naslovi - ukupno	Naslovi - broj	%	Primjerci - ukupno	Primjerci - broj	%
engleski	1.307	470	35,96	2.494	652	26,14
francuski	1.307	9	0,69	2.494	9	0,36
njemački	1.307	51	3,90	2.494	56	2,25
hrvatski	1.307	681	52,10	2.494	1.646	66
talijanski	1.307	9	0,69	2.494	9	0,36
slovenski	1.307	10	0,77	2.494	13	0,52
srpski	1.307	52	3,98	2.494	78	3,13
ostalo	1.307	25	1,91	2.494	31	1,24

Skupina 8

Korištenje građe u čitaonicama prema dekadama

Tablica: Znanstveno područje 8– korištenje naslova i primjeraka prema dekadama za 2013. i 2014. godinu

Godine	UD K	Naslovi ukupn o 2013.	Nasl.	%	Primjerc i ukupno 2013	Primjerc i	%	Naslovi ukupn o 2014.	Naslov i	%	Primjerc i ukupno 2014.	Primjerc i	%
-1979	8	1.552	160	10,3	3.197	297	9,3	1.415	156	11,02	2.630	245	9,31
1980- 1989	8	1.552	119	7,67	3.197	252	7,88	1.415	117	8,28	2.630	208	7,91
1990- 1999	8	1.552	554	35,7	3.197	1.095	34,25	1.415	454	32,08	2.630	856	32,55
2000- 2009	8	1.552	534	34,41	3.197	1.221	38,19	1.415	466	32,93	2.630	914	34,75
2010-	8	1.552	185	11,92	3.197	332	10,38	1.415	222	15,69	2.630	407	15,48
Ukupn o			1.552	100		3.197	100		1.415	100		2.630	100

Korištenje građe u čitaonicama prema mjestu izdanja

Tablica: Znanstveno područje 8 – korištenje građe za 2013. i 2014. godinu prema mjestu izdanja

UDK	Naslovi 2013.	Hrvatska izdanja	%	Primjerci 2013.	Hrvatsk a izdanja	%	Naslovi 2014.	Hrvatska izdanja	%	Primjerci 2014.	Hrv. izdanja	%
	1.522	1.106	71,26	3.197	2.427	75,91	1.415	1.039	73,43	2.630	2.051	77,98
8		446	28,74		770	24,09		376	26,57		579	22,02
		Strana izdanja	100	Strana izdanja		100		Strana izdanja	100		Strana izdanja	100

Korištenje građe u čitaonicama prema jezicima

Tablica: Znanstveno područje 8 – korištenje građe za 2013. i 2014. godinu prema jezicima

Jezici 2013.	Naslovi - ukupno	Naslovi - broj	%	Primjerci - ukupno	Primjerci - broj	%
engleski	1.552	206	13,27	3.197	379	11,85
francuski	1.552	12	0,77	3.197	17	0,53
njemački	1.552	52	3,35	3.197	83	2,59
hrvatski	1.552	1.154	74,36	3.197	2.495	78,04
talijanski	1.552	27	1,74	3.197	45	1,41

slovenski	1.552	4	0,26	3.197	4	0,13
srpski	1.552	39	2,51	3.197	59	1,85
ostalo	1.552	58	3,74	3.197	115	3,60
Jezici 2014.	Naslovi - ukupno	Naslovi - broj	%	Primjerci - ukupno	Primjerci - broj	%
engleski	1.415	161	11,38	2.630	247	9,39
francuski	1.415	14	0,99	2.630	19	0,72
njemački	1.415	32	2,26	2.630	56	2,13
hrvatski	1.415	1.104	78,02	2.630	2.129	80,95
talijanski	1.415	20	1,41	2.630	44	1,67
slovenski	1.415	6	0,42	2.630	17	0,65
srpski	1.415	26	1,84	2.630	42	1,60
ostalo	1.415	52	3,68	2.630	76	2,89

Skupina 9

Korištenje građe u čitaonicama prema dekadama

Tablica: Znanstveno područje 9 – korištenje naslova i primjeraka prema dekadama za 2013. i 2014. godinu

Godine	UD K	Naslovi ukupn o 2013.	Nasl.	%	Primjerc i ukupno 2013	Primjerc i	%	Naslovi ukupn o 2014.	Naslov i	%	Primjerc i ukupno 2014.	Primjerc i	%
-1979	9	1.909	234	12,25	4.669	528	11,31	1.833	194	10,58	4.492	455	10,13
1980-1989	9	1.909	201	10,53	4.669	412	8,82	1.833	163	8,89	4.492	400	8,9
1990-1999	9	1.909	607	31,8	4.669	1.499	32,11	1.833	537	29,3	4.492	1.307	29,1
2000-2009	9	1.909	726	38,03	4.669	1.950	41,76	1.833	691	37,7	4.492	1.801	40,09
2010-	9	1.909	141	7,39	4.669	280	6	1.833	248	13,53	4.492	529	11,78
Ukupno			1.909	100		4.669	100		1.833	100		4.492	100

Korištenje građe u čitaonicama prema mjestu izdanja

Tablica: Znanstveno područje 9 – korištenje građe za 2013. i 2014. godinu prema mjestu izdanja

UDK	Naslovi 2013.	Hrvatska izdanja	%	Primjerci 2013.	Hrvatsk a izdanja	%	Naslovi 2014.	Hrvatska izdanja	%	Primjerci 2014.	Hrv. izdanja	%
	1.909	1.36	54,27	4.669	3.152	67,51	1.833	1.065	58,1	4.492	3.104	69,1
9		873	45,73		1.517	32,49		768	41,9		1.388	30,9
		Strana izdanja	100		Strana izdanja	100		Strana izdanja	100		Strana izdanja	100

Korištenje građe u čitaonicama prema jezicima

Tablica: Znanstveno područje 9 – korištenje građe za 2013. i 2014. godinu prema jezicima

Jezici 2013.	Naslovi - ukupno	Naslovi - broj	%	Primjerci - ukupno	Primjerci - broj	%
engleski	1.909	568	29,76	4.669	885	18,95
francuski	1.909	24	1,26	4.669	26	0,56

njemački	1.909	61	3,20	4.669	107	2,29
hrvatski	1.909	1.105	57,88	4.669	3.412	73,08
talijanski	1.909	16	0,84	4.669	26	0,56
slovenski	1.909	14	0,73	4.669	16	0,34
srpski	1.909	73	3,82	4.669	112	2,40
ostali	1.909	48	2,51	4.669	85	1,82
Jezici 2014.	Naslovi - ukupno	Naslovi - broj	%	Primjerci - ukupno	Primjerci - broj	%
engleski	1.833	440	24,00	4.492	700	15,58
francuski	1.833	8	0,44	4.492	8	0,18
njemački	1.833	72	3,93	4.492	90	2,00
hrvatski	1.833	1.148	62,63	4.492	3.418	76,09
talijanski	1.833	16	0,87	4.492	22	0,49
slovenski	1.833	13	0,71	4.492	20	0,45
srpski	1.833	86	4,69	4.492	140	3,12
ostalo	1.833	50	2,73	4.492	94	2,09

PRILOG 3.

Znanstvena područja prema UDK – Posudba

Skupina 0

Posudba građe u čitaonicama prema dekadama

Tablica: Znanstveno područje 0 – posudba naslova i primjeraka prema dekadama za 2013. i 2014. godinu

Godine	UDK	Naslovi ukupno 2013.	Naslovi	%	Primjerci ukupno 2013.	Primjerci	%	Naslovi ukupno 2014.	Naslovi	%	Primjerci ukupno 2014.	Primjerci	%
-1979	0	156	3	1,92	301	3	1	151	2	1,32	277	2	0,72
1980-1989	0	156	4	2,57	301	7	2,33	151	3	1,99	277	6	2,17
1990-1999	0	156	42	26,92	301	65	21,59	151	29	19,21	277	42	15,16
2000-2009	0	156	95	60,9	301	188	62,46	151	89	58,94	277	185	66,79
2010-	0	156	12	7,69	301	38	12,62	151	28	18,54	277	42	15,16
Ukupno			156	100		301	100		151	100		277	100

Posudba građe u čitaonicama prema mjestu izdanja

Tablica: Znanstveno područje 0 – posudba građe za 2013. i 2014. godinu prema mjestu izdanja

UDK	Naslovi 2013.	Hrvatska izdanja	%	Primjerci 2013.	Hrvatska izdanja	%	Naslovi 2014.	Hrvatska izdanja	%	Primjerci 2014.	Hrv. izdanja	%
	156	127	81,41	301	263	87,38	151	125	82,78	277	240	86,64
0		29	18,59		38	12,62		26	17,22		37	13,36
		Strana izdanja	100		Strana izdanja	100		Strana izdanja	100		Strana izdanja	100

Posudba građe u čitaonicama prema jezicima

Tablica: Znanstveno područje 0 – posudba građe za 2013. i 2014. godinu prema jezicima

Jezici 2013.	Naslovi - ukupno	Naslovi - broj	%	Primjerci - ukupno	Primjerci - broj	%
engleski	156	26	16,67	301	33	10,96
francuski	156	0	0,00	301	0	0,00
njemački	156	0	0,00	301	0	0,00
hrvatski	156	129	82,69	301	267	88,71
talijanski	156	0	0,00	301	0	0,00
slovenski	156	0	0,00	301	0	0,00
srpski	156	1	0,64	301	1	0,33
ostalo	156	0	0,00	301	0	0,00
Jezici 2014.	Naslovi - ukupno	Naslovi - broj	%	Primjerci - ukupno	Primjerci - broj	%
engleski	151	22	14,57	277	30	10,83
francuski	151	0	0,00	277	0	0,00
njemački	151	0	0,00	277	0	0,00
hrvatski	151	126	83,44	277	243	87,73
talijanski	151	0	0,00	277	0	0,00
slovenski	151	0	0,00	277	0	0,00
srpski	151	3	1,99	277	4	1,44
ostalo	151	0	0,00	277	0	0,00

Skupina 1

Posudba građe u čitaonicama prema dekadama

Tablica: Znanstveno područje 1 – posudba naslova i primjeraka prema dekadama za 2013. i 2014. godinu

Godine	UDK	Naslovi ukupno 2013.	Naslovi	%	Primjerci i ukupno 2013	Primjerci	%	Naslovi ukupno 2014.	Naslovi	%	Primjerci i ukupno 2014.	Primjerci	%
-1979	1	339	8	2,36	766	9	1,17	326	5	1,53	707	6	0,85
1980-1989	1	339	31	9,14	766	61	7,96	326	23	7,06	707	40	5,66
1990-1999	1	339	102	30,09	766	191	24,93	326	103	31,6	707	193	27,3
2000-2009	1	339	187	55,16	766	492	64,24	326	178	54,6	707	438	61,95
2010-	1	339	11	3,25	766	13	1,7	326	17	5,21	707	30	4,24
Ukupno			339	100		766	100		326	100		707	100

Posudba građe u čitaonicama prema mjestu izdanja

Tablica: Znanstveno područje 1 – posudba građe za 2013. i 2014. godinu prema mjestu izdanja

UDK	Naslovi 2013.	Hrvatska izdanja	%	Primjerci 2013.	Hrvatska izdanja	%	Naslovi 2014.	Hrvatska izdanja	%	Primjerci 2014.	Hrv. izdanja	%
	339	293	86,43	766	678	88,51	326	270	82,82	707	621	87,84
1		46	13,57		88	11,49		56	17,18		86	12,16
		Strana izdanja	100		Strana izdanja	100		Strana izdanja	100		Strana izdanja	100

Posudba građe u čitaonicama prema jezicima

Tablica: Znanstveno područje 1 – posudba građe za 2013. i 2014. godinu prema jezicima

Jezici 2013.	Naslovi - ukupno	Naslovi - broj	%	Primjerci - ukupno	Primjerci - broj	%
engleski	339	18	5,31	766	27	3,52
francuski	339	0	0,00	766	0	0,00
njemački	339	0	0,00	766	0	0,00
hrvatski	339	316	93,22	766	733	95,7
talijanski	339	1	0,29	766	1	0,13
slovenski	339	0	0,00	766	0	0,00
srpski	339	4	1,18	766	5	0,65
ostalo	339	0	0,00	766	0	0,00
Jezici 2014.	Naslovi - ukupno	Naslovi - broj	%	Primjerci - ukupno	Primjerci - broj	%
engleski	326	33	10,12	707	40	5,66
francuski	326	0	0,00	707	0	0,00
njemački	326	0	0,00	707	0	0,00
hrvatski	326	290	88,96	707	664	93,92
talijanski	326	1	0,31	707	1	0,14
slovenski	326	0	0,00	707	0	0,00
srpski	326	2	0,61	707	2	0,28
ostalo	326	0	0,00	707	0	0,00

Skupina 2

Posudba građe u čitaonicama prema dekadama

Tablica: Znanstveno područje 2 – posudba naslova i primjeraka prema dekadama za 2013. i 2014. godinu

Godine	UD K	Naslovi ukupno 2013.	Nasl .	%	Primjerci i ukupno 2013	Primjerci i	%	Naslovi ukupno 2014.	Naslovi i	%	Primjerci i ukupno 2014.	Primjerci i	%
-1979	2	143	3	2,09	196	4	2,04	93	1	1,07	128	3	2,34
1980-1989	2	143	7	4,9	196	9	4,59	93	3	3,23	128	5	3,90
1990-1999	2	143	69	48,25	196	90	45,92	93	44	47,31	128	60	46,88
2000-2009	2	143	57	39,86	196	85	43,37	93	39	41,94	128	54	42,19
2010-	2	143	7	4,9	196	8	4,08	93	6	6,45	128	6	4,69
Ukupno			143	100		196	100		93	100		128	100

Posudba građe u čitaonicama prema mjestu izdanja

Tablica: Znanstveno područje 2 – posudba građe za 2013. i 2014. godinu prema mjestu izdanja

UDK	Naslovi 2013.	Hrvatska izdanja	%	Primjerci 2013.	Hrvatska izdanja	%	Naslovi 2014.	Hrvatska izdanja	%	Primjerci 2014.	Hrv. izdanja	%
	143	120	83,92	196	170	86,73	93	75	80,65	128	99	77,34
2		23	16,08		26	13,27		18	19,35		29	22,66
		Strana izdanja	100		Strana izdanja	100		Strana izdanja	100		Strana izdanja	100

Posudba građe u čitaonicama prema jezicima

Tablica: Znanstveno područje 2 – posudba građe za 2013. i 2014. godinu prema jezicima

Jezici 2013.	Naslovi - ukupno	Naslovi - broj	%	Primjerci - ukupno	Primjerci - broj	%
engleski	143	16	11,19	196	18	9,18
francuski	143	0	0,00	196	0	0,00
njemački	143	0	0,00	196	0	0,00
hrvatski	143	125	87,41	196	176	89,80
talijanski	143	0	0,00	196	0	0,00
slovenski	143	0	0,00	196	0	0,00
srpski	143	0	0,00	196	0	0,00
ostalo	143	2	1,40	196	2	1,02
Jezici 2014.	Naslovi - ukupno	Naslovi - broj	%	Primjerci - ukupno	Primjerci - broj	%
engleski	93	13	13,98	128	17	13,28
francuski	93	0	0,00	128	0	0,00
njemački	93	0	0,00	128	0	0,00
hrvatski	93	80	86,02	128	111	86,72
talijanski	93	0	0,00	128	0	0,00
slovenski	93	0	0,00	128	0	0,00
srpski	93	0	0,00	128	0	0,00
ostalo	93	0	0,00	128	0	0,00

Skupina 3

Posudba građe u čitaonicama prema dekadama

Tablica: Znanstveno područje 3 – posudba naslova i primjeraka prema dekadama za 2013. i 2014. godinu

Godine	UD K	Naslovi ukupno 2013.	Nasl.	%	Primjerci i ukupno 2013	Primjerci	%	Naslovi ukupno 2014.	Naslovi	%	Primjerci i ukupno 2014.	Primjerci	%
-1979	3	1.445	12	0,83	3.904	17	0,43	1.331	8	0,6	3.162	10	0,31
1980-1989	3	1.445	37	2,56	3.904	62	1,59	1.331	39	2,93	3.162	69	2,18
1990-1999	3	1.445	458	31,69	3.904	996	25,51	1.331	381	28,62	3.162	767	24,26
2000-2009	3	1.445	809	55,99	3.904	2.413	61,81	1.331	740	55,6	3.162	1.850	58,51
2010-	3	1.445	129	8,93	3.904	416	10,66	1.331	163	12,25	3.162	466	14,74
Ukupno			1.445	100		3.904	100		1.331	100		3.162	100

Posudba građe u čitaonicama prema mjestu izdanja

Tablica: Znanstveno područje 3 – posudba građe za 2013. i 2014. godinu prema mjestu izdanja

UDK	Naslovi 2013.	Hrvatska izdanja	%	Primjerci 2013.	Hrvatska izdanja	%	Naslovi 2014.	Hrvatska izdanja	%	Primjerci 2014.	Hrv. izdanja	%
	1.445	1.284	88,86	3.904	3.673	94,08	1.331	1.170	87,9	3.162	2.949	93,26
3		161	11,14		231	5,92		161	12,1		213	6,74
		Strana izdanja	100		Strana izdanja	100		Strana izdanja	100		Strana izdanja	100

Posudba građe u čitaonicama prema jezicima

Tablica: Znanstveno područje 3 – posudba građe za 2013. i 2014. godinu prema jezicima

Jezici 2013.	Naslovi - ukupno	Naslovi - broj	%	Primjerci - ukupno	Primjerci - broj	%
engleski	1.445	110	7,61	3.904	151	3,86
francuski	1.445	0	0,00	3.904	0	0,00
njemački	1.445	1	0,07	3.904	1	0,03
hrvatski	1.445	1.322	91,49	3.904	3.734	95,65
talijanski	1.445	0	0,00	3.904	0	0,00
slovenski	1.445	0	0,00	3.904	0	0,00
srpski	1.445	11	0,76	3.904	16	0,41
ostalo	1.445	1	0,07	3.904	2	0,05
Jezici 2014.	Naslovi - ukupno	Naslovi - broj	%	Primjerci - ukupno	Primjerci - broj	%
engleski	1.331	123	9,24	3.162	148	4,68
francuski	1.331	0	0,00	3.162	0	0,00
njemački	1.331	1	0,08	3.162	1	0,03
hrvatski	1.331	1.197	89,93	3.162	3.000	94,88
talijanski	1.331	1	0,08	3.162	1	0,03
slovenski	1.331	0	0,00	3.162	0	0,00
srpski	1.331	5	0,37	3.162	6	0,19

ostalo	1.331	4	0,30	3.162	6	0,19
--------	-------	---	------	-------	---	------

Skupina 5

Posudba građe u čitaonicama prema dekadama

Tablica: Znanstveno područje 5 – posudba naslova i primjeraka prema dekadama za 2013. i 2014. godinu

Godine	UD K	Naslovi ukupno 2013.	Nasl .	%	Primjerci i ukupno 2013	Primjerci i	%	Naslovi ukupno 2014.	Naslovi i	%	Primjerci i ukupno 2014.	Primjerci i	%
-1979	5	447	2	0,44	1.522	3	0,2	377	2	0,53	1.152	2	0,17
1980-1989	5	447	32	7,16	1.522	70	4,6	377	23	6,1	1.152	52	4,51
1990-1999	5	447	193	43,18	1.522	700	45,99	377	149	39,52	1.152	509	44,18
2000-2009	5	447	210	46,98	1.522	725	47,63	377	188	49,87	1.152	540	46,88
2010-	5	447	10	2,24	1.522	24	1,58	377	15	3,98	1.152	49	4,26
Ukupno			447	100		1.522	100		377	100		1.152	100

Posudba građe u čitaonicama prema mjestu izdanja

Tablica: Znanstveno područje 5 – posudba građe za 2013. i 2014. godinu prema mjestu izdanja

UDK	Naslovi 2013.	Hrvatska izdanja	%	Primjerci 2013.	Hrvatska izdanja	%	Naslovi 2014.	Hrvatska izdanja	%	Primjerci 2014.	Hrv. izdanja	%
	447	349	78,08	1.522	1.287	84,56	377	299	79,31	1.152	978	84,9
5		98	21,92		235	15,44		78	20,69		174	15,1
		Strana izdanja	100		Strana izdanja	100		Strana izdanja	100		Strana izdanja	100

Posudba građe u čitaonicama prema jezicima

Tablica: Znanstveno područje 5 – posudba građe za 2013. i 2014. godinu prema jezicima

Jezici 2013.	Naslovi - ukupno	Naslovi - broj	%	Primjerci - ukupno	Primjerci - broj	%
engleski	447	59	13,20	1.522	119	7,82
francuski	447	0	0,00	1.552	0	0,00
njemački	447	0	0,00	1.522	0	0,00
hrvatski	447	388	86,80	1.522	1.403	92,18
talijanski	447	0	0,00	1.522	0	0,00
slovenski	447	0	0,00	1.522	0	0,00
srpski	447	0	0,00	1.522	0	0,00
ostalo	447	0	0,00	1.522	0	0,00
Jezici 2014.	Naslovi - ukupno	Naslovi - broj	%	Primjerci - ukupno	Primjerci - broj	%
engleski	377	45	11,94	1.152	101	8,77
francuski	377	0	0,00	1.152	0	0,00
njemački	377	0	0,00	1.152	0	0,00
hrvatski	377	332	88,06	1.152	1.051	91,23
talijanski	377	0	0,00	1.152	0	0,00

slovenski	377	0	0,00	1.152	0	0,00
srpski	377	0	0,00	1.152	0	0,00
ostalo	377	0	0,00	1.152	0	0,00

Skupina 6

Posudba građe u čitaonicama prema dekadama

Tablica: Znanstveno područje 6 – posudba naslova i primjeraka prema dekadama za 2013. i 2014. godinu

Godine	UD K	Naslovi ukupno 2013.	Nasl.	%	Primjerci i ukupno 2013	Primjerci i	%	Naslovi ukupno 2014.	Naslovi i	%	Primjerci i ukupno 2014.	Primjerci i	%
-1979	6	1.294	1	0,08	4.006	1	0,02	1.121	3	0,26	3.088	3	0,1
1980-1989	6	1.294	44	3,4	4.006	91	2,27	1.121	39	3,48	3.088	77	2,49
1990-1999	6	1.294	436	33,7	4.006	976	24,36	1.121	339	30,24	3.088	676	21,89
2000-2009	6	1.294	697	53,86	4.006	2.476	61,81	1.121	584	52,1	3.088	1.816	58,81
2010-	6	1.294	116	8,96	4.006	462	11,54	1.121	156	13,92	3.088	516	16,71
Ukupno			1.294	100		4.006	100		1.121	100		3.088	100

Posudba građe u čitaonicama prema mjestu izdanja

Tablica: Znanstveno područje 6 – posudba građe za 2013. i 2014. godinu prema mjestu izdanja

UDK	Naslovi 2013.	Hrvatska izdanja	%	Primjerci 2013.	Hrvatska izdanja	%	Naslovi 2014.	Hrvatska izdanja	%	Primjerci 2014.	Hrv. izdanja	%
	1.294	1.152	89,03	4.006	3.767	94,03	1.121	1.014	90,45	3.088	2.927	94,79
6		142	10,97		239	5,97		107	9,55		161	5,21
		Strana izdanja	100		Strana izdanja	100		Strana izdanja	100		Strana izdanja	100

Posudba građe u čitaonicama prema jezicima

Tablica: Znanstveno područje 6 – posudba građe za 2013. i 2014. godinu prema jezicima

Jezici 2013.	Naslovi - ukupno	Naslovi - broj	%	Primjerci - ukupno	Primjerci - broj	%
engleski	1.294	90	6,95	4.006	133	3,32
francuski	1.294	0	0,00	4.006	0	0,00
njemački	1.294	2	0,15	4.006	2	0,05
hrvatski	1.294	1.195	92,35	4.006	3.864	96,47
talijanski	1.294	1	0,08	4.006	1	0,02
slovenski	1.294	1	0,08	4.006	1	0,02
srpski	1.294	5	0,39	4.006	5	0,12
ostalo	1.294	0	0,00	4.006	0	0,00
Jezici 2014.	Naslovi - ukupno	Naslovi - broj	%	Primjerci - ukupno	Primjerci - broj	%
engleski	1.121	72	6,42	3.088	92	2,98
francuski	1.121	0	0,00	3.088	0	0,00

njemački	1.121	1	0,09	3.088	1	0,03
hrvatski	1.121	1.046	93,31	3.088	2.991	96,86
talijanski	1.121	0	0,00	3.088	0	0,00
slovenski	1.121	0	0,00	3.088	0	0,00
srpski	1.121	0	0,00	3.088	0	0,00
ostalo	1.121	2	0,18	3.088	4	0,13

Skupina 7

Posudba građe u čitaonicama prema dekadama

Tablica: Znanstveno područje 7 – posudba naslova i primjeraka prema dekadama za 2013. i 2014. godinu

Godine	UD K	Naslovi ukupno 2013.	Nasl .	%	Primjerci i ukupno 2013	Primjerci	%	Naslovi ukupno 2014.	Naslovi	%	Primjerci i ukupno 2014.	Primjerci	%
-1979	7	115	4	3,47	168	4	2,38	127	2	1,57	204	2	0,98
1980-1989	7	115	7	6,09	168	9	5,36	127	5	3,94	204	9	4,41
1990-1999	7	115	42	36,52	168	65	38,69	127	41	32,28	204	68	33,33
2000-2009	7	115	55	47,83	168	83	49,4	127	59	46,46	204	98	48,04
2010-	7	115	7	6,09	168	7	4,17	127	20	15,75	204	27	13,24
Ukupno			115	100		168	100		127	100		204	100

Posudba građe u čitaonicama prema mjestu izdanja

Tablica: Znanstveno područje 7 – posudba građe za 2013. i 2014. godinu prema mjestu izdanja

UDK	Naslovi 2013.	Hrvatska izdanja	%	Primjerci 2013.	Hrvatska izdanja	%	Naslovi 2014.	Hrvatska izdanja	%	Primjerci 2014.	Hrv. izdanja	%
	115	92	80	168	140	83,33	127	108	85,04	204	178	87,25
7		23	20		28	16,67		19	14,96		26	12,75
		Strana izdanja	100		Strana izdanja	100		Strana izdanja	100		Strana izdanja	100

Posudba građe u čitaonicama prema jezicima

Tablica: Znanstveno područje 7 – posudba građe za 2013. i 2014. godinu prema jezicima

Jezici 2013.	Naslovi - ukupno	Naslovi - broj	%	Primjerci - ukupno	Primjerci - broj	%
engleski	115	14	12,17	168	19	11,30
francuski	115	0	0,00	168	0	0,00
njemački	115	0	0,00	168	0	0,00
hrvatski	115	99	86,09	168	147	87,50
talijanski	115	0	0,00	168	0	0,00
slovenski	115	0	0,00	168	0	0,00
srpski	115	1	0,87	168	1	0,60
ostalo	115	1	0,87	168	1	0,60
Jezici 2014.	Naslovi - ukupno	Naslovi - broj	%	Primjerci - ukupno	Primjerci - broj	%

engleski	127	14	11,02	204	18	8,82
francuski	127	0	0,00	204	0	0,00
njemački	127	0	0,00	204	0	0,00
hrvatski	127	111	87,40	204	184	90,20
talijanski	127	0	0,00	204	0	0,00
slovenski	127	0	0,00	204	0	0,00
srpski	127	2	1,58	204	2	0,98
ostalo	127	0	0,00	204	0	0,00

Skupina 8

Posudba građe u čitaonicama prema dekadama

Tablica: Znanstveno područje 8 – posudba naslova i primjeraka prema dekadama za 2013. i 2014. godinu

Godine	UD K	Naslovi ukupno 2013.	Nasl .	%	Primjerci i ukupno 2013.	Primjerci i	%	Naslovi ukupno 2014.	Naslovi i	%	Primjerci i ukupno 2014.	Primjerci i	%
-1979	8	324	12	3,7	487	13	2,67	319	15	4,7	459	18	3,92
1980-1989	8	324	11	3,4	487	21	4,31	319	23	7,21	459	28	6,1
1990-1999	8	324	175	54,01	487	255	52,36	319	149	46,71	459	213	46,41
2000-2009	8	324	114	35,19	487	178	36,55	319	116	36,36	459	173	37,69
2010-	8	324	12	3,7	487	20	4,11	319	16	5,02	459	27	5,88
Ukupno			324	100		487	100		319	100		459	100

Posudba građe u čitaonicama prema mjestu izdanja

Tablica: Znanstveno područje 8 – posudba građe za 2013. i 2014. godinu prema mjestu izdanja

UDK	Naslovi 2013.	Hrvatska izdanja	%	Primjerci 2013.	Hrvatska izdanja	%	Naslovi 2014.	Hrvatska izdanja	%	Primjerci 2014.	Hrv. izdanja	%
	324	292	90,12	487	443	90,97	319	275	86,21	459	406	88,45
8		32	9,88		44	9,03		44	13,79		53	11,55
		Strana izdanja	100		Strana izdanja	100		Strana izdanja	100		Strana izdanja	100

Posudba građe u čitaonicama prema jezicima

Tablica: Znanstveno područje 8 – posudba građe za 2013. i 2014. godinu prema jezicima

Jezici 2013.	Naslovi - ukupno	Naslovi - broj	%	Primjerci - ukupno	Primjerci - broj	%
engleski	324	23	7,09	487	30	6,16
francuski	324	0	0,00	487	0	0,00
njemački	324	10	3,09	487	15	3,08
hrvatski	324	280	86,42	487	425	87,27
talijanski	324	6	1,85	487	12	2,46
slovenski	324	0	0,00	487	0	0,00
srpski	324	2	0,62	487	2	0,41
ostalo	324	3	0,93	487	3	0,62

Jezici 2014.	Naslovi - ukupno	Naslovi - broj	%	Primjerci - ukupno	Primjerci - broj	%
engleski	319	24	7,52	459	32	6,97
francuski	319	0	0,00	459	0	0,00
njemački	319	7	2,2	459	9	1,96
hrvatski	319	281	88,09	459	409	89,11
talijanski	319	3	0,94	459	5	1,09
slovenski	319	0	0,00	459	0	0,00
srpski	319	1	0,31	459	1	0,22
ostalo	319	3	0,94	459	3	0,65

Skupina 9

Posudba građe u čitaonicama prema dekadama

Tablica: Znanstveno područje 9 – posudba naslova i primjeraka prema dekadama za 2013. i 2014. godinu

Godine	UD K	Naslovi ukupn o 2013.	Nasl .	%	Primjerc i ukupno 2013	Primjerc i	%	Naslovi ukupn o 2014.	Naslov i	%	Primjerc i ukupno 2014.	Primjerc i	%
-1979	9	355	24	6,76	723	53	7,33	385	26	6,76	810	51	6,3
1980- 1989	9	355	23	6,47	723	30	4,15	385	26	6,76	810	47	5,8
1990- 1999	9	355	12 3	34,6 5	723	228	31,5 4	385	142	36,8 8	810	264	32,5 9
2000- 2009	9	355	17 5	49,3	723	391	54,0 8	385	170	44,1 5	810	394	48,6 4
2010-	9	355	10	2,82	723	21	2,9	385	21	5,45	810	54	6,67
Ukupn o			35 5	100		723	100		385	100		810	100

Posudba građe u čitaonicama prema mjestu izdanja

Tablica: Znanstveno područje 9 – posudba građe za 2013. i 2014. godinu prema mjestu izdanja

UDK	Naslovi 2013.	Hrvatska izdanja	%	Primjerci 2013.	Hrvatsk a izdanja	%	Naslovi 2014.	Hrvatska izdanja	%	Primjerci 2014.	Hrv. izdanja	%
	355	262	73,8	723	581	80,36	385	286	74,29	810	658	81,23
9		93	26,2		142	19,94		99	25,71		152	18,77
		Strana izdanja	100		Strana izdanja	100		Strana izdanja	100		Strana izdanja	100

Posudba građe u čitaonicama prema jezicima

Tablica: Znanstveno područje 9 – posudba građe za 2013.i 2014. godinu prema jezicima

Jezici 2013.	Naslovi - ukupno	Naslovi - broj	%	Primjerci - ukupno	Primjerci - broj	%
engleski	355	68	19,15	723	86	11,89
francuski	355	0	0,00	723	0	0,00
njemački	355	0	0,00	723	0	0,00
hrvatski	355	279	78,6	723	628	86,86
talijanski	355	2	0,56	723	2	0,28
slovenski	355	0	0,00	723	0	0,00

srpski	355	2	0,56	723	2	0,28
ostalo	355	4	1,13	723	5	0,69
Jezici 2014.	Naslovi - ukupno	Naslovi - broj	%	Primjerci - ukupno	Primjerci - broj	%
engleski	385	58	15,06	810	77	9,51
francuski	385	1	0,26	810	1	0,12
njemački	385	3	0,78	810	3	0,37
hrvatski	385	311	80,78	810	710	87,66
talijanski	385	0	0,00	810	0	0,00
slovenski	385	0	0,00	810	0	0,00
srpski	385	6	1,56	810	7	0,86
ostalo	385	6	1,56	810	12	1,48

PRILOG 4. Anketni upitnik

ANKETNI UPITNIK

Zadovoljstvo korisnika Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu tiskanom građom u otvorenom pristupu i elektroničkim časopisima u dostupnim bazama podataka

Poštovani korisnici!

Pred Vama se nalazi anketni upitnik sastavljen za potrebe istraživanja zadovoljstva korisnika sveučilišnim zbirkama koje se nalaze u otvorenom pristupu. Cilj istraživanja je ustanoviti Vaše zadovoljstvo izborom, aktualnošću i dostupom tiskane građe u otvorenom pristupu te Vaše zadovoljstvo elektroničkim izvorima informacija kroz dostupne baze podataka.

Vaši odgovori utjecat će na budući razvoj i izgradnju zbirke u otvorenom pristupu.

Anketa je u potpunosti anonimna, a rezultati će se koristiti isključivo u svrhu izrade doktorske disertacije pod naslovom „Upravljanje izvorima informacija kroz sveučilišne zbirke“.

Po završetku ispunjavanja ankete, molimo da upitnik predate knjižničaru na pultu. Hvala!
Vesna Golubović, Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, vgolubovic@nsk.hr

1.	Zaokružite spol: M Ž
2.	Zaokružite kojoj dobnoj skupini pripadate: 1) Ispod 18 godina 2) 18-24 godina 3) 25-29 godina 4) 30-39 godina 5) 40-49 godina 6) 50-59 godina 7) Preko 60 godina
3.	Navedite fakultet ili ustanovu iz koje dolazite: _____
4.	Koliko često koristite knjižnicu i njene informacijske resurse: 1) na dnevnoj bazi 2) na tjednoj bazi 3) na mjesečnoj bazi 4) nekoliko puta godišnje 5) nisam koristio/la knjižnične usluge ni resurse

5.	Zaokružite vaše područje interesa: <ol style="list-style-type: none"> 1) Prirodoslovlje 2) Tehnika 3) Biomedicina 4) Biotehnika 5) Društvene znanosti 6) Humanističke znanosti 7) Umjetnost i srodna područja 8) Ostalo
6.	Zaokružite vaše zanimanje: <ol style="list-style-type: none"> 1) Srednjoškolac/maturant 2) Student 3) Postdiplomant 4) Znanstveno-nastavno osoblje 5) Istraživač, stručnjak 6) Ostalo
7.	Koji je razlog vašeg današnjeg dolaska u Knjižnicu? <ol style="list-style-type: none"> 1) Učenje 2) Posudba i vraćanje knjiga 3) Korištenje građe u čitaonicama 4) Korištenje građe zbirki posebne vrste 5) Pretraživanje baza podataka s cjelovitim tekstovima 6) Usluga tematskog pretraživanja za potrebe pisanja seminara, diplomskog rada i slično 7) Usluga međuknjižnične posudbe i dostave dokumenata 8) Fotokopiranje i skeniranje 9) Izložba, predstavljanje knjige, radionica, predavanje 10) Društveni i osobni interesi 11) Nešto drugo, navedite što: _____
8.	Koja je svrha vašeg današnjeg dolaska u Knjižnicu? <ol style="list-style-type: none"> 1) Pisanje seminarskog, diplomskog, završnog, doktorskog i sličnih radova 2) Projekt 3) Posao općenito 4) Članak, izvještaj knjiga 5) Bibliografija, citati 6) Priprema za nastavu 7) Izrada prezentacije 8) Posao za nekog drugog 9) Društveni razlozi 10) Nešto drugo, navedite što: _____
9.	Koje građu danas koristite u Knjižnici? <ol style="list-style-type: none"> 1) Knjige 2) Časopise i novine 3) Elektroničke izvore (CD-e, online građu, mikrofilmove, itd.) 4) Specijalnu građu (karte, mape, službene publikacije, itd.) 5) Zbirku disertacija i magistarskih radova 6) Nešto drugo, navedite što: _____

10.	Posjeduje li Knjižnica <u>knjige</u> koje su Vam danas potrebne za ispunjavanje obaveze? <ol style="list-style-type: none"> 1) Posjeduje 2) Djelomično posjeduje 3) Nisam mogao/la utvrditi 4) Ne posjeduje 5) Nisam koristio/la knjige 												
11.	Posjeduje li Knjižnica <u>časopise</u> koji su Vam danas potrebni za ispunjavanje obaveze? <ol style="list-style-type: none"> 1) Posjeduje 2) Djelomično posjeduje 3) Nisam mogao/la utvrditi 4) Ne posjeduje 5) Nisam koristio/la časopise 												
12.	Jeste li dobili <u>knjige</u> koje ste tražili? <ol style="list-style-type: none"> 1) Da, većinom se nalaze u čitaonicama otvorenog pristupa 2) Da, djelomično se nalaze u čitaonicama, a djelomično u zatvorenom spremištu 3) Da, većinom se nalaze u zatvorenom spremištu 4) Samo jedan dio je bio dostupan 5) Ne, nisu bile dostupne 6) Nisam koristio/la knjige 												
13.	Jeste li dobili <u>časopise</u> koje ste tražili? <ol style="list-style-type: none"> 1) Da, većinom se nalaze u čitaonicama otvorenog pristupa 2) Da, djelomično se nalaze u čitaonicama, a djelomično u zatvorenom spremištu 3) Da, većinom se nalaze u zatvorenom spremištu 4) Samo jedan dio je bio dostupan 5) Ne, nisu bili dostupni 6) Nisam koristio/la časopise 												
14.	Na priloženoj skali označite svoj stav. -1- označava potpuno neslaganje s tvrdnjom, a -5- potpuno slaganje. <table border="0" style="width: 100%;"> <tr> <td>1) Redovito pronalazim ispitnu literaturu u NSK.....</td> <td style="text-align: right;">1 – 2 – 3 – 4 – 5</td> </tr> <tr> <td>2) Zadovoljan/na sam izborom knjiga i časopisa u otvorenom pristupu.....</td> <td></td> </tr> <tr> <td>3) Zadovoljan/na sam aktualnošću knjiga i časopisa u otvorenom pristupu.....</td> <td style="text-align: right;">1 – 2 – 3 – 4 – 5</td> </tr> <tr> <td>4) Poznajem sustav klasifikacije građe u NSK, odnosno sustav organizacije knjiga na policama.....</td> <td></td> </tr> <tr> <td>5) Mogu bez pomoći knjižničara pronaći knjige na policama koristeći se signaturama.....</td> <td style="text-align: right;">1 – 2 – 3 – 4 – 5</td> </tr> <tr> <td>6) Zadovoljan/na sam vremenom dostave knjiga i časopisa iz zatvorenog spremišta.....</td> <td></td> </tr> </table>	1) Redovito pronalazim ispitnu literaturu u NSK.....	1 – 2 – 3 – 4 – 5	2) Zadovoljan/na sam izborom knjiga i časopisa u otvorenom pristupu.....		3) Zadovoljan/na sam aktualnošću knjiga i časopisa u otvorenom pristupu.....	1 – 2 – 3 – 4 – 5	4) Poznajem sustav klasifikacije građe u NSK, odnosno sustav organizacije knjiga na policama.....		5) Mogu bez pomoći knjižničara pronaći knjige na policama koristeći se signaturama.....	1 – 2 – 3 – 4 – 5	6) Zadovoljan/na sam vremenom dostave knjiga i časopisa iz zatvorenog spremišta.....	
1) Redovito pronalazim ispitnu literaturu u NSK.....	1 – 2 – 3 – 4 – 5												
2) Zadovoljan/na sam izborom knjiga i časopisa u otvorenom pristupu.....													
3) Zadovoljan/na sam aktualnošću knjiga i časopisa u otvorenom pristupu.....	1 – 2 – 3 – 4 – 5												
4) Poznajem sustav klasifikacije građe u NSK, odnosno sustav organizacije knjiga na policama.....													
5) Mogu bez pomoći knjižničara pronaći knjige na policama koristeći se signaturama.....	1 – 2 – 3 – 4 – 5												
6) Zadovoljan/na sam vremenom dostave knjiga i časopisa iz zatvorenog spremišta.....													
15.	Koliko je stara građa kojom se danas koristite: <ol style="list-style-type: none"> 1) 1-5 godina 2) 6-10 godina 3) 11-15 godina 4) 16-50 godina 5) Starija od 50 godina 6) Ne znam 												

16.	Na koji način pristupate elektroničkim izvorima informacija? <ol style="list-style-type: none"> 1) Od kuće 2) S fakulteta 3) Iz NSK 4) Iz gradske knjižnice 5) S nekog drugog mjesta, navedite kojeg: _____
17.	Kojim ste se elektroničkim izvorima informacija danas koristili u Knjižnici? <ol style="list-style-type: none"> 1) web tražilicama 2) online katalogom NSK 3) online katalogom drugih knjižnica 4) bazama podataka sa cjelovitim tekstovima 5) Wikipedijom 6) blogovima, forumima i slično 7) E-knjigama 8) Nečim drugim, navedite čime: _____
18.	Vaše znanje stranih jezika: <p>Engleski..... 1 – 2 – 3 – 4 – 5</p> <p>Francuski.....</p> <p>Njemački..... 1 – 2 – 3 – 4 – 5</p> <p>Talijanski.....</p> <p>Drugi jezici..... 1 – 2 – 3 – 4 – 5</p>
19.	Na priloženoj skali označite svoj stav. -1- označava potpuno neslaganje s tvrdnjom, a -5- potpuno slaganje. <ol style="list-style-type: none"> 1) Zadovoljan/na sam ponudom baza podataka s cjelovitim Tekstovima 1 – 2 – 3 – 4 – 5 2) Zadovoljan/na sam izborom elektroničkih časopisa u bazama Podataka 1 – 2 – 3 – 4 – 5 3) Zadovoljan /na sam aktualnošću časopisa u bazama podataka 1 – 2 – 3 – 4 – 5 4) Rijetko koristim baze podataka 1 – 2 – 3 – 4 – 5
20.	Na priloženoj skali označite svoj stav. -1- označava potpuno neslaganje s tvrdnjom, a -5- potpuno slaganje. Zadovoljan/na sam: <ol style="list-style-type: none"> 1) Radnim vremenom čitaonice..... 1 – 2 – 3 – 4 – 5 2) Brojem računala u čitaonicama..... 3) Rezultatima pretraživanja na zadanu temu..... 1 – 2 – 3 – 4 – 5 4) Knjižničnim osobljem u čitaonicama..... 5) Kvalitetom fotokopiranja i skeniranja..... 1 – 2 – 3 – 4 – 5 6) Edukacijama za pretraživanje online kataloga..... 7) Edukacijama za pretraživanje baza podataka..... 1 – 2 – 3 – 4 – 5
21.	Navedite prijedlog za nabavu (novih knjiga, časopisa, baza podataka, itd.) <hr/>

Zahvaljujemo Vam što ste odvojili svoje vrijeme za rješavanje ove ankete!

PRILOG 5. Prijedlog Smjernica za izgradnju Sveučilišne zbirke

Smjernice za izgradnju Sveučilišne zbirke

1. Uvod

Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu – njezin *Sveučilišni razdjel* - središnja je knjižnica Sveučilišta u Zagrebu. Kao središnja knjižnica Sveučilišta u Zagrebu izgrađuje odgovarajuće zbirke svih znanstvenih područja za potrebe Sveučilišta i šire akademske znanstvene zajednice.

2. Svrha

Svrha je smjernica obavijestiti i informirati korisnike, osnivače i širu zajednicu o općim principima po kojima *Knjižnica* odabire, nabavlja, obrađuje i čini dostupnim informacijske izvore u svim pojavnostima za potporu učenja, poučavanja i istraživanja na Sveučilištu.

Razvoj i upravljanje Sveučilišnom zbirkom temelji se na zakonskim i drugim pravnim osnovama: Zakon o knjižnicama,²⁴⁸ Zakon o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju,²⁴⁹ Statut Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu,²⁵⁰ Statut Sveučilišta u Zagrebu,²⁵¹ i Standardi za visokoškolske knjižnice u Republici Hrvatskoj.²⁵²

3. Definicija

Prema Standardu za visokoškolske knjižnice u Republici Hrvatskoj sveučilišne knjižnice su knjižnice opće-znanstvenog tipa odgovorne za izradu plana razvoja knjižnične djelatnosti na sveučilištu i njegovo provođenje. Osnovna zadaća sveučilišne knjižnice je pružanje aktivne podrške nastavnim/obrazovnim i znanstveno-istraživačkim procesima svih znanstvenih disciplina koji se izučavaju na sveučilištu, a ispunjava se prikupljanjem relevantnih informacijskih izvora organiziranih u konzistentne zbirke, njihovom formalnom i sadržajnom obradom te poučavanjem i informacijskim opismenjavanjem korisnika o informacijskim izvorima koji su ima na raspolaganju.

Sveučilišna knjižnica sadržajno prikuplja prvenstveno referentnu literaturu, temeljna djela iz svih područja znanosti te građu interdisciplinarnog i multidisciplinarnog karaktera. Isto tako, prikuplja, obrađuje, pohranjuje (u fizičkom obliku i u repozitoriju) i daje na korištenje i/ili im omogućuje pristup.

²⁴⁸ Zakon o knjižnicama (NN 105/97, NN 5/98), NN 104/00, NN 69/09).

²⁴⁹ Zakon o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju. [citirano: 2016-04-25]. Dostupno na: <http://www.zakon.hr/z/320/Zakon-o-znanstvenoj-djelatnosti-i-visokom-obrazovanju>

²⁵⁰ Statut Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu. [citirano: 2016-04-25]. Dostupno na: http://www.nsk.hr/wp-content/uploads/2012/01/Statut-NSK-24_12_2010.pdf

²⁵¹ Statut Sveučilišta u Zagrebu. [citirano: 2016-04-25]. Dostupno na: <http://www.unizg.hr/o-sveucilistu/dokumenti-i-javnost-informacija/propisi/statut-sveucilista-u-zagrebu/>

²⁵² Standardi za visokoškolske knjižnice. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 33, ¼(1990), 201-210.

Sveučilište u Zagrebu čine sastavnice: 29 fakulteta, 3 akademije i jedna Podružnica Hrvatski studiji. U sastavnicama djeluje 39 knjižnica: jedna je knjižnica Arhitektonskog fakulteta, Građevinskog fakulteta i Geodetskog fakulteta, PMF ima 7 knjižnica, dislocirane knjižnice Učiteljskog fakulteta (Zagreb, Petrinja i Čakovec) broje se kao jedna knjižnica.²⁵³

Sveučilišnu zbirku predstavljaju zbirke tiskane građe (knjige i časopisi) u Otvorenom pristupu koje su organizirane prema predmetnom/znanstvenom području kako je propisano Pravilnikom o znanstvenim i umjetničkim područjima, poljima i granama,²⁵⁴ osiguran pristup i korištenje elektroničkih izvora znanstvenih i stručnih informacija za znanstvenu zajednicu u Republici Hrvatskoj²⁵⁵ (nacionalni konzorcij), znanstvenu zajednicu Sveučilišta u Zagrebu (mini konzorcij) te promicanje ideje o otvorenom pristupu znanstvenim informacijama.

4. Fond

Izgradnja i razvoj Sveučilišne zbirke prema pojedinim znanstvenim područjima provodi se prateći akademske programe pojedinih sastavnica Sveučilišta u Zagrebu s naglaskom na ispitnu literaturu, znanstvenu literaturu temeljnog područja i kvalitetne referentne zbirke u suradnji sa knjižnicama sastavnicama Sveučilišta u Zagrebu.

Za Zbirku se nabavljaju tiskani i elektronički informacijski izvori za ukupne potrebe Sveučilišta i šire akademske zajednice, s ciljem potpore studijskim programima na dodiplomskim, diplomskim i poslijediplomskim studijima te sa svrhom osiguranja djelotvorne podrške znanstvenoistraživačkim procesima. Odluke za izbor se temelje na relevantnosti (propisana obvezna literatura) i kvaliteti informacijskih izvora. Kriteriji za izbor su: relevantnost i kvaliteta informacija u odnosu na aktivnosti poučavanja, učenja i istraživanja Sveučilišta; sadržajna obrada, vještine i kompetencije autora, ugled i značaj autora/izdavača te cijena.

Elektroničkim informacijskim izvorima na mreži se daje prednost u odnosu na druge kategorije elektroničkih izvora jer omogućavaju jednostavno korištenje, lakši pristup i brže ažuriranje. Za elektroničke informacijske izvore kriteriji za izbor su: jednostavnost pristupa i korištenja; dostupnost većem broju korisnika i informacijska infrastruktura unutar Knjižnice i Sveučilišta.

Kao potpora studijskim programima na Sveučilištu u Zagrebu od samog početka rada u novoj zgradi Knjižnice organizirane su zbirke udžbeničke i šire znanstveno-stručne literature prema znanstvenom područjima:

²⁵³ Majstorović, Zagorka. Analiza Knjižničnog sustava Sveučilišta u Zagrebu.[citirano: 2016-04-25].

Dostupno na: <http://www.nsk.hr/wp-content/uploads/2013/04/Analiza-stanja-SKS-u-ZG.pdf>

²⁵⁴ Pravilnik o znanstvenim i umjetničkim područjima, poljima i granama. [citirano: 2016-04-25]. Dostupno na: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2009_09_118_2929.html

²⁵⁵ Sporazum o suradnji Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu i Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta za nabavu i osiguranje dostupnosti i korištenja elektroničkih izvora znanstvenih i stručnih informacija u okviru zajedničkih interesa, i u okviru interesa javnih znanstvenih organizacija upisanih u Upisnik znanstvenih organizacija pri Ministarstvu. [citirano: 2016-04-25]. Dostupno na: <http://baze.nsk.hr/o-portalu/>

- III kat: obuhvaća zbirke građe društvenih i humanističkih znanosti u otvorenom pristupu te Čitaonicu časopisa i novina
- IV kat: obuhvaća zbirke građe prirodne i primijenjene znanosti u otvorenom pristupu, Zbirka stručno-znanstvenih hrvatskih i inozemnih časopisa.

U čitaonicama je dostupno preko 95 tisuća svezaka monografskih publikacija (naslova i primjeraka), a broj prinovljenih tiskanih omeđenih publikacija kreće se oko 3.000 svezaka godišnje.

Izbor građe se provodi u suradnji sa znanstveno nastavnim osobljem, praćenjem popisa ispitne literature (izrada desiderata, obvezne i dopunske ispitne literature te stručne i znanstvene literature za pojedina područja); pregledavanjem oglednih primjeraka, bibliografija, kataloga knjižnica, elektroničkih i tiskanih kataloga nakladnika.

Dodatne smjernice za nabavu građe su i korisnički zahtjevi, studenata, profesora i znanstvenika, relevantnost izdavača po znanstvenim poljima te tekuća stručna knjižničarska literatura potrebna za uspješno provođenje politike izgradnje zbirke.

Korisnicima su na raspolaganju i posebne zbirke u otvorenom pristupu: Zbirka disertacija i magistarskih radova²⁵⁶, Zbirka službenih publikacija²⁵⁷ i Zbirka knjižnične građe o Domovinskom ratu²⁵⁸ (kao dio nacionalne zbirke *Croatica*).

Cjelokupna hrvatska znanstvena zajednica, kao i Knjižnica imaju pristup bazama podataka (bibliografskim i/ili s cjelovitim tekstovima članaka) koje pretplaćuje Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta. Informacijskim izvorima se pristupa preko portala Knjižnice <http://baze.nsk.hr/>.

Primarnu odgovornost za nabavu i upravljanje svim informacijskim izvorima Sveučilišne zbirke imaju predmetni specijalisti za izbor građe u područjima koja su im dodijeljena. Kako se knjižnična građa više ne nabavlja samo pojedinačnim izborom *naslov po naslov* (mikroselekcija), već i osiguravanjem pristupa (zajedničko dijeljenje izvora), predmetni specijalisti su dužni integrirati elektroničke izvore informacije iz dostupnih baza podataka prema časopisima za pojedinačna predmetno/znanstvena područja - zbirke²⁵⁹ za koje su zaduženi.

Sveukupni zbroj tiskanih i dostupnih elektroničkih informacijskih izvora predstavljaju Sveučilišnu zbirku i pružaju kvalitetne pokazatelje o pokrivenost svakog predmetnog područja.

Nadalje, predmetni specijalisti dužni su podržavati, pratiti i promicati ideju otvorenog pristupa znanstvenim informacijama²⁶⁰, otvorenog arhiva te drugih elektroničkih modela znanstvene komunikacije te značajne sadržaje i informacijske izvore pridruživati zbirkama koje izgrađuju.

²⁵⁶ Samostalne smjernice za izgradnju Zbirke.

²⁵⁷ Samostalne smjernice za izgradnju Zbirke.

²⁵⁸ Samostalne smjernice za izgradnju Zbirke.

²⁵⁹ Zbirka čini građu (knjige, časopise itd.) okupljenu oko širih i užih UDK oznaka znanstvenog područja.

²⁶⁰ Hrvatska deklaracija o otvorenom pristupu. 2012. [2016-05-13]. Dostupno na: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2009_09_118_2929.html

5. Prikupljanje

Za Zbirku se prikuplja: obvezna i preporučena literatura nastavnih kolegija pojedinih fakulteta; sveučilišni udžbenici; znanstveno-stručna literatura svih znanstvenih polja; znanstveno nastavna literatura svih znanstvenih polja; hrvatske monografske publikacije u tiskanom obliku za pojedina znanstvena polja; strane monografske publikacije u tiskanom obliku za pojedina znanstvena polja; hrvatska i strana djela neprolazne vrijednosti za pojedina znanstvena polja; specijalna referentna djela za pojedina znanstvena polja – najnovije hrvatske i strane enciklopedije, leksikoni, priručnici, atlasi itd.; opća referentna djela – najnovije hrvatske i strane enciklopedije, leksikoni, priručni, atlas itd.; biografski leksikoni; multidisciplinarni zbornici; kulturno povijesni zbornici; znanstveno–povijesna djela; najnoviji naslovi hrvatskih i stranih časopisa i godišnjaka; samostalno objavljene elektroničke publikacije; elektroničke publikacije kao dodataka tiskanoj građi; znanstveni radovi Sveučilišta u Zagrebu i drugih sveučilišta u Hrvatskoj.

Građa se prikuplja kupnjom, a djelomice zamjenom i darom.

6. Pristup i korištenje

Cjelokupni fond je formalno i sadržajno obrađen te su zapisi dostupni preko mrežnog kataloga Knjižnice s ciljem djelotvornijeg pristupa i korištenja svih informacijskih izvora (tiskanih i elektroničkih, u čitaonicama i izvan Knjižnice/na daljinu, posudbe i međuknjižnične posudbe) u sveučilišnom Knjižničnom sustavu.

Za signiranje građe u slobodnom pristupu jedinici građe dodjeljuje se Cutte-ova signatura kao kombinacija Univerzalne decimalne klasifikacije (UDK), odnosno klasifikacijske oznake koja se preuzima iz bibliografskog zapisa i autorskog broja (početno slovo autorova imena i brojevi koji zastupaju daljnje slogove, a dodjeljuju se prema odgovarajućoj tablici).

Odgovornost za signiranje građe prema utvrđenoj klasifikacijskoj shemi signatura za pojedina znanstvena područja snose predmetni specijalisti.

Korisnicima sveučilišnih zbirki smatraju se cjelokupna akademska zajednica: studenti, profesori, znanstvenici te šira javnost.

Građa se može koristiti u čitaonicama sa slobodnim pristupom građi na trećem i četvrtom katu.

Građa se može posuđivati izvan Knjižnice ukoliko postoji više od jednog primjerka sukladno Pravilniku o uvjetima i načinu korištenja građe i usluga Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu.²⁶¹

²⁶¹ Pravilnik o uvjetima i načinu korištenja građe i usluga Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu. 2013. [citirano: 2016-05-13]. Dostupno na: <http://www.nsk.hr/wp-content/uploads/2012/01/Pravilnik-o-uvjetima-i-na%C4%8Dinu-kori%C5%A1tenja-gra%C4%91e-i-usluga-Nacionalne-i-sveu%C4%8Dilne-knji%C5%BEnice-u-Zagrebu-2013..pdf>

7. Darovi

Darovi su važna sastavnica u izgradnji knjižnične zbirke. Mogu biti traženi ali i neželjeni. Knjižnično osoblje koje je zaduženo za rad s darovateljima mora potencijalne darovatelje obavijestiti o sljedećem:

- Knjižnica isključivo prima darovanu građu koja će obogatiti njezine zbirke
- Knjižnica zadržava pravo da odbije darovanu građu koja nije prikladna za njezine zbirke (zastarjelu građu, duplikate koji nisu potrebni, a pogotovo građu u lošem fizičkom stanju)
- Knjižnica zadržava pravo odluke gdje će i na koji način smjestiti darovanu građu, kao legat ili po pojedinačnim zbirkama.

Darovateljima se predlaže da dostave popis/e građe koju namjeravaju donirati.

Odgovornost za primanje dara imaju predmetni specijalisti po istim kriterijima kao i za izbor građe: relevantnost autora, sadržaja i izdavača, kontinuitet izgradnje zbirke, korisničke potrebe te zastupljenost srodnih sadržaja u vlasništvu i e-okruženju.

8. Izlučivanje fonda

Građa s vremenom gubi na vrijednosti te ju je potrebno izlučiti prema kriterijima za izlučivanje iz aktivnog fonda te premjestiti na zatvorena spremišta. Uobičajeno se izlučuje zastarjela, sadržajno nerelevantna građa koja ne odgovara potrebama zajednice korisnika, stari udžbenici koji se više ne upotrebljavaju ili su doživjeli novija izdanja te uništene i oštećene publikacije.

Prema Smjernicama za reviziju fonda, izdvajanje građe u Zatvoreno spremište i otpis građe²⁶² u ZS se uobičajeno izdvaja: malo korištena građa; građa zastarjela s obzorom na popise obvezne literature pojedinih fakulteta; prethodna izdanja istoga naslova ako je prinovljeno novo izdanje u dovoljnom broju primjeraka; građa za koju postoji više od 5 primjeraka; katalozi izložbi i sl. građa; građa u kojoj prevladavaju i/ili ju isključivo čine ilustracije, reprodukcije i sl. zbog mogućeg oštećivanja pri korištenju. Otpisuje se nestala i/ili oštećena građa.

Odgovornost za izlučivanje i otpisivanje građe iz Zbirke imaju predmetni specijalisti.

9. Vrednovanje Zbirke

Sveučilišna zbirka se mora kontinuirano vrednovati prema raspoloživim metodama za vrednovanje knjižničnih zbirki. Preporučuje se kombinacija kvantitativnih i kvalitativnih

²⁶² Leščić, Jelica. Smjernice za reviziju fonda, izdvajanje građe u Zatvoreno spremište i otpis građe: nacrt. Interni dokument.

metoda za vrednovanje knjižničnih zbirki, različitih metoda podjednako usmjerenih na samu zbirku kao i na korisnike i korištenje.

Vrednovanje i analiza zbirke treba biti usklađena sa strategijom knjižnice i njenim dugoročnim i kratkoročnim ciljevima te suradnjom sa knjižnicama sastavnicama Sveučilišta u Zagrebu. Svrha ovakvih mjerenja je uočavanje prednosti i nedostatka, snage i slabosti pojedinačnih zbirki i ukupne Sveučilišne zbirke s ciljem utvrđivanja aktivnog fonda Zbirke.

Primarnu odgovornost za vrednovanje Zbirke imaju predmetni specijalisti.

Za prikupljanje statističkih podataka u procesu vrednovanja trebaju se koristiti podaci iz integriranog knjižničnog sustava *Aleph*.

PRILOG 6. Popis prinova u Zbirci

Prinova²⁶³ monografskih publikacija za OP u 2013. i 2014. godini

		2013.	2014.
0	ZNANOST I ZNANJE	2	3
1	Znanost i znanje. Organizacija intelektualnog rada	22	46
4	Računalna znanost i tehnologija. Računarstvo	112	168
7	Informacijske znanosti. Kibernetika	7	15
2	Knjižničarstvo	2	2
6	Organizacije. Društva. Udruge. Kongresi. Izložbe. Muzeji	17	34
70	Novinarstvo. Novinstvo	11	12
9	Rukopisi. Rijetke knjige. Bibliofilija	3	3
1	Filozofija. Etika	110	168
159.9	Psihologija	57	97
2	RELIGIJE. TEOLOGIJA	3	3
21	Prirodne religije	6	7
22	Biblija	2	5
23/28	Kršćanstvo	32	44
29	Druge religije. Mitologija	27	24
3	DRUŠTVENE ZNANOSTI	1	1
303	Teorija i metodologija društvenih znanosti	5	7
305	Rodne studije	23	21
308	Sociografija	1	1
311	Statistika	6	2
314	Demografija	21	15
316	Sociologija	159	158
32	Politika	184	200
33	Ekonomija *vidi i 65	100	230
34	Pravo	118	96
35	Javna uprava. Policija. Vojništvo	61	76
36	Socijalni rad. Osiguranje	38	38
37	Odgoj i obrazovanje	64	193
39	Etnologija. Kulturna etnografija	53	43
5	MATEMATIKA. PRIRODNE ZNANOSTI	2	2
502/504	Ekologija. Zaštita okoliša	34	25
51	Matematika	46	30
52	Astronomija. Astrofizika. Istraživanje svemira. Geodezija	14	13
53	Fizika	35	20
54	Kemija. Kristalografija. Mineralogija	14	12
55	Geologija. Meteorologija. Mineralogija	24	8
57	Biologija	44	67
58	Botanika	4	2
59	Zoologija	7	3
6	PRIMIJEJENE ZNANOSTI. MEDICINA. TEHNIKA	1	2

²⁶³ Prinove su nove publikacije uključene u sveučilišne zbirke, a redovito se unose u elektronički Bilten – *Novo u čitaonicama*.

60	Primijenjene znanosti općenito	8	7
61	Medicinske znanosti	24	8
611	Anatomija	9	2
612	Fiziologija	9	23
613	Zdravlje i higijena	27	20
614	Javno zdravstvo	23	22
615	Farmakologija	37	27
616	Patologija. Klinička medicina. Stomatologija.	124	105
617	Kirurgija. Ortopedija. Oftamologija	8	8
618	Ginekologija. Opstetricija, porodiljstvo	5	7
619	Veterinarska znanost	11	-
62	Tehnika. Inženjerstvo	32	28
621	Strojarstvo i elektrotehnika	60	73
623	Vojna tehnika	4	1
624	Građevinarstvo	19	8
626/627	Hidrotehnika	1	1
628	Sanitarna tehnika	8	5
629	Tehnika prometnih sredstava	9	13
631/635	Poljoprivreda. Šumarstvo. Poljodjelstvo	13	5
636/639	Stočarstvo. Lovstvo. Ribarstvo. Veterinarska medicina	14	8
64	Hotelijerstvo i ugostiteljstvo. Domaćinstvo	2	6
65	Menadžment. Organizacijsko poslovanje. Odnosi s javnošću. *vidi i 005	60	172
654	Organizacija i ekonomika telekomunikacija	10	11
655	Grafička industrija. Nakladništvo. Knjižarstvo	1	6
656	Promet. Poštanske i prijevozne usluge	16	8
66	Kemijska tehnologija	23	19
67	Zanati i obrti	13	6
68	Industrija	4	17
69	Građevinski radovi, zanati i materijali	14	4
7	UMJETNOST. ZABAVA. SPORT	30	16
7.0	Teorija umjetnosti. Povijest umjetnosti.		31
71	Prostorno planiranje. Urbanizam	11	26
72	Arhitektura	27	61
73	Kiparstvo i srodne umjetnosti	6	13
74	Crtanje. Primijenjena umjetnost	3	13
75	Slikarstvo	8	14
76	Grafička umjetnost	2	3
77	Fotografija	8	3
78	Glazba	15	51
79	Rekreacija. Zabava. Igre. Sport. Film. Kazalište	67	56
8	JEZICI. LINGVISTIKA. KNJIŽEVNOST	1	
80	Filologija. Retorika	4	10
81	Lingvistika. Jezici	43	64
82	Književnost	89	68
902	Arheologija	4	14

903	Pretpovijest		5
904	Ostaci kultura povijesnih razdoblja	5	16
908	Regionalne studije. Poznavanje zavičaja	11	7
91	Geografija	8	28
929	Biografije. Genealogija. Heraldika	11	31
93	Povijesna znanost	27	50
94	Povijest zemalja i naroda	71	102

ŽIVOTOPIS

Vesna Golubović rođena je 1965. godine u Vinkovcima. Srednje obrazovanje završila je u Zagrebu, Centru za kulturu i umjetnost, smjer suradnik u INDOK djelatnostima. Diplomirala je 1994. godine na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, dvopredmetni studij – povijest i informacijske znanosti s temom: Katalozi i baze podataka o serijskim publikacijama s posebnim osvrtom na katalog stranih serijskih publikacija Nacionalne i sveučilišne biblioteke.

Služi se engleskim jezikom. Od svibnja 1994. godine zaposlena je u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu, u Odsjeku Središnja informacijska služba na poslovima pružanja usluge međuknjižnične posudbe. 2004. godine upisala je poslijediplomski studij informacijskih znanosti, smjer knjižničarstvo na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Objavila je više stručnih i znanstvenih radova na temu međuknjižnične posudbe te stekla zvanje knjižničarske savjetnice, a stupanj magistricе znanosti stekla je 2009. godine s temom Razvoj i uloga međuknjižnične posudbe.

Od 2011. godine voditeljica je Odsjeka u središnjoj službi Čitaonica koji je nositelj Sveučilišne knjižnice Sveučilišta u Zagrebu.

U Centru za stalno stručno usavršavanje (CSSU) održava radionicu za međuknjižničnu posudbu namijenjenu svim vrstama knjižnica te svim profilima korisnika.

Uz razne projekte značajan je rad vezan uz projekt Europske Unije TEMPUS pod nazivoma A model of the University of Zagreb Library System (model izgradnje knjižničnog sustava Sveučilišta u Zagrebu), kao članica Radne gupe Usluge 2007. godine.

Od 2016. godine voditeljica je Odjela nabave i izgradnje zbirki.

POPIS OBJAVLJENIH RADOVA

1. Golubović, Vesna. Inozemna međuknjižnična posudba. Okrugli stol Skupni katalog serijskih publikacija u Republici Hrvatskoj: zbornik referata. Zagreb, 29. lipnja 1998., 115-117.
2. Bačić, Mira; Furač, Darko; Golubović, Vesna. Science communication in Electronic Journals in the Field of Traffic and Transport. *Promet*, 17(2005), 4., 217-224. Kategorizacija: Prethodno pripćenje.
3. Golubović, Vesna. Međuknjižnična posudba u globalnom informacijskom okruženju. // 7. seminar Arhivi, knjižnice, muzeji, <Poreč, 26.-28. studenoga 2003.> : mogućnosti suradnje u okruženju globalne informacijske infrastrukture : zbornik radova / uredila Tinka Katić. Zagreb Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2004., 53-57.
4. Avalon, Sonja; Golubović, Vesna; Majnarić, Igor. Tiskarstvo u znanstveno-stručnim časopisima. // 9. međunarodno savjetovanje tiskarstva, dizajna i grafičkih komunikacija Blaž Baromić, <Lovran, 14. – 17. rujna 2005.>: zbornik radova /urednici: Bolanča, Zdenka; Mikota, Miroslav. Zagreb: Grafički fakultet Sveučilišta; Senj: Ogranak Matice hrvatske Senj; Ljubljana: Inštitut za celulozo in papir, 2005., 181-188. Kategorizacija: Pregledni rad.
5. Avalon, Sonja; Golubović, Vesna. Nabava i međuknjižnična posudba u web okruženju. // 8. seminar Arhivi, knjižnice, muzeji, <Poreč, 26.-28. studenoga 2003.> : mogućnosti suradnje u okruženju globalne informacijske infrastrukture : zbornik radova / uredila Tinka Katić. Zagreb Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2004.
6. Golubović, Vesna; Avalon, Sonja; Mufić, Jasna. Elektronički časopisi iz povijesti u bazama podataka s cjelovitim člancima: što je i kako dostupno hrvatskoj znanstvenoj zajednici? // Časopis za suvremenu povijest, 38(2008), 2, 611-626. Kategorizacija: Pregledni članak.
7. Avalon, Sonja; Golubović, Vesna; Martek, Alisa. Europski knjižnični konzorciji: modeli financiranja i organizacija nabave u knjižnicama visokoškolskog sustava. // Nove strategije specijalnih i visokoškolskih knjižnica: zagovaranje i prikupljanje financijskih sredstava: zbornik radova / 8. dani specijalnih i visokoškolskih knjižnica /Martek, A.; Pilaš, I. (ur.). Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2007., str. 135-146.
8. Avalon, Sonja; Golubović, Vesna; Martek Alisa. Digitalni iskorak u Europsku uniju: interakcija lokalnog i globalnog sustava kulturne baštine. // 10. seminar Arhivi, knjižnice, muzeji: mogućnosti suradnje u okruženju globalne informacijske infrastrukture: zbornik radova / Ivana Marinković Zenić; Mirna Willer (ur.). Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2007., str. 93-98.

9. Martek, Alisa; Avalon, Sonja; Golubović, Vesna. Consortia culture: financial and organizational acquisition models in the academic libraries – example of European libraries consortia. //Users and Use of Digital Libraries & Economics and Digital Libraries. // LIDA 2007 (zbornik radova) /Libraries in the digital age, May 28- June 02 2007, Dubrovnik and Mljet. S.l. : S.n., 2007. Str. 141-145.

10. Golubović, Vesna. Nacionalni model za međuknjižničnu posudbu: treba li takav model Hrvatskoj? // Nove strategije specijalnih i visokoškolskih knjižnica: zagovaranje i prikupljanje financijskih sredstava: zbornik radova / 8. dani specijalnih i visokoškolskih knjižnica /Martek, A.; Pilaš, I. (ur.). Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2007., str.167-174.

11. Darovi za zbirke: smjernice za knjižnice ; Upute za izradbu smjernica za izgradnju knjižnične zbirke primjenom modela Conspectus ; Međunarodna posudba i dostava dokumenata: načela i smjernice za postupanje , Model nacionalnog pravilnika za međuknjižničnu posudbu / [s engleskog prevela [prvo, drugo i treće djelo) Jelica Lešćić, [drugo djelo]) Zagorka Majstorović, [četvrto djelo] Vesna Golubović]. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2010. (Zagreb: Denona).

12. Golubović, Vesna; Lasić-Lazić, Jadranka. Međuknjižnična posudba – stanje i mogućnosti. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske, 54, 3(2011), str. 107-126. Kategorizacija: Istraživanje.

13. Golubović, Vesna. Međuknjižnična posudba: standardizirani postupci. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske, 54, 3(2011), str. 147-164. Kategorizacija: Stručni rad.

14. Bračanov, Antica; Golubović, Vesna, Orešković, Marko. Mrežna aplikacija – *Novo u čitaonicama*: bilten prinova otvorenog pristupa građi. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 56, 1-2(2013), str. 235-246.

15. Baj, Igor; Golubović, Vesna; Orešković, Marko. Istraživanje korisnika Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu o novom obliku usluge : tematsko pretraživanje. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 56, 4 (2013), sr. 107-128.

16. Bračanov, Antica; Golubović, Vesna; Seiter-Šverko, Dunja. Istraživanje informacijske pismenosti studenata u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 57, 4(2014), 45-64.

17. Seiter –Šverko, Dunja; Golubović, Vesna. Strategija razvoja zbirke službenih publikacija. // Međunarodni stručni skup Službene publikacije i državne informacije u knjižnicama Republike Hrvatske : zbornik radova / [prijevod s engleskog jezika Dagmar Lasić, s talijanskog jezika Alenka Patrun, sa slovenskog jezika Tereza Poličnik-Čermelj ; izrada predmetnog kazala Jelica Lešćić ; glavna urednica Dunja

Seiter-Šverko]. Zagreb : Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, 2014., str. 19-38.

18. Seiter-Šverko, Dunja; Golubović, Vesna. Ostavština Izidora Kršnjavog u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu. // Iso Kršnjavi – veliki utemeljitelj : zbornik radova znanstvenog skupa, Zagreb, Zlatna dvorana Hrvatskog instituta za povijest, 21. -23. studenoga 2012. / uredili Ivana Mance i Zlatko Matijević ; [prijevod sažetaka na engleski Tanja Trška]. Zagreb : Institut za povijest umjetnosti : Hrvatski institut za povijest, 2015., str. 229-238.